

[11.]

	K r o n o r					
	Fast aflöning	Summa		Efter resp. 3, 6 och 9 års tjänstgöring kan den fasta aflöningen höjas, hvarje gång med:	Pen- sions- under- lag	
Transport	—	—	1,536,000	230,500	—	—
25 uppsyningsmän af klass 3.....	—	43,750				1,100
1 gränsuppsyningsman	2,050	2,050			150	1,300
6 gränsuppsyningsmän	—	12,300				
1 kustuppsyningsman	1,650	1,650				
65 kustuppsyningsmän	—	107,250				1,100
1 vaktmästare af klass 1	1,750	1,750				
490 vaktmästare af klass 1	—	857,500			100	
1 vaktmästare af klass 2	1,500	1,500				1,000
190 vaktmästare af klass 2 (däraf 2 an- ställda & kustbevakningsångare)	—	285,000				
1 vaktmästare af klass 3	1,200	1,200				900
62 vaktmästare af klass 3	—	74,400				
1 gränsridare	1,500	1,500				
163 gränsridare	—	244,500			100	1,000
1 kustvakt	1,300	1,300				
40 kustvakter	—	52,000				
1 kustroddare	1,200	1,200				900
225 kustroddare	—	270,000	2,163,950			
Till ortstillägg åt befattningshufvare vid lokalförvaltningarna i Stockholm, Hapa- randa och Riksgränsen, <i>förslagsanslag</i>	—	—	56,000			
Till arfvoden åt föreståndare för tullförvalt- ningsafdelning i Göteborg och Malmö för utföfvande af i § 18 i aflöningsregle- mentet omförmäldt uppdrag, <i>förslags- anslag högst</i>	—	—	2,000			
Till arfvoden åt tullexpeditions- och gräns- stationsföreståndare, <i>förslagsanslag</i>	—	—	12,000			
Transport	—	—	3,769,950	230,500	—	—

[11.]

	K r o n o r					
	Fast aflöning		Summa		Efter resp. 3, 6 och 9 års tjänstgöring kan den fasta aflöningen höjas, hvarje gång med:	Pen- sions- under- lag
Transport	—	—	3,769,950	230,500	—	—
Till arfvoden åt ordinarie tjänstemän för tullbehandling af passagerareffekter, <i>för- slagsanslag</i>	—	—	10,000			
Till vikariatsersättning, extra biträden m. m., <i>förslagsanslag</i>	—	—	500,000	4,279,950		
däraf för utbetalande af flyttningshjälp åt tjänstemän högst 2,000 kronor.						
Säger	—	—	—	4,510,450	—	—
B. Ålderstilläggsstaten.						
<i>Förslagsanslag</i>				450,000		
Transport				4,960,450		

[11.]

	K r o n o r							Kronor
	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	För befatt- ningen afsedd aflöning i 1912 års stat	För befattningen upptagen aflöning i		Belopp, hvar- med aflönin- gen enligt 1912 års stat understiger aflöningen enligt		
				1904 års stat	1910 års stat	1904 års stat	1910 års stat	
Transport	—	—	—	—	—	—	—	4,960,450
C. Öfvergångsaflöningsstaten.								
Stockholm.								
Generaltulldirektören S. F. R. P. Ceder- schöld ¹	6,200	2,800	—	—	9,000	—	—	
Anm. Ämbetet utbytes vid innehafvarens afgång mot ett generaltulldirektörsämbete med	—	—	11,000	—	—	—	—	
Tullkammaren.								
Andre kontrollören E. G. M. Lind	2,500	500	—	3,000	—	—	—	
Anm. Tjänsten utbytes vid innehafvarens afgång mot en kontrollörstjänst med	—	—	4,200	—	—	—	—	
Tullbevakningsinspektionen.								
Öfverinspektoren N. G. Nordquist ²	4,200	800	—	—	5,000	—	—	
Anm. Tjänsten utbytes vid innehafvarens afgång mot en öfverinspektörstjänst med	—	—	6,300	—	—	—	—	
Nyköping.								
Jaktuppsyningsmannen J. G. Zettergren ...	1,100	450	—	—	1,550	—	—	
Anm. Tjänsten utbytes vid innehafvarens afgång mot en kustuppsyningsmanstjänst med	—	—	1,650	—	—	—	—	
Transport	—	—	23,150	3,000	15,550	—	—	4,960,450

¹ Ätnjuter boställsvåning i ett staten och Stockholms stad gemensamt tillhörigt hus enligt kungl. bref den 23 februari 1825.

² Ätnjuter boställsvåning i ett staten och Stockholms stad gemensamt tillhörigt hus enligt kungl. bref den 10 maj 1867.

[11.]

[illegible]

[11.]

	Kronor	
Transport	—	4,961,350
D. Indragningsstaten.		
Åhus.		
Kustroddaren Johannes August Kræmer	700	
Simrishamn.		
Kustroddaren Sven Edvard Carlsson Ekvall	700	
Malmö.		
Kustvakten till häst J. A. Möller	400	
Landskrona.		
Kustroddaren A. P. L. Bahr	700	
Hälsingborg.		
Roddaren i Engelholm G. Schér	300	
Kustvakten till fot C. J. Persson	360	
» » B. Johansson	400	
» » A. Malmberg	400	
Trelleborg.		
Kustroddaren T. Jönsson	700	
Halmstad.		
Kustroddaren J. R. Bengtsson	700	
Kustuppsyningsmannen J. Thorbjörnsson	800	
Falkenberg.		
Kustuppsyningsmannen C. G. Meyer	800	
Varberg.		
Kustuppsyningsmannen A. G. Christensson	800	
Kustroddaren Johan August Berndtsson	700	
» J. A. A. Gustafsson	700	
» A. Andersson	700	
Transport	9,860	4,961,350

		Kronor	
	Transport	9,860	4,961,350
Göteborg.			
Vaktmästaren G. Erlandsson		400	
Jaktuppsyningsmannen C. F. Andersson		1,100	
Kustroddaren E. Svensson		700	
» A. L. Säterström		700	
Lysekil.			
Kustroddaren C. W. H. Öfverman		700	
Härnösand.			
Vaktmästaren i Lunde N. F. Rosenqvist		700	
Östersund.			
Gränsridaren J. P. Bodin		700	
Luleå.			
Kustroddaren K. A. Johansson		700	
Haparanda.			
Gränsvakten O. V. Green		300	15,860
E. Pensionsstaten för afskedade tjänsteinnehafvare.			
Förslagsanslag	—		300,000
F. Pensionsstaterna för aflidna tjänsteinnehafvares efterlämnade änkor och barn.			
a) För beredande af den genom nådiga reglementet den 16 februari 1833 stadgade pensionering, <i>förslagsanslag</i>		25,000	
b) Bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning, bestämdt anslag		10,000	35,000
G. Omkostnadsstaten.			
Anslag till vissa arfvoden enligt särskild förteckning, <i>förslagsanslag</i>		7,570	
» » rese- och traktamentskostnader, <i>förslagsanslag</i>		20,000	
» » tullhusbyggnader och reparationer samt hushyror och tomtören, <i>förslagsanslag</i>		15,000	
	Transport	42,570	5,312,210

[11.]

		K r o n o r	
	Transport	42,570	5,312,210
Anslag till underhåll och drift af tullverkets ångare samt bränsle för kustbevaknings-			
	personalens tjänstebåtar, <i>förslagsanslag</i>	30,000	
» »	expenser, <i>förslagsanslag</i>	125,000	
» »	post- och telegramporto, <i>förslagsanslag</i>	20,000	
» »	läkarvård och medikamenter samt begravningshjälp, <i>förslagsanslag</i>	15,000	
» »	skeppsmättningskostnad, <i>förslagsanslag</i>	32,000	
» »	gratifikationer åt krono- och lots- samt kanalbetjante, som utmärka sig genom nitisk tillsyn och kontroll mot öfverträdelse af tullförfattningarna	1,500	
» »	jakt- och båtlega samt hästlega och resekostnader, <i>förslagsanslag</i>	175,000	
» »	utbildning i tulltjänsten, <i>förslagsanslag</i>	21,000	
» »	tulltjänstemäns af lägre grad beklädnad och beväring, <i>förslagsanslag</i>	125,000	
» »	hemliga utgifter	9,000	
» »	diverse utgifter, <i>förslagsanslag</i>	45,620	641,690
Summa kronor			5,953,900

Förteckning å arfvoden på tullverkets omkostnadsstat för år 1913.

		K r o n o r
Stockholms rådstufvurätts afdelning för tullmål:		
1 ordförande	600:—	
2 ledamöter å 375 kronor	750:—	
1 notarie	750:—	2,100
Öfriga rådstufvurätter för afgörande af tullmål enligt kungl. brefven den 15 februari 1841 och den 6 april 1858, tillsammans förslagsvis upptagna		1,900
Arfvode till särskild ordförande i gränstullrätterna inom Jämtlands län		750
» » » » i gränstullrätten inom Norrbottens län		2,000
» » tolk för finska språket vid » » » »		300
» » präst i Sandhamn		250
» » skollärare i Landsort		70
» » » i Hufvudskär		100
» » » i Sandhamn		100
Summa kronor		7,570

Bil. B.

Förslag

till ändring af vissa paragrafer i gällande aflöningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning.

§ 2.

För åtnjutande af de i nästföregående paragraf omförmälda aflöningsförmåner gälla följande allmänna villkor och bestämmelser, nämligen:

att tjänstgöringspenningar få af befattningshafvare uppbäras, förutom under verklig tjänstgöring, hvartill äfven räknas af tjänsten föranledd resa, endast under tid, då han åtnjutit semester eller då han, för att tjänstgöra såsom lärare vid utbildningskurs inom tullverket, åtnjutit befrielse från annan tjänstgöring eller då han deltagit i sådan kurs, men däremot icke under tid, då han af annan anledning än nu är sagd icke tjänstgjort;

att, när det erfordras i följd af tjänsteresa, tjänstgöring såsom lärare vid eller deltagande i utbildningskurs inom tullverket, sjukdomsförfall eller annat giltigt tjänstgöringsförhinder eller för beredande af semester, innehafvare af lägre befattning skall vara skyldig att efter förordnande bestrida högre befattning under sammanlagdt tre månader af hvarje kalenderår; ägande han därvid i fall, då förordnandet erfordras i följd af semester, åtnjuta allenast honom eljest tillkommande aflöningsförmåner, men i annat fall utöfver egen aflöning uppbära ett belopp, motsvarande skillnaden mellan tjänstgöringspenningarna i lägsta lönegraden för, å ena sidan, den högre befattning, som uppehålles, och, å andra sidan, den vikarierandes egen befattning;

§ 3.

Med afseende å rätt att efter viss tids fortsatt tjänstgöring komma i åtnjutande af i staten fastställd aflöningsförhöjning gälla följande allmänna bestämmelser:

Bihang till Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd.

- [11.] att tidpunkten för första förhöjningen inträder efter tre år under villkor att tjänstinnehafvaren under mer än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller deltagit i utbildningskurs inom tullverket, och för andra förhöjningen efter ytterligare tre år på samma villkor samt för tredje förhöjningen efter än ytterligare tre år, äfvenledes på samma villkor, under iakttagande, hvad hvar och en af omförmälda aflöningsförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänstaldern blifvit uppnådd, samt
-

§ 9.

Semester, med bibehållande af samtliga aflöningsförmåner oafkortade, må åtnjutas af tjänsteman af högre grad under en månad årligen samt af tjänsteman af lägre grad under femton dagar årligen, i den mån sådant pröfvas kunna ske utan hinder för göromålens gång och med iakttagande, att å ort, där göromålen under viss del af året äro af väsentligt mindre omfattning än eljest, semester för tjänsteman, som icke har chefskap, i allmänhet förläggas till tid, då tjänsten kan lämnas utan vikarie.

Tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att begagna sig af semester å tid, som af generaltullstyrelsen bestämmes.

§ 22.

Extra ordinarie — — — — — blifvit bestämda.

Godtgörelse till extra ordinarie tjänsteman, hvilken af anledning att ordinarie tjänsteman åtnjuter semester förordnas att bestrida ordinarie tjänst, utgår med enahanda belopp, som af Kungl. Maj:t blifvit bestämda för tjänstgöring, hvarom nyss sagts.

Förändrad organisation af kommerskollegii afdelning för näringsstatistik.[12.]
Historik.

Den statistik, som det af ålder tillhört kommerskollegium och det däri uppgångna bergskollegium att utarbета, föreligger sedan lång tid tillbaka i tryckta årsberättelser, som för närvarande äro till antalet fyra, nämligen 1) om handel, 2) om sjöfart, 3) om fabriker och handtverk samt 4) om bergshandtering. Berättelserna om fabriker och handtverk, som i början och intill årgången 1896 buro titeln fabriker och manufaktur, började att i tryck offentliggöras från och med redogörelseåret 1830. Genom instruktion af den 23 april 1831 uppdrogs åt kollegium utgifvandet af berättelser om handel och sjöfart, och fullgjorde kollegium detta sitt uppdrag genom att till en början utgifva två berättelser, den ena afseende utrikes handel och sjöfart, den andra inrikes sjöfart och handel. Efter att några år på 1890-talet (1891—1894) hafva varit uppdelad i tre skilda publikationer, nämligen om utrikes handel, utrikes sjöfart samt inrikes sjöfart och handel, vann denna statistik från och med redogörelseåret 1895 sin nuvarande publikationsanordning. De tryckta årsberättelserna om bergshandteringen gå tillbaka till året 1833 och utgåfvos i början af bergskollegium, hvars åligganden från och med 1858 öfvertogos af kommerskollegium.

De kommerskollegium sålunda åliggande berättelserna utarbetades till och med år 1860 hufvudsakligen af ett hos kollegium inrättadt statistiskt kontor. Från och med år 1861 öfvertogos de statistiska göromålen af kollegii kammarkontor. Berättelserna om bergshandteringen utarbetades dock till alla delar af personalen å kollegii byrå för bergsärenden. Kammarkontorets tjänstepersonal utgjordes af en kamrerare, en kammarförvant och två kammarskrifvare jämte ett antal extra biträden utan regelbunden tjänstgöring. Kontoret hade emellertid vid sidan af sin statistiska verksamhet att förvalta betydande penningemedel och förrätta åtskillig bok- och räkenskapsföring, så att dess arbete kunde långt ifrån odeladt ägnas åt statistikens skötsel. Den ifrågasvarande statistiken lämnade ock redan från början mycket öfrigt att önska och dess brister framträdde allt skarpare och ådrogo sig allt större uppmärksamhet och skarpare kritik, ju mera näringslifvet utvecklade sig i landet och intresset för näringsstatistiken därmed tillväxte. Den s. k. statistiska kommittén af år 1854 framställde visserligen en del kritiska anmärkningar mot de näringsstatistiska berättelsernas innehåll, men framhöll på samma gång, att kommerskollegium, såsom den centrala förvaltningsmyndigheten för de fria näringarna, vore bäst skickadt att handhafva denna statistik. Med tystnad förbigicks frågan, huruvida

[12.] kommerskollegii organisation hade tillbörligen tillgodosett de viktiga statistiska ärenden, som ålåg kollegium. Den kommitté, som tillsattes den 5 juni 1874 med uppdrag att afgifva betänkande och förslag ifråga om kommerskollegii indragning eller förändrade organisation, ägnade en ganska ingående uppmärksamhet åt kollegii statistiska verksamhet och en af kommitténs ledamöter, dåvarande chefen för statistiska centralbyrån Fr. Th. Berg afgaf i frågan ett särskildt yttrande, däri han såsom sin mening uttalade, att näringsstatistiken bäst skulle tillgodoses, om dess bearbetning fortfarande blefve attribution till den eller de centrala ämbetsmyndigheter, inom hvilkas förvaltningsområde föremålen för densamma vore förlagda eller komme att förläggas. Kommitténs förslag, som gick ut på att för näringsstatistikens handhavande borde upprättas ett kammarkontor inom den styrelse för handel och näringar, som borde aflösa kommerskollegium, framlades i hufvudsak i en proposition till 1875 års Riksdag. Propositionen blef emellertid af statsutskottet afstyrkt och af Riksdagen afslagen, enär densamma icke syntes innebära en tillräckligt definitiv lösning af näringsförvaltningens ordnande.

Den 2 november 1883 tillsattes en ny kommitté för utredning af kommerskollegii indragning eller ombildning. Äfven denna kommitté föreslog att kommerskollegium borde ersättas af en icke kollegial styrelse för handel och näringar, och uttalade beträffande näringsstatistiken, att den egentliga anledningen till dess brister vore att söka i förvaltningsverkets organisation och föreslog för afhjälpande häraf, att inom den ifrågasatta nya styrelsen för handel och näringar borde upprättas en med verkets öfriga byråer fullt sidoordnad och i allo likställd byrå, utrustad med både byråchef och sekreterare samt med hufvuduppgift att ombestyra näringsstatistikens skötsel. Detta förslag till näringsstatistikens ämbetsorganisation kom aldrig under Riksdagens ompröfning. Kungl. Maj:t aflät nämligen till 1885 års riksdag proposition om inrättande af ett nytt statsdepartement för landtbruk, industri och handel, i hvilket det var meningen att kommerskollegium skulle uppgå, sedan dock en del af kollegii ärenden först öfverflyttats till andra verk. Till dessa ärenden hörde näringsstatistiken, som den dåvarande civilministern ansåg borde öfvertagas af statistiska centralbyrån. Förberedande förhandlingar mellan civildepartementet, kommerskollegium och statistiska centralbyrån hade i frågan bedrifvits redan år 1881. Den förstärkning af arbetskrafterna i statistiska centralbyrån, som ansågs nödvändiggöras genom byråns öfvertagande af näringsstatistiken, utgjordes af två förste aktuari, två amanuenser och tre extra biträden.

Det till 1885 års Riksdag aflämnade förslaget om inrättandet af ett nytt statsdepartement antogs till hvilande vid nämnda Riksdag men föll vid 1888 års Riksdag. Därmed hade äfven planerna på näringsstatistikens öfverflyttning till statistiska centralbyrån för tillfället strandat. Efter år 1888 återupptogs den gamla planen att omorganisera kommerskollegium med bibehållande af dess ställning såsom en fristående centralstyrelse för handel och näringar. Proposition om kommerskollegii omorganisation i antydd riktning afgafs till 1891 års riksdag och bifölls af densamma. Vid denna ombildning af kollegium hade visserligen hänsyn tagits till den af 1883 års kommitté framlagda utredningen beträffande näringsstatistiken i så måtto, att propositionen föreslog, att kollegii kammarkontor skulle ersättas af en statistisk afdelning, uteslutande afsedd för statistiska göromål och ställd under fackutbildad ledning, men afdelningen utrustades icke fullt med samma ordinarie arbetspersonal, som man, i händelse 1885 års proposition antagits, ämnat begära för densamma i statistiska centralbyrån.

I spetsen för afdelningen ställdes nämligen en förste aktuarie och å afdelningens stat för öfrigt upptogs endast en aktuarie jämte två amanuenser.

Den sålunda inrättade statistiska afdelningen inom kommerskollegium trädde i verksamhet den 1 januari 1892. Till ledning vid den omdaning af vår näringsstatistik, som den nyupprättade afdelningen haft att utföra, har afdelningen haft att tillgå betänkanden rörande näringsstatistikens förbättring af t. f. presidenten i kommerskollegium C. Fr. Wærn och chefen för statistiska centralbyrån Elis Sidenblad, hvilka betänkanden afgåfvos under åren 1890—1897. Alltefter som utvecklingen fortskridit har det emellertid visat sig, att arbetskrafterna ursprungligen blifvit alldeles för knappt afmätta, hvadan dessa undan för undan måst ökas.

För närvarande finnas å afdelningen anställda, förutom förste aktuarien-föreståndaren, två ordinarie och två extra aktuarier samt åtta amanuenser, hvarjämte ett manligt och tio kvinnliga biträden där regelbundet sysselsättas. Arbetsfördelningen för denna personal framgår af den redogörelse, som härnadan lämnas för kommerskollegii underdåniga skrifvelse af den 30 november 1911 ifråga om förändrad organisation af afdelningen.

Den sammanlagda kostnaden för afdelningens arbetskrafter under år 1912 framgår af följande redogörelse för de belopp, hvarmed de skilda

Den näringsstatistiska afdelningens nuvarande personal och arbetskostnad.

[12.] anslagen skola enligt gällande stat eller i öfrigt fattade beslut för samma år utgå.

Å ordinarie stat äro uppförda

1 förste aktuarie (inberäknadt 2 ålderstillägg)	5,500: —	
1 aktuarie » » » »	4,000: —	
1 aktuarie	3,000: —	12,500: —

Härtill böra läggas provisoriska aflönings-
tillägg enligt de af 1911 års Riksdag bestämda
grunder. Dessa aflöningsstillägg, som ingå i sär-
skildt anslag å *extra stat*, beräknas för nyss nämnda
tre tjänstbefattningar uppgå till sammanlagdt

2,800: —

I det för kollegium anvisade *ordinarie an-
slaget till amanuenser och andra extra biträden m. m.*
ingår ett belopp af 13,010 kronor för afdelningen
enligt följande beräkning:

3 amanuenser à 1,500 kronor för hvardera	4,500: —	
semesterersättning	387: 50	
gratifikationer ..	472: 50	
1 manligt biträde	800: —	
5 kvinnliga biträden à 1,080 kronor för hvartdera	5,400: —	
arfvodesförbättring åt kvinnliga biträden	1,000: —	
särskilde sakkunnige	450: —	13,010: —

I det på *extra stat* anvisade *anslaget till för-
stärkning af arbetskrafterna å afdelningen*, om
hvilket närmare redogörelse lämnas i statsverks-
propositionen till 1911 års Riksdag under sjunde
hufvudtiteln (sidd. 116—120), ingå för år 1912
följande poster:

1 extra ordinarie aktuarie (inberäknadt provisoriskt lönetillägg)	3,900: —	
1 » » »	3,900: —	
5 amanuenser à 1,500 kronor för hvardera	7,500: —	
5 extra biträden à 1,080 kronor för hvartdera	5,400: —	
arfvodesförbättring åt extra biträden	1,000: —	
vikariatsersättning	250: —	
särskilda ombud för inhämtande af uppgifter om medelpris	660: —	22,610: —

Summa kronor 50,920: —

I sin ofvan åberopade underdåniga skrifvelse af den 30 november 1911 har kommerskollegium förklarat sig anse såsom högeligen angeläget, att den med näringsstatistiken sysselsatta afdelningen utrustas med tillräckliga och goda arbetskrafter och omgestaltas så, att densamma må snarast möjligt sättas i stånd att till gagn för de näringar, den har att betjäna, kunna fungera på ett fullt tillfredsställande sätt. Till stöd härför anför kollegium, att de arbetskrafter, som stå till afdelningens förfogande äro otillräckliga, hvarjämte saknaden af tjänster med tillfredsställande aflöning medfört kännbara olägenheter vid rekryteringen af personalen. Till följd af de ringa utsikterna att inom afdelningen ernå anställning med tillräckliga aflöningsförmåner hade ock gång efter annan dugande krafter sökt sig anställning på andra håll. Sålunda vore äfven de båda nuvarande ordinarie aktuarierna sedan flere år permanent anställda utom afdelningen och uppehöles deras befattningar af extra tjänstemän. Bristen på arbetskrafter hade efter hand endast i mindre grad blifvit afhjälpt och hade därför framträdtt allt starkare i mån af näringarnes utveckling och de i jämbredd därmed och eljest växande krafven å näringsstatistiken. Inför de nya och vidgade uppgifter, som den statistiska kommittén velat tilldela näringsstatistiken, framträdde denna brist i allt högre grad.

»Därjämte», anför kollegium vidare, »finner kollegium ej blott i den för afdelningen afsedda personalens intresse i hög grad önskvärdt utan äfven ur rent saklig synpunkt särdeles välbetänkt, att de för närvarande å extra stat anställde tjänstemännen liksom ock de nya tjänster, hvilka enligt kollegii förslag skulle upprättas, uppföras å ordinarie stat. Redan i och för sig synes det kollegium utgöra ett betänkligt missförhållande, att tjänster, hvilkas innehafvare fullgöra ett ordinarie och för staten såsom oundgängligt ansedt arbete, skola — såsom fallet är med den extra personalen å näringsstatistiska afdelningen — på grund af ogunstiga tillfälliga förhållanden år efter år kvarstå å extra stat, till följd hvaraf tjänsternas innehafvare nödgas alltjämt afsakna de förmåner, som eljest äro förenade med en ordinarie anställning, såsom rätt till pension och ålderstillägg. Det ligger i sakens natur, att en dylik oförmånlig undantagsställning gentemot i öfrigt jämnställd personal i andra statens verk skall i längden öfva ett deprimerande inflytande å den däri försatta personalen, ytterligare försvåra rekryteringsmöjligheterna för ämbetsverket samt i sista hand i ogynnsam riktning återverka på arbetsresultatet. Ett sådant förhållande kan ingalunda vara förenligt med statens intresse.

[12.]
Behofvet af
en omorgani-
sation af af-
delningen.

Kommers-
kollegii und.
skrifvelse den
30 november
1911.

[12.]

Härtill kommer, att den dragningskraft en statstjänst såsom sådan och således oafsedt lönen storlek förr utöfvat, numera synes vara på väg att i betänklig grad förminska. Därför framträder i den ojämna täflan med de löner, som från enskildt håll numera bjudas, desto mer den tvingande nödvändigheten af att så långt möjligt förskaffa statstjänarna åtminstone den trygghetskänsla, som den ordinarie anställningen och pensionsrätten städse äro ägnade att ingifva.»

Efter att vidare hafva påvisat, att den begärda omorganisationen af kollegiets näringsstatistiska afdelning icke kan anses på något sätt föregripa kollegii blifvande ombildning, fortsätter kollegium:

»Nyss anförda skäl synas kollegium äfven betinga, att afdelningens *kvinnliga personal* erhåller fastare anställning än hittills, dock allenast i den utsträckning denna personal kan anses utföra ett ordinarie arbete. Jämte den ordinarie kvinnliga personalen böra emellertid å afdelningen anställas extra biträden till så stort antal kollegium anser behofvet kräfva.»

Kommers-
kollegiikom-
mitténs utlåtande.

Enligt nådigt beslut den 13 november 1908 har en särskild kommitté — kommerskollegiikommittén — fått sig ålagdt bland annat att verkställa utredning rörande förändrad organisation af kommerskollegium samt att inkomma med häraf föranledda förslag. För att få utrönt, huruvida från denna kommittés sida betänkligheter af principiell art förefunnes mot ett ordnande redan nu af näringsstatistiska afdelningen eller mot personalens uppflyttande å ordinarie stat, har kommittén genom nådig remiss anbefallts att afgifva underdånigt utlåtande öfver kommerskollegii nyss berörda skrifvelse. I sitt den 15 december 1911 afgifna utlåtande i ämnet har kommittén förklarat sig hafva särskildt undersökt, huruvida den ifrågasatta omorganisationen kunde vara ägnad att i något afseende försvåra eller föregripa frågan om näringsstatistikens förläggning eller den åt kommittén anförtrödda allmänna uppgiften att utarbета förslag till kommerskollegii ombildning, och därvid kommit till det resultat, att hvad som nu begärdes endast representerade det minimum af arbetskrafter, som under alla förhållanden och oberoende af det näringsstatistiska arbetets förläggande till ena eller andra ämbetsverket måste erfordras för detta arbetes behöriga fullföljande, liksom icke heller någon af de föreslagna särskilda anordningarne kunde tänkas komma att verka hinderligt för en omorganisation af kommerskollegium i dess helhet. Vid sådant förhållande ansåge sig kommittén ock utan tvekan kunna tillstyrka kommerskollegii förslag om uppförande å ordinarie stat af de

föreslagna tjänstebefattningarne. Ty endast genom att bereda befattningshafvarne den betryggade ställning, som en sådan fast anställning innebure, kunde den bästa möjliga rekrytering af personalen vinnas och därmed omorganisationens fördelar fullt utnyttjas. Själfallet borde emellertid befattningshafvare förpliktas att underkasta sig den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åliggandena, som vid den framtida omorganisationen eller eljes kunde varda stadgad.

Hvad från sakkunniga håll nu blifvit anfördt och upplyst samt hvad erfarenheten eljest lagt i dagen synes mig lämna ostridigt vittnesbörd om, att kollegii afdelning för näringsstatistik, med den organisation den för närvarande äger, svårligen kan på ett tillfredsställande sätt tillgodose förvaltningens och det moderna näringslivets alltjämt stegrade kraf på näringsstatistiken, hvars vikt och betydelse för såväl själfva näringsförvaltningen som det praktiska arbetet i handel och industri allmänt inses och erkännes. Redan afdelningens nuvarande uppgifter synas hafva växt dess organisation öfver hufvudet. De af den senaste statistiska kommittén påyrkade nya, omfattande reformkrafven beträffande näringsstatistiken, till hvilka jag längre fram blir i tillfälle att återkomma och hvilka jag finner i hufvudsak böra utan onödig tidsutdräkt genomföras, torde än mindre kunna tillbörligen fyllas af afdelningen, så organiserad som den nu är, och påkalla för den skull oafvisligen en mer eller mindre genomgripande omorganisation af densamma. För lösandet af denna organisationsfråga har statistiska kommitténs flertal i kommitténs betänkande den 7 september 1910 upptagit planerna från 1880-talet att öfverflytta den af kommerskollegium hittills utgifna statistiken till det af kommittén föreslagna statistiska centralverket. Härmed skulle naturligtvis följa en indragning af kommerskollegii afdelning för näringsstatistik. En reservant inom kommittén har emellertid funnit öfvervägande skäl tala mot en sådan öfverflyttning och har utförligare motiverat denna sin mening (sid. 114—116 i kommitténs tryckta betänkande). Beträffande statistiska kommitténs betänkande i hvad det rör näringsstatistikens förläggning till statistiska centralbyrån och indragning af kommerskollegii afdelning för näringsstatistik har kommerskollegium den 11 november 1910 afgifvit anbefalldt underdånigt utlåtande. Kollegii flertal har på närmare angifna skäl och grunder förmålt sig ej kunna — åtminstone för det dåvarande — tillstyrka näringsstatistikens öfverflyttning från kommerskollegium till det statistiska centralverket och indragning af kollegii afdelning för näringssta-

*Departements-
chefen.*

- [12.] statistik. Då näringsstatistikens framtida förläggning uppenbarligen är beroende af de pågående utredningarna angående statsdepartementens och kommerskollegii omorganisation, synes det mig gifvet, att en öfverflyttning från det ämbetsverk, där denna statistik nu utarbetas, icke f. n. kan komma i fråga. Men om nyssnämnda utredningar enligt min mening för närvarande utgöra ett afgjort hinder för den näringsstatistiska afdelningens inordnande i något annat statsorgan, kan man dock icke befaras föregripa resultatet af desamma genom att redan nu åvägabringa en fastare och för näringsstatistikens ständigt växande uppgifter bättre lämpad ämbetsorganisation inom kommerskollegium, än den samma statistik där nu äger. Jag förutsätter härvid, att den nya organisationen inskränker sig till det minsta möjliga af hvad som kräfves i anslag och arbetskrafter samt alltså till hvad som under alla förhållanden är oundgängligt. Att den näringsstatistiska afdelningen är i behof af en förändrad och väsentligen förstärkt organisation, lärers få anses till fullo ådagalagdt. Att någon olägenhet skulle vara förenad med att redan nu gripa sig an med omdaning af afdelningen, torde, med afseende å hvad jag öfverförmält, icke med fog kunna göras gällande. Därför finner jag ock i likhet med kommerskollegium en omorganisation af dess näringsstatistiska afdelning böra utan tidsutdräkt bringas till stånd. Äfvenledes synas de af kollegium anförda skälen för uppförande å ordinarie stat, i den utsträckning kollegium själf angifvit, af tjänstebefattningarna å afdelningen öfverensstämmande med rättvisa och billighet, liksom för dessa befattningars uppförande å ordinarie stat bestämdt talar den omständigheten, att här icke är fråga om någon provisorisk utan en definitiv omorganisation. Med hänsyn härtill anser jag, i likhet med hvad kollegii flertal i öfverförmälda skrifvelse den 30 november 1911 uttalat, öfvervägande skäl föreligga för att aflöningarne för dessa tjänstebefattningar bestämmas enligt numera för nyreglerade centrala verk antagna allmänna grunder.

Ifrågasatta
reformer af
närings-
statistiken.

Härefter vill jag med ledning af kommerskollegii skrifvelse af den 30 november 1911 öfvergå till en kortfattad framställning af de reformer i näringsstatistiken, som af statistiska kommittén ansetts vara af behovet påkallade och af vederbörande ämbetsverk blifvit förordade.

a.) Handelssta-
tistiken.

Beträffande *handelsstatistiken* har statistiska kommittén framställt ett vidtgående förslag, för hvars förverkligande skulle erfordras en mycket talrik arbetspersonal. Mot kommitténs förslag i denna del hafva

emellertid tullmyndigheterna gjort mycket bestämda erinringar, såsom närmare framgår af ett af kommerskollegium, generaltullstyrelsen och statistiska centralbyrån gemensamt afgifvet underdånigt utlåtande i ämnet af den 31 december 1910. Efter öfvervägande af alla de omständigheter, som äro af betydelse för frågan hafva ämbetsverken därför förordat, att handelsstatistiken, oafsedt till hvilket verk dess slutliga handläggning skall förläggas, tillsvidare må åvägabringas i stort sedt på sätt hittills ägt rum. Generaltullstyrelsens hittillsvarande befattnings med offentliggörandet af den månatliga handelsstatistiken skulle dock enligt ämbetsverkens förslag upphöra och i stället uppdragas åt det verk, som komme att utgifva de handelsstatistiska årsberättelserna. Månadsstatistiken skulle för framtiden göras betydligt mera omfattande än hittills och för hvarje i densamma rubricerad varuslag, med undantag dock för bland annat sorteringsgoods, meddela uppgift icke allenast å kvantitet utan äfven å värde. Material till denna utförliga månadsstatistik skulle af generaltullstyrelsens statistiska afdelning tillhandahållas det statistiska verket till den omfattning, detta i samråd med generaltullstyrelsen bestämmer, senast före slutet af den månad, som följer närmast efter själfva redogörelsemånaden. Uppgifterna för årsberättelserna skulle nämnda afdelning öfverlämna till det statistiska verket, hvad angår exporten före midten af februari månad, samt hvad angår importen före utgången af samma månad under det på redogörelseåret närmast följande år. I fråga om de in- och utförda varornas värdeangifning hafva ämbetsverken i princip anslutit sig till statistiska kommitténs förslag om införande af obligatorisk värdeklamation, dock med särskildt det undantag att beträffande s. k. sorteringsgoods sådan värdeklamation icke må erfordras. Med afseende å gods, för hvilket värde icke blifver deklareradt, böra enligt verkens mening enhetsvärden fastställas af det statistiska ämbetsverket med ledning af uppgifter, som kunna anträffas i kommersiella publikationer, och efter hänvändelse i mån af behof till importfirmor och särskildt tillkallade experter.

Därest den sålunda förordade anordningen af handelsstatistiken genomföres, förutsätta ämbetsverken, att det uppdrag, som statistiska centralbyrån i enlighet med statistiska kommitténs därom den 27 november 1906 gjorda framställning erhållit att utgifva kvantitetsuppgifter öfver rikets utförsel och införsel, skall för framtiden upphöra. Ifrågavarande uppgifter, hvilka efter månadsstatistikens fullständiga komme att förlora en stor del af sitt berättigande, skulle enligt ämbetsverkens förslag lämpligen ersättas af en första del af årsberättelsen om handel, omfattande tabell 1—3 i den nuvarande handelsberättelsen.

[12.]

b) *Sjöfartsstatistiken.*

I fråga om *sjöfartsstatistiken* har statistiska kommittén framställt flere förslag, af hvilka en del komma att öka arbetet å denna statistik, en del åter minska detsamma. Öfver dessa förslag hafva kommerskollegium, generaltullstyrelsen och statistiska centralbyrån den 31 december 1910 afgifvit gemensamt underdånigt utlåtande. I stort sedt synas de föreslagna lättnaderna något sänär uppväga tillökningarne. Dock torde ett ganska betungande nytt arbete förorsakas genom den föreslagna redogörelsen för s. k. kombinerad fart jämte lossnings- och lastningskvantiteter för olika tullkammaredistrikt. Denna redogörelse skall nämligen enligt hvad föreslagits framställas genom bearbetning af ett stort antal i generaltullstyrelsens statistiska afdelning efter tulljournalerna utskrifna och därifrån månadsvis till det statistiska verket öfverlämnade kartoliner, med uppgift bland annat å den kvantitet varor, som hvarje fartyg åtgången lossat eller lastat å hvarje särskild tullplats.

c) *Industristatistiken med periodiska specialundersökningar och industriregister.*

Beträffande *industristatistiken* har statistiska kommittén framlagt förslag om betydande utvidgningar och förbättringar. Hvad först och främst angår årsberättelserna om »Fabriker och handverk», hvilka för framtiden skulle benämnas berättelser om »Industri», är bland annat ifrågasatt, att vissa hittills oredovisade fabriksklasser, såsom mejerier, apotek och vattenledningsverk, däri skola upptagas, att hufvudresultaten i berättelsen om bergshandteringen däri skola inarbetas, att kvantitetsuppgifter skola i största möjliga utsträckning meddelas för tillverkningsarna, samt slutligen att berättelserna böra om möjligt snabbare än hittills publiceras, så att de utkomma under det på redogörelseåret närmast följande kalenderåret.

Vidare har statistiska kommittén föreslagit, att de statistiska uppgifter angående handverkare, som det för närvarande åligger vederbörande myndigheter att årligen meddela och till kommerskollegium öfverlämna, skola afgifvas endast hvar femte år. De efter berörda uppgifter uppgjorda sammandragen öfver handverkarne i årsberättelserna om industrien borde ersättas af hvar femte år återkommande undersökningar, grundade på primäruppgifter från handverkarne själfva.

Slutligen har statistiska kommittén i afseende å årsberättelserna om industrien föreslagit, att däri skall hvar tionde år intagas en sammanfattning af hela den större industriens verkliga produktionsvärde, utarbetad med ledning af en serie under närmast föregående nio år under teknisk sakkunnig ledning verkställda specialundersökningar angående skilda grenar af den större industrien.

Beträffande dessa industriella specialundersökningar fäller kommers-

kollegium i sin här åberopade underdåniga skrifvelse det omdömet, att desamma, rätt anlagda, synas kunna blifva af väsentlig betydelse för bedömande af storindustriens verkliga produktionsvärde och utveckling samt af synnerligen stort praktiskt gagn för industriidkarne själfva och afnämare af deras produkter.

I fråga om årsberättelserna *om bergshandteringen* har statistiska kommittén föreslagit att desamma för framtiden må i hufvudsak bibehålla sin nuvarande omfattning, men har tillika förordat, att fördjupade undersökningar rörande bergshandteringen och annan mineralindustri skola ingå i serien af de speciella industriundersökningar, som blifvit föreslagna rörande fabriker.

I hufvudsakligt ändamål att för industristatistiken åstadkomma en tillförlitlig förteckning å alla inom riket till fabriksmässig industri hänförliga anläggningar har statistiska kommittén förordat upprättandet af ett centralt *industriregister*. Kollegium har härom uttalat, att enligt dess mening ett sådant register otvifvelaktigt skulle fylla ett i vida kretsar länge känt behof och blifva till stort gagn icke allenast för näringsstatistiken utan ock för förvaltningen, särskildt yrkesinspektionen, samt direkt och indirekt äfven för näringslivet.

Den 13 december 1910 hafva kommerskollegium och statistiska centralbyrån, sedan Kungl. Maj:ts befallningshafvande i rikets samtliga län genom centralbyrån blifvit i ämnet hörda, afgifvit anbefalldt gemensamt utlåtande i anledning af statistiska kommitténs afgifna betänkande, i hvad detsamma rör industristatistiken, och hafva ämbetsverken däri i allt väsentligt tillstyrkt kommitténs förslag rörande såväl de industristatistiska årsberättelserna som rörande utförande af de industriella specialundersökningarna och upprättande af ett *industriregister*.

»Med öfvertagandet på sätt af ämbetsverken föreslagits af månadsstatistiken öfver handeln framträdde», anför kollegium vidare, »för det näringsstatistiska verket nödvändigheten af att utgifva en *periodisk publikation* vid sidan af de årliga berättelserna. Det vore emellertid enligt kommerskollegii mening önskvärdt, att i denna nya publikation, för att tillmötesgå ett i affärskretsar länge känt behof af en praktiskt ekonomisk tidskrift, bereddes plats äfven åt andra viktigare, näringslivet och näringspolitiken berörande ämnen. I publikationen torde med fördel kunna intagas preliminära sammanställningar ur de näringsstatistiska årsberättelserna, medan dessa ligga under utarbetande, uppgifter å fluktuationer i grosshandelspriserna å Sveriges viktigare in- och utförselartiklar, öfversiktliga redogörelser, hämtade ur utländsk statistik rörande främmande länders närin-

d) En ekonomisk tidskrift.

[12.] gar, i den mån de erbjuda särskildt intresse för svenska förhållanden. korta meddelanden om näringslagstiftningen i Sverige och utlandet, om tulltaxor och hamnafgifter, nya kommunikationsförbindelser m. m. Af stort gagn och intresse för affärsvärlden skulle det ock helt visst vara, om i publikationen kunde meddelas uppgifter om till registret ingångna anmälningar angående landets industriella nyanläggningar».

Kollegium ansåge äfven skäl tala för att konsulernas årsberättelser och öfriga rapporter offentliggjordes i anslutning till berörda publikation. Härigenom skulle kunna beredas utväg att ernå ett ur saklig synpunkt tillfredsställande och måhända äfven ekonomiskt förmånligt afgörande af den svårlösta frågan om lämpligaste sättet och anordningen för offentliggörande och spridande, till gagn för affärslifvet och förvaltningen, af kännedomen om konsulsrapporterna. Dessa offentliggjordes för närvarande genom en enskild förening, Sveriges allmänna exportförening, hvilken åtnjöte betydande anslag från statens sida såväl speciellt för detta ändamål som ock för sin öfriga verksamhet. De publicerades under nuvarande förhållanden utan att dessförinnan i allo underkastas den sorgfälliga och planmässiga granskning och sofring, som gifvetvis borde föregå.

Kollegium erinrar äfven, att statsverket för närvarande understödde en från enskildt håll utgifven veckotidskrift, benämnd »Affärsvärlden», hvilken jämväl afser att lämna ekonomiska meddelanden af allmänt intresse.

Med den omfattning kommerskollegium enligt det anförda afsåge att efter hand gifva åt den nya publikationen förefölle titeln »Handelsstatistiska meddelanden», hvilken återfunnes i statistiska kommitténs betänkande, icke fullt motsvara innehållet. Bättre svarande mot detta syntes benämningen »Ekonomiska meddelanden» vara.

Den behöfliga
förstärk-
ningen i
arbetskrafter.

Jag anser de reformkraf, som enligt det föregående framställtts beträffande näringsstatistiken i allmänhet vara så beaktansvärda och värdefulla, att man bör söka i hufvudsak tillmötesgå desamma, i den mån sådant låter sig göra utan alltför stora kostnader från statsverkets sida. Statistiska kommittén har, under förutsättning att näringsstatistiken skulle kvarblifva hos kommerskollegium, beräknat, att ett genomförande af det af kommittén uppgjorda programmet för samma statistiks reformering skulle erfordra en byrå, bestående, förutom af byråchef, af två förste aktuarier, sex aktuarier och fem amanuenser jämte ett antal sakkunniga och öfriga biträden. Bland de sakkunniga biträdena inräknas af kommittén ledaren af de föreslagna industriella specialundersökningarna, hvilkens arfvode beräknas till samma belopp som förste aktuariers aflöning.

Genom näringsstatistikens förläggande till statistiska centralbyrån skulle enligt kommitténs beräkningar kunna inbesparas 1 à 2 amanuenser.

Kommerskollegium har i sin meranämnda skrifvelse af den 30 november 1911 redogjort för den förstärkning i arbetskrafterna å den näringsstatistiska afdelningen, som kollegium för sin del finner vara oafvisligen nödvändig för ett genomförande af de ifrågasatta förbättringarna och utvidgningarna i näringsstatistiken. Främst föreslår kollegium för ändamålet, att den näringsstatistiska afdelningens chef blir byråchef.

»Statistiska kommittén har», anför kollegium i sin skrifvelse, »framhållit, att det för närvarande rådande förhållandet att praktiskt taget ingen utsikt finnes för en statistisk tjänsteman att vinna högre befördran inom de statistiska verken än till andra gradens tjänst uppenbarligen måste öfva ett ogynnsamt inflytande på personalens rekrytering. Kommittén har därför uttalat den bestämda uppfattning, att, äfven om den nuvarande decentraliserade organisationen bibehålles, det varder oundgängligt att såväl i statistiska centralbyrån som för särskilda statistiska afdelningar inrätta befattningar i tredje lönegraden. Kollegium anser det ställt utom allt tvifvel, att de skäl, som kommittén anført till stöd för denna sin uppfattning, i alldeles särskild grad äga sin tillämpning å kollegii afdelning för näringsstatistik. På grund af arbetets växande omfattning och andra förhållanden har arbetsfördelningen å afdelningen redan nu måst gestalta sig så, att vissa af de å afdelningen anställda aktuarierna hafva att tämligen själfständigt under förste aktuariens inseende utarbета äfven de viktigare statistiska berättelserna. Beskaffenheten af detta arbete är alltså till väsentlig del motsvarande sådant, som på andra håll utföres af tjänstemän i andra lönegraden. Därest en enligt kollegii åsikt högeligen önskvärd ändring vidtages i detta förhållande, hvilket måste betecknas såsom en oegentlighet och enligt hittills vunnit erfarenhet visat sig medföra olägenheter, kräfver ock foljdriktigheten, att redan under nuvarande omständigheter afdelningens chef, hvilken bär ansvaret för arbetet i det hela, utgöres af en tjänsteman i tredje lönegraden. Kollegium har i sitt utlåtande den 11 november 1910 framhållit näringsstatistikens stora och alltjämt växande betydelse i olika hänseenden för näringarne och en för deras bästa verkande förvaltning. Det synes kollegium i viss mån innebära ett förringande och underskattande från det allmännas sida af denna betydelse, om den närmast ansvarige ledaren af det näringsstatistiska arbetet alltjämt fränkännes de löneförmåner och den tjänstegrad, som vikten af den honom påhvilande ämbetsuppgift synes kräfva. Om alltså

a) *Byråchef.*
Statistiska
kommitténs och
kommers-
kollegii förslag.

[12.] kollegium redan under nuvarande förhållanden anser påkalladt, att såsom afdelningens ledare anställas en byråchef, blir detta desto mera angeläget, därest de utvidgningar af det näringsstatistiska arbetet komma till stånd, som kollegium funnit sig böra förorda i sina gemensamt med vissa andra ämbetsverk afgifna underdåniga utlåtanden öfver statistiska kommitténs förslag om de olika grenarne af näringsstatistiken. Härtill skulle komma de helt nya, delvis mycket kräfvande uppgifter, som kollegium, i anslutning till statistiska kommitténs förslag, ifrågasätter skola anförtros åt näringsstatistiska afdelningen, nämligen i främsta rummet utförandet af större, industriella specialundersökningar samt utgifvande af en periodisk publikation äfvensom förandet af ett industriregister. Gifvet är att såväl själfva planläggningen af dessa uppgifter som ock ledningen vid deras utförande skall i främsta rummet påhvila byråchefen.

Slutligen må framhållas den förändrade ställning i förhållande till förvaltningsarbetet inom kollegium, som afdelningens föreståndare numera intager, sedan Kungl. Maj:t genom nådig kungörelse den 24 mars 1911 fastställt sådan ändring af den för kollegium gällande instruktion, att han skall med samma rättigheter och förpliktelser som öfriga ledamöter i kollegium deltaga ej blott, såsom förut varit fallet, i afgörande af ärende, som tillhör afdelningen för näringsstatistik eller afser dess personal eller arbetet å afdelningen, utan äfven, på kallelse af generaldirektören, i afgörandet af annat ärende, som utan att tillhöra afdelningen berör dess verksamhetsområde. Därjämte har enligt berörda kungörelse bestämts, att till afdelningen skola höra — förutom ärenden af enbart näringsstatistisk beskaffenhet — jämväl andra ärenden, hvilka med afdelningens verksamhet stå i närmare samband och icke tillhöra annan byrå eller afdelning. Genom dessa förändringar, hvilka väsentligt vidgat afdelningschefens verksamhetsområde och beredt honom ökad möjlighet att göra insatser i kollegii arbete, har i ej ringa mån kommit till förverkligande det enligt kollegii mening välgrundade förslag, som 1883 års kommitté för kommerskollegii indragning eller ombildning på sin tid framställde beträffande ledarens för det näringsstatistiska arbetet åliggande. Såväl i statistiska kommitténs betänkande som ock i kollegii åberopade utlåtande däröfver utvecklas närmare det gagn, som den med näringsstatistiken sysslande personalen bör kunna lämna vid förvaltningsarbetet. Tydligt är, att ett fullgörande af dessa syften skall medföra ett maktpåliggande arbete för afdelningschefen och vara ägnadt att förläna befattningen en särställning i förhållande till flertalet statistiska tjänster beträffande dess betydelse. Det synes kollegium därför mest foljdriktigt att nu taga steget fullt ut och bereda befattningens

innehafvare den ställning såsom byråchef, som redan 1883 års kommitté [12.] för honom afsett».

Kommerskollegiikommittén har äfven instämt i denna mening, i det kommittén yttrat som följer: *Kommerskollegiikommittén.*

»Kommittén vill särskildt framhålla, att afdelningens chef skall hafva att oafslåligt sörja för, att statistiken på de olika näringsområdena kan tillgodose de nya uppgifter, som den har att fylla till administrationens och näringslivets tjänst. De industriella specialundersökningarna, som för hvarje år skulle afse nya omfattande näringsgrupper, måste alltså ställa stora anspråk på hans förmåga att planlägga och öfvervaka nya omfattande utrednings- och publikationsarbeten. På chefen för det näringsstatistiska arbetet måste följaktligen ställas den fordran, att han, förutom erforderlig teoretisk och praktisk utbildning på det statistiska området, skall besitta framstående personlig duglighet och förmåga af initiativ. Då sålunda krafven på chefs kvalifikationer måste blifva synnerligen stora, bör han enligt kommitténs mening ock tillerkännas den däremot svarande tjänsteställningen såsom byråchef.»

Statistiska kommittén, kommerskollegium samt kommerskollegiikommittén äro sålunda fullt eniga i att i spetsen för näringsstatistiken bör stå en byråchef. I betraktande af de maktpåliggande och ansvarsfulla åligganden, som redan nu åhvila och efter den ifrågasatta omdanningen af näringsstatistiken i ännu högre grad än hittills skola komma att åhvila denna afdelnings föreståndare, anser jag det vara satt utom all fråga, att han bör erhålla ställning och lön såsom byråchef. *Departementschefen.*

Den ganska vidtgående omläggning af *handelsstatistiken*, som ifrågasattes, påkallade, fortsätter kollegium, enligt kollegii mening, så vidt för närvarande kunde förutses, ingen permanent tillökning i den för samma statistik redan nu använda arbetspersonalens numerär, men kräde däremot dess befriande från vissa andra densamma nu påhvilande bestyr. Af nämnda personal vore 1 aktuarie, 2 amanuenser, 1 manligt biträde samt 3 kvinnliga biträden sysselsatta med handelsstatistiken i dess nuvarande skick, hvarjämte 1 aktuarie, som handlägger afdelningens sekreterare- och registratörs göromål samt närmast utarbetar berättelsen om bergshandtering, vore därvid behjälplig. Af nämnda personal deltog dock 1 amanuens och det manliga biträdet samt ett kvinnligt biträde under omkring 3 månaders tid årligen i utarbetandet af bergsberättelsen. Samma antal perso-

b) Den med årsberättelserna sysselsatta personalen.

[12.] ner torde under ordinarie arbetsår och under förutsättning att aktuarien (sekreteraren) befriades från arbetet med berättelsen om bergshandteringen samt att äfven den öfriga personalen uteslutande finge sysselsättas med handelsstatistiken, vara tillräcklig för samma statistiks utarbetande äfven efter dess omdaning, oaktadt det permanenta arbetet komme att ökas genom afdelningens öfvertagande af månadsstatistiken öfver rikets in- och utförsel. Ifrågavarande aktuarie skulle dock fortfarande ombesörja de för afdelningen gemensamma sekreterare- och registratorsgöromålen.

Om ock collegium alltså icke ansåge någon tillökning i antalet af den näringsstatistiska afdelningens permanenta arbetskrafter direkt påkallas af handelsstatistikens omläggning, funne collegium det dock vara erforderligt och i enlighet med de principer, som statistiska kommittén enhälligt uttalat i fråga om göromålen för olika grader af statistisk tjänst, att en *förste aktuarie* närmast handhade handelsstatistiken, som intoge och alltjämt torde komma att intaga en synnerligen framstående plats bland vårt lands statistiska publikationer och genom dess i utsikt ställda betydligt tidigare offentliggörande skulle vinna i aktuellt intresse. Collegium förutsatte därför, att den nuvarande ordinarie förste aktuariebefattningen bibehölles, äfven när chefskapet för den näringsstatistiska afdelningen öfverlättes åt en byråchef. För handelsstatistiken skulle alltså erfordras 1 förste aktuarie, 1 aktuarie (tillika sekreterare och registrator) 2 amanuenser samt 4 biträden.

Den arbetspersonal, som för närvarande sysselsattes med *sjöfartsstatistiken*, utgjordes af 1 aktuarie, 3 amanuenser och 2 kvinnliga biträden.

Någon annan ändring beträffande denna personal ansåge collegium icke för närvarande af de föreslagna reformerna påkallas än att det med hänsyn särskildt därtill, att biträdenas dagliga tjänstgöringstid vore afsevärdt längre än amanuensernas, torde vara skäl att indraga 2 amanuenssysslor och i stället upprätta 3 nya biträdesbefattningar.

Personalen för sjöfartsstatistiken skulle alltså utgöras af 1 aktuarie, 1 amanuens och 5 biträden.

Den personal, som för närvarande sysselsattes med *berättelserna om fabriker och handtverk*, utgjordes af 1 aktuarie, 3 amanuenser och 4 kvinnliga biträden. De föreslagna utvidgningarna och förbättringarna i dessa berättelser kunde enligt kollegii mening icke genomföras utan att ytterligare minst 2 biträden å afdelningen permanent anställdes. Industristatistiken vore emellertid redan nu af så omfattande beskaffenhet och ställde så stora fordringar på dess närmaste ledare, att i öfverensstämmelse med de principer, som åberopats beträffande handelsstatistiken, såsom sådan ledare borde anställas en *förste aktuarie*. De

ifrågasatta utvidgningarna af industristatistiken gjorde detta än mera af behofvet påkalladt. Kollegium föresloge därför anställande för angifna ändamålet af ytterligare en förste aktuarie å den näringsstatistiska afdelningen.

Den aktuarietjänst, hvarå den närmaste ledningen af de industriella årsberättelserna hittills hvilat, erfordrades för att biträda vid arbetet med industristatistiken, men skulle därjämte hafva att utarbeta och närmast bära ansvaret för berättelsen om *bergshandteringen*. Detta arbete hade, enligt hvad af det föregående framginge, hittills påhvilat den aktuarie, som förrättade sekreterare- och registratorsgöromålen. I fråga om denna berättelse hade statistiska kommittén icke föreslagit någon ändring, som påkallade vidare förstärkning i den näringsstatistiska afdelningens arbetskrafter. Vid utarbetandet hade den förutnämnde aktuarien, som tillika vore sekreterare, haft biträde under omkring 3 månader årligen af 1 amanuens, det manliga biträdet samt 1 kvinnligt biträde, hvilka sistnämnda 3 personers göromål eljest vore förlagda till handelsstatistiken. Vid det förhållande, att statistiska kommittén förordat, att en sammanställning af hufvudresultaten i berättelsen rörande bergverken skulle intagas i de allmänna industriberättelserna och att arbetet å handelsstatistiken för framtiden torde blifva synnerligen forceradt just under den tid, hvarunder bergverksberättelsen skulle utarbetas, ansåge emellertid kollegium skäl föreligga att låta sistnämnda berättelse utarbetas af samma personal, som sysselsattes med industristatistiken. För utarbetandet af statistiken om industrien och bergshandteringen kräfdes sålunda en personal, bestående af 1 förste aktuarie, 1 aktuarie, 3 amanuenser och 6 biträden.

Därjämte förutsatte kollegium att, i enlighet med hvad statistiska kommittén föreslagit, bergsöfverstyrelsen skulle vid behof biträda vid primäruppgifternas granskning och textafdelningens sammanställning. Då emellertid för närvarande i kollegii byrå för ärenden angående bergshandteringen och andra industriella näringar icke funnes att tillgå någon teknisk sakkunskap i ämnet, har kollegium i ändamål att tillsvidare från annat håll kunna bereda regelbunden tillgång för den näringsstatistiska afdelningen till det sakkunniga biträde vid bergverksstatistikens utarbetande, som statistiska kommittén afsett med sitt förslag, föreslagit att till kollegii förfogande för år 1913 måtte ställas ett anslag å 1,000 kronor att utgå såsom ersättning till sådant sakkunnigt biträde.

Beträffande kommerskollegii nu återgifna förslag med hänsyn till arbetskrafter för årsberättelserna om handel, sjöfart, industri och bergshandtering har jag ingen erinran att göra, då förslagen synas mig vara

*Departements-
chefen.*

[12.] väl motiverade och baserade på billiga anspråk. Hvad angår det ifrågasatta anslaget å 1,000 kronor till ersättning åt sakkunnigt biträde vid bergverksstatistikens utarbetande är det min afsikt att framdeles föreslå dess uppförande å extra stat.

c) *Arbets-*
krafter för de
industriella
specialunder-
sökningarna.

Med afseende å de ifrågasatta *industriella specialundersökningarna* har kommerskollegium genom nådigt bref den 29 september 1911 blifvit anbefalldt att afgifva underdånigt förslag jämte kostnadsberäkning till utförande af en profundersökning, anordnad i enlighet med statistiska kommitténs förslag. I sin skrifvelse af den 30 november 1911 erinrar kollegium, att enligt statistiska kommitténs plan hvarje dylik undersökning skulle utföras genom en tekniskt utbildad och erfaren ledare, biträdd af ett efter de olika undersökningarnas omfattning afpassadt antal statistiskt skolade extra biträden och tekniskt sakkunniga resc- och platsombud. Då hvarje industrigrupp skulle utgöras af sins emellan närsläktade grenar och behandlas afskild för sig, måste den tekniskt sakkunniga personalen i regel komma att växla med de olika undersökningarna. Ifrågavarande ledare torde lämpligen på kollegii förslag förordnas af Kungl. Maj:t. Detaljerad plan och kostnadsförslag för undersökningen, hvilka enligt förslaget skulle fastställas af Kungl. Maj:t, borde, efter det den sakkunnige arbetsledaren blifvit utsedd, utarbetas under ledning af den föreslagne byråchefen å den näringsstatistiska afdelningen samt i samråd med tillkallade industriidkare inom den gren, som skulle blifva föremål för undersökningen. Den förberedande planläggningen, hvilken ock borde påhvila byråchefen, kräde emellertid åtskillig tid, hvarför någon dylik undersökning ej torde kunna komma till stånd förr än tidigast under senare delen af år 1912 och sannolikt ej förrän under år 1913. Kollegium, som därför ej nu ifrågasatte anvisande af medel för ändamålet, ansåge ock lämpligast att låta anstå med afgifvande af förenämnda underdåniga förslag jämte kostnadsberäkning i afbidan på utgången af kollegii förevarande framställning angående ändrad organisation af afdelningen för näringsstatistik. Ett bifall till densamma skulle nämligen enligt kollegii åsikt i väsentlig mån underlätta frågans lyckliga lösning.

Departements-
chefen.

Lika med kollegium anser jag det lämpligt att i denna fråga intaga en afvaktande hållning och föreslår sålunda, att statistiska kommitténs förslag angående industriella specialundersökningar icke för närvarande måtte till någon åtgärd från Eders Kungl. Maj:ts sida föranleda.

Genom nyssnämnda bref af den 29 september 1911 uppdrog Kungl. Maj:t jämväl åt kommerskollegium att uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med beräkning af kostnaderna för det af statistiska kommittén föreslagna *industriregistret*, därvid hänsyn borde tagas till möjligheten af att vid upprättandet den å kollegii näringsstatistiska afdelning förda liggare öfver rikets industriella anläggningar kan komma till användning. Kollegium har fullgjort detta uppdrag i sin skrifvelse af den 30 november 1911.

[12.]
d) Arbets-
krafter för
industri-
registret.

»Det industriregister, hvartill statistiska kommittén uppgjort förslag, skulles», säger kollegium, »omfatta alla inom riket befintliga arbetsställen, hvarest bergverks-, fabriks- eller därmed jämförlig rörelse bedrifves. I kommerskollegii och statistiska centralbyråns den 13 december 1910 gemensamt afgifna underdåniga utlåtande i anledning af sagda kommittés betänkande, i hvad detsamma rör industristatistiken, hafva ämbetsverken, på samma gång de tillstyrka ifrågavarande förslag, hemställt om följande, blott i någon mindre mån modifierade bestämmelser af området för den industri, som enligt kommitténs förslag författningsenligt bör vara skyldig att afgifva detaljerade statistiska årsuppgifter. Till sådan industri borde hänföras hvarje arbetsställe,

a) som under någon tid af redogörelseåret sysselsätter flere än 10 arbetare, oafsedt huruvida motor användes eller ej;

b) som använder motor om minst fem effektiva hästkrafter, oafsedt arbetarnes antal;

c) som använder motor under fem effektiva hästkrafter och under någon tid af redogörelseåret minst fem arbetare.

Den använda arbetskraften, den lefvande såväl som den döda, är sålunda normen för afgörandet af den kategori, till hvilken ett arbetsställe enligt dessa bestämmelser bör hänföras. Den uteslutande tillämpningen af denna norm innebär vid jämförelse med den hittills vid utarbetandet af berättelsen om fabriker och handtverk följda praxis den olikheten, att ingen hänsyn hädanefter skulle tagas till tillverkningarnas värde, hvilket jämte arbetskraften m. fl. omständigheter i främsta rummet tagits i betraktande vid afgörandet af frågan om en anläggnings rubricerande såsom fabrik eller handtverk.

Då sålunda normerna för det föreslagna *industriregistret* och för den nu befintliga fabriksliggaren icke äro sammanfallande, erbjuder det stora svårigheter att sluta sig till omfattningen af det blifvande registret.

Enligt en i kollegii berättelse om fabriker och handtverk år 1907 införd specialredogörelse för bland annat antalet af de i kollegii berättelse om bergshandtering samt fabriker och handtverk enligt nyss antydda

[12.] normer redovisade fabriksanläggningarna (jämte grufvor och bergverk) uppgingo dessa år 1906 till 9,587. Härvid är emellertid att märka, dels att mejerierna, apoteken och vattenledningsverken då, lika som ännu, icke hänfördes till den redovisningsskyldiga industrien dels att hänsynen till tillverkningarnes eventuella ringa värde medförde nedflyttning till handtverkens kategori af anläggningar, hvilka tilläfsventyrs för öfrigt fyllde förutsättningarna för hänförlighet till den högre kategorien, sådana de nu förslagsvis formulerats.

Huru mycket ofvan angifna summa å ena sidan bör ökas till följd af tillkomsten dels af större mejerier, apotek och vattenledningsverk, dels af vissa nu såsom handtverk betraktade anläggningar, hvilka på grund af befintligheten af ett visst minimum drifkraft eller arbetarpersonal skulle blifva hänförliga till den högre kategorien, samt huru mycket summan å andra sidan bör minskas på grund att vissa rörelser, som nu till följd af tillverkningens värde redovisas såsom fabriker, enligt de nya normerna icke skulle komma att tillhöra denna kategori, låter sig näppeligen beräkna. Erinras må blott, att de 3,532 mjölnare och sågare, som i senaste berättelse om fabriker och handtverk redovisas såsom handtverkare, i de allra flesta fall torde betjäna sig af drifkraft om minst 5 effektiva hästkrafter.

En annan vägledning för bedömandet af registrets omfattning erbjuda yrkesinspektörernas berättelser. Enligt det af collegium senast utgifna sammandraget af ifrågavarande berättelser utgjorde antalet arbetsställen, som äro eller antagas vara föremål för yrkesinspektion, år 1910 20,044 stycken. Härvid är dock att märka att de af inspektörerna hittills följda grunderna för bestämmande af gränsen mellan fabrik och handtverk till formen äro i viss mån afvikande från de ofvan angifna grunderna för hänförlighet till industriregistret.

Det af yrkesinspektörerna förtecknade antalet arbetsställen torde under alla händelser kunna betraktas såsom den eventuella maximumsiffran för antalet af de till det blifvande industriregistret hänförliga rörelserna.

Själftva registreringsåtgärden skulle omfatta två moment:

1) införandet i industriregistret af de äskade uppgifterna: anläggningens namn, postadress, belägenhet (kommun), ägare eller innehafvare samt driftens speciella yrkesart; samt

2) utfärdandet af anmälningsbevis.

Dessutom skulle i registret införas efteranmälningar om förändringar, som inträffat med afseende å någon af de registrerade uppgifterna.

Vid uppläggandet af industriregistret kommer den å näringssta-

tistiska afdelningen befintliga liggaren öfver de nu redovisade industriella anläggningarna att blifva af stort gagn. Upprättad som den är ortsvis (stad, köping, fögderi) och inom hvarje ort efter industrikategorier, innehåller den uppgift å hvarje anläggnings namn och innehafvare. Vederbörliga anmälningar rörande de där förtecknade anläggningarna böra därför, om de än måste å ena sidan något gallras och å andra sidan fullständigas med hänsyn till de nya normerna för industriregistret, komma att utgöra hufvudstommen för detta.

Hvad beträffar arbetskrafterna för industriregistrets förande, lär en tjänsteman få full sysselsättning året om med öfvervakandet af dess fullständighet och aktualitet. Han kommer att nödgas underhålla en säkerligen vidlyftig brefväxling med vederbörande myndigheter äfvensom med de till registret anmälningsskyldiga för erforderliga kompletteringar eller förtydliganden. Äfven torde han ofta komma att blifva anlitad med afgifvande af partiella utdrag och sammanställningar ur registret. Vidare bör det åligga honom att genom jämförelse dels med de årligen inkommande industristatistiska primäruppgifterna dels i vissa fall med yrkesinspektörernas liggare äfvensom genom studium af anmälningarna till aktiebolags-, förenings- och handelsregistren samt ortskalendrar, fackpublikationer och dagspressen kontrollera det sätt, hvarpå vederbörande fullgöra sin anmälningsskyldighet till registret. Slutligen bör han hafva närmaste befattningen med utfärdandet af anmälningsbevisen och underteckna dessa.

Den ifrågavarande tjänstemannens göromål, torde, om ock i vissa afseenden mera kräfvande, blifva närmast jämförliga med registrators-göromål i allmänhet och hans tjänstebefattning sålunda lämpligen kunna bestämmas till tjänst i första lönegraden. Såsom biträde vid arbetets utförande synes nödvändigt att han må kunna förfoga öfver åtminstone en amanuens och ett biträde. Huruvida denna arbetshjälp i verkligheten blir fullt tillräcklig, kan emellertid först efter senare vunnen erfarenhet med bestämdhet fastslås.

Härförutom kommer emellertid första uppläggandet af registret gifvetvis att kräfva tillfälliga arbetskrafter utöfver dem, som äro erforderliga för att registrets aktualitet vidmakthålles. Kollegium anser härför böra beräknas att belopp af 2,000 kronor för en gång att utgå som ersättning åt tillfällig extra arbetshjälp. Detta belopp bör anvisas å extra stat för år 1913.»

Jag har ingen erinran att göra mot kommerskollegii framställning, i hvad den afser beredande af medel för arbetskrafter till industri-

*Departements-
chefen.*

[12.] registret. De 2,000 kronor, som kollegium anser erforderliga för ersättning åt tillfällig extra arbetshjälp, torde emellertid kunna anvisas af andra än anslagsmedel, i följd hvaraf de icke behöfva upptagas i riksstaten.

c) *Arbetskrafter för den ekonomiska tidskriften.*

I fråga om den i det föregående omnämnda tidskriften »*Ekonomiska meddelanden*» förklarar sig kommerskollegium icke för närvarande vara i tillfälle att framlägga en mera detaljerad plan än den jag förut återgifvit. »Kollegium», heter det vidare, »vill emellertid därutöfver starkt framhålla angelägenheten af att vid utgifvande af en publikation med detta syfte framgå med all varsamhet och att låta utvecklingen af programmet för densamma fortskrida allenast efter hand med vägledning af vunnen erfarenhet. Detta har sin tillämpning ej minst vid afgörande, hur ofta publikationen bör utkomma. Det synes dock önskvärdt, att publikationen utkommer oftare än en gång i månaden. En tätare utgifning, helst en gång i veckan, blir för allt fall nödvändig, därest i publikationen skola — efter mönstret af den engelska publikationen »The Board of Trade Journal» — genom korta notiser meddelas sådana upplysningar ur konsulsrapporter m. m., hvilka, för att blifva till något praktiskt gagn för affärslifvet, måste utan större tidsutdräkt offentliggöras, såsom exempelvis om exporttillfällen, leveransanbud och dylikt. Kollegium utgår emellertid från, att en af den föreslagna byråchefens första uppgifter skall blifva att ägna den nu behandlade frågan sin uppmärksamhet samt uppgöra förslag till detaljerad plan och kostnadsberäkning för en sådan publikation, hvilket förslag därefter bör underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning. Ganska vanskligt är tydligen att, innan någon erfarenhet i ämnet föreligger, tillförlitligt beräkna behovet af arbetskrafter, som erfordras för ändamålet. Kollegium förutsätter, att det bör åligga byråchefen att utöfva öfverinseendet öfver publikationens redigering. Bidrag till dess innehåll bör lämnas — förutom af honom — i främsta rummet af de båda första aktuarierna å afdelningen, hvar för sitt arbetsområde, äfven som af öfriga tjänstemän å afdelningen och eljest inom kollegium i öfrigt, i den mån förutsättningar där finnas att lämna bidrag af värde för publikationen. Äfven om de ordinarie arbetskrafterna må kunna i väsentlig mån tagas i anspråk för ändamålet och kunna förväntas därför nedlägga ett intresserad arbete, är dock påtagligt, att det måste uppdragas åt en särskild person, som besitter nödiga kvalifikationer, att med tillhjälp af erforderliga biträden handhafva det dagliga arbetsbestyret med publikationen. Såsom årligt arvode åt en dylik person beräknar kollegium till en början att belopp af minst 4,000 kronor samt

för biträden, extra författarearfvode, öfversättningsarbete m. m. ett belopp af 2,000 kronor eller tillhopa 6,000 kronor. Då kollegium förutser, att i den mån programmet för publikationen utvidgas detta anslag skall visa sig otillräckligt, torde beloppet böra anvisas å extra stat för år 1913. Kostnaderna för publikationens tryckning torde kunna utgå af samma anslag, hvarmed öfriga tryckningskostnader för kollegii räkning skola bestridas.»

[12.]

Det i förevarande hänseende framställda förslaget synes mig i och för sig vara värdt allvarligt beaktande. På frågans nuvarande ståndpunkt och innan viss ytterligare utredning, som jag för sakens bedömande anser erforderlig, blifvit åvägabragt, är jag emellertid icke beredd att med anledning af kollegii förslag göra underdånig framställning i ämnet. Men äfven om anslag för ändamålet nu icke bör äskas af Riksdagen, torde denna omständighet icke böra utgöra hinder för att, därest det skulle anses önskligt och nyttigt, nödiga förarbeten för uppläggande af en sådan tidskrift, som ifrågasatts, igångsättas och kostnaderna härför bestridas af tillgängliga medel.

Departements-
chefen.

Den ordinarie manliga personalen å kommerskollegii näringsstatistiska afdelning skulle enligt de förslag jag här biträdt, oaktadt de nya uppgifter, som tillkomma, kunna begränsas till 1 byråchef, 2 förste aktuarier samt 4 aktuarier eller alltså 2 aktuarier mindre än statistiska kommittén beräknat. Denna personal skulle enligt kommerskollegii förslag, mot hvilket jag ej finner skäl till erinran, hafva hufvudsakligen följande åligganden.

Tjänste-
männens sär-
skilda ålig-
ganden och
aflöning.

Byråchefen skulle åligga:

a) Åligganden.

att hafva tillsyn öfver, leda och själf deltaga i arbetet inom afdelningen;

att med samma rättigheter och förpliktelser som öfriga ledamöter i kollegium deltaga dels i afgörande af ärende, som tillhör afdelningen eller afser dess personal eller arbetet å afdelningen, dels ock på kallelse af generaldirektören i afgörandet af annat ärende, som utan att tillhöra afdelningen berör dess verksamhetsområde;

att i öfrigt fullgöra hvad ledamot i kollegium enligt gällande instruktion åligger;

att leda arbetet vid sammanträde med representanter för importfirmor och med experter, hvilka vid behof biträda vid fastställande af enhetsvärden för sådana handelsvaror, hvilka icke blifva föremål för obligatorisk värdedeklaration;

Bihang till Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd.

[12.] att planlägga och leda de periodiskt återkommande undersökningarne angående handtverkare;

att, i den mån industriella specialundersökningarne komma till stånd, leda arbetet i de sakkunniga nämnder, som varda utsedda af kollegium för planläggningen af dessa undersökningar samt deltaga i och utföra uppsikt öfver arbetet med dessas utförande;

att med ledning af de nyssnämnda specialundersökningarne utarbета en sammanfattning af den större industriens verkliga produktionsvärde;

att utföra inseende öfver industriregistrets förande; samt

att, därest en publikation för ekonomiska meddelanden kommer att af kollegium utgifvas, tillsvidare planlägga och leda samt ansvara för dess redigerande.

De hufvudsakligaste uppgifterna skulle blifva för

en förste aktuarie: att närmast leda och utarbета handelsstatistiken;

en förste aktuarie: att närmast leda och utarbета industristatistiken samt öfva närmaste inseendet öfver utarbetandet af statistiken om bergshandteringen;

en aktuarie: att biträda vid utarbetandet af handelsstatistiken samt att fullgöra de allmänna sekreterare- och registratorsgörömlen å afdelningen med undantag för hvad angår industriregistret;

en aktuarie: att närmast leda och utarbета sjöfartsstatistiken;

en aktuarie: att närmast leda och utarbета statistiken om bergshandteringen samt att biträda vid utarbetandet af industristatistiken;

en aktuarie: att ombesörja uppläggandet och förandet af industriregistret samt att utfärda och underteckna anmälningsbevisen.

b) Aflöning.

Den föreslagne nye byråchefens aflöning bör enligt min redan i det föregående tillkännagifna åsikt utgå med samma belopp, som i reglerade verk i regel bestämts för tjänsteman i tredje lönegraden eller 8,100 kronor om året, däraf 5,000 kronor anses såsom lön, 2,500 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 600 kronor som ortstillägg. Härtill bör komma 1 ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års innehavande af befattningen.

En förste aktuarie är redan uppförd å ordinarie stat (i andra lönegraden), och utgår för närvarande dennes aflöning med 4,500 kronor, hvartill komma dels två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, dels provisoriskt aflöningstillägg (reduceradt) å 1,050 kronor eller sammanlagdt 6,550 kronor. För denne förste aktuarietjänsten bör aflöningen beräknas efter

samma grund som gäller för tjänst i andra lönegraden och således utgå med 5,800 kronor om året, däraf 3,600 kronor anses som lön, 1,800 kronor som tjänstgöringspenningar och 400 kronor som ortstillägg. Härtill kommer rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, efter 5, respektive 10 års innehavande af befattningen. [12.]

De enligt kollegii förslag erforderliga 4 aktuariebefattningarna finnas samtliga redan för närvarande och två af dem äro uppförda å ordinarie stat samt två å extra stat. Den enda förändring i afseende å dessa tjänster, som förslaget afser, är sålunda de två sistnämnda befattningarnes öfverflyttande å ordinarie stat. Aflöningen bör under förutsättning af bifall härtill beräknas för dem efter enahanda grunder, som i reglerade verk gälla för tjänsteman i första lönegraden, samt uppgå till 4,000 kronor, hvaraf 2,200 kronor anses som lön, 1,500 kronor som tjänstgöringspenningar och 300 kronor som ortstillägg. Härtill kommer rätt till 3 ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, efter 5 respektive 10 och 15 års innehavande af befattningen.

För närvarande äro å den näringsstatistiska afdelningen anställda 8 amanuenser med fasta arfvoden. Enligt det förestående förslaget skulle amanuensernas antal — oakadt behovet af ytterligare en amanuens för industriregistret — i det hela minskas med åtminstone 1 och således blifva högst 7. Af dessa afses hufvudsakligen: 2 för handelsstatistiken, 1 för sjöfartsstatistiken, 3 för industristatistiken samt 1 för industriregistret. Amanuensernas arfvoden böra enligt kommerskollegii mening bestämmas väsentligen i förhållande till tjänstgöringstiden och utgå med i medeltal 500 kronor för tjänstgöringstimme hvarje söckendag under året, dock att dagliga tjänstgöringstiden i regel ej borde understiga 3 timmar. En kortare daglig tjänstgöringstid torde nämligen i allmänhet lämna ett jämförelsevis ganska otillfredsställande arbetsresultat. Kostnaden för arfvoden åt fasta amanuenser skulle enligt denna beräkning uppgå till sammanlagdt 10,500 kronor. Kollegium förutsatte emellertid, på grund af vunnen erfarenhet, att det i vissa fall skulle visa sig ändamålsenligt, att någon del af förevarande anslag till amanuenser kunde tagas i anspråk för aflönande af manliga eller kvinnliga biträden.

Till ersättning i form af gratifikationen åt extra ordinarie amanuenser samt andra extra biträden hade kollegium för närvarande till sitt förfogande ett belopp af 472 kronor 50 öre. Detta belopp hade visat sig alldeles otillräckligt för beredande af ens ett någorlunda skäligt tillmätt vederlag för det af denna extra ordinarie personal nedlagda arbete. Tydligt vore att fordringarne å densamma under sådana förhållanden

Amanuenser
med fast
aflöning
och grati-
fikationer.

- [12.] måst sättas särdeles lågt. Kollegium funne ett belopp af minst 1,500 kronor för beredande af ersättning åt extra ordinarie amanuenser erforderligt. Därmed skulle ändock allenast ganska måttliga anspråk på arbetslön kunna tillfredsställas.

Departements-
chefen.

Beträffande dessa kommerskollegii förslag angående tjänstemännens aflöning, anslag åt amanuenser samt till gratifikationer åt extra ordinarie amanuenser har jag ingen erinran att framställa.

Den kvinnliga
personalen.

Hvad angår den *kvinnliga personalen* å afdelningen, utgöres densamma för närvarande af 10 fast aflönade biträden. Af dessa äro, såsom af det föregående framgår, 3 hufvudsakligen sysselsatta med handelsstatistiken, 2 med sjöfartsstatistiken samt 4 med statistiken öfver fabriker och handtverk. Ett kvinnligt biträde tages nästan uteslutande i anspråk för diariet föring af utgående skrivelser, renskrifning samt expediering af blanketter och dylikt. Enligt den i det föregående antydda fördelningen och under angifna förutsättningar ifråga om de blifvande arbetsuppgifternas omfång skulle framdeles erfordras anställande af tillsammans 17 biträden. »Kollegium finner det», anför kollegium ytterligare, »hvarken lämpligt eller möjligt att på förhand fastställa en strängt begränsad arbetsfördelning för denna personal. Med hänsyn till de växlande krafven vid olika tider bör inrymmas frihet för ledningen att kunna disponera arbetskrafterna för de vid hvarje tidpunkt mest angelägna uppgifterna. Såsom sammanfattning af det föregående må dock här angifvas, att kollegium tänkt sig att af nämnda personal, hvilken, enligt hvad kollegium föreslår, skulle utgöras af dels kvinnliga bokhållare och kontorsskrifvare dels extra biträden, manliga eller kvinnliga, skulle hufvudsakligen afses för handelsstatistiken 4, för sjöfartsstatistiken 5 och för statistiken öfver industrien och bergshandteringen 6 biträden samt för industriregistret 1 biträde och för fullgörandet af åtskilliga för afdelningen gemensamma bestyr, såsom registrering, renskrifning, expedition m. m. likaledes 1 biträde.

Hvad angår de hos kollegium sysselsatta kvinnliga biträdena, har kollegium förut vid upprepade tillfällen för Kungl. Maj:t framhållit angelägenheten af att bereda dem en fastare anställning än hittills äfvensom förbättrade lönevillkor. Senast i sin underdåniga skrifvelse i ämnet af den 28 november 1910 har kollegium närmare utvecklat de skäl, som såväl i allmänhet som särskildt beträffande näringsstatistiska afdelningen tala för vidtagande af åtgärder i sådan riktning. Det däri framställda förslaget afsåg, att de biträden, som anses böra erhålla fast anställning, skola delas i två kategorier, nämligen bokhållare och

kontorsskrifvare, bägge afsedda uteslutande för kvinnor. De förra skulle sysselsättas med göromål af mera kräfvande beskaffenhet och de senare med arbete af enklare art, som fordrar jämförelsevis mindre kvalifikationer. Kollegium vidhåller denna sin uppfattning. Äfven billighet synes kollegium betinga, att, om den manliga personalen å afdelningen erhåller ordinarie anställning, jämväl den kvinnliga personalens ställning regleras. Enligt kollegii uppfattning bör alltså åt densamma beredas ordinarie anställning, men bör detta ske allenast i den utsträckning, den kan anses utföra ett ordinarie arbete. Kollegium har därför ånyo tagit frågan om det behöfliga antalet sådana ordinarie tjänster under öfvervägande och har äfven därvid haft i sikte angelägenheten af att under nuvarande förhållanden begränsa deras antal till hvad som under alla omständigheter jämväl i framtiden lär bli för nödvändigt. Härigenom har kollegium velat häfva de betänkligheter, som tilläfsventyrs kunna tänkas uppstå mot att nu inrätta ordinarie kvinnliga tjänstebefattningar af detta slag. Antalet sådana ordinarie tjänstebefattningar å näringsstatistiska afdelningen bör enligt kollegii uppfattning ej bestämmas lägre än till 10, hvaraf 2 bokhållare och 8 kontorsskrifvare. Då kollegium oaktadt dels näringsstatistikens under senare åren växande omfattning dels de helt nya uppgifter, som skulle tillkomma afdelningen, nu stannat vid att föreslå samma antal, som kollegium ifrågasatte redan år 1908, framgår däraf, att kollegium sökt så långt möjligt begränsa antalet.»

I afseende å den ordinarie kvinnliga tjänstepersonalens ställning och de olika tjänstegrader, som böra för densamma bestämmas, om kompetensvillkoren för vinnande af anställning, om aflöningsvillkoren, om tjänstgöringstid samt om ersättning för längre öfvertidsarbete ansluter sig kommerskollegium till det förslag, som i ämnet framställts af kommerskollegiikommittén och departementalkommittén i deras betänkande angående civildepartementets afdelning för sociala ärenden. Kollegium framhåller särskildt önskvärdheten af, att 2 bokhållareplatser, med de aflöningsförmåner, som nyssnämnda kommittéer förordat, inrättas å den näringsstatistiska afdelningen. För de 8 öfriga kvinnliga biträden, som skulle sättas på ordinarie stat, föreslår kollegium en aflöning af 1,200 kronor om året, däraf 600 kronor såsom lön, 450 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 150 kronor såsom ortstillägg, hvartill skulle komma tre ålderstillägg, hvartdera å 200 kronor efter 3 resp. 6 och 9 års tjänstgöring.

De föreslagna bokhållarne skulle enligt förslaget hufvudsakligen användas, den ena för handels- och den andra för industristatistiken.

[12.]

Bokhållaren för handelsstatistiken skulle hafva särskildt till uppgift: att kontrollera de totala varuvärdenas uträkning; samt

att granska uppgifterna angående handlande och upprätta vissa af denna granskning föranledda anmärkningsskrifvelser till ortsmyndigheterna.

Bokhållaren för industristatistiken skulle hafva till åliggande hufvudsakligen:

att deltaga i granskningen af de årligen inkommande primäruppgifterna och upprätta vissa af denna granskning föranledda anmärkningsskrifvelser till uppgiftslämnarna; samt

att granska uppgifterna angående handverkare och upprätta vissa af denna granskning föranledda anmärkningsskrifvelser till ortsmyndigheterna.

Bägge skulle dessutom hafva att, hvar för sitt område, dels upprätta tabeller för såväl bilagorna som textafdelningen samt kontrollera att de i berättelsens text förekommande sifferuppgifter öfverensstämma med tabellbilagorna, dels utöfva det närmaste förmanskapet öfver den öfriga kvinnliga personalen.

*Departements-
chefen.*

Jag har förut i dag för Eders Kungl. Maj:t framställt förslag angående fasta biträdens uppförande i stat hos vissa ämbetsverk och myndigheter, och har därvid uttalat såsom min mening, att ifrågasvara biträden lämpligen böra delas i två klasser, 1) »af högre aflöningsgrad» och 2) »af lägre aflöningsgrad». Den senare klassen, som omfattar biträden, som syssla uteslutande eller hufvudsakligen med renskrifning eller andra enklare göromål, utgör normaltypen för i statens tjänst anställda fasta biträden, medan den första klassen omfattar biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter. Jag har tillika förklarat mig anse, att någon ytterligare aflöningsstyp icke bör ifrågakomma, därest icke omständigheterna oundgängligen skulle fordra något sådant. Aflöningen för biträden af lägre aflöningsgrad borde utgöra 1,050 kronor, däraf 700 kronor såsom lön och 350 kronor såsom tjänstgöringspenningar, hvartill kommer dels ortstillägg å 150 kronor för biträden i Stockholm dels två ålderstillägg, hvartdera å 200 kronor, efter 5, resp. 10 års tjänstgöring.

För biträden af högre aflöningsgrad har aflöningen synts mig böra bestämmas till 1,450 kronor, däraf 900 kronor i lön och 550 kronor i tjänstgöringspenningar jämte ortstillägg och två ålderstillägg såsom för biträden af den lägre aflöningsklassen.

Den förebragta utredningen synes mig oförtydligt utvisa behof af

åtminstone 10 kvinnliga ordinarie tjänstebefattningar å förevarande afdelning. Af skäl, som jag strax skall närmare utveckla, finner jag mig dock för närvarande icke kunna biträda kollegii förslag om inrättande af bokhållartjänster, utan ifrågasätter i stället tvenne biträdesbefattningar af högre aflöningsgrad. Jag finner mig här till desto mera oförhindrad som enligt mitt förslag rörande fasta biträdens uppförande å stat i allmänhet kommerskollegium lär böra bemyndigas att i fall, där före tjänsternas uppförande i stat och deras besättande med ordinarie innehafvare, person, som till sådan tjänst befordrats, för samma arbete som det till tjänsten hörande åtnjutit fast arvode till belopp, öfverstigande hvad enligt staten skall utgå till innehafvaren, från annat anslag t. ex. anslag till vikariatsersättningar o. d. bereda fyllnad i aflöningen för dess uppbringande till arvodets belopp.

Jag ifrågasätter alltså, som nämndt, inrättande af två biträdestjänster af högre aflöningsgrad och åtta af lägre. Emellertid synes det mig med hänsyn till hvad kommerskollegium anført om de af kollegium föreslagna bokhållarebefattningarna böra göras till föremål för närmare undersökning, huruvida och i hvilken omfattning det arbete, som är afsedt att utföras af bokhållarna, i jämförelse med de uppgifter, som tillkomma de denna dag för särskilda ämbetsverk föreslagna »biträden af högre aflöningsgrad», är så maktpåliggande att det betingar ytterligare en högre aflöningsstyp, på sätt kollegium föreslagit. Denna utredning torde böra anföras åt löne-regleringskommittén. Af hvad jag nyss anført framgår, att jag icke anser detta böra förhindra, att man redan nu inrättar dessa tjänster åtminstone såsom »biträdesbefattningar af högre aflöningsgrad».

I öfverensstämmelse med hvad jag förut denna dag anført, bör kvinnligt biträde, som erhåller ordinarie anställning å den näringsstatistiska afdelningen, för åtnjutande af löneförhöjning genom ålderstillägg få räkna sig till godo den tid, biträdet därförinnan innehafvt stadig anställning hos ämbetsverket. Beträffande de villkor och bestämmelser, som i öfrigt böra gälla för åtnjutande af dessa biträdens aflöningsförmåner, tillåter jag mig hänvisa till hvad jag förut denna dag anført rörande sådana biträden i allmänhet.

Det utöfver den manliga och kvinnliga ordinarie personalen samt de fasta och extra ordinarie amanuenserna erforderliga behovet af arbetskrafter å den näringsstatistiska afdelningen bör enligt kommerskollegii mening fyllas med *extra personal*. »Ehuru enligt kollegii erfarenhet», anför kollegium härom, »användningen af extra arbetskrafter i allmänhet bör inskränkas så långt möjligt, synes dock för närvarande med hänsyn till ofvan

Extra
personal.

- [12.] angifna omständigheter samt för nedbringande af kostnaderna oundvikligt att i jämförelsevis stor utsträckning för afdelningen anlita sådana arbetskrafter. Behovvet kräver, såsom redan antydts, anställande af 7 extra biträden. Dessa torde i regel komma att utgöras af kvinnor, men frihet bör lämnas att använda äfven manlig personal, exempelvis pensionerad underbefäl. I detta sammanhang må erinras, att i ett af de för näringsstatistiska afdelningen utgående anslagen är beräknadt för arfvode åt ett manligt biträde ett belopp af 800 kronor, hvilket synes i viss mån betecknande för den låga norm, efter hvilken anslagen för afdelningen nu äro utmätta. Det manliga biträde, som för närvarande är anställt och hvilket fullgjort sitt arbete till kollegii fulla belåtenhet, torde eventuellt böra upptagas bland åsyftade 7 extra biträden. Såsom genomsnittsarfvode för extra biträde beräknar kollegium ett belopp af 90 kronor i månaden med en daglig tjänstgöringsskyldighet af i medeltal 6 timmar. Kostnaden för anställandet af sagda antal extra biträden skulle alltså uppgå till sammanlagdt 7,560 kronor för år räknadt.»

Departements-
chefen.

Hvad kommerskollegium sålunda anført beträffande behöflig *extra personal* å den näringsstatistiska afdelningen kan jag i allo biträda.

Sakkunniga
biträden.

Kommerskollegium meddelar vidare i sitt utlåtande, att kollegium för beräkning af enhetsvärden (riksmedelspris) å de varor, som ingå i rikets handelsomsättning, hittills anlitat särskilde *sakkunnige* (experter), och att medel till ersättning åt dylika sakkunniga ställts till kollegii förfogande.

»Dessa medel», anför kollegium, »utgå för år 1911 från:

- 1) det å kollegii stat uppförda ordinarie anslaget »till amanuenser och andra extra biträden, grufkartekontoret, vikariatsersättningar, renskrifning m. m.» med kronor 450: —
- 2) det å extra stat uppförda anslaget »till förstärkning af arbetskrafterna å kommerskollegii afdelning för näringsstatistik» med » 660: —
- 3) handels- och sjöfartsfonden med » 800: —

Summa kronor 1,910: —

Den första af dessa poster, hvilken är uppförd under rubrik »för särskilda statistiska uppgifter», anvisades af 1901 års riksdag att utgå årligen.

Den andra posten anvisades första gången af 1907 års riksdag »för inhämtande genom särskilda ombud af uppgifter angående de me-

delpris, som skulle läggas till grund för beräkning af in- och utförda varors värden». [12.]

Hvad beträffar den tredje posten, anhöll kollegium i underdånig skrifvelse den 20 april 1910 att, då tillfälle yppat sig att erhålla tillförlitligt material för fastställande af enhetsvärden i afseende å de viktigaste slagen af trävaror, anslag till nämnda materials bearbetande måtte beredas. Enligt nådigt bref den 14 maj 1910 beviljade Kungl. Maj:t för hvarterdera af åren 1910 och 1911 ett belopp af 800 kronor att utgå från handels- och sjöfartsfonden. När — med anledning af den utsträckta varuspecificeringen från och med år 1907 — vid samma års riksdag framställning gjordes om högre anslag för ändamålet än det förut utgående beloppet å kronor 450 skedde detta under framhållande af, att kostnaderna icke för tillfället kunde fixeras af den anledning, att underhandlingarna då ännu icke kunnat inledas med personer, lämpliga och villiga för uppdraget. Sådana hafva numera erhållits beträffande några för vår utländska handelsbalans viktigare varuslag, hvilka i synnerhet äro underkastade konjunkturväxlingar. Anslaget från handels- och sjöfartsfonden å 800 kronor har satt kollegium i tillfälle att efter de prisuppgifter, som en inom Svenska trävaruexportföreningen bildad sammanslutning vid hvarje försäljning till utlandet insänder till föreningens kontor i Stockholm, beräkna enhetsvärden för de inom exportstatistiken mycket betydande varuslagen plankor, battens, scantlings och bräder, ohyflade och hyflade. Dessa varuslag representerade åren 1909 och 1910 tillsammans resp. 22.1 procent och 23.3 procent af rikets totalexport sagda år. Emellertid har antalet medlemmar i den ofvannämnda sammanslutningen för prisnoteringar allt mer vuxit och i jämbredd därmed antalet för de nämnda varuslagen lämnade prisuppgifter ökats. Då på grund häraf äfven arbetet med prissättningarna ökats, hafva de anslagna medlen visat sig för knappt tillmätta, så att kollegium nödgats utverka nedsättningar i begärda belopp, ehuru de ingalunda ansetts för högt tilltagna. Kollegium finner därför en anslagsökning för ifrågavarande ändamål erforderlig för åren 1912 och 1913. Då med innevarande års (1911) utgång anslaget å 800 kronor från handels- och sjöfartsfonden upphör, blifver för hvarje fall nödvändigt att för år 1912 anvisa ett särskildt anslag. Detta bör ej bestämmas lägre än till 1,000 kronor. Lämpligast synes kollegium vara, om för år 1913 samtliga ifrågavarande anslag, som äro afsedda för enahanda ändamål, kunde sammanföras till ett gemensamt anslag. Under sådan förutsättning anser kollegium anslaget för sistnämnda år böra beräknas till sammanlagdt 2,200 kronor. Dock vill kollegium anmärka, att i mån förslaget om obligatorisk värde-

- [12.] deklARATION förverkligas, här ifrågavarande kostnader möjligen kunna något nedbringas.»

*Departements-
chefen.* Jag ansluter mig till hvad kollegium här anført och har för afsikt att framdeles föreslå, att för angifna ändamål måtte för år 1913 begäras ett extra anslag af 1,000 kronor att disponeras under år 1912.

För samma ändamål från och med år 1913 äro äfven beräknade 2,200 kronor, som ingå i anslaget till amanuenser m. m.

*Vikariatser-
sättning.* Till *vikariatersättning* under semester för byråchefen, de 2 första aktuarierna samt de 4 aktuarierna skulle erfordras sammanlagdt 1,262 kronor 50 öre samt till sådan ersättning för de 10 kvinnliga biträdena af högre och lägre aflöningsgrad tillhopa 800 kronor eller tillsammans 2,062 kronor 50 öre, hvilken summa torde afrundas till 2,065 kronor.

*Tiden för om-
organisatio-
nens trädande
i verkställig-
het.* Den nu ifrågasatta omorganisationen af afdelningen för näringsstatistik bör enligt kommerskollegii mening, till hvilken jag ansluter mig, träda i verkställighet med ingången af år 1913. Det har emellertid synts kollegium i hög grad ändamålsenligt, att anslag till aflöning åt byråchefen ställes till förfogande med början af september månad år 1912. Därigenom skulle han erhålla tillfälle att under återstoden af sistnämnda år förbereda samt afgifva förslag om planläggningen af de nya, omfattande arbetsuppgifter, hvilka enligt hvad af det föregående närmare framgår skulle med 1913 års början tilläggas afdelningen. Sålunda vunnes för en jämförelsevis ringa kostnad den tidsvinst och uppenbara fördel, att de nya arbetena kunde åtminstone till väsentlig del redan med sistnämnda års början igångsättas. Kostnaden för denna anordning skulle uppgå till 2,700 kronor. Jag finner denna anordning beträffande den nya byråchefen välbetänkt och kommer med anledning däraf att framdeles föreslå att ett anslag å angifna belopp begäres å extra stat för år 1913 att disponeras för år 1912.

*Aflönings-
villkor.* Beträffande de befattningshafvare, som må komma att uppföras å ordinarie stat å nu berörda afdelning i kommerskollegium, lära allmänna villkor och bestämmelser för aflöningsförmånernas åtnjutande böra stadgas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad för de under senare åren nyreglerade centrala ämbetsverken blifvit föreskrifvet.

Med bifall till hvad jag ofvan i särskilda afseenden ifrågasatt, skulle aflöningsstaten för kommerskollegii afdelning för näringsstatistik, hvilken stat synes mig lämpligen böra fastställas särskildt för sig, erhålla följande utseende:

	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	Orts- tillägg	Summa	
	kr.	kr.	kr.	kr.	
1 byråchef	5,000	2,500	600	8,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 förste aktuarie	3,600	1,800	400	5,800	Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 förste aktuarie	3,600	1,800	400	5,800	
1 aktuarie	2,200	1,500	300	4,000	Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
3 aktuarier	6,600	4,500	900	12,000	
1 kvinnligt biträde af högre aflöningsgrad ...	900	550	150	1,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 kvinnligt biträde af högre aflöningsgrad ...	900	550	150	1,600	
1 kvinnligt biträde af lägre aflöningsgrad ...	700	350	150	1,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
7 kvinnliga biträden af lägre aflöningsgrad ...	4,900	2,450	1,050	8,400	
Till amanuenser, gratifi- kationer, extra biträ- den, sakkunnige och vikariatsersättning.....	—	—	—	23,825	
Summa	—	—	—	72,325	

De af mig framställda förslagen förutsätta dels att från kommerskollegii nuvarande aflöningsstat afföres aflöning åt en förste aktuarie och två aktuarier och att denna stat af sådan anledning minskas med 10,500 kronor samt att anslaget till amanuenser och andra extra biträden m. m. minskas med 13,010 kronor, i följd hvaraf det i riksstaten upptagna ordinarie anslaget till kommerskollegium, nu 98,000 kronor, skulle minskas med tillhoppa 23,510 kronor, dels att det under en följd af år å extra stat uppförda anslaget till förstärkning af arbetskrafterna å ifrågavarande afdelning, för år 1912 utgörande 22,610 kronor, ej vidare skall blifva erforderligt, dels ock att anslaget till provisorisk lönereglering för kommerskollegium, för år 1912 utgörande 16,995 kronor, minskas med 2,887 kronor 50 öre. Den ökade kostnaden för näringsstatistiska afdelningen skulle alltså, oafsedt de extra anslag för tillfälliga behof, som jag ifrågasätter, belöpa sig till 23,317 kronor 50 öre.

[12.]
Departement-
schefens
hemställan.

På grund af hvad jag sålunda anført, hemställer jag, att Elders Kungl. Maj:t tackes föreslå Riksdagen

dels att från och med år 1913, med uteslutande från kommerskollegii nuvarande stat af en förste aktuarie och två aktuarier samt med minskning af det för kollegium anvisade anslaget till amanuenser och andra extra biträden m. m. med 13,010 kronor eller från 41,500 kronor till 28,490 kronor, samt med godkännande af det utaf mig förordade förslag till *aflöningsstat för kommerskollegii afdelning för näringsstatistik*, för ändamålet uppföra ett ordinarie anslag å 72,325 kronor;

dels besluta, att såsom förutsättning för ikraftträdande den 1 januari 1913 af lönestaten för kommerskollegii afdelning för näringsstatistik skall gälla, att Kungl. Maj:t dessförinnan meddelar föreskrift, att samtliga ordinarie befattningshafvare å afdelningen skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag;

dels godkänna följande villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i nämnda stat upptagna aflöningsförmåner, nämligen:

att innehafvare af ordinarie befattning å kommerskollegii afdelning för näringsstatistik skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af afdelningen eller eljest af kommerskollegium eller i öfrigt i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende, äfvensom därest afdelningens ställning inom eller till kommerskollegium förändras eller kommerskollegii ställning inom statsförvaltningen så förändras, att detsamma ej längre kan såsom själfständigt ämbetsverk anses, eller därest vissa ifrågavarande afdelning tillhörande göromål öfverflyttas till annan afdelning eller ämbetsverk, vara pliktig att, med bibehållande af den tjänstegrad och den aflöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra å den afdelning eller i det verk, till hvilket göromålen öfverlämnas;

att med ordinarie befattning å näringsstatistiska afdelningen icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning å nämnda afdelning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej, hvad angår byråchef, Kungl. Maj:t och, hvad angår inne-

håfvare af annan befattning, kommerskollegium, uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen å afdelningen, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tillsvidare bibehållas;

att tjänsteman i första lönegraden är skyldig att tjänstgöra å den särskilda befattning inom graden, där kommerskollegium, till befordrande af arbetets oafbrutna gång, finner honom lämplig och behöfig;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattnings innehåfvare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som af sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behöfig ordning afstånges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att aflöning ej må utgå till befattningshåfvare för tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshåfvare varder afstångd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej finnes skäligt låta honom uppbära något däraf;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för ämbetsresor eller för beredande af semester, innehåfvare af lägre befattning skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning å afdelningen, densamma, mot åtnjutande, i förstnämnda fall af de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men eljest af däremot svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar, bestrida, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår;

att, därest förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehåfvande af befattning i samma lönegrad är i staten medgifven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehåfvaren under mer än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt

[12.]

sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, och för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt för tredje förhöjningen, därest sådan kan ske, efter än ytterligare fem år, äfvenledes på samma villkor, under iakttagande, hvad hvar och en af omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänstaldern blifvit uppnådd; börande löntagare vid bestämmandet af rätten till löneförhöjning tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen eller annan samma lönegrad tillhörande befattning i kommerskollegium, vare sig på grund af fullmakt eller konstitutorial;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänstalter, som berättigar honom till pension, icke må samma förhöjning tillträda;

att tjänstemännen äga årligen, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, åtnjuta semester, byråchef och förste aktuarie enhvar under en och en half månad samt aktuarierna, enhvar under en månad;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen äfvensom ortstillägget utgå till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att från tjänsten afgå äfvensom i fråga om rätt till pension skall gälla hvad i särskild lag angående civila tjänst innehafvares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår innehafvare af befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgadt;

att den, som tillträder den nya aflöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed;

att enhvar, som med eller efter 1913 års ingång tillträder befattning å afdelningen, skall vara pliktig att underkasta sig ofvan intagna villkor och bestämmelser för den nya aflöningsstatens åtnjutande; samt

att de förutvarande innehafvare af befattningar å afdelningen, hvilka icke före den 1 november 1912 anmäla, att de vilja underkasta sig nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner, äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i

lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem; [12.]

dels medgifva att kvinnligt biträde, som vid ikraftträdandet af nämnda stat är anställdt å kommerskollegii afdelning för näringsstatistik och antages till biträde å samma stat, må för åtnjutande af löneförhöjning genom ålderstillägg räkna sig till godo den tid, biträdet därför innan innehåft stadig anställning i kollegium;

dels ock särskildt beträffande de i förevarande stat uppförda kvinnliga biträden besluta, att för dem skola gälla de af mig förut denna dag förordade allmänna villkor och bestämmelser i fråga om fasta biträden hos vissa verk och myndigheter;

kommande vid bifall till hvad sålunda blifvit föreslaget staten för kommerskollegium i dess helhet, nu 98,000 kronor, att uppgå till 146,815 kronor.

Patent- och registreringsverket.

I skrifvelse den 29 maj 1911 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel har Riksdagen meddelat att Riksdagen, med godkännande af det i statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 13 januari 1911 intagna utaf vederbörande departementschef tillstyrkta förslaget till utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1912 samt med förklarande, att det å ämbetsverkets omkostnadsstat uppförda förslagsanslag till provisorisk lönereglering för den å aflöningsstaten upptagna personal finge för sådant ändamål disponeras i enlighet med de af departementschefen tillstyrkta grunder och på af honom i öfrigt förordade villkor, till upprätthållande af patent- och registreringsverkets verksamhet uppfört ett reservationsanslag af 395,000 kronor, att utgå af de till patent- och registreringsverket inflytande afgifter dels för patent samt för registrering af varumärken äfvensom af mönster och modeller, dels ock för registrering af aktiebolag, försäkringsbolag och solidariska bankbolag samt för andra uppgifter till de hos verket förda bolags- och försäkringsregistren, under förutsättning tillika att de å dessa afgifter uppkommande öfverskott fortfarande såsom hittills skola efter vederbörligt tillstånd användas uteslutande för det med anslaget afsedda ändamål.

Genom nådigt bref den 22 juni 1911 har Kungl. Maj:t i enlighet med Riksdagens nämnda beslut fastställt utgiftsstat för innevarande år för patent- och registreringsverket. Denna utgiftsstat omfattar följande hufvudafdelningar:

[13.]
Patent- och
registrerings-
verket.

[13.]	A. aflöningar	kronor 81,300: —
	B. omkostnader	» 313,700: —
	Summa kronor 395,000: —	

I underdånig skrifvelse den 20 oktober 1911 har ämbetsverket nu afgifvit förslag till utgiftsstat för år 1913. Detta förslag, som upptager

aflöningar till belopp af	kronor 81,800: —
och omkostnader till belopp af	» 361,900: —
Summa kronor 443,700: —	

utvisar sålunda, jämfördt med nu gällande stat, en ökning i det hela af 48,700 kronor.

Den af ämbetsverket föreslagna förändringen i utgiftsstaten afser ökning af anslagen dels till ålderstillägg med 500 kronor, dels till adjungerade ledamöter, tjänstemän öfver stat biträdande ingenjörer, amanuenser, särskildt tillkallade tekniska biträden, extra skrifbiträden extra vaktmästare, vikariatsersättningar m. m. med 43,200 kronor, dels ock till renskrifning och skrifmaterialier, postafgifter, hyror, bränsle, lyse, renhållning och städning samt inventariers anskaffande och underhåll m. m. med 5,000 kronor.

Anslaget till
ålderstillägg.

Beträffande förslagsanslaget till ålderstillägg, som i utgiftsstaten för år 1912 var upptaget till 13,300 kronor, har ämbetsverket i sin berörda skrifvelse, för att möta den utgift, som kunde tillkomma för beredande från och med år 1913 af ett första ålderstillägg åt registratören och arkivarien, hvilken utnämnts till berörda befattning år 1907, föreslagit nyssnämnda förhöjning af 500 kronor och följaktligen i statförslaget upptagit anslaget till 13,800 kronor. Häremot lär icke vara något att erinra.

Ökning af
förslags-
anslaget till
adjungerade
ledamöter
m. m. för
täckande af
anslagets nu-
varande otill-
räcklighet.
Patent- och
registrerings-
verket.

Hvad angår förslagsanslaget till adjungerade ledamöter, tjänstemän öfver stat, biträdande ingenjörer, amanuenser, särskildt tillkallade tekniska biträden, extra skrifbiträden, extra vaktmästares vikariatsersättning m. m., hvilket anslag i 1911 års utgiftsstat bestämts till 130,680 kronor, framhåller patent- och registreringsverket, att en ökning af nämnda anslag är erforderlig redan för att detsamma må bringas att motsvara de från anslaget i verkligheten bestridda kostnaderna. Härutinnan anför verket följande.

»Vid afgifvande år 1910 af förslag till utgiftsstat har patent- och registreringsverket vid beräklandet af anslagsbehovet, utom till nya förhållanden, som kräfde anslagsökning, plägat taga hänsyn till beloppet af de

utgifter, som med ett anslag skolat bestridas under det år, för hvilket senast räkenskap funnes avslutad, och, därest dessa utgifter föranlett öfverskridande af anslaget och utgifterna ej varit af tillfällig natur eller utsikt förefunnes, att de kunde nedbringas, föreslagit motsvarande ökning i det förslag till utgiftstat, som skulle afgifvas. Enligt den avslutade räkenskapen för år 1910 hafva utgifterna å sistnämnda anslag sagda år uppgått till 131,828 kronor 6 öre.

Med bibehållande af nämnda grund för beräkning af anslagsbehofvet, skulle anslaget visat sig vara i det närmaste tillräckligt och anslagsökning endast erfordras, om sådan påkallades af nya förhållanden.

Denna grund för beräkning af anslagsbehofvet för år 1913 skulle emellertid vara i hög grad missvisande, enär, i sammanhang med den provisoriska lönerreglering, hvaraf ämbetsverket först med ingången af år 1911 kommit i åtnjutande, en betydande del af därpå föranledda ökade aflöningar, nämligen till de adjungerade ledamöterna, tjänstemännen öfver stat samt de t. f. tjänstemän, hvilka innehafva årsförordnanden å befattningar, motsvarande första lönegradstjänster, skola bestridas af detta anslag. Patent- och registreringsverket har därför sökt att med ledning af å anslaget gjorda utbetalningar för tiden januari—september 1911 samt af öfriga föreliggande omständigheter göra en så noggrann beräkning som möjligt rörande det belopp, hvartill utgifterna å anslaget för år 1911 kunna antagas komma att uppgå. Den sålunda verkställda beräkningen visar, att anslaget ej är tillräckligt för att bestrida de utgifter, som därifrån skola under samma år utgå. Under januari—september har från anslaget utgifvits 112,143 kronor 52 öre och för återstoden af året torde utgifterna, såsom nedan skall visas, komma att uppgå till något öfver 38,000 kronor eller alltså för hela året till omkring 150,000 kronor. Utgifterna å anslagets olika titlar fördela sig på sätt, här nedan skall angifvas, och redan bestridda utgifter afse samtliga tiden januari—september.

Till adjungerade ledamöter har utbetalts å patentafdelningen 7,812 kronor 54 öre och å bolagsafdelningen 4,200 kronor 3 öre, tillsammans 12,012 kronor 57 öre. Med årsförordnande äro för närvarande hos patent- och registreringsverket anställda fem adjungerade ledamöter, af hvilka fyra biträda med handläggning af patentärenden och en tjänstgör å bolagsafdelningen. Enligt nådigt bref den 25 november 1910 har de adjungerade ledamöternas aflöning bestämts till 5,600 kronor. Adjungerad ledamot å patentafdelningen bibehåller den med hans ordinarie tjänst förenade lön, hvilken enligt den provisoriska lönerregleringen, inbegripet ortstillägg, motsvarar, om ett ålderstillägg åtnjutes, 2,900 kronor,

[13.] och om två ålderstillägg uppbäras, 3,350 kronor, och erhåller dessutom så stort tillskott, som erfordras, för att hans aflöning, inberäknadt möjligen intjänadt ålderstillägg, skall utgöra 5,600 kronor. Två af de till adjungerade ledamöter förordnade byråingenjörerna hafva tillerkänts två och de två öfriga ett ålderstillägg å sina byråingenjörsbefattningar. För att deras aflöning skall uppgå till 5,600 kronor erfordras alltså ett tillskott för hvar och en af de två byråingenjörer, som uppbära två ålderstillägg, af 2,250 kronor och för hvar och en af de två öfriga byråingenjörerna 2,700 kronor. En af de adjungerade ledamöterna med två ålderstillägg har emellertid bibehållit den förutvarande aflöningen af 4,500 kronor, enär han ej velat underkasta sig villkoren för åtnjutande af det högre arfvodet; för honom har endast erfordrats ett tillskott af 1,700 kronor till lönen. Tillskottet till ifrågavarande fyra adjungerade ledamöter å patentafdelningen har alltså för månad utgått med sammanlagdt 779 kronor 17 öre. Den adjungerade ledamoten å bolagsafdelningen, hvilken är ämbetsverkets registrator och arkivarie, afstår under adjunktionen hela aflöningen å registrators- och arkivarietjänsten och uppbär i stället ett arfvode af 5,600 kronor eller 466 kronor 67 öre för månad. Genom särskilda nådiga bref den 17 mars och den 22 september år 1911 har Eders Kungl. Maj:t gifvit ämbetsverket bemyndigande att för tiden från och med den 1 april till den 1 juli och från och med den 1 oktober 1911 till årets utgång förordna ytterligare en adjungerad ledamot å patentafdelningen med rätt till erhållande af samma aflöning under adjunktionstiden som de öfriga adjungerade ledamöterna, hvartill erfordrats ett belopp af 266 kronor 67 öre i månaden. Den månatliga kostnaden för aflöning åt de adjungerade ledamöterna å patentafdelningen uppgår under tiden för sistnämnda förordnande och således äfven under månaderna oktober—december till 1,045 kronor 84 öre, hvartill kommer en genom nådigt bref den 29 sistlidne september medgifven tillfällig adjunktion under 14 dagar för handläggning af ett visst ärende, därvid ersättningen till den adjungerade ledamoten skall motsvara öfveringenjörs tjänstgöringspenningar, eller för ifrågavarande tid 91 kronor 67 öre. Lägges härtill arfvodet af 466 kronor 67 öre i månaden till den adjungerade ledamoten å bolagsafdelningen blir det belopp, som till de adjungerade ledamöterna skall utbetalas för oktober—december 4,629 kronor 16 öre.

Till tjänstemän öfver stat har utbetalts 26,325 kronor. Genom nådiga brefvet den 25 november 1910 har Eders Kungl. Maj:t bemyndigat patent- och registreringsverket att för år 1911 förordna sju byråingenjörer och en notarie å patentafdelningen samt en notarie å bolags-

afdelningen med arfvoden af 3,900 kronor. Månadskostnaden för aflöning åt dessa tjänstemän utgör för patentafdelningen 2,600 kronor och för bolagsafdelningen 325 kronor. Utgifterna för årets tre sista månader komma alltså att i detta hänseende uppgå till 8,775 kronor.

Till biträdande ingenjörer, hvilkas årsarfvoden enligt medgifvande uti nådigt bref den 18 juni 1910 från och med juli månads ingång sagda år finge utgå med högst 2,400 kronor, har utbetalats 28,492 kronor 50 öre. Häre ingå biträdande ingenjörsarfvoden, beräknade efter 2,400 kronor för år, till de fyra biträdande ingenjörer, som med årsförordnande bestridt de adjungerade ledamöternas å patentafdelningen byråingenjörsbefattningar. Genom erhållande därjämte af de ordinarie byråingenjörernas tjänstgöringspenningar hafva dessa tjänstemän, såsom äfven medgifvits genom ofvannämnda nådiga bref af den 25 november 1910, beredts samma aflöning, som tillkommer tjänstemännen öfver stat. Utöfver nu nämnda såsom t. f. byråingenjörer förordnade biträdande ingenjörer hafva enligt ämbetsverkets beslut den 30 december 1910 för år 1911 förordnats 13 biträdande ingenjörer eller samma antal, som förordnats för år 1910. Af dessa hafva 10 tilldelats årsarfvoden af 2,100 kronor och 3 årsarfvoden af 1,800 kronor. Af dessa 13 byråingenjörer hafva 8 förestått egna granskningsrotlar, 2 tjänstgjort å de tekniska afdelningarna såsom biträden vid granskningsarbetet utan egna rotlar, 1 tjänstgjort å statistiska afdelningen och 1 hos den tekniska sekreteraren samt 1 biträdt med ordnandet af granskningsmaterial å de olika tekniska rotlarna. Med ofvan angifna arfvoden blefve månadskostnaden för aflöning åt biträdande ingenjörer 3,000 kronor. Medelkostnaden för månad under årets nio första månader har varit 3,165 kronor 80 öre. Denna något högre medelkostnad får sin förklaring dels däraf, att under de tider, då den femte adjungerade ledamoten å patentafdelningen varit förordnad, en e. o. tjänsteman såsom ock förutsatts i de nådiga medgifvandena till berörda adjunktion, ryckt upp såsom biträdande ingenjör, dels däraf att för kortare tider tillfällig arbetsförstärkning tilldelats någon rote där till behandling föreliggande ärenden vuxit i afsevärd grad utöfver hvad som kunnat beräknas, dels ock slutligen genom förordnanden, då ordinarie teknisk tjänsteman åtnjutit ledighet och ämbetsverket på grund af bestämmelserna i nådiga brefvet den 27 maj 1898 varit berättigadt att utöfver den lediges tjänstgöringspenningar till vikariatsarfvode disponera ett visst belopp. Å andra sidan har till följd af befordran efter en byråingenjör öfver stat, som afidit, ett biträdande ingenjörsarfvode å 2,100 kronor indragits och ersatts med ett å 1,800 kronor. Då en femte adjungerad ledamot å

- [13.] patentafdelningen är förordnad för oktober—december föranledes däraf, såsom ofvan antydts, ett biträdande ingenjörsförordnande för dessa månader med en utgift af 150 kronor i månaden, och som för närvarande en biträdande ingenjör är förordnad till arbetskrafternas förstärkande, har det månatliga arfvodet för dessa månader till biträdande ingenjörerna beräknats till 3,225 kronor eller tillhopa under återstoden af året till 9,675 kronor.

Förutom nu omnämnda biträdande ingenjörer tjänstgöra å patentafdelningen ett antal extra biträden med teknisk utbildning. För att draga största möjliga nytta af de ingenjörer, som efter viss profittjänstgöring antagas till e. o. tjänstemän, har nämligen ämbetsverket funnit det fördelaktigt att söka fastare binda dem vid verket genom att redan från början tilldela dem en bestämd aflöning, då af dem naturligen ock kunnat fordras viss bestämd tjänstgöringsskyldighet. Deras åligganden bestå uti att under ledning af rotelföreståndare biträda med granskningsarbetet. Till en början bestämdes ersättningen till 75 kronor i månaden, men har numera höjts till 100 kronor i månaden. En förhöjning af dessa arfvoden omnämnde ämbetsverket redan i sin underdåniga skrifvelse den 15 oktober 1909 angående förslag till utgiftsstat för år 1911 såsom antagligen erforderlig. Antalet sådana biträden, hvilka ämbetsverket gifvit namnet »assistenter», med arfvoden af 100 kronor i månaden, utgjorde första hälften af januari 1911 sex och ökades under senare hälften af nämnda månad till tio. Under de följande månaderna har antalet assistenter varierat, hufvudsakligen beroende på erhållna förordnanden såsom biträdande ingenjörer under längre eller kortare tider, hvarunder assistentarfvodena ej utgått. Till dem har utbetalts 6,955 kronor 56 öre motsvarande i medeltal för månad 772 kronor 84 öre. För närvarande är assistenternas antal endast fem, men, då ett förordnande såsom biträdande ingenjörer med oktober månads utgång antagligen upphör, har utgiften för dem beräknats till 600 kronor för hvardera af månaderna november och december och följaktligen för tiden oktober—december till 1,700 kronor.

Äfven år 1911 har ämbetsverket i likhet med närmast föregående år beredt en del e. o. tekniska tjänstemän tillfälle till någon inkomst utöfver deras arfvoden genom att låta dem mot särskild ersättning verkställa för granskningsarbetets underlättande erforderlig klassificering af utländska patentskrifter. Angående omfattningen och behovet af detta arbete har ämbetsverket närmare redogjort i sin underdåniga skrifvelse den 15 oktober 1909 med hemställan om ökad arfvode till biträdande ingenjörer och amanuenser. Arbetet har under året be-

gränsats så, att den inkomst, som kunnat erhållas, icke för någon öfverstigit 50 kronor i månaden. För detta arbete har utbetalts 4,541 kronor 70 öre, hvilket gör i medeltal för månad 505 kronor; och har därför utgiften för återstoden af året beräknats till 1,515 kronor.

Till amanuenser har utbetalts å patentafdelningen 6,000 kronor 3 öre och å bolagsafdelningen 6,510 kronor 3 öre. Amanuensernas antal har i likhet med föregående år varit 11, hvaraf 5 tjänstgjort å patentafdelningen och 6 å bolagsafdelningen. Årsarfvodena, hvilkas maximum fastställts genom ofvanberörda nådiga bref af den 18 juni 1910, hade vid årets början bestämts till följande belopp, nämligen å patentafdelningen för 1 till 2,000 kronor, för 1 till 1,800 kronor, för 1 till 1,500 kronor och för 2 till 1,200 kronor, samt å bolagsafdelningen för 1 till 2,000 kronor, för 1 till 1,800 kronor, för 2 till 1,500 kronor, för 1 till 1,200 kronor och för 1 till 720 kronor. Med juli månads ingång höjdes arfvodena för en amanuens å patentafdelningen och en å bolagsafdelningen med 300 kronor för år räknadt.

Medelutgiften för månad å patentafdelningen har varit 666 kronor och 67 öre. Med ofvan angifna arfvodesbelopp skulle medelutgiften varit något lägre. Att medelsiffran för månad något öfverskridit det belopp, hvartill den sålunda bort utgå, har sin grund däri, att för beredande af en half månads sommarledighet åt amanuenserna i vissa fall förordnats en e. o. tjänsteman till arbetsförstärkning för kortare tider. Nu är kostnaden för denna utgiftspost å patentafdelningen 666 kronor 67 öre i månaden och å bolagsafdelningen 751 kronor 67 öre och beräknas för återstoden af året till respektive 2,000 kronor och 2,255 kronor.

Till särskildt tillkallade tekniska biträden har under året utgifvits 30 kronor och anledning förefinnes ej att antaga, det någon ytterligare utgift å denna anslagstitel skall under året förekomma.

Till extra skrifbiträden har utbetalts å patentafdelningen 5,401 kronor 83 öre och å bolagsafdelningen 4,678 kronor 34 öre. Hos ämbetsverket äro anställda 11 kvinnliga skrifbiträden. Af dessa tjänstgöra 5 å patentafdelningen och 5 å bolagsafdelningen, hvarjämte en uppbär sin aflöning hvarannan månad från hvardera afdelningen. Denna sistnämnda har i årsarfvode 1,200 kronor. Samma arfvode hafva ock samtliga 5 biträden å patentafdelningen. Å bolagsafdelningen hade vid årets början 4 af biträdena 1,200 kronor om året och ett biträde 900 kronor. För närvarande hafva två biträden å sagda afdelning 900 kronor, enär ett biträde med arfvode af 1,200 kronor under året afgått och ersatts af annan med lägre arfvode. Att medelutgiften för månad å patentafdelningen, 600 kronor 20 öre, något öfverskridit det belopp,

- [13.] hvartill den med ofvan angifna arfvodesbelopp bort utgå, finner sin förklaring dels däri, att ett af biträdena på grund af sjukdom varit förhindradt att tjänstgöra omkring fyra och en half månader och under sjukdomen fått behålla en del af sin aflöning, dels ock däri att för beredande af en half månads ledighet åt biträdena anordnats extra arbetsförstärkning under sommaren. Till dessa biträdens aflöning under återstoden af året erfordras för patentafdelningen 1,600 kronor och för bolagsafdelningen 1,550 kronor.

Under denna utgiftstitel har äfven upptagits gratifikationer. Sistlidne juni månad utdelades å patentafdelningen i gratifikationer 775 kronor och å bolagsafdelningen 1,150 kronor eller tillhopa 1,925 kronor. Samma belopp har beräknats komma att åtgå för utdelning under nästkommande december månad.

Till extra vaktmästare har utbetalts 2,925 kronor. I likhet med föregående år hafva fyra extra vaktmästare haft anställning hos verket, hvarjämte under två och en half månad ytterligare en extra vaktmästare förordnats för att vikariera för vaktmästarne under dem beviljad 14 dagars kostnadsfri ledighet. De extra vaktmästarnes aflöning har under året utgått till 1 med 1,080 kronor, till 2 med 900 kronor och till 1 med 720 kronor samt till den under sommaren förordnade med 90 kronor för månad räknadt. För återstoden af året erfordras till deras aflöning 900 kronor.

Den sista utgiftstiteln å ifrågavarande anslag är vikariatsersättningar m. m. Härunder hafva i räkenskapen uppförts dels vikariatsersättningar på grund af medgifna semestrar enligt gällande bestämmelser, dels ock sådana vikariatsersättningar, som utgå efter särskilda af Kungl. Maj:t medgifna grunder. Sådana hafva medgifvits genom nådiga brefven den 19 sistlidne maj, då öfveringenjör Rahm och sekreteraren A. Kuylenstjerna erhållit rätt till ledighet för kommittéuppgif, samt den 25 sistlidne augusti, hvarigenom sekreteraren greve Lagerbjelke erhållit ledighet för fullgörande af offentligt uppdrag. Slutligen hafva härunder uppförts af Kungl. Maj:t medgifna reseersättningar.

Enligt gällande bestämmelser kunna vikariatsersättningar under året för semestrar uppgå å patentafdelningen till 4,125 kronor och å bolagsafdelningen till 675 kronor. Hittills hafva sådana vikariatsersättningar utbetalts å patentafdelningen med 3,853 kronor 7 öre och å bolagsafdelningen med 596 kronor 67 öre. Ytterligare kan komma att utbetalas respektive 271 kronor 93 öre och 78 kronor 33 öre. Sådana ofvan omförmälda vikariatsersättningar, som utgå efter särskilda grunder, hafva utbetalts å patentafdelningen med 317 kronor 21 öre och å bolagsaf-

delningen med 165 kronor. På grund af ofvanberörda nådiga bref kunna sådana ersättningar komma att under återstoden af året utgå å patentafdelningen med 583 kronor 33 öre och å bolagsafdelningen med 450 kronor.

Slutligen hafva i reseersättningar medgifna genom nådiga brefven den 16 juni och den 8 september 1911 å patentafdelningen utbetalts 1,414 kronor 1 öre. Vid oktober månads ingång återstodo å en rese-räkning ännu oguldna 162 kronor 17 öre.

För vinnande af öfverskådlig het öfver de utgifter, som gjorts, och de utgifter, som enligt nu omförmälda beräkningar under återstoden af året torde böra från anslaget utgå, meddelas siffrorna här nedan i ett sammanhang.

	Utgifter under januari – september.		Beräknad utgift oktober – december.		Summa.	
	kronor.	öre.	kronor.	öre.	kronor.	öre.
Adjungerade ledamöter å patentafdelningen	7,812	54	3,229	19	11,041	73
” ” å bolagsafdelningen	4,200	03	1,399	97	5,600	—
Tjänstemän öfver stat å patentafdelningen	23,400	—	7,800	—	31,200	—
” ” ” å bolagsafdelningen	2,925	—	975	—	3,900	—
Biträdande ingenjörer (patentafdelningen)	28,492	50	9,675	—	38,167	50
Assistenter (patentafdelningen)	6,955	56	1,700	—	8,655	56
E. o. tekn. tjänstemän för klassificering	4,541	70	1,515	—	6,056	70
Amanuenser å patentafdelningen	6,000	03	2,000	—	8,000	03
” å bolagsafdelningen	6,510	03	2,255	—	8,765	03
Särskilda tillkallade tekn. biträden	30	—	—	—	30	—
Extra skrifbiträden å patentafdelningen	5,401	83	1,600	—	7,001	83
” ” å bolagsafdelningen	4,678	34	1,550	—	6,228	34
Gratifikationer: patentafdelningen	775	—	775	—	1,550	—
” bolagsafdelningen	1,150	—	1,150	—	2,300	—
Extra vaktmästare (patentafdelningen)	2,925	—	900	—	3,825	—
Vikariatsersätt. semestrar, patentafdelningen	3,853	07	271	93	4,125	—
” ” bolagsafdelningen	596	67	78	33	675	—
Vikariatsersättning på grund af särskilda medgifvan- den, patentafdelningen	317	21	583	33	900	54
D:o d:o bolagsafdelningen	165	—	450	—	615	—
Reseersättning (patentafdelningen)	1,414	01	162	17	1,576	18
Summa kronor	112,143	52	38,069	92	150,213	44

- [13.] Af ofvanstående framgår, att utgifterna å anslaget för år 1911 torde komma att med omkring 19,500 kronor öfverstiga det belopp, hvar till det för år 1912 beräknats. Någon särskild ersättning för klassificeringsarbete torde, såsom nedan närmare skall beröras, icke blifva erforderlig för år 1913, hvarför den till omkring 6,000 kronor uppgående kostnaden därför ej behöfver medräknas i statförslaget för år 1913, men anslaget såsom för närvarande otillräckligt bör af denna anledning höjas med 13,500 kronor, enär öfriga utgifter å anslaget äro af sådan natur, att någon besparing å dem så mycket mindre kan ställas i utsikt, som ämbetsverket finner sig nödsakadt att göra framställning om anvisande af ytterligare medel för erhållande af förstärkning af arbetskrafterna och äfven anser billigheten kräfva, att vissa grupper tjänstemän erhålla något förbättrade aflöningsvillkor.»

*Departements-
chefen.*

En ökning af förslagsanslaget till adjungerande ledamöter, tjänstemän öfver stat, biträdande ingenjörer m. m. synes under alla omständigheter böra äga rum, sedan det visat sig, att detsamma icke oväsentligt måste öferskridas för att tillgodose de kraf, som redan i verkligheten ställas på anslaget. Detta står i full öfverensstämmelse med principer för statsregleringen, som under en följd af år systematiskt tillämpats. Om också beträffande en och annan af de utgifter, som patent- och registreringsverket ansett påkalla ökningen, tvekan synes kunna råda, huruvida den ännu visat sig vara af den konstanta natur, att den bör därtill föranleda, så har jag dock, vid det förhållandet att dessa utgifter äro af relativ obetydlighet, icke ansett mig hafva tillräckliga skäl att vid mina beräkningar härutinnan utgå från annat belopp än det af ämbetsverket ifrågasatta.

*Ålderstillägg
åt adjunge-
rade leda-
möter, byrå-
ingenjörer
öfver stat
m. fl.*

*Patent- och
registrerings-
verket.*

Patent- och registreringsverket har emellertid föreslagit ökning af ifrågavarande anslag jämväl af andra anledningar än den nu nämnda. Bland annat hemställer ämbetsverket om ålderstillägg åt de adjungerade ledamöterna, byråingenjörer öfver stat m. fl. och anför i sådant afseende.

»Eders Kungl. Maj:t har lämnat en kommitté i uppdrag, bland annat, att anställa utredning angående behovet af såväl förändrad organisation af som reglering af löneförhållandena vid patent- och registreringsverket. I underdånig skrifvelse den 28 september 1909 med framställning om provisorisk lönereglering för ämbetsverket framhöll kommittén, att det förslag till definitiv lönereglering för verket, som kommittén hade att afgifva, icke torde kunna af kommittén till Eders Kungl. Maj:t aflämnas, innan kommittén, som det jämväl åläge, förutom annat, att

verkställa revision af gällande lagstiftning rörande patent och om skydd för varumärken samt vissa mönster och modeller äfvensom att anställa förutnämnda utredning rörande behovet af förändrad organisation af patent- och registreringsverket, kunnat åtminstone till större delen fullgöra dessa kommittén lämnade uppdrag. Med hänsyn till det vidlyftiga arbete, som särskildt patentlagstiftningens reviderande och upprättande af förslag till ämbetsverkets omorganisation visat sig kräfva, syntes kommitténs förslag till definitiv lönereglering för verket näppeligen kunna underställas Riksdagens pröfning förrän tidigast år 1912. Enligt hvad patent- och registreringsverket är i tillfälle meddela, har emellertid framläggandet af nämnda förslag blifvit än ytterligare framskjutet. På förekommen anledning har nämligen omförmälde kommitté måst, med afbrytande af sitt arbete med patentlagstiftningen och omorganisationen af patent- och registreringsverket, upptaga arbetet med andra kommittén jämväl meddelade uppdrag, nämligen utredning angående behovet af revision af gällande bestämmelser rörande förbud mot införsel till riket af varor med oriktig ursprungsbezeichnung samt angående de lagstiftningsåtgärder, som till stärfjande af s. k. illojal konkurrens kunde finnas påkallade. Arbetet härmed, särskildt hvad angår den svårlösta frågan om lagstiftningsåtgärder mot illojal konkurrens, har visat sig vara synnerligen tidsödande och är kommittén ännu sysselsatt med detta arbete. Kommittén hoppas dock hafva under vinterns lopp slutbehandlat denna fråga och skall sedan i möjligaste mån påskynda arbetet med patentlagstiftningen och omorganisationen.

När en sådan och därmed sammanhängande definitiv lönereglering för patent- och registreringsverket skola komma till stånd, låter sig emellertid för närvarande icke med någon säkerhet bestämmas. Att detta skall för ämbetsverket innebära stora olägenheter, ligger i öppen dag. Visserligen har från och med år 1911 en provisorisk lönereglering för patent- och registreringsverket genomförts, men, ehuru denna gifvetvis medfört en viss förbättring, kvarstå dock ännu betydande olägenheter. Såsom af det föregående framgår, är ämbetsverket nödsakadt att för drifvande af sin verksamhet anlita extra ordinarie arbetskrafter i stor utsträckning. Att detta innebär ett stort missförhållande såväl för ämbetsverket som ock för personalen, torde vara uppenbart; men lär någon ändring härutinnan lämpligen icke kunna bringas till stånd, förr än i samband med den blifvande omorganisationen. Så mycket angelägnare måste det därför vara att, i afvaktan på denna omorganisation, allt göres som möjligen kan göras för att förbättra den

[13.] personals ställning, som på förordnande uppehåller befattningar inom ämbetsverket. Arbetsbördan hos ämbetsverket ökas år för år. Antalet inkomna patentansökningar, som år 1905 utgjorde 2,535, hade år 1910 stigit till 3,433; motsvarande antal varumärkesansökningar var 884 respektive 1,269. För att möta denna ökade arbetsbörda är en ökning af arbetskrafter emellertid ingalunda tillfyllest; af betydelse är förvisso ock, att sådana åtgärder vidtagas, som kunna befordra arbetsro och arbetsglädje inom ämbetsverket. Till grund för de förslag uti ifrågavarande hänseenden, som patent- och registreringsverket nu går att för Eders Kungl. Maj:t framlägga, anser ämbetsverket ett oafvisligt behof föreligga.

För behandling af patentärenden finnas inom patent- och registreringsverket för närvarande sex afdelningar med hvar sin föreståndare, hvilken jämväl är ledamot hos ämbetsverket. Endast två af afdelningsföreståndarna, de båda öfveringenjörerna, äro ordinarie, de öfriga förordnas årligen af Eders Kungl. Maj:t såsom adjungerade ledamöter.

Af hvad ofvan anförts framgår, att de adjungerade ledamöterna å patentafdelningen under adjunktionstiden i själfva verket ej få tillgodonjuta dem såsom byråingenjörer tilldelade ålderstillägg. Tillerkännes dem ett sådant ålderstillägg, minskas nämligen det extra aflöningstillskottet för adjunktionen med motsvarande belopp. Anledningen härtill har väl i första rummet varit, att man velat förebygga, att de komma i åtnjutande af en högre aflöning än någon verkets ordinarie ledamot. Därest Eders Kungl. Maj:t bifaller den underdåniga framställning, som af ämbetsverket kommer att göras om rätt för tekniska sekreteraren att från och med nästa år erhålla ett andra ålderstillägg å lönen, hafva därefter verkets samtliga ordinarie ledamöter de åldersstillägg å sina löner, som kunna tilldelas dem. Ofvan anförda olägenhet är därmed borta.

Patent- och registreringsverket kan för sin del icke finna det vara annat än rättvist och billigt, att de adjungerade ledamöterna, hvilka hafva sina adjunktionsförordnanden år för år i fortlöpande följd, komma i åtnjutande af den löneförbättring, som plägar tillkomma andra ordinarie tjänstemän genom erhållande af ålderstillägg efter vissa års tjänstgöring. Genom att bestämma adjunktionsarfvodena så, att de adjungerade ledamöterna komma i verkligt åtnjutande af intjänta ålderstillägg å byråingenjörsbefattningarna, kan den oegentligheten visserligen tänkas uppstå, att, därest tekniska sekreteraretjänsten blefve ledig och en adjungerad ledamot erhöle denna tjänst, hans aflöning blefve mindre än förut, men denna föga sannolika möjlighet bör enligt patent- och

registreringsverkets mening ej utgöra hinder för de adjungerade ledamöternas rätt att komma i verkligt åtnjutande af dem tillerkända ålderstillägg. Adjungerade ledamöterna Dahlström och Landin hafva tillerkänts två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, Berg och Pålsson hafva för närvarande hvardera ett ålderstillägg å 500 kronor. Med 1911 års utgång hafva de uppfyllt villkoren för erhållande af ytterligare ålderstillägg hvardera å 500 kronor från och med ingången af år 1912, hvilka ålderstillägg, såsom utgående från »aflöningar», icke påkalla någon ökning af anslaget i fråga. Då vid fastställandet af utgiftsstat för ämbetsverket för år 1911 storleken af förslagsanslaget till adjungerade ledamöter m. m. bestämdes med hänsyn bland annat till den nu utgående aflöningen till adjungerade ledamöter, skulle alltså, för genomförande af berörda ändring i de adjungerade ledamöternas aflöningsförhållanden, erfordras en förhöjning af anslaget med 3,900 kronor. Då emellertid i enlighet med hvad som gäller för utbetalning af provisoriska aflöningsstillägg i fråga om beräknadt pensionsafdrag, aflöningen för sekreterare och ledamot med två ålderstillägg är 6,550 kronor, bör gifvetvis ej heller för adjungerade ledamöterna, som intjänat sina båda ålderstillägg, aflöningen utgå med högre belopp; hvadan löneökningen åt hvar och en af dem skulle blifva 950 kronor. Patent- och registreringsverket får alltså hemställa, att anslaget för nu angifna ändamål höjes med 2,800 kronor.

Hvad ofvan anförts med afseende å de adjungerade ledamöterna å patentafdelningen gäller naturligtvis äfven i fråga om den adjungerade ledamoten å bolagsafdelningen, då han intjänat ålderstillägg å sin första gradens tjänst. Adjungerade ledamoten Åstrand utnämndes till registrator och arkivarie år 1907. Han skulle således från och med år 1913 blifva berättigad till ett första ålderstillägg af 500 kronor å berörda befattning. Då emellertid ofvan vid behandlingen af hufvudgruppen »aflöningar» i utgiftsstaten hänsyn redan tagits till nämnda ålderstillägg, erfordras för berörda ändamål icke någon förhöjning af det anslag, hvarom nu är fråga.

Ännu en grupp af tjänstemän finnes, hvilkas ställning till följd af den fördröjda omorganisationen af verket blifvit särskildt ogynnsam. Patent- och registreringsverket afser den stora skaran tjänstemän öfver stat och tillförordnade tjänstemän, hvilka med afseende å skyldigheter till verket äro likställda med de ordinarie tjänstemännen i första lönegraden. Sedan den 1 juli 1907 hafva hos verket varit anställda sju byråingenjörer och en notarie öfver stat, såsom vikarier för de fyra adjungerade ledamöterna å patentafdelningen tjänstgöra fyra t. f. byrå-

[13.] ingenjörer, och slutligen är å bolagsafdelningen anställd en t. f. notarie. Under förutsättning att någon personalförändring ej äger rum, komma vid ingången af år 1913 af dessa tjänstemän 9 byråingenjörer och båda notarierna att hafva innehaft årsförordnanden å dessa tjänster uti fem år eller därutöfver. I den nådiga propositionen den 14 januari 1910 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel för år 1911 uttalade dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet i fråga om då föreslagen och äfven genomförd löneförbättring åt denna å extra stat uppförda tjänstepersonal, att det torde kunna påstås utan att sägas föregripa den förestående löneregleringen för ämbetsverket, att ämbetsverkets samtliga behof af ständiga arbetskrafter äfven efter löneregleringen komme att kräfva åtminstone de grupper extra tjänstemän, hvilka åtnjuta ordinarie personals löneförmåner.

Dessa tjänstemän åtnjuta en aflöning, motsvarande begynnelse-aflöningen för första gradens tjänst. Sedan den provisoriska löneregleringen med innevarande års ingång vunnit tillämpning för patent- och registreringsverket, utgör dessa tjänstemäns årsarfvode 3,900 kronor, och med åtnjutande af detta arfvode förenad skyldighet att vara tillstädes å tjänsterummet minst sex timmar dagligen. Patent- och registreringsverket torde icke behöfva för Eders Kungl. Maj:t med många ord utveckla, huru otillfredsställande i vår tid en sådan aflöning är för en skicklig ingenjör. Då omorganisationens fördröjande för samtliga dessa tjänstemän än mera aflägsnat möjligheten att komma på ordinarie stat och därmed äfven möjligheten att komma i åtnjutande af den löneförbättring, som ett ålderstillägg innebär, har det synts patent- och registreringsverket bereddes tillfälle att vid 1913 års ingång efter i hvarje fall af Eders Kungl. Maj:t erhållet medgifvande till de af ifrågavarande tjänstemän, hvilka då i fem år eller därutöfver innehaft sina befattningar, utbetala en förhöjd aflöning af 500 kronor. I likhet med hvad som anförts rörande de adjungerade ledamöternas ålderstillägg kan äfven för nu ifrågavarande tjänstemän vid möjligen blifvande vakans å första grads ordinarie befattning en löneminskning komma att ske vid eventuell utnämning till sådan befattning, men denna möjlighet bör ej enligt patent- och registreringsverkets mening tillmätas så afgörande betydelse, att den får utgöra hinder för beredande af omförmälda, af omständigheterna i hög grad påkallade förmån åt en så stor grupp af tjänstemän, som det här gäller. Lika litet anser patent- och registreringsverket ett dylikt hinder böra möta i den omständigheten, att en af de ordinarie byråingenjörerna, hvilken förestår statistiska afdelningen, såsom utnämnd

till sin ordinarie befattning först under år 1909, icke kommer i åtnjutande af sitt första ålderstillägg förrän från och med år 1915. Öfriga nuvarande ordinarie byråingenjörer uppbära vid 1913 års ingång båda ålderstilläggen.

[13.]

Enahanda ställning som nyssnämnda personal intager den extra ordinarie tjänsteman, som är förordnad att uppehålla registrators- och arkivarietjänsten, hvars ordinarie innehafvare är adjungerad ledamot å bolagsafdelningen; visserligen har Eders Kungl. Maj:t då fråga var om provisorisk lönereglering för ämbetsverket, med hänsyn till de med nämnda förordnande förenade sportelinkomster undantagit samma tjänsteman, men då nu ifrågavarande förmån har karaktären af en ersättning för längre tids tjänstgöring, synes t. f. registratorn och arkivarien böra i detta hänseende likställas med sina kamrater.

Rörande behovet af anslagets förhöjning gäller i fråga om den nu föreslagna löneförhöjningen åt tjänstemännen öfver stat och t. f. tjänstemännen hvad som ofvan yttrats i fråga om rätten för adjungerade ledamöterna att komma i åtnjutande af dem tillerkända ålderstillägg. Den ökning af anslaget, som vid bifall till sist gjorda framställning påkallas, utgör 6,000 kronor.»

Öfver patent- och registreringsverkets berörda framställning, i *Statskontoret*, i hvad den afser ålderstillägg för vissa befattningshafvare i verket, har statskontoret afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och därvid anfört följande.

»Då, såsom nu är fallet vid patent- och registreringsverket, tjänster, hvilka icke äro uppförda på ordinarie stat men i afseende på sin behöflighet för ämbetsverket äro af stadigvarande natur, en lång tid uppehållas endast på förordnande och med tillfälligt anslagna arfvodesmedel, har det i vissa fall ansetts rättvist att vid de tider och under de omständigheter, som för ordinarie tjänster skulle hafva berättigat till ålderstillägg, aflöningsbeloppen i motsvarande mån förhöjdes. Statskontoret erinrar i detta hänseende, att 1908 års Riksdag på Eders Kungl. Maj:ts förslag anvisat medel för beredande af ålderstillägg åt riks-försäkringsanstaltens tjänstemän, och torde äfven i nu föreliggande fall dylik löneförhöjning böra beredas. Nu har emellertid patent- och registreringsverket för sina till adjungerade ledamöter förordnade tjänstemän föreslagit löneförbättring på det sätt, att de skulle få behålla ålderstillägg, som de på sina ordinarie förstagradstjänster intjänat. Ett dylikt förslag synes statskontoret mindre lämpligt och ändamålsenligt, då nämligen

[13.] grunden för den ifrågasatta aflöningsförhöjningen åt de adjungerade ledamöterna bör vara endast tjänstgöringen på den högre tjänsten.

Statskonstoret hemställer fördenskull *dels* att de ålderstillägg, hvartill ifrågavarande tjänstemän äro för sina ordinarie tjänstebefattningar berättigade, må från och med år 1913 besparas under den tid de tjänstgöra såsom adjungerade ledamöter, *dels* ock att det adjungerad ledamot tillkommande arvode må tillsvidare från och med år 1913 utgå med samma belopp som den aflöning verkets sekreterare, enligt den provisoriska löneregleringen äger åtnjuta, eller alltså 5,600 kronor jämte två ålderstillägg, nämligen ett å 500 kronor efter 5 års väl vitsordad tjänstgöring såsom adjungerad ledamot och ett å 450 kronor efter ytterligare 5 års dylik tjänstgöring.

Patent- och registreringsverkets hemställen i fråga om ålderstillägg åt tjänstemän öfver stat får statskontoret i öfverensstämmelse med sina i det föregående gjorda uttalanden tillstyrka.

Annorlunda ställer sig saken beträffande de personer hvilka såsom vikarier uppehålla ordinarie förstagrads tjänster, under det dessas innehafvare äro förordnade till adjungerade ledamöter. Å dessa tjänster äga sistnämnda tjänstinnehafvare räkna tjänstår för ålderstillägg, om än ålderstilläggen besparas, så länge de åtnjuta aflöning för högre tjänst. Att det då icke kan medgifvas vikarierna att samtidigt för vinnande af rätt till ålderstillägg få räkna tjänstår för samma tjänster, är en princip, som hittills iakttagits inom statsförvaltningen. På grund häraf och då för öfrigt ifrågavarande vikarier redan därigenom, att de åtnjuta full begynnelselön å sina befattningar, äro gynnsammare ställda än flertalet af de tjänstemän, som längre eller kortare tider på förordnande uppehålla andras tjänster, finner sig statskontoret förhindradt att tillstyrka ålderstillägg åt ifrågavarande vikarier.»

Departements-
chefen.

Visserligen hafva patent- och registreringsverkets tjänstemän genom beslut af Riksdagen så nyligen som år 1910 erhållit sina löneförmåner icke obetydligt förbättrade. Då genomfördes nämligen för verket provisorisk lönereglering, som kommit såväl dess ordinarie befattningshafvare som också innehafvare af tjänster å extra stat till godo. Det oaktadt synes mig den nu af ämbetsverket gjorda framställningen om ytterligare förbättring i aflöningen åt ifrågavarande innehafvare af tjänster å extra stat icke kunna fränkännas ett visst berättigande. Detta synes mig framför allt gälla de adjungerade ledamöterna samt byråingenjörerna och notarierna öfver stat. Dessa innehafva sina tjänster med så fast ställning, som öfver hufvud taget kan beredas befattningshafvare å extra

stat. Om ett fortsatt behof af tjänsterna för framtiden lärers heller icke kunna råda något tvifvel. Att dessa befattningshafvare vid sådant förhållande böra i fråga om förmåner likställas med motsvarande ordinarie tjänstemän, i mån det låter sig göra med hänsyn till den principiella skillnaden mellan tjänster å ordinarie och extra stat, synes mig fullt rimligt. Att särskildt medgifva nämnda innehafvare af tjänster på extra stat rättighet till ålderstillägg under enahanda förutsättningar som ordinarie tjänstemän synes mig heller icke möta några principiella hinder. De förenämnda tjänstemännens likställande med ordinarie befattningshafvare i förevarande afseende lärers emellertid utesluta möjligheten af en sådan anordning för beredande af ålderstillägg åt de adjungerade ledamöterna, som patent- och registreringsverket föreslagit och som afser att aflöningsförhöjningen skulle bestämmas af antalet tjänstår som den adjungerade ledamoten äger såsom ordinarie innehafvare af en lägre tjänst. Såsom statskontoret framhållit, bör allenast tjänstgöringen på den högre tjänsten härvid vara bestämmande.

Efter mig meddelade upplysningar hafva två af de adjungerade ledamöterna vid 1913 års ingång tjänstgjort i sådan egenskap så lång tid att de, om de varit innehafvare af motsvarande ordinarie tjänst samma tid, skulle ägt uppbära två ålderstillägg, och vid samma tidpunkt skulle under enahanda förutsättning två andra adjungerade ledamöter äga rätt till ett ålderstillägg. För en af dessa senare, som är ordinarie registrator och aktuarie, behöfver man emellertid icke för nu ifrågasvarande ändamål beräkna någon ökning af anslaget till adjungerade ledamöter m. m., enär för samma tjänsteman nu begäres ökning af ålderstilläggsanslaget och, så länge han är adjungerad ledamot, ett belopp motsvarande ålderstillägget 500 kronor, tillgodoföres förstnämnda anslag.

Den ökning af anslaget till adjungerade ledamöter m. m., som skulle föranledas af hvad jag ifrågasatt, utgör tre ålderstillägg, hvardera å 500 kronor, och två ålderstillägg, hvardera å 450 kronor, eller tillhopa 2,400 kronor.

Enligt hvad jag inhämtat från patent- och registreringsverket, hafva vid 1913 års ingång sex byråingenjörer och två notarier öfver stat tjänstgjort mera än fem år. Patent- och registreringsverkets förslag, i hvad det afser ett ålderstillägg å 500 kronor till hvar och en af dessa, anser jag mig ock på förut angifna grunder böra förorda. Anslaget åt adjungerade ledamöter m. fl. skulle af sådan anledning behöfva ökas med 4,000 kronor.

Att i förevarande hänseende likställa årsvikarier för ordinarie tjänste-

- [13.] män med innehafvare af tjänster å extra stat anser jag lika med statskontoret icke vara tillrådligt. Jag har härvid låtit mig bestämmas, förutom af de skäl statskontoret anfört, jämväl af hänsyn till de konsekvenser för andra grenar af statsförvaltningen, som ett bifall till patent- och registreringsverkets framställning härutinnan skulle kunna medföra.

**Förstärkning
af arbets-
krafterna
samt förbättring
af biträdande ingenjörernas
arfvoden.**

I sin förenämnda underdåniga skrifvelse den 20 oktober 1911 har patent- och registreringsverket vidare gjort framställning om förstärkning af arbetskrafterna inom verket och i samband därmed föreslagit förhöjning af arfvodena åt ett antal biträdande ingenjörer. Ämbetsverket har härutinnan anfört följande:

*Patent- och
registrerings-
verket.*

»Till förekommande af att de biträdande ingenjörernas ekonomiska ställning må under år 1913 blifva sämre än den för närvarande är, finner sig patent- och registreringsverket redan nu böra göra framställning om beredande af möjlighet för verket att höja deras maximiarfvoden utöfver hvad som medgifvits genom nådiga brefvet den 18 juni 1910.

Såsom ofvan nämnts, voro vid 1911 års början hos verket anställda 13 biträdande ingenjörer, hvaraf 10 med arfvoden af 2,100 kronor och 3 med arfvoden af 1,800 kronor. Utöfver dem sålunda tilldelade arfvoden hafva de flesta kunnat bereda sig en inkomst af högst 50 kronor i månaden genom klassificeringsarbete, hvarigenom sålunda de bäst aflönades årsinkomst kunnat uppgå till 2,700 kronor. Att dylikt arbete fortfarande kunnat i sådan omfattning beredas nämnda tjänstemän, har berott därpå, att det visat sig så godt som omöjligt för de flesta rotelinnehafvare att själfva medhinna uppdelningen inom roteln af de amerikanska patentskrifter, hvilka vid dessas hufvudklassificering tilldelats de särskilda rotlarna. Utan en dylik uppdelning, hvilken är af stor betydelse för granskningsarbetet, skulle arbetet med själfva hufvudklassificeringen blifvit utan någon som helst nytta. Behofvet af extra arbetskrafter för klassificeringsarbetet minskas emellertid år 1912, så att de e. o. tekniska tjänstemän, som fortfarande komma att biträda därmed, endast torde kunna påräkna en extra inkomst af högst 25 kronor i månaden. Då ämbetsverket har möjlighet att öka deras arfvoden till 2,400 kronor, kan därigenom åtminstone en väsentligare inkomstreduktion under år 1912 förekommas. Med ingången af år 1913 torde anlåtande af extra arbetskrafter för klassificeringsarbetet helt och hållet upphöra och det klassificeringsarbete, som därefter förekommer, böra utföras af den å statistiska afdelningen anställda personalen.

Patent- och registreringsverket skulle således från och med år 1913 sakna möjlighet att med nu gällande bestämmelser angående de biträdande ingenjörernas aflöning bereda dem högre inkomst än 2,400 kronor om året, hvilket för några skulle komma att betyda en minskad årsinkomst af 300 kronor. Med hänsyn härtill och till det maktpåliggande och grannliga arbete, som åligger dessa tjänstemän, anser patent- och registreringsverket fullgiltiga skäl föreligga för att maximiarfvodet till biträdande ingenjörerna må kunna höjas till 3,000 kronor. Det skulle naturligtvis vid bifall härtill åligga patent- och registreringsverket att tillse, att deras aflöning vid förordnande för byråingenjör ej komme att öfverstiga lägst aflönad byråingenjörs aflöning.

Frågan om biträdande ingenjörernas arfvoden står uti intimt samband med den ökning af anslaget, som erfordras för att bereda medel till erforderlig arbetsförstärkning å patentafdelningen.

Redan år 1911 har efter särskilda nådiga medgifvanden under sammanlagdt sex månader en femte adjungerad ledamot varit förordnad för handläggning af patentärenden. Patent- och registreringsverket har för afsikt att anhålla om denna arbetsförstärkning för hela år 1912, och med all säkerhet blifver den erforderlig jämväl för år 1913. För beredande af arfvode åt denne adjungerade ledamot torde, i likhet med år 1911, erfordras 266 kronor 67 öre i månaden, och då arfvoden för dylik adjunktion under sex månader i år eller 1,600 kronor upptagits bland detta års utgifter, föranledes häraf endast behof af en ökning å anslaget med 1,600 kronor.

Till vinnande af en tillfredsställande arbetsordning å de tekniska patentafdelningarna anser patent- och registreringsverket det vara önskvärdt, att å hvar och en af dessa afdelningar, förutom rotelföreståndaren, förordnas en biträdande ingenjör och en assistent. Denna biträdande ingenjörs åligganden skulle då blifva att med själfständiga utlåtanden biträda å rotlarna inom afdelningen efter afdelningsföreståndarens anvisning samt att vid ledigheter för rotelföreståndare inträda i dennes ställe. Härigenom skulle i första rummet vinnas möjlighet att nedbringa balansen å granskningsrotlarna, ett mål som måste anses vara synnerligen eftersträfvansvärdt. Vidare borde vinnas större kontinuitet i arbetet, då tjänstemännen i regel alltid finge sin verksamhet förlagd inom den afdelning, de tilldelats. Såsom nu är ställt, hafva vid förordnanden antingen tjänstemän måst förflyttas från en afdelning till en annan, hvilket förryckt arbetet och vållat svårigheter vid ärendenas fördelning, eller ock hafva unga assistenter tilldelats förordnanden, hvilket, särskildt

[13.] då det gällt längre tider, ej heller befunnits lämpligt. För genomförande af en sådan anordning erfordras emellertid förordnande af 18 biträdande ingenjörer, nämligen 9 rotelföreståndare — för närvarande finnas 8 biträdande ingenjörslotlar, men med anställande af en femte adjungerad ledamot bör äfven en ytterligare granskningsrotel inrättas, — 1 hos tekniska sekreteraren, 1 å statistiska afdelningen samt 1 å hvar af de sju tekniska afdelningarna. Aflöningen till dessa tjänstemän för år 1913 har patent- och registreringsverket tänkt sig bära i regel ordnas så, att de 9 rotelföreståndarna samt tekniska sekreterarens och statistiska afdelningens biträdande ingenjörer erhöle 2,700 kronor samt de 7 öfriga 1,800 kronor i årsarfvoden. Totalkostnaden för aflönande af de biträdande ingenjörerna skulle med nu angifna arfvoden komma att uppgå till 42,300 kronor.

Härvid är att märka, att den inkomst, de bäst aflönade biträdande ingenjörerna komma att under år 1913 erhålla från patent- och registreringsverket, ej blefve större än den, hvartill de nu kunna komma genom deras deltagande i klassificeringsarbetet. Däremot kan ämbetsverket med fullt fog såväl pålägga dem mera arbete d. v. s. tilldela dem ett något större antal ärenden till granskning som ock fordra något längre arbetstid å tjänsterummet.

Till arfvoden åt biträdande ingenjörer beräknas för år 1911 komma att utgå 38,167 kronor 50 öre. Drages härifrån biträdande ingenjörsarfvodena 9,600 kronor till de t. f. byråingenjörerna, som uppehålla de adjungerade ledamöternas byråingenjörsbefattningar, och hvilkas aflöningar ej beröras af hvad ofvan anförts, återstår 28,567 kronor 50 öre, och förhöjningen skulle alltså blifva 13,732 kronor 50 öre, och hemställer ämbetsverket för den skull om en förhöjning af anslaget för nu angifvet ändamål med 13,700 kronor.

För anställande af 7 assistenter erfordras ej någon förhöjning af anslaget, då redan nu det arfvodesbelopp, som utgår till dem, fullt motsvarar den till aflönande af 7 assistenter behöfliga summan.

De nu föreslagna förhöjningarna af anslaget afse alla patentafdelningen med undantag af löneförhöjningen åt t. f. notarien på bolagsafdelningen, 500 kronor. Med anledning af den nya aktiebolagslagens ikraftträdande från och med år 1912 och däraf föranlett ökad arbete å bolagsafdelningen torde emellertid en mera kostant arbetsförstärkning å sagda afdelning blifva behöflig. För att möta den ökade arbetsbördan, har ämbetsverket för afsikt att inkomma med underdånig framställning om biträde under någon del af år 1912 af ytterligare en

adjungerad ledamot. Att äfven sedermera arbetsförstärkning kräfves är påtagligt, men huru därmed lämpligast bör ordnas, torde nu vara för tidigt att afgöra. För att ett öfverskridande af anslaget må af denna anledning i möjligaste mån undvikas, synes anslaget böra ökas med ett belopp, motsvarande hvad som erfordras för aflönande af en adjungerad ledamot eller 5,600 kronor.» [13.]

I detta sammanhang ber jag ock att få anmäla en till finansdepartementet den 6 december 1911 inkommen skrift, däri åtskilliga biträdande ingenjörer hos patent- och registreringsverket ifrågasatt, huruvida icke den nödvändiga ökningen af ämbetsverkets tekniska arbetskrafter för år 1913 åtminstone delvis lämpligen borde åstadkommas genom tillsättande af ett antal nya byråingenjörer öfver stat. Till stöd härför hafva sökandena, efter erinran om en utaf patent- och registreringsverket år 1906 aflåten underdånig skrifvelse i ämnet, anført, bland annat, följande.

Framställning af biträdande ingenjörer hos patent- och registreringsverket om inrättande af nya tjänster öfver stat.

»I den ofvan omnämnda, underdåniga skrifvelsen af år 1906 framhåller ämbetsverket särskildt som en olägenhet, att det stora flertalet af de biträdande ingenjörerna inneha sin tjänst i ämbetsverket såsom bisyssla, och att de på grund af andra tjänster åt arbetet i ämbetsverket kunna ägna endast eftermiddagstimmarna, ett förhållande, som patent- och registreringsverket dock finner vara naturligt med hänsyn till de biträdande ingenjörernas ekonomiskt otillfredsställande och osäkra ställning. Sedan år 1906 ha emellertid fordringarna på de biträdande ingenjörerna skärpts, så att de ha skyldighet att vara tillstädes på arbetsrummet vissa tider på förmiddagarna. Bestämmelsen härom minskar uppenbarligen i hög grad möjligheterna för dessa tjänstemän att vid sidan af sin befattning inom ämbetsverken hafva någon annan sysselsättning.

Tjänsten inom ämbetsverket har därför blifvit och är för närvarande hufvudsysselsättning för så godt som alla de biträdande ingenjörerna och enda sysselsättning för cirka hälften af dem, hvilken omständighet synes ge stöd åt den uppfattningen, att den nu behöfliga ökningen af arbetskrafterna lämpligast borde åstadkommas genom tillsättande af nya byråingenjörer öfver stat, af hvilka tjänstemän kräfves en längre arbetstid, och hvilkas arbetsförmåga sålunda bättre utnyttjas.

Det arbete, som åligger de biträdande ingenjörerna, karakteriseras af patent- och registreringsverket i dess underdåniga skrifvelse med förslag till utgiftsstat för år 1913 såsom maktpåliggande och grannlaga.

- [13.] Till arten fullkomligt lika med och endast till kvantiteten olika mot byråingenjörernas är det liksom detta ett arbete, hvars noggranna utförande är af synnerlig vikt för uppfinnareverksamheten i Sverige samt för hela landets industri. Om det otvifvelaktigt bör anses såsom ett ingalunda oviktigt intresse för staten att i allmänhet hafva dugliga tjänstemän, torde det alltså icke minst vara af vikt, att patent- och registreringsverket kunde hos sig såsom biträdande ingenjörer anställa och kvarhålla dugliga och lämpliga personer. Redan år 1906 klagade emellertid ämbetsverket öfver svårigheten att besätta dessa tjänster med kompetenta och skickliga personer, och denna svårighet torde sedan dess icke blifvit mindre. En årsinkomst under ett flertal år af 2,700 kronor, den summa, som ämbetsverket föreslagit såsom arvode för år 1913 åt de biträdande ingenjörerna, torde icke i och för sig innebära någon lockelse för en skicklig ingenjör att kvarstanna i ämbetsverket, något som patent- och registreringsverket äfven synes beakta, då det i fråga om de t. f. byråingenjörernas löneförmåner, 3,900 kronor, yttrar 'att det anser sig icke behöfva med många ord utveckla, huru otillfredsställande i vår tid en sådan aflöning är för en skicklig ingenjör'. Det kan därför endast vara hoppet om en jämförelsevis snar befordran till byråingenjör, som kan förmå en skicklig biträdande ingenjör att kvarstanna i ämbetsverket. Hittills har dock en dylik befordran ingalunda kommit snart. Af de biträdande ingenjörer, som vänta på att blifva befordrade till byråingenjörer eller att i första hand erhålla årsförordnande för de byråingenjörer, som förordnats såsom adjungerade ledamöter, hafva de fyra äldsta att uppvisa tjänstgöringstider mellan 11 och 6 år.»

*Patent- och
registrerings-
verkets
yttrande öfver
biträdande
ingenjörernas
framställning.*

Öfver denna framställning har patent- och registreringsverket efter nådig remiss afgifvit underdånigt utlåtande. Härvid har ämbetsverket erinrat därom, att verket i underdånig skrifvelse den 15 oktober 1909, däri verket gjort framställning om, bland annat, förbättrade aflöningsvillkor för biträdande ingenjörerna, anmält, att de biträdande ingenjörerna, för vinnande af förbättrad ställning, hos ämbetsverket hemställt, att en del af de rotlar, hvilka förestodes af biträdande ingenjörer, måtte omändras till byråingenjörslotlar och föreståndarne för samma rotlar förordnas till byråingenjörer öfver stat eller ock, därest detta icke kunde bifallas, att assistenter måtte tilldelas jämväl de biträdande ingenjörernas rotlar. I sin sistnämnda skrifvelse hade verket i anledning häraf anført, att ämbetsverket funne tillsättandet af ytterligare tjänstemän öfver stat för det dåvarande ej kunna ifrågasättas, då åt en kommitté bland annat upp-

dragits att anställa utredning om behovet af förändrad organisation af ämbetsverket och därmed sammanhängande frågor. Genom tilldelandet af assistenter, hade ämbetsverket vidare yttrat, till de biträdande ingenjörslarna, såsom skett beträffande vissa byråingenjörslar, syntes ej heller det önskade målet kunna vinnas. Väl skulle därigenom någon lindring i arbetsbördan kunna beredas de biträdande ingenjörerna, men behovet af ökade inkomster för dem blefve därigenom ej tillgodosedt, hvarförutom en allt för stor ökning af verkets extra personal icke kunde vara tillräddig. Däremot hade patent- och registreringsverket förklarat sig anse en utväg att något förbättra de biträdande ingenjörernas ställning finnas, om möjlighet bereddes ämbetsverket att för dem höja maximiarfvodet, och hade patent- och registreringsverket afgifvit förslag i sådant hänseende. [13.]

Vid frågans föredragning inför Kungl. Maj:t i sammanhang med förslaget till utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1911, fortsätter verket, hade dåvarande föredragande departementschefen yttrat, att den ifrågasatta utvägen att bereda vederbörande lättnader i arbetet syntes honom i likhet med ämbetsverket icke böra anlitas, då därigenom patent- och registreringsverkets redan nu stora extra personal skulle än ytterligare ökas. Under sådana förhållanden hade departementschefen ansett något annat icke återstå än att höja de biträdande ingenjörernas fasta arfvoden; och biträdde departementschefen hvad patent- och registreringsverket i sådant hänseende föreslagit. De enda utvägar, som departementschefen sålunda sett kunna ifrågasättas, vore att genom anställande af assistenter hos de biträdande ingenjörerna bereda lättnad i arbetet för dessa och att höja de biträdande ingenjörernas maximiarfvoden. Häraf torde oförtydbart framgå, att departementschefen delade patent- och registreringsverkets åsikt att den af de biträdande ingenjörerna ifrågasatta utvägen att tillsätta ytterligare tjänstemän öfver stat icke kunde ifrågasättas.

I enlighet med departementschefens förslag hade nådig proposition om utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1911 till Riksdagen aflåtits och blef samma proposition af Riksdagen bifallen.

Med hänsyn till hvad sålunda framkommit, hade patent- och registreringsverket ansett den möjligheten vara för ämbetsverket utesluten att vid upprättandet af förslag till utgiftsstat för år 1913 göra hemställan om tillsättande af nya tjänstemän öfver stat; utan hade patent- och registreringsverket, som enligt hvad dess förslag väl nogsamnt torde gifva vid handen sökt att i möjligaste mån tillgodose sina tjänste-

- [13.] män, för de biträdande ingenjörernas vidkommande valt den väg, som Kungl. Maj:t och Riksdagen ansett vara den riktiga, eller ökning af deras arvoden. Skulle emellertid statsmakterna vara benägna att tillsätta nya tjänstemän öfver stat, kunde själfallet patent- och registreringsverket icke hafva något att däremot erinra. Anledningen, hvarför patent- och registreringsverket ansett en dylik anordning icke böra från dess sida ifrågasättas, hade varit omöjligheten för ämbetsverket att lämna några exakta uppgifter å antalet ordinarie befattningar efter en genomförd omorganisation. Enligt förslaget till stat för år 1913 skulle de tekniska tjänstemännen å patentafdelningen utgöras af, förutom biträdande ingenjörer och assistenter, elfva ordinarie tjänstemän, sju tjänstemän öfver stat och fem årsvikarier för adjungerade ledamöter eller således tillhoppa 23. Patent- och registreringsverket hölle det för högst sannolikt, att antalet motsvarande ordinarie befattningar efter omorganisationen blefve större än det nyssnämnda, men någon exakt uppgift i detta hänseende vore det gifvetvis icke möjligt för ämbetsverket att lämna.

*Departements-
chefen.*

Innan jag går att yttra mig om patent- och registreringsverkets förslag om förstärkning af verkets arbetskrafter och om löneförbättring åt biträdande ingenjörer, tillåter jag mig att först upptaga till behandling den af ett antal af dessa tjänstemän gjorda framställningen.

Inom ett ämbetsverk, som står under omorganisation, synes man mig i fråga om inrättande af nya tjänster på extra stat böra gå fram med synnerlig varsamhet. Genom anordnande af en sådan tjänst måste man anses hafva erkänt, att ett i viss betydande mån konstant behof af tjänsten gjort sig gällande, och en sådan åtgärd uppfattas lätt, som den gäfvé på hand, att vid den nya organisationens genomförande tjänsten skulle uppföras å ordinarie stat.

Patent- och registreringsverket har i sitt utlåtande öfver berörda framställning såsom sin mening framhållit, att antalet ordinarie befattningar efter omorganisationen sannolikt komme att öfverstiga det för år 1913 af verket ifrågasatta antalet tjänster å ordinarie och extra stat, men verket tillägger, att någon exakt uppgift i detta hänseende icke vore möjligt för verket att lämna.

Hvarken detta uttalande eller hvad i ämnet eljest förekommit synes mig utgöra tillräcklig ledning för bedömandet af, huruvida de af sökandena ifrågasatta nya tjänsterna vid den nya organisationens genomförande böra uppföras å ordinarie stat. Jag saknar därför tillräckligt underlag för framläggande af ett förslag i den riktning, som deras framställning afser.

Hvad ämbetsverket föreslagit i syfte att öka arfvodet åt biträdande ingenjörer kan jag däremot utan tvekan förorda, liksom jag icke har någon erinran att göra mot ämbetsverkets förslag om beräkning af arfvode åt en adjungerad ledamot å patentafdelningen och till ökad antal biträdande ingenjörer.

Däremot finner jag icke tillräckliga skäl anförda för att beräkna arfvode å 1913 års stat för ytterligare en adjungerad ledamot å bolagsafdelningen.

Den ökning i anslaget till adjungerade ledamöter m. m., som skulle föranledas af hvad jag rörande förstärkning af ämbetsverkets arbetskrafter och förbättring af de biträdande ingenjörernas löneförmåner ifrågasatt, belöper sig till 15,300 kronor.

I sin helhet skulle anslaget under förutsättning af bifall till mina förslag komma att ökas med 35,200 kronor.

Till stöd för den äskade höjningen af förslagsanslaget till renskrifning och skrifmaterialier, postafgifter, hyra, bränsle, lyse, renhållning och städning samt inventariers anskaffande och underhåll m. m. med 5,000 kronor anför ämbetsverket i sin förberörda skrifvelse:

»Förslagsanslaget är i utgiftsstaten för år 1912 upptaget till 50,000 kronor och utgifterna därå för år 1910 uppgingo till 51,786 kronor 84 öre. Genom nådigt bref den 10 februari 1911 har Eders Kungl. Maj:t bemyndigat patent- och registreringsverket att i egendomen nr 7 i kvarteret Rännilen med adress nr 20 Smålandsgatan för tiden till den 1 oktober 1916, för erhållande af ökad utrymme åt ämbetsverket, förhyra en intill ämbetslokalen belägen våning bestående af sex rum och kök mot en hyra af 2,400 kronor för år. Med förhyrandet af denna våning följa äfven ökade kostnader för bränsle, lyse och renhållning. Kostnaden för renskrifning har ock för år 1911 med omkring 60 kronor i månaden öfverstigit motsvarande utgifter år 1910. Läggas dessa ökade utgifter samt utgifterna å anslaget för år 1910 till grund för beräkningen af det belopp, hvartill det bör upptagas i utgiftsstaten för år 1913, synes det böra bestämmas till 55,000 kronor. För år 1911 synas utgifterna å anslaget komma att något öfverstiga sistnämnda summa, men detta är beroende på tillfälliga omständigheter såsom utgifter för inredningskostnader och inventariers anskaffande till den förhyrda våningen samt, beträffande bolagsafdelningen, ett tillfälligt stort behof af blankettryck och registerböcker.»

Förslags-
anslaget till
renskrifning
och skrif-
materialier
m. m.

[13.]

[13.] Hvad patent- och registreringsverket härutinnan föreslagit biträder jag.

Öfriga anslag under rubriken »Omkostnader». Beträffande öfriga under »omkostnader» upptagna anslag, nämligen till provisorisk lönerreglering för den å ämbetsverkets stat uppförda personalen, böcker och tidskrifter, trycknings- och bindningskostnader, kun- görelser och publikationer m. m. efter afdrag af influtna prenumerations- afgifter och dylikt, återställda registreringsavgifter och bidrag till patent- unionens internationella byrå i Bern har patent- och registreringsverket icke föreslagit någon förändring utan i det ingifna statsförslaget uppfört dessa anslag med samma belopp som i nu gällande stat eller med respek- tive 17,320 kronor, 105,000 kronor, 9,100 kronor och 1,600 kronor.

Hvad beträffar förslaget om anvisande af medel för provisorisk lönerreglering vid patent- och registreringsverket, tillåter jag mig erinra om hvad förut framhållits därom, att den definitiva lönerregleringen för ämbetsverket icke kan hinna genomföras till år 1913. En provisorisk lönerreglering för befattningshafvare i nämnda ämbetsverk bör följaktligen åvägabringas jämväl för nämnda år. Den bör gifvetvis äga rum i enlighet med de grunder och på de villkor, som äro i enabanda hänseende gäl- lande för år 1912. Dessa grunder och villkor återfinnas i nådig kun- görelse i ämnet den 22 juni 1911.

Det af patent- och registreringsverket afgifna förslaget till stat är med de
af mig föreslagna förändringar af följande lydelse:

[13.]

		K r o n o r.				
		Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Summa aflöning.		
<i>A. Aflöningar.</i>						
1 öfverdirektör.....	5,000	2,000	7,000	Lönen kan efter 5 år höjas med 500 kronor.		
1 öfveringenjör.....	3,700	1,800	5,500			
1 öfveringenjör.....	3,700	1,800	5,500			
1 ledamot och sekreterare	3,000	1,500	4,500	Lönen kan höjas, efter 5 år med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.		
2 ledamöter och sekreterare	6,000	3,000	9,000			
1 registrator och arkivarie	1,800	1,200	3,000			
1 notarie	1,800	1,200	3,000			
1 byråingenjör	1,800	1,200	3,000			
7 byråingenjörer ...	12,600	8,400	21,000			
1 bokhållare	1,800	1,200	3,000	Lönen kan efter 5 år höjas med 100 kronor.		
1 förste vaktmästare	800	300	1,100			
1 vaktmästare	500	300	800			
2 vaktmästare	1,000	600	1,600		68,000	—
<i>Anm.</i> Om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 150 kronor.						
Anslag till ålderstillägg, förslagsvis.....					13,800	— 81,800 —
<i>B. Omkostnader.</i>						
<i>Förslagsanslag.</i>						
Till adjungerade ledamöter, tjänstemän öfver stat, biträdande ingenjörer, amanuenser, särskildt tillkallade tekniska bi- träden, extra skrifbiträden, extra vaktmästare, vikariats- ersättningar m. m., inklusive ålderstillägg till adjunge- rade ledamöter och tjänstemän öfver stat.....					165,880	—
„ provisorisk löneroglering för den å ämbetsverkets aflönings- stat uppförda personal					17,320	—
„ renskrifning och skrifmaterialier, postafgifter, hyror, bränsle, lyse, renhållning och städning samt inventariers anskaffande och underhåll m. m.					55,000	—
„ böcker och tidskrifter, trycknings- och bindningskost- nader, kungörelser och publikationer m. m. efter af- drag af influtna prenumerationsafgifter och dylikt					105,000	—
„ återställda registreringsafgifter.....					9,100	—
„ bidrag till patentunionens internationella byrå i Bern....					1,600	— 353,900 —
Summa kronor					— —	— 435,700 —

[13.]
Inkomstbe-
räkning.
Patent- och
registrerings-
verket.

I sin omförmälda skrifvelse den 20 oktober 1911 har patent- och registreringsverket såsom sin mening uttalat, att fara ej föreläge för att ämbetsverket ej med inflytande afgifter skulle kunna bestrida de utgifter, som föranleddes af den af ämbetsverket nu föreslagna utgiftsstaten; och har ämbetsverket till stöd för sin nämnda uppfattning i skrifvelsen anført följande:

»Inkomsterna å patentafdelningen uppgingo under tiden januari—september 1910 till 269,870 kronor och hafva under samma tid 1911 uppgått till 285,195 kronor, hvilket visar en stegring i inkomsten af 5.87 procent. Beräknas inkomsterna för oktober—december 1911 efter samma procentökning i förhållande till inkomsterna samma tid år 1910, skulle inkomsterna för oktober—december 1911 komma att uppgå till 100,101 kronor 50 öre. Vid oktober månads början var behållningen å patentafdelningen 43,312 kronor 51 öre. Patentafdelningens inkomster äro emellertid i räkenskaperna sammanförda med inkomsterna för fastigheten nr 6 i kvarteret Rännilen. Nettoinkomsten för året å fastigheten torde kunna beräknas till omkring 21,000 kronor, men då i räkenskapen ännu icke införts såsom inkomst för fastigheten bolagsafdelningens andel 5,575 kronor i hyran för ämbetslokalen, bör nettoinkomsten nu upptagas till 15,425 kronor, hvadan alltså den verkliga behållningen å patentafdelningens verksamhet vid oktober månads ingång kan anses hafva uppgått till 27,887 kronor 51 öre. Läggas sistnämnda belopp till den beräknade inkomsten för inflytande afgifter under återstoden af året, blifver alltså det belopp, som för dessa månaders utgifter kan disponeras, 127,989 kronor 1 öre. Patent- och registreringsverket har sökt så noggrannt som möjligt beräkna dessa utgifter, därvid där utgifterna ej kunnat exakt bestämmas, såsom beräkningsgrund tagits dels motsvarande utgifter för samma tid år 1910 med skälig ansedd 12 % förhöjning, dels medelsiffran för den månatliga utgiften för månaderna januari—september år 1911. Enligt den sålunda gjorda beräkningen skulle utgifterna å de olika titlarna fördela sig sålunda:

Till aflöning enligt aflöningsstaten inberäknadt provisorisk löne-reglering	kronor	15,895: 96
till adjungerade ledamöter m. m.	”	30,211: 62
till renskrifning, skrifmaterialier m. m.	”	20,203: 96
till böcker, tidskrifter m. m.	”	37,863: —
till återställda registreringsavgifter	”	2,600: —

Summa kronor 106,774: 54

Sålunda kan beräknas, att för år 1911 en behållning kommer att uppstå af omkring 21,200 kronor. [13.]

Det belopp af 13,500 kronor, hvarmed förslagsanslaget till adjungerade ledamöter m. m. föreslagits skola för år 1913 höjas på grund af dess otillräcklighet för nuvarande behof, har ingått såsom utgift i utgiftsberäkningen för år 1911. Äfvenledes hafva af skäl, som ofvan anförts, utgifterna å förslagsanslaget till renskrifning och skrifmaterialier m. m. för samma år beräknats till högre belopp än det, hvar till det upptagits i förslaget till utgiftsstat för år 1913. Vidare är att märka, att i utgifterna för år 1911 för adjungerade ledamöter m. m. ingår ett belopp af omkring 6,000 kronor för klassificeringsarbete, hvilken utgift anses icke förekomma år 1913.

För att med 1911 års inkomster kunna täcka de enligt den föreslagna utgiftsstaten för år 1913 beräknade utgifterna erfordras således endast, att de förhöjningar, som föreslagits utöfver förenämnda 13,500 kronor och 5,000 kronor å anslaget till renskrifning och skrifmaterialier m. m. skola motsvara det beräknade öfverskottet för år 1911 21,200 kronor, ökad med 6,000 kronor.

Då af dessa förhöjningar i utgiftsstaten, tillhopa 30,200 kronor, 6,600 kronor afse utgifter, som beröra bolagsafdelningen, återstår således i utgifter för patentafdelningen 23,600 kronor. Med all sannolikhet torde alltså redan 1911 års inkomster vara tillfyllest för att bestrida utgifterna enligt det uppgjorda förslaget till utgiftsstat för år 1913. Då därtill kommer, att inkomsterna å patentafdelningen årligen stigit, borde, om ökningen, såsom är att antaga, fortfar, oakadt ökningen, i utgiftsstaten en icke oväsentlig behållning år 1913 å patentafdelningen uppstå.

Behållningen å bolagsafdelningen uppgick år 1910 till 56,430 kronor 38 öre och har äfven under föregående år varit afsevärdt stor. Vid oktober månads början utgjorde öfverskottet i inkomster för året å sagda afdelning 49,284 kronor 15 öre. Det synes därför vara ställdt utom allt tvifvel, att å nämnda afdelning belöpande utgiftsökning af 6,600 kronor skall kunna gäldas af till afdelningen inflytande medel.»

Slutligen meddelar patent- och registreringsverket, att de till ämbetsverket inflytande afgifter dels för patent samt för registrering af varumärken äfvensom af mönster och modeller, dels ock för registrering af aktiebolag, försäkringsbolag och solidariska bankbolag, samt för andra uppgifter till de hos verket förda bolags- och försäkringsregistren under nedannämnda år utgjort

[13.]

1908	491,698: 28
1909	461,575: 36
1910	496,233: 42

och framhåller verket, att hvart och ett af dessa belopp betydligt öfverstiger slutsumman i den nu af verket föreslagna utgiftsstaten för år 1913.

I särskild promemoria till finansdepartementet den 3 januari 1912 har föredraganden i patent- och registreringsverket i detta ärende emellertid framhållit, att utgiften för patentafdelningens andel i hyra af ämbetslokal inräknats såväl i berörda fastighets beräknade behållning som i utgiftsposten till renskrifning, skrifmaterialier m. m., men att bland utgifterna ej bort upptagas utgiften å patentafdelningens andel i hyra för ämbetslokalen med 16,725 kronor, då som nämndt denna utgiftspost redan beräknats i den från behållningen den 1 oktober afdragna nettoinkomsten för fastigheten.

De beräknade utgifterna för patentafdelningen: till renskrifning, skrifmaterialier m. m. böra därför ändras från 20,203 kronor 96 öre till 3,478 kronor 96 öre och slutsumman från 106,774 kronor 54 öre till 90,049 kronor 54 öre.

Den beräknade behållningen bör upptagas till 37,900 kronor i stället för till det af ämbetsverket upptagna beloppet 21,200 kronor.

Departements-
chefen.

Jag har mot patent- och registreringsverkets inkomstberäkning efter det gjorda tillägget i sak icke något att erinra. Med hänsyn dock till de af 1911 års Riksdag godkända nya grunderna för riksstatens uppställning, som förutsätta att inkomsttiteln »patent- och varumärkes-samt registreringsavgifter» skall till beloppet täcka anslaget till uppehållande af patentverkets verksamhet, och då jag funnit mig böra förorda viss reducering af ämbetsverkets förslag, har jag beräknat inkomsterna i fråga för år 1913 till något lägre belopp än ämbetsverket, nämligen, såsom jag förut denna dag meddelat, till 435,700 kronor, hvilket belopp sammanfaller med statens slutsumma.

På grund af hvad jag sålunda anført hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, med godkännande af det utaf mig tillstyrkta förslaget till utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1913 samt med förklarande, att det å ämbetsverkets omkostnadsstat uppförda förslagsanslag till provisorisk lönereglering för den å aflöningsstaten upptagna personal må för sådant ändamål disponeras i enlighet med de af mig tillstyrkta grunder och på af mig i öfrigt förordade villkor,

till upprätthållande af patent- och registreringsverkets verksamhet [13.]
 uppföra ett reservationsanslag af 435,700 kronor, att utgå af de till patent- och registreringsverket inflytande afgifter dels för patent samt för registrering af varumärken äfvensom af mönster och modeller, dels ock för registrering af aktiebolag, försäkringsbolag och solidariska bankbolag samt för andra uppgifter till de hos verket förda bolags- och försäkringsregistren, under förutsättning tillika att de å dessa afgifter uppkommande öfverskott fortfarande såsom hittills skola efter vederbörligt tillstånd användas uteslutande för det med anslaget afsedda ändamål.

Statistiska centralbyrån.

I skrifvelse den 16 maj 1903 anhöll Riksdagen, att Kungl. Maj:t [14.]
 måtte låta verkställa utredning, huru inom rikets officiella statistik *Riksdagens*
 största möjliga enhet och planmässighet i arbetet äfvensom ökad skynd- *skrifvelse den*
 samhet vid publikationen må kunna åstadkommas, och att därvid sär- *16 maj 1903.*
 skildt måtte tillses, huruvida ej åt statistiska tabellkommissionen kunde gifvas en mera fackmässig sammansättning, samt för Riksdagen fram-
 lägga denna utredning jämte de förslag, hvartill densamma kunde för-
 anleda. På grund häraf uppdrog Kungl. Maj:t den 20 januari 1905 åt
 en kommitté att verkställa utredning och afgifva förslag i ärendet.
 Efter att förut hafva afgifvit ett antal betänkanden och skrivelser rö-
 rande särskilda frågor afgaf kommittén den 7 september 1910 sitt slut-
 liga betänkande rörande Sveriges officiella statistik och dess allmänna
 organisation.

Efter utredning af de olika organisationsformer, som kunna ifråga-
 komma för den officiella statistiken, stannade kommittén vid den åsikten,
 att frågan om åstadkommande af största möjliga enhet och planmässighet
 i den officiella statistiken äfvensom ökad skyndsamhet i dess publikation
 bäst löstes på det sätt, att den officiella statistiken i så stor utsträckning,
 som lämpligen kunde ske, förlades till ett centralt statistiskt verk. I
 öfverensstämmelse härmed föreslog kommittén, att till ett dylikt verk,
 af kommittén benämndt statistiska centralverket, skulle förläggas följande
 grenar af den officiella statistiken, nämligen: samtliga af statistiska
 centralbyrån för närvarande bearbetade, eller befolkningsstatistiken,
 jordbruksstatistiken och statistiken öfver statens utarrenderade domäner,
 hvarvid de grenar af jordbruksstatistiken, som för närvarande utarbetas
 inom landtbruksstyrelsen skulle öfverflyttas till centralverket, sparbanks-
 statistiken, valstatistiken, statistiken öfver kommunernas fattigvård och

*Statistiska
 kommittén.*

- [14.] finanser, aflönings- och pensionsstatistiken i den mån en sådan borde bibehållas samt sammandraget af länsstyrelsernas femårsberättelser, hvilket sammandrag emellertid kommittén föreslog skola utbytas mot en fristående, för femårsperioder offentliggjord öfversikt öfver rikets utveckling, äfvensom fastighetsstatistik och statistik öfver fromma stiftelser, hvilka förut ingått i länsstyrelsernas femårsberättelser; vidare rättsstatistiken, för närvarande utarbetad i justitiedepartementet, statistiken öfver bergshandtering, fabriker och handtverk, sjöfart samt handel (näringsstatistiken), för närvarande utgifven af kommerskollegium, undervisningsstatistiken, för närvarande utgifven af ecklesiastikdepartementet, statistiken öfver vägar och skjutsanstalter, för närvarande delvis utarbetad i jordbruksdepartementet, samt det af statskontoret för närvarande utgifna generalsammandraget öfver bevillningen; slutligen följande nya grenar, nämligen allmän skogsstatistik, fiskeristatistik, aktiebolagsstatistik, förmögenhets- och inkomststatistik, allmän finansstatistik samt statistik öfver kommunaltekniska företag. Statistiska centralverket skulle dessutom utgifva en årsbok och en månadsskrift samt ombesörja tryckningen af länsstyrelsernas femårsberättelser, därest dessa komme att bibehållas. I fråga om näringsstatistikens förläggning var emellertid en medlem af kommittén af skiljaktig mening, i det han ansåg, att denna statistik fortfarande borde utgifvas af kommerskollegium. Utanför det centrala statistiska verket skulle emellertid fortfarande af vederbörande ämbetsverk utgifvas ett ej ringa antal statistiska publikationer, nämligen statistiken öfver järnvägar, post och telegraf, bankstatistiken, arbetsstatistiken samt ämbetsverkens årsberättelser rörande fängvården, hälso- och sjukvården, landtmäteriet, väg- och vattenbyggnader, lotsverket, brännvins tillverkning och försäljning samt socker- och maltdryckstillverkningen, postsparbanken, försäkringsväsendet m. m. Då sålunda fortfarande en betydlig del af den officiella statistiken skulle utgifvas utanför statistiska centralverket, erfordrades äfven med kommitténs organisationsförslag vissa bestämmelser för att säkerställa statistikens enhet och planmässighet i det hela. Med den dominerande ställning det statistiska centralverket enligt kommitténs förslag komme att intaga, ansåg kommittén den enklaste och mest effektiva lösningen af denna fråga vara att åt centralverket uppdraga öfvervakandet af jämväl den statistik, som skulle utarbetas af andra verk. Därjämte föreslog emellertid kommittén inrättandet af ett statistiskt råd, med uppgift att verka för, att den officiella statistiken måtte såvidt möjligt tillfredsställa de kraf, som särskildt från statsförvaltningens, näringslivets och vetenskapens sida kunna ställas på densamma. I sistnämnda syfte samt för att tillförsäkra statistiken

erforderlig teknisk sakkunskap beträffande dess föremål föreslog kommittén jämväl samarbete mellan statistiska centralverket och de förvaltande verken samt i vissa fall anställande i centralverket af särskilda sakkunniga.

[14.]

Kommittén framlade därjämte förslag om dels upprättande af åtskilliga nya grenar af statistiken, nämligen de ofvan nämnda allmän skogsstatistik, fiskeristatistik, aktiebolagsstatistik, förmögenhets- och inkomststatistik, allmän finansstatistik samt statistik öfver kommunaltekniska företag, dels genomgripande förändringar och utvidgningar i fråga om åtskilliga redan förefintliga grenar, särskildt rättsstatistiken och undervisningsstatistiken. Beträffande jordbruksstatistikens och handelsstatistikens omorganisation hade kommittén den 30 maj 1908 afgifvit särskilda underdåniga betänkanden. En närmare redogörelse för vissa af dessa förslag anholder jag att längre fram få lämna.

Vidare har kommittén framlagt förslag om åtskilliga förändringar i fråga om de statistiska publikationerna. Beträffande dessa förslag tillåter jag mig erinra, att desamma blifvit af Kungl. Maj:t den 29 sistlidne september i hufvudsak godkända, hvarom nådigt bref afgått till statistiska tabellkommissionen.

Slutligen har kommittén föreslagit stat för det ifrågasatta statistiska centralverket och i sammanhang härmed vissa bestämmelser, som borde ingå i en blifvande instruktion för ämbetsverket. Enligt dessa förslag skulle verket, under en öfverdirektör såsom chef, organiseras på fyra byråer, hvardera under en byråchef, hvarjämte i ämbetsverket skulle anställas 7 förste aktuarier, af hvilka en skulle tjänstgöra såsom bibliotekarie, 14 aktuarier, hvaraf en såsom registrator och räkenskapsförare, 6 kvinnliga bokhållare och 53 kvinnliga kontorsskrifvare jämte erforderligt antal amanuenser och extra biträden. Sammanlagdt slutar den föreslagna ordinarie staten på ett belopp af 218,500 kronor. Skulle i enlighet med det förslag, som framstälts af en reservant inom kommittén, näringsstatistiken kvarblifva hos kommerskollegium, kunde statistiska centralverket organiseras på tre byråer i stället för fyra, men borde i sådant fall i stället en näringsstatistisk byrå upprättas inom kommerskollegium.

Efter erhållna nådiga remisser har ett stort antal ämbetsverk och myndigheter afgifvit underdåniga utlåtanden öfver kommitténs förslag. Härvid hafva i allmänhet de förslag, som afse den allmänna organisationen af den officiella statistiken och omfattningen af det statistiska centralverkets verksamhet blifvit af vederbörande myndigheter tillstyrkta. Endast ifråga om näringsstatistikens föreslagna öfverflyttning till central-

- [14.] verket har förekommit meningsskiljaktighet, i det kommerskollegium ansett, att den fortfarande borde tillsvidare kvarblifva hos kollegium. Dessutom har generaltullstyrelsen afstyrkt öfverflyttning af dess statistiska afdelning vare sig till statistiska centralverket eller kommerskollegium.

*Departements-
chefen.*

Då jag nu går att för Eders Kungl. Maj:t anmäla vissa i sammanhang med statistiska kommitténs förslag stående anslagsfrågor, torde jag få förutskicka den anmärkningen, att jag icke nu är i tillfälle att framlägga en definitiv plan för ordnande af den officiella statistiken, huru önskligt än detta vore. Oafsedt den meningsskiljaktighet om de lämpligaste organisationsformerna, som råder inom intresserade kretsar, torde hänsyn till departementalkommitterades pågående utredning kräfva, att icke nu någon åtgärd vidtages, som kunde på något sätt försvåra genomförandet af det organisationsförslag för förvaltningen i allmänhet, som nämnda kommitterade hafva att framlägga, men ett slutligt ordnande af den officiella statistiken lär icke kunna äga rum, utan att resultatet af nämnda kommitterades utredning varder föregripet. Att å andra sidan uppskjuta vidtagandet af åtgärder för statistikens omorganisation, tills departementalkommitterades förslag blifvit framlagdt, synes mig icke tillräddligt. Såsom statistiska kommittén visat och för öfrigt är väl bekant, saknas för närvarande så godt som all statistisk belysning för flera viktiga områden för statens och samhällets verksamhet; därtill äro vissa förefintliga grenar af den officiella statistiken af den beskaffenhet, att de icke längre kunna lämna tillräcklig vägledning för förvaltningen och lagstiftningen. Men en väsentligare utvidgning eller förbättring af den officiella statistiken torde knappast vara tänkbar med nuvarande organisation; härför erfordras ökade arbetskrafter och i viss mån äfven förändrade organisationsformer. Ett annat skäl till, att frågan om statistikens omorganisation icke längre bör undanskjutas, ligger i hänsyn till den statistiska tjänstepersonalen. I statistiska centralbyrån och kommerskollegii afdelning för näringsstatistik hafva befodringsutsikterna till följd af det i förhållande till arbetet ringa antalet ordinarie tjänstebefattningar varit synnerligen dåliga. På grund häraf har särskildt inom statistiska centralbyrån varit en synnerligen stark och för ämbetsverket högst menlig omsättning beträffande den extra ordinarie tjänstemannapersonalen. Såsom statistiska centralbyrån i underdånig skrifvelse den 8 december 1910 omnämnt, hafva sedan början af år 1905 ej mindre än åtta extra ordinarie tjänstemän med fast arvode lämnat centralbyrån och vunnit anställning såsom statistiska tjänstemän inom andra ämbetsverk eller Stockholms stads statistiska kontor, hvarjämte ytterligare fem dylika

tjänstemän lämnat ämbetsverket för att öfvergå till verksamhet af annat slag. »Uppenbarligen måste det för centralbyrån», yttrar ämbetsverket, »medföra de allra största olägenheter, att verket sålunda till stor del endast får utbilda unga tjänstemän, men förlorar dem, så snart de vunnit sådan erfarenhet i sitt arbete, att de kunnat blifva till verklig nytta.» De dåliga beföringsmöjligheterna på den statistiska tjänstemannabanan bero dock ej endast på det ringa antalet ordinarie befattningar, därtill kommer vidare den omständigheten, att det för en statistisk tjänsteman hittills varit så godt som uteslutet att kunna vinna beföringen till tredje gradens tjänst. Utsikten till att på den statistiska banan äfven i gynnsammaste fall icke kunna befordras högre än till andra gradens tjänst kan gifvetvis icke vara uppmuntrande för en duglig man, som ägnat sig åt det statistiska arbetet. Förr eller senare kommer han gärna att söka sig ett verksamhetsfält, som bjuder honom bättre beföringsutsikter. Skola verkligt dugande krafter för framtiden bevaras för den officiella statistiken, och därpå beror ytterst denna statistiks framtida beskaffenhet, synes därför oafvisligt, att de statistiska tjänstemännen beredas möjlighet att inom sitt eget verksamhetsområde avancera till tredje gradens tjänst, eller med andra ord att byråchefsbefattningar inrättas för den officiella statistiken.

Anser jag sålunda, att frågan om den officiella statistikens omorganisation icke längre kan utan stora olägenheter undanskjutas, utan nu bör, i den mån sådant kan ske, upptagas till pröfning, så måste jag å andra sidan, såsom jag förut nämnt, fasthålla vid att den nya organisation, som kan komma till stånd, tillsvidare måste få en provisorisk karaktär, så att den icke på något sätt föregriper den definitiva organisation af statistiken, som framdeles kan blifva beslutad i sammanhang med pröfningen af departementalkommitterades blifvande förslag till omorganisation af den centrala förvaltningen i allmänhet. Under sådana omständigheter synes den lämpligaste lösningen af frågan vara, att anslag till de nya statistiska tjänster, som kunna behövas, tillsvidare i allmänhet beviljas endast på extra stat, i hvilket fall Kungl. Maj:t och Riksdagen har i sin hand att när som helst vidtaga de ändringar i organisationen, som kunna blifva erforderliga. Undantag synes mig dock härvid — förutom i fråga om kommerskollegii näringsstatistiska afdelning, hvars uppförande i dess helhet å ordinarie stat jag med hänsyn till där förekommande, af mig nyss omförmälda särskilda förhållanden förordnat — kunna och böra göras beträffande de byråchefsbefattningar jag har för afsikt att föreslå. Uppenbarligen måste det ligga stor vikt på, att dessa kräfvande och betydelsefulla befattningar blifva försedda

[14.] med särskildt dugliga och kompetenta innehafvare. Men säkerhet för erhållande af sådana tjänstinnehafvare torde icke vinnas, om man icke kan erbjuda dem den trygghet för framtiden, som utnämningen till ordinarie tjänst innebär. Någon olägenhet med hänsyn till genomförandet af departementalkommitterades blifvande förslag kan byråchefsbefattningarnas uppförande på ordinarie stat icke medföra, därest å ena sidan dessa befattningars antal icke göres större, än som under alla omständigheter måste för framtiden erfordras, och å andra sidan de blifvande tjänstinnehafvarne i sina fullmakter åläggas att underkasta sig eventuell förflyttning till annat ämbetsverk.

I detta sammanhang torde jag få beröra frågan om de kvinnliga biträdenas ställning. Då jag icke i allmänhet anser mig kunna föreslå, att de nya tjänstemannabefattningarna uppföras på ordinarie stat, anser jag mig ej heller böra ifrågasätta, att ordinarie biträdesbefattningar nu inrättas. Att åter på extra stat uppföra sådana befattningar skulle, enligt hvad jag inhämtat af chefen för statistiska centralbyrån, medföra, att ett ej ringa antal biträden finge sina inkomster väsentligt minskade utan att samtidigt erhålla den trygghet för framtiden och de öfriga förmåner, som befordran till ordinarie tjänst medför. Vid sådant förhållande anser jag för biträdena själfva fördelaktigast, att inga särskilda befattningar uppföras på staten, utan att som hittills lämpliga belopp ställas till ämbetsverkets förfogande för aflönande af biträden, enligt de grunder som detsamma för närvarande tillämpar. Äfven ur ämbetsverkets synpunkt torde denna anordning vara att föredraga.

Då endast en provisorisk omorganisation af statistiska centralbyrån nu bör komma till stånd, synes redan på den grund ej kunna ifrågasättas, att sådana grenar af statistiken, som för närvarande utarbetas af särskilda statistiska tjänstemän inom andra ämbetsverk än statistiska centralbyrån, skulle, på sätt statistiska kommittén föreslagit, öfverflyttas till sistnämnda verk. Sålunda förutsätter jag, att näringsstatistiken kvarblifver hos kommerskollegium och undervisningsstatistiken hos eklestistikdepartementet. De för en vidare utveckling eller omgestaltning af dessa statistiska grenar erforderliga organisationsförändringarna böra därför vidtagas inom nämnda verk och departement. I enlighet med denna grundsats har jag hvad näringsstatistiken beträffar, som nämnt, förut i dag hemställt om uppförande på kommerskollegii stat af de för denna statistik erforderliga nya befattningarna.

I fråga om rättsstatistiken ställer sig emellertid saken något annorlunda. För utarbetande af denna statistik finnes i justitiedepartementet anställd en byråchef för statistiska ärenden, hvilken dock icke

äger statistisk utan uteslutande juridisk utbildning. Skall en reform af rättsstatistiken komma till stånd, torde likväl vara oundgängligt, att jämväl denna gren af statistiken kommer under statistiskt sakkunnig ledning. Flera utvägar härför kunna tänkas. Sålunda kunde till efterträdare åt den nuvarande tjänstinnehafvaren, hvilken under år 1914 uppnår pensionsåldern, utses en statistiker eller kunde en sådan anställas vid sidan om byråchefen. Ingendera af dessa utvägar synes mig dock tillfredsställande. Rättsstatistiken kan näppeligen anses vara af den omfattning och betydelse, att för dess utarbetande behöfver användas en tjänsteman af tredje lönegraden. Å andra sidan anser jag dock ej heller lämpligt, att den nuvarande byråchefsbefattningen utan vidare utbytes mot en statistisk tjänst af lägre grad. En rättsstatistisk afdelning i justitiedepartementet komme nämligen knappast att omfatta större personal än ledaren, ett par kvinnliga biträden och möjligen en amanuens. Hvilka olägenheter för ett rationellt bedrivande af arbetet och en tillfredsställande rekrytering af personalen en sådan organisation skulle medföra, har emellertid statistiska kommittén tydligt visat.

Under sådana omständigheter anser jag det böra tagas under öfvervägande, om icke redan nu beslut skulle kunna fattas om rättsstatistikens öfverflyttande till statistiska centralbyrån. Enligt hvad jag från departementalkommitterade inhämtat kan en sådan anordning på intet sätt vara hinderlig för genomförandet af kommitterades blifvande förslag. Det måste också anses synnerligen lämpligt, att rättsstatistiken och särskildt kriminalstatistiken bearbetas och utgifves af samma verk, som har befolkningsstatistiken om händer, dels på grund af det nära sambandet mellan dessa båda grenar af statistiken, dels på grund af de stora kraf på vetenskapligt statistisk utbildning, som bådadera ställa på sina utöfvare. Emellertid torde icke vara lämpligt, att rättsstatistiken i sin helhet redan under år 1913 öfverflyttas till statistiska centralbyrån, då häraf skulle följa, att den nuvarande byråchefen för statistiska ärenden i justitiedepartementet måste öfverföras på indragningsstat. Dessutom måste i sådant fall redan nu beslut fattas om den framtida förläggningen af straffregistret, som för närvarande står under uppsikt af nämnda byråchef. Enligt hvad jag af chefen för justitiedepartementet inhämtat, är han emellertid icke beredd att nu framlägga förslag härom. Därtill kommer, att uppgifterna till rättsstatistiken för år 1912 måste afgifvas efter i hufvudsak samma formulär som hittills, då nya formulär för dessa uppgifter icke torde kunna blifva fastställda så tidigt under nämnda år, att de kunna tillämpas jämväl för det året. Då sålunda under år 1913 det rättsstatistiska arbetet kommer att i hufvudsak vara detsamma som hittills,

- [14.] synes lämpligast, att det också ombesörjes af samma tjänsteman. Först under år 1914, då enligt hvad jag förut nämnt ifrågavarande byråchef uppnår pensionsåldern, borde sålunda rättsstatistiken i sin helhet öfverflyttas till statistiska centralbyrån. Skulle emellertid nuvarande byråchefen för statistiska ärenden i justitiedepartementet redan före nämnda tidpunkt afgå från sin befattning, bör gifvetvis ny ordinarie tjänstinnehafvare icke tillsättas, utan tjänsten uppehållas på förordnande, tills beslut blifvit fattadt om dess indragning. Ehuru sålunda en mera genomgripande förändring i rättsstatistikens organisation icke synes mig böra komma till stånd under år 1913, torde dock, såsom jag längre fram skall visa, åtskilliga åtgärder kunna redan under nämnda år vidtagas för denna statistiks utveckling och förbättring. Dessa åtgärder behöfva emellertid icke beröra den hittillsvarande rättsstatistiken, utan kunna vidtagas vid sidan om denna genom statistiska centralbyråns försorg. Förläggas rättsstatistiken till statistiska centralbyrån, bör naturligtvis så anordnas, att krafvet å juridisk sakkunskap där blifver vederbörligen tillgodosedt.
- Liksom en öfverflyttning af statistiska tjänster från andra ämbetsverk till statistiska centralbyrån för närvarande endast undantagsvis bör ifrågakomma, så synes ej heller en öfverflyttning till annat ämbetsverk af sådana grenar af statistiken, som hittills utarbetats af statistiska centralbyrån, nu böra ske. Ett par undantag torde dock härvid böra göras. Enligt hvad chefen för civildepartementet meddelat mig, har han för afsikt att framdeles föreslå Eders Kungl. Maj:t att aflåta proposition om upprättande under civildepartementet af en särskild socialstyrelse, hvilken skulle hafva att handlägga bland annat frågor angående fattigvården och s. k. fromma stiftelser samt utarbета den dithörande statistiken. För närvarande utarbetas såväl fattigvårdsstatistiken som statistiken öfver fromma stiftelser i statistiska centralbyrån. Någon särskild personal är dock ej härför anställd, hvadan en öfverflyttning af ifrågavarande statistik till socialstyrelsen icke medför någon förändring i fråga om centralbyråns personal eller organisation. Däremot kunna ur annan synpunkt betänkligheter möta mot en sådan öfverflyttning. Båda de nämnda grenarna af statistiken stå nämligen i så nära samband med statistiken öfver kommunernas finanser, att det måste anses fördelaktigt, att de utarbetas af samma ämbetsverk som den sistnämnda, sålunda statistiska centralbyrån. Särskildt gäller detta fattigvårdsstatistiken, som måste hämta en viktig del af sina uppgifter, nämligen rörande fattigvårdskostnaderna, från statistiken öfver kommunernas finanser. Enligt hvad chefen för statistiska centralbyrån meddelat mig kunna emellertid de härigenom uppstående svårigheterna vid en öfverflyttning undanröjas

genom lämpliga anordningar, och har jag därför och med hänsyn till de fördelar, en kombination af den sociala förvaltningen och den sociala statistiken erbjuder särskildt för den förra, för afsikt att instämma i chefens för civildepartementet blifvande hemställan om fattigvårdsstatistikens och statistikens öfver fromna stiftelser öfverflyttande till berörda socialstyrelse från statistiska centralbyrån.

Återstår så frågan om förläggningen af de nya grenar af statistiken, hvilkas upprättande jag har för afsikt att föreslå. Af särskild vikt är härvid frågan om den allmänna finansstatistikens förläggning. Vid tvenne tillfällen hafva inom Riksdagen väckts motioner om upprättande af en finansstatistisk byrå inom finansdepartementet, hvilka motioner dock icke föranlett någon Riksdagens åtgärd. Att finansdepartementet i sitt arbete är i synnerligen stort behof af statistikens vägledning, liksom att det för departementet måste vara högst värdefullt att i sitt arbete kunna påräkna biträde af statistiskt utbildade tjänstemän, är oemotsägligt. Lika obestriddt torde vara, att den ur dessa synpunkter för departementet fördelaktigaste anordningen skulle vara, att en statistisk byrå upprättades i samma lokal som departementet, vare sig nu denna byrå direkt tillhörde departementet eller utgjorde en detacherad afdelning af ett centralt statistiskt verk, en anordning som jämväl torde vara möjlig. På grund af förhållandena i Kanslihuset är emellertid otänkbart, att under de närmaste åren utrymme inom departementets lokal skulle kunna beredas för en statistisk byrå. Till hvilket ämbetsverk än en sådan byrå förläggas, måste den blifva lokalt skild från departementet. Under sådana förhållanden synes det för departementet vara lika fördelaktigt, om en finansstatistisk byrå upprättas inom statistiska centralbyrån, som om den direkt tilldelas departementet, endast tjänstemännen i den ifrågavarande byrån äläggas att på kallelse af departements- eller expeditiionschef lämna departementet det biträde i dess arbete, som påfordras, samt att planen för finansstatistiken underställes departementschefens godkännande. Härigenom vinner departementet såväl erforderligt inflytande i fråga om finansstatistikens planläggning och utarbetande som ock behöfligt bistånd af statistisk sakkunskap i förvaltningsarbetet. En sådan anordning synes mig så mycket lättare kunna vidtagas, som ju statistiska centralbyrån i sin helhet lyder under finansdepartementet. Vid en provisorisk organisation, sådan som den här är fråga om, torde man ock, så vidt ej särskildt mycket starka skäl tala däremot, böra bygga på de förhandenvarande organisationsformerna. I förevarande fall låter detta sig göra utan olägenhet för finansdepartementet. Jag anser mig härutinnan böra vitsorda, att så vidt jag kunnat inhämta

- [14.] det åtminstone under de senare åren aldrig inträffat, att icke finansdepartementet genom statistiska centralbyråns försorg fått på ett fullt tillfredsställande sätt och med all erforderlig snabbhet utförda de utredningar, som från departementet påkallats.

Den viktigaste fördelen, som vinnes genom finansstatistikens förläggande till statistiska centralbyrån, synes mig emellertid ligga däri, att den allmänna finansstatistiken i sådant fall komme att utarbetas i samband med statistiken öfver kommunernas finanser. En blifvande allmän finansstatistikens beskaffenhet måste i väsentlig mån blifva beroende på den kommunala finansstatistikens. Såsom jag längre fram får tillfälle att vidare omnämna, bör en sådan statistik ytterst äsyfta en efter enhetliga principer genomförd sammanställning af statens och kommunernas finanser. Beträffande statens finanser möta härvid inga svårigheter, då rörande dem lätteligen kunna erhållas hur detaljerade uppgifter man kan önska. Annorlunda ställer sig saken beträffande kommunernas finanser, om hvilka uppgifter till statistiken måste införskaffas på särskilda blanketter. På grund af det stora antalet uppgifter — med inräknande af uppgifter om väghållningsdistrikt och municipalsamhällen utgöra de öfver 5,500 årligen — måste nödvändigtvis specifikationen i dessa blanketter hållas inom relativt trånga gränser. Äro sålunda blanketterna uppställda efter netto-systemet, är omöjligt att utarbeta en allmän finansstatistik enligt brutto-system och omvänt, om blanketterna äro uppgjorda efter sistnämnda princip, kan en omräkning till netto utföras endast under förutsättning, att blanketterna uppställts med direkt hänsyn härtill. Uppställningen och hela anordningen af en allmän finansstatistik blir sålunda ytterst beroende på beskaffenheten af blanketterna för uppgifter om kommunernas finanser. Men dessa blanketter fastställas af chefen för civildepartementet på förslag af statistiska centralbyrån. För den allmänna finansstatistiken måste det därför vara synnerligen fördelaktigt, om den utarbetas i direkt samband med statistiken öfver kommunernas finanser. Men äfven för den sistnämnda måste gifvetvis ett sådant samband utöfva en befruktande inverkan och bidraga till denna statistiks tidsenliga utveckling.

Af ofvan anförda skäl anser jag sålunda lämpligast, att finansstatistiken i sin helhet tillsvidare förläggas till statistiska centralbyrån, där en särskild finansstatistisk byrå bör upprättas. Skulle framdeles förhållandena göra en annan anordning önskvärd, möter i hvarje fall intet hinder för att den finansstatistiska byrån i statistiska centralbyrån med hela sin personal öfverflyttas till finansdepartementet.

Sedan jag sålunda redogjort för de allmänna principer, som jag anser böra följas vid en provisorisk omorganisation af statistiska centralbyrån, anhåller jag att få öfvergå till en öfversikt öfver de grenar af statistiken, som skulle utarbetas af centralbyrån, och de anordningar, som i afseende på dem böra vidtagas. Jag följer härvid samma ordning som i statistiska kommitténs betänkande.

Beträffande allmänna statistiska öfversikter föreslog statistiska kommittén, att i stället för det hittills af statistiska centralbyrån utgifna sammandraget af Kungl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelser borde för hvarje femårsperiod utgifvas en fristående öfversikt öfver rikets utveckling. Med afseende härpå tillåter jag mig erinra, att sedan Kungl. Maj:t den 29 sistlidne september beslutat, att befallningshafvandenans skyldighet att afgifva femårsberättelser skall upphöra från och med perioden 1906—1910, Kungl. Maj:t samma dag förordnat, att för hvarje femårsperiod från och med 1911—1915 skall af statistiska centralbyrån utgifvas en öfversikt öfver rikets utveckling enligt plan, som af Kungl. Maj:t fastställes, samt att det skall åligga Kungl. Maj:ts befallningshafvande att på begäran meddela statistiska centralbyrån härför erforderliga uppgifter och upplysningar. Samtidigt anbefallde Kungl. Maj:t statistiska centralbyrån att inkomma med underdånigt förslag *dels* angående utgifvande af en öfversikt öfver rikets utveckling under femårsperioden 1906—1910 till ersättning för det sammandrag af Kungl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelser, som på grund af beslutet om femårsberättelsernas upphörande ej vidare skulle af statistiska centralbyrån utarbetas, *dels ock* till plan för femårsöfversikt öfver rikets utveckling i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad af statistiska kommittén blifvit i ämnet föreslaget.

Såsom statistiska kommittén erinrat, har sedan år 1870 af en tjänsteman i statistiska centralbyrån, numera ämbetsverkets chef, utgivits en kortfattad statistisk årsbok under titel Sveriges officiella statistik i sammandrag. Från och med 1871 har denna årsbok ingått såsom första häftet i hvarje årgång af statistisk tidskrift. Omfånget af publikationen, som ursprungligen utgjorde endast 68 sidor tabeller, har särskildt från och med årgången 1906 väsentligt ökats, så att det för årgången 1910 utgjorde 171 tabellsidor, en siffra som för den i dagarna utgifna årgången 1912 stigit till 175. Detta oaktadt torde väl numera, enligt statistiska kommittén, knappast från något håll bestridas, att Sveriges officiella statistik i sammandrag icke fyller de kraf, som i våra dagar måste ställas på en statistisk årsbok. En dylik publikation syntes böra vara så pass utförlig och detaljrik, att allmänheten ur den-

*Allmänna
statistiska
öfversikter.*

[14.] samma kunde hämta alla de statistiska uppgifter, som i vanliga fall erfordrades, och endast vid utredning af speciella frågor behöfde gå till de svåröferskådliga och ofta äfven svårtillgängliga officiella berättelserna. Att det nuvarande sammandraget icke tillfredsställde denna fordran, ansåg kommittén framgå redan af dess ringa sidantal, som vore mindre än för någon motsvarande publikation i hela Europa. Antalet sidor med frånräknande af titel, innehållsförteckning, register och dylikt utgjorde nämligen för senast utkomna årsbok i nedanstående länder:

Italien	1,080	Portugal ²	455
Rumänien	839	Storbritannien och Irland	397
Serbien	816	Bajern	378
Baden	737	Schweiz	376
Frankrike	577	Preussen	355
Ryssland ¹	538	Hessen	322
Ungern	526	Nederländerna	312
Bulgarien	521	Sachsen	298
Finland	504	Württemberg	268
Belgien	495	Danmark	210
Österrike	493	Norge	190
Tyska riket	477	Sverige	171

Enligt beräkningar som inom kommittén verkstälts torde en svensk statistisk årsbok icke kunna vinna erforderlig fullständighet med mindre antalet tabellsidor ökades till närmare 300, hvarvid äfven hänsyn tagits till det af kommittén framställda förslaget om dubbelspråkiga rubriker. I denna siffra vore emellertid icke inbegripet det femtiotal sidor, som erfordrades med anledning af kommitténs i annat sammanhang framställda förslag om införande i årsboken af vissa uppgifter om rikets kommuner. Med anledning af den farhåga, som i en skrifvelse från 1899 års Riksdag uttalats för att en ökning af årsbokens omfång skulle kunna minska dess öferskådlighet och användbarhet finge kommittén uttala, att detta alldeles icke behöfde blifva fallet, därest hvarje sida försåges med rubrik, som motsvarade innehållsförteckningens gruppindelning af tabellerna, och därjämte ett utförligt alfabetiskt sakregister bifogades, i likhet med hvad fallet vore i ett stort antal utländska årsböcker. Genom ett dylikt register torde i verkligheten en blifvande

¹ Dessutom en finansiell årsbok om 552 sidor.

² Endast vol. I.

årsbok af föreslaget omfång blifva mera användbar än det nuvarande sammandraget af Sveriges officiella statistik.

Emellertid kunde det onekligen vid ett och annat tillfälle, särskildt vid offentliga diskussioner, vara af betydelse att äga tillgång till en helt liten statistisk årsbok, endast innehållande de allra viktigaste siffrorna ur den officiella statistiken och omfattande blott några tiotal sidor i litet format. Dylika årsböcker i sammandrag förekomme i en och annan främmande stat. Kommittén ansåge önskligt, att på försök under ett par år utgäfves en dylik kortfattad årsbok, så att erfarenhet kunde vinnas om dess användbarhet och behöflighet. Den borde gifvetvis icke ingå i någon af de statistiska serierna och ej heller blifva föremål för gratis-utdelning utom till Riksdagens ledamöter. Kostnaden för utgifvande af en dylik publikation vore tydligen knappt nämnvärd och komme sannolikt att till fullo betäckas af inkomsten genom försäljning.

En synnerligen viktig uppgift för en statistisk årsbok vore att till utlandet förmedla kännedom om statistikens resultat. Vanligen vore den statistiska årsboken den enda publikation en utlänning rådfrågar eller till och med är i stånd att använda, då han vill erhålla kännedom om resultaten af ett främmande lands statistik. Det låge då synnerligen stor vikt därpå, att årsboken vore så beskaffad, att den utan allt för stor möda kan studeras af en utlänning, med andra ord att rubriker och textkolumner vore affattade på ett för honom begripligt språk. I så godt som alla länder, med undantag naturligtvis af de tysk-, fransk- och engelsktalande samt äfven Italien, hade man sört härfor, vanligen genom att göra rubriker och textkolumner dubbelspråkiga, d. v. s. affattade på såväl det nationella språket som ett af de stora kulturspråken vanligen franska, som är det internationella statistiska institutets officiella språk. De enda länder i världen utanför de stora kulturspråkeus krets, som icke ansett nödigt att genom öfversättning af rubriker och textkolumner göra sina statistiska årsböcker tillgängliga för internationellt bruk, vore så vidt bekant Chile och Sverige. Hvad af öfversättning funnes meddeladt i Sveriges officiella statistik i sammandrag inskränkte sig till en fransk innehållsförteckning. Att det sålunda för en utlänning vore svårare att vinna kännedom om statistikens resultat i Sverige än i snart sagdt hvilket som helst annat land, förefölle betänkligt ur mer än en synpunkt och innebure ovillkorligen ett missförhållande som måste afhjälpas.

Enklaste sättet att åstadkomma rättelse härutinnan vore att såsom i de flesta utländska årsböcker göra rubriker och textkolumner dubbelspråkiga, affattade på svenska och franska. I ett par afseenden vore

[14.] väl denna utväg mindre tilltalande. Dels torde förekomsten af fransk öfversättning ofta af svenska läsare betraktas såsom störande, dels måste rubriker och textkolumner ofta blifva oproportionerligt stora, hvarigenom tabellernas yttre blefve mindre fördelaktigt, dels slutligen komme bokens omfång att blifva större, än hvad eljest vore nödigt. Under sådana omständigheter hade kommittén ansett sig böra taga i öfvervägande, huruvida icke någon annan, mera fördelaktig lösning stode att finna. Härvid hade kommittén först tagit i betraktande möjligheten af att i ett särskildt bihang till årsboken meddela fransk öfversättning af rubriker och textkolumner. Då emellertid en dylik anordning icke för en utländsk läsare skulle innebära någon nämnvärd förbättring af det nuvarande förhållandet — ett svenskt lexikon kan han vanligen utan svårighet anskaffa — kunde kommittén icke förorda denna utväg. En ur alla synpunkter utom den finansiella synnerligen tillfredsställande lösning af frågan skulle otvifvelaktigt vara att utgifva en särskild utslutande på franska affattad årsbok. Så skedde för närvarande i Japan, och äfven Norge hade för en del år sedan utgifvit årsböcker på franska. Numera hade man emellertid i Norge sannolikt af hänsyn till kostnaden öfvergifvit denna anordning och antagit systemet med dubbelspråkig årsbok. Otvifvelaktigt måste också kostnaden för utgifvande af såväl en svensk som en fransk årsbok komma att högst betydligt öfverstiga kostnaden för en enda dubbelspråkig. Af detta skäl ansåge sig kommittén böra föreslå att den svenska statistiska årsboken gjordes dubbelspråkig.

I fråga om årsbokens innehåll ville kommittén endast erinra om vikten af att jämväl internationella jämförelsetabeller meddelades.

Beträffande utgifningstiden föreslog kommittén ingen förändring, utan tillstyrkte, att årsboken skulle utkomma såsom för närvarande i början af hvarje år.

I sammanhang med sina öfriga förslag rörande de statistiska publikationerna har kommittén föreslagit, att den statistiska årsboken skulle utdelas till samtliga pastorsämbeten och att på grund häraf i årsboken borde införas en tabell med uppgifter rörande de särskilda kommunerna. Anledningen till detta kommitténs förslag låg i önskan, att den utdelning af befolknings- och kommunalstatistiken, som för närvarande sker till samtliga pastorsämbeten, respektive kyrkostämmors ordförande, kunde upphöra, hvarigenom en ansenlig besparing i tryckningskostnaderna skulle vinnas. Att utan vidare indraga denna utdelning kunde kommittén icke tillstyrka. De statistiska publikationerna vore det enda vederlag de ifrågavarande myndigheterna erhålla för sitt

synnerligen betydande och maktpåliggande arbete med afgifvande af uppgifter till den officiella statistiken. Dessutom måste det för dem vara af stort värde att erhålla befolknings- och kommunalstatistiken i hvilka uppgifter om folkmängd och finanser meddelas för hvarje särskild kommun. Skulle utdelning af ifrågavarande publikationer till dessa myndigheter upphöra, borde de därför erhålla lämpligt vederlag. Såsom sådant torde statistisk årsbok med fördel kunna användas. Med hänsyn till kommunernas särskilda behof borde dock en dylik användning af årsboken påkalla, att i densamma infördes en särskild tabell med uppgifter för hvarje landskommun — för städer och köpingar måste under alla omständigheter en liknande tabell meddelas — om folkmängd, beskattningsbar inkomst, sammanlagd utdebitering för kommunala ändamål per 100 kronors inkomst samt kommunernas inkomster, utgifter, tillgångar och skulder. En sådan tabell komme att omfatta omkring tre ark. Jämväl för andra än de kommunala myndigheterna vore för öfrigt införandet i årsboken af en dylik tabell af stort intresse. Genom en sådan anordning skulle inbesparas utdelningen af omkring 1,400 exemplar af befolkningsstatistiken, omkring 2,400 exemplar af den årliga uppgiften å folkmängden i rikets kommuner samt omkring 2,300 exemplar af statistiken öfver kommunernas fattigvård och finanser. Till städer och köpingar borde kommunalstatistiken fortfarande utdelas. Under förutsättning att af årsboken utdelades ett exemplar till hvarje pastorat, komme härför att erfordras omkring 1,400 exemplar. Då ensamt kommunalstatistikens volym torde blifva nästan lika stor som den föreslagna årsbokens, vunnnes sålunda en ej ringa besparing genom den föreslagna anordningen. För pastorerna vore det dessutom en fördel att i stället för befolkningsstatistiken och kommunalstatistiken erhålla en årsbok, som skulle omfatta statistikens samtliga grenar. Statistisk årsbok borde hållas för allmänheten tillgänglig å pastorsexpeditionen eller, om pastor pröfvade sådant lämpligt, å annat ställe inom pastoratet, exempelvis i församlings- eller sockenbibliotek, dit äldre årgångar i hvarje fall borde öfverlämnas.

Kommitténs förslag om utgifvande af en statistisk årsbok jämte, på försök, ett kortfattadt sammandrag däraf, äfvensom förslaget om utdelning af årsboken till pastorsämbetena och i sammanhang därmed om införande i densamma af uppgifter rörande de särskilda landskommunerna, har af statistiska centralbyrån i underdånigt utlåtande den 23 november 1910 blifvit tillstyrkt och gifver ej heller anledning till någon erinran från min sida.

Statistiska kommittén har vidare erinrat, hurusom Riksdagen, på

[14.] grund af enskild motion i skrifvelse den 1 juni 1901 anhöll, att Kungl. Maj:t tacktes låta verkställa en utredning angående möjligheten utaf samt kostnaden för ett årligt utgifvande af preliminära statistiska meddelanden, samlade i en gemensam publikation, rörande vissa förhållanden, som ägde betydelse för belysande af det ekonomiska tillståndet under närmast föregående år. Efter erhållen remiss afgaf statistiska centralbyrån den 25 mars 1902 underdånigt utlåtande öfver denna Riksdagens hemställan. Centralbyrån anförde häri, dels att åtskilliga af de uppgifter, som af Riksdagen ansetts böra intagas i de ifrågasatta meddelandena, antingen alls icke eller endast med allt för stora svårigheter kunde erhållas så tidigt på året, som för berörda ändamål erfordrades, dels att de uppgifter som stode till buds lämpligast syntes kunna införas i Sveriges officiella statistik i sammandrag och hade också införts i den vid utlåtandets afgifvande nyligen utkomna årgången af ifrågavarande publikation. Vid föredragning af detta ärende den 25 april 1902 fann Kungl. Maj:t med afseende å hvad statistiska centralbyrån anfört Riksdagens ifrågavarande framställning icke föranleda någon vidare åtgärd.

Sedan emellertid med årgången 1907 utgifningstiden för Sveriges officiella statistik i sammandrag flyttats tillbaka till årets början, blef tydligen omöjligt att vidare i sammandraget införa uppgifter för det närmast förflutna året. Statistiska centralbyrån ansåg sig under sådana omständigheter böra upptaga det af 1901 års Riksdag framställda förslaget om en särskild publikation med preliminära meddelanden och offentliggjorde i andra häftet af statistisk tidskrift för år 1907 en samling statistiska uppgifter för närmast föregående år.¹ Från och med år 1908 har den af statistiska centralbyrån utgifna samlingen offentliggjorts under titel »statistiska uppgifter till belysande af Sveriges ekonomiska förhållanden år och närmast föregående år». Ifrågavarande uppgifter ha publicerats dels i andra häftet af statistisk tidskrift hvarje år, dels separat såsom särtryck ur tidskriften. Utgifvandet har i allmänhet skett i slutet af mars månad. På framställning af statistiska centralbyrån har Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 4 oktober 1907 medgifvit, att statistiska centralbyrån må af berörda publikation inköpa det för utdelning till Riksdagens ledamöter erforderliga antalet exemplar. Publikationen omfattar numera i regel 29 sidor tabeller, försäljningspriset i bokhandeln utgör 50 öre.

¹ Redan under år 1906 hade emellertid af enskild person (aktuarien I. Flodström) dylika uppgifter börjat offentliggöras i ekonomisk tidskrift.

Beträffande ifrågavarande publikation hemställde statistiska kommittén, att densamma fortfarande skulle utgifvas, dock med åtskilligt rikhaltigare innehåll än hittills. Denna hemställan från kommittén har af statistiska centralbyrån tillstyrkts.

I detta sammanhang torde jag få anmäla Riksdagens skrifvelse den 25 april 1911 angående publicerande af en fortlöpande öfversikt af den ekonomiska situationen. Riksdagen anför i denna skrifvelse följande:

»Uti en inom Riksdagen väckt motion har framhållits önskvärdheten af att en utredning komme till stånd rörande möjligheten af att med begagnande af olika, väsentligen statistiska, uppgifter vinna sådan fortlöpande öfversikt af den ekonomiska situationen, hvarigenom vägledning erhöles till bedömande af förändringar i de allmänna ekonomiska konjunkturerna.

Den sålunda väckta frågan att genom det allmännas försorg anordna en fortlöpande öfversikt af den ekonomiska situationen, såvidt den angär vårt land, synes Riksdagen vara beaktansvärd. Bland de faktorer, som äro af vikt i detta afseende, har framhållits riksbankens diskonto, omsättningen å riksbankens clearingafdelning, vårt lands handelsomsättning med utlandet, tackjärnsproduktionen och tackjärnsprisen, arbetslöshetens storlek, emigrationen, antalet ingångna äktenskap samt antalet konkurser. Utom ofvan angifna ekonomiska fakta skulle möjligen uppgifter angående privatdiskontot, medelkursen å ledande börspapper och stämpelafgiften å samma slags värdepapper kunna begagnas till ytterligare belysning af det ekonomiska läget i landet. Många af dessa faktorer äro redan nu föremål för vår officiella statistik, men Riksdagen anser dock, att det statistiska materialet för ändamålet behöfver utvidgas, särskildt genom en mera omfattande prisstatistik. Det synes vidare vara af vikt, att vid de insamlade uppgifternas publicerande den grafiska metoden jämväl begagnas. Därigenom vinnes nämligen en mycket lättare öfverblick af de periodiska förändringarna, och säkrare slutsatser torde kunna dragas, då jämförelser mellan de uppgifter, som under föregående kriser varslat om deras annalkande, och kännetecknen på rådande ekonomiska förhållanden kunna göras. Möjligen kan dessutom en sammanställning af de sålunda erhållna uppgifterna med tillgängligt utländskt material vara erforderlig.

Genom en sådan hufvudsakligen med statistikens tillhjälp gjord sammanställning af det ekonomiska läget i landet, anser Riksdagen, att det icke bör i regeln erbjuda alltför stora svårigheter att draga sanno-

- [14.] lika slutledningar, huruvida näringslivet för ögonblicket befinner sig i en uppåtgående eller nedåtgående konjunktur.

Då för närvarande frågan om omläggning af Sveriges officiella statistik står på dagordningen, anser Riksdagen det lämpligt, att frågan om tillgodoseende af nu uttalade önskemål samtidigt därmed tages under ompröfning; och vill Riksdagen för sin del i frågans nuvarande skede endast uttala, att vid utgifningen af här afsedda öfersikt samarbete bör äga rum mellan den myndighet, som kan få sig detta uppdrag anförtrodt, samt riksbankens statistiska afdelning, där särskild sakkunskap uti ifrågavarande afseende torde förefinnas.

På grund af hvad sålunda anförts får Riksdagen anhålla, det Eders Kungl. Maj:t vid behandling af frågan om omläggning af Sveriges officiella statistik täcktes taga under ompröfning, huruvida i samband med denna omläggning en fortlöpande öfersikt af det ekonomiska läget i landet lämpligen kunde anordnas, äfvensom vidtaga de åtgärder, som häraf kunna föranledas.»

Ehuru detta icke direkt framgår af Riksdagens ifrågavarande skrifvelse, torde man med hänsyn till ändamålet med den af Riksdagen föreslagna publikationen kunna antaga, att Riksdagen afsett, att den skulle utkomma månads- eller åtminstone kvartalsvis. Jämväl statistiska kommittén har ifrågasatt utgifvandet af en dylik månadspublication. Kommittén har nämligen föreslagit, att genom det centrala statistiska verkets försorg skulle utgifvas en serie »meddelanden», utkommande med ett häfte i månaden samt dessutom ett sluthäfte till hvarje årgång. Sistnämnda häfte skülle innehålla de preliminära årssiffror, som, enligt hvad jag nyss omnämnde, kommittén föreslagit skola offentliggöras. Månadshäftenas innehåll afsåg kommittén skola utgöras af månads- och kvartalsuppgifter rörande emigration, konkurser, utsökningar, växelprotester och sparbanker. Äfven preliminära årsväxt- och skörderapporter kunde lämpligen här intagas, äfvensom de vecko-, månads- och kvartalsuppgifter, som af vissa ämbetsverk offentliggöras i posttidningen eller på annat sätt. Dessa uppgifter borde emellertid därjämte offentliggöras på samma sätt som hittills. De ifrågavarande månadshäftena afsågo sålunda att på ett ställe sammanföra olika preliminära uppgifter. Att härigenom åtskilliga sådana skulle komma att blifva föremål för dubbelpublicering vore utan betydelse, då kostnaden för dessa månadshäften blefve knappast nämnvärd. Hvarje häfte komme nämligen att omfatta blott några få sidor. Kommitténs ifrågavarande förslag har tillstyrkts af i ärendet hörda myndigheter.

Det synes mig uppenbart, att Riksdagen med sin skrifvelse afsett

utgifvandet af just en sådan publikation, som statistiska kommittén föreslagit. Beträffande innehållet i densamma öfverensstämma de båda förslagen i hufvudsak, de viktigaste skiljaktigheterna äro, att Riksdagen särskildt betonat betydelsen af en mera omfattande prisstatistik och ifrågasatt en sammanställning med tillgängligt utländskt material. Därjämte har Riksdagen ansett det vara af vikt, att vid de insamlade uppgifternas publicerande jämväl den grafiska metoden användes.

I likhet med Riksdagen och statistiska kommittén anser jämväl jag det vara af stor betydelse, att en publikation sådan som den ofvan berörda kommer till stånd. För såväl näringslivet som förvaltningen torde den blifva synnerligen värdefull. Beträffande innehållet i densamma kan jag i allt väsentligt ansluta mig till hvad Riksdagen och statistiska kommittén därom anført. Särskildt vill jag betona, att jag lifligt instämmer i Riksdagens förslag om användande jämväl af grafisk metod; den härigenom uppstående ökade kostnaden synes mig till fullo uppvägas af publikationens samtidigt väsentligt ökade användbarhet och öfverskådlighet. Onekligen skulle öfverskådligheten ytterligare ökas, om man kunde samla alla de mångfaldiga olika uppgifterna till en totalbild eller med en enda kurva beteckna de ekonomiska konjunkturernas växlingar. Omöjligt synes mig detta icke. Med den betydelse världskonjunkturerna numera äga för de ekonomiska konjunkturernas utveckling äfven i vårt land synes det mig välbetänkt att, såsom Riksdagen ifrågasatt, i berörda publikation meddela jämväl vissa internationella uppgifter, särskildt de s. k. index-numbers.

Då en publikation af detta slag skulle komma att innehålla uppgifter från så godt som hela den officiella statistiken, torde den böra utgifvas af det ämbetsverk, som i allmänhet har att handlägga dylika ärenden, sålunda statistiska centralbyrån, lämpligen, såsom Riksdagen föreslagit, under samarbete med riksbankens statistiska afdelning. Endast i en punkt ställer jag mig härvid tveksam. Såsom jag nyss nämnde, har Riksdagen ansett, att en mera omfattande prisstatistik borde meddelas i denna publikation. Det torde vara möjligt, att utarbetandet af en sådan statistik kommer att visa sig blifva en så betydande uppgift, att den kan behöfva lösas för sig. Skulle så blifva fallet, torde emellertid böra tagas i öfvervägande, om icke prisstatistikens utarbetande borde förläggas till kommerskollegi afdelning för näringsstatistik, som sannolikt lättast kan anskaffa de härför nödiga uppgifterna. Endast hufvudsiffrorna af denna statistik skulle i sådant fall behöfva meddelas i statistiska centralbyråns meddelanden.

Den publikation, som, enligt hvad jag förut denna dag öfvermält,

- [14.] ifrågasatts att utgifvas af kommerskollegii afdelning för näringsstatistik under rubrik »ekonomiska meddelanden» är afsedd att fylla en väsentligen annan uppgift än här är i fråga. Det ligger emellertid gifvetvis makt uppå att draga upp gränsen mellan de båda publikationerna, så att dubbelarbete icke behöfver ifrågakomma.

Befolknings-
statistiken.

De förslag, som statistiska kommittén framställt med afseende på befolkningsstatistiken, torde jag icke behöfva närmare beröra. Däremot får jag i detta sammanhang erinra om de åtgärder, som vidtagits för erhållande af en fullständigare och tillförlitligare statistik öfver dödsorsakerna. På grund af en framställning från den s. k. tuberkuloskommittén, hvilken framställning remitterades till medicinalstyrelsen och statistiska centralbyrån gemensamt, framlade de nämnda ämbetsverken i underdånigt utlåtande den 30 november 1909 förslag till vissa åtgärder i ofvan antydt syfte. Sedan domkapitlen häröfver blifvit hörda, utfärdade Kungl. Maj:t den 16 december 1910 nådig kungörelse om ändring af de i kungörelsen den 4 november 1859 angående meddelande af uppgifter till rikets officiella statistik gifna föreskrifter rörande statistik öfver dödsorsakerna. Härigenom förordnades bland annat, att vid dödsfall inom stad, köping eller municipalsamhälle, där för allmänna hälso- och sjukvården anställd läkare är stationerad, äfvensom viss annan tätt bebyggd ort pastor eller den, som hans ställe företräder, skall i död- och begravningsboken verkställa anteckning om dödsorsaken, grundad på af stärbhuset eller andra vederbörande företedt af läkare utfärdadt dödsbevis; att å öfriga orter pastor eller den, som hans ställe företräder, skall vid inträffadt dödsfall, då af läkare utfärdadt dödsbevis för honom företes, i öfverensstämmelse därmed och eljest i enlighet med hvad han kan om dödsfallet inhämta i död- och begravningsboken verkställa anteckning om dödsorsaken, hvarjämte i förekommande fall, då af läkare utfärdadt dödsbevis icke företetts, i nämnda boks kolumn 22 anteckning göres om namn å läkare, som, inom sist förflutna året, senast af eller för den afiidne må hafva rådfrågats; att de i nådiga kungörelsen den 4 november 1859 stadgade utdrag ur död- och begravningsboken skola i allmänhet för hvarje månad inom den 9 i därpå följande månad insändas, för församling i stad och därmed i fråga om anteckning af dödsorsaker jämnställd ort till statistiska centralbyrån och för annan församling till vederbörande provinsial- eller extra provinsialläkare; samt att provinsial- och extra provinsialläkare å sålunda öfversänt utdrag ur död- och begravningsboken skola, där icke för pastor företetts af läkare utfärdadt dödsbevis, så vidt ske kan anteckna

dödsorsaken, hvarefter utdragen för hvarje månad af läkaren öfversändas till statistiska centralbyrån inom påföljande månads utgång.

[14.]

På grund af dessa bestämmelser ingår till statistiska centralbyrån från och med år 1911 material till en så fullständig och tillförlitlig statistik öfver dödsorsakerna, som för närvarande torde stå att erhålla. För bearbetningen af dessa uppgifter erfordras emellertid någon förstärkning af ämbetsverkets biträdespersonal. Enligt hvad jag inhämtat af chefen för statistiska centralbyrån torde under innevarande år härför kunna användas en från år 1911 förefintlig reservation å anslaget till arfvoden åt tillfälliga biträden samt till vikariatsersättningar, men för år 1913 synes en höjning af ifrågavarande anslag blifva erforderlig. Härtill torde jag längre fram få återkomma, liksom till frågan om anslag till sakkunnigt biträde åt statistiska centralbyrån vid utarbetandet af statistiken öfver dödsorsakerna.

Statistiska kommittén har föreslagit, att hvar tionde år skulle utarbetas och offentliggöras en utförlig fastighetsstatistik. Hufvudsakliga materialet för denna skulle utgöras af de skattskyldigas deklarationer och taxeringslängderna. Härför skulle dock erfordras vissa ändringar i de fastställda formulären för deklarationer och längder. Dessa ändringar anser jag emellertid icke under den närmaste tiden kunna genomföras. Under sådana omständigheter synes beslut om anordnande af en fastighetsstatistik i den utsträckning kommittén tänkt sig icke nu kunna fattas. Däremot torde de bidrag till en sådan statistik, som hittills meddelats i vissa tabellbilagor till Kungl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelser böra bibehållas och i den mån så kan ske vidare utvecklas. Deras bearbetande och offentliggörande bör gifvetvis såsom hittills ske genom statistiska centralbyrån.

Fastighetsstatistik.

På grund af framställning från statistiska kommittén beslöt Kungl. Maj:t den 27 maj 1909 att åt statistiska centralbyrån uppdraga att i samråd med domänstyrelsen utföra en statistisk bearbetning af den genom sistnämnda ämbetsverk utgifna förteckning öfver statens utarrenderade domäner, arrendeåret 1907—1908. Underdånig berättelse i ännu afgafs på grund häraf af statistiska centralbyrån den 6 april 1910 och öfverlämnades af Kungl. Maj:t till Riksdagens statsutskott.

Statistik öfver statens utarrenderade domäner.

Med hänvisning till att den sålunda offentliggjorda statistiken visat sig vara af ej ringa intresse, har därefter statistiska kommittén föreslagit, att en liknande statistik skulle af det centrala statistiska verket utarbetas och offentliggöras hvar tredje år. Enligt hvad jag inhämtat, torde

- [14.] i öfverensstämmelse härmed chefen för jordbruksdepartementet komma att i annat sammanhang föreslå Eders Kungl. Maj:t att uppdraga åt statistiska centralbyrån att verkställa en statistisk bearbetning af den förteckning öfver domänerna, som skall af domänstyrelsen afgifvas under instundande Riksdag.

*Jordbruks-,
skogs- och
fiskeristatisti-
ken.*

Enligt hvad jag erfarit, lärer chefen för jordbruksdepartementet hafva för afsikt att hemställa om aflåtande af proposition till Riksdagen om beviljande af nödiga anslag för införskaffande af uppgifter till jordbruks- och fiskeristatistik i hufvudsaklig öfverensstämmelse med statistiska kommitténs härom afgifna förslag. På mig torde under sådana omständigheter ankomma att framlägga beräkning rörande den ökning af statistiska centralbyråns personal, som må erfordras under år 1913, för de insamlade uppgifternas bearbetande och offentliggörande. Till denna fråga anhåller jag att längre fram få återkomma.

Statistiska kommittén hade jämväl föreslagit åtgärder för åstadkommande af en allmän skogsstatistik, hufvudsakligen grundad på de för skogsaccisen afgifna deklarationerna. Då emellertid, enligt hvad jag inhämtat, chefen för jordbruksdepartementet icke anser sig för närvarande kunna framlägga förslag om de härför erforderliga författningsändringarna, torde kommitténs ifrågavarande förslag tills vidare icke böra föranleda någon åtgärd.

*Statistik öfver
vägar och
skjutsanstalter.*

Statistiska kommittén har erinrat, hurusom rörande vägar och skjutsanstalter sedan gammalt meddelats vissa uppgifter i Kungl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelser. Vid sidan af denna för femårsperioder utarbetade statistik hade från och med år 1906 först af kammarkollegium men sedermera af jordbruksdepartementet utarbetats en årlig statistisk redogörelse för allmänna väghållningsbesväret på landet. Kommittén har nu föreslagit, att dessa båda statistiska redogörelser sammanslås till en årlig, af det centrala statistiska verket utarbetad statistik öfver vägar och skjutsanstalter, för hvilken uppgifterna skulle utgöras af dels redogörelser från vägstyrelserna, affattade enligt omarbetade formulär och dels uppgifter från länsstyrelserna rörande skjutsanstalterna och uttaxerade bidrag till skjutsentreprenader.

Då statistiken öfver vägar och skjutsanstalter tillsvidare torde blifva af hufvudsakligen finansiell natur och sålunda lämpligen synes böra utarbetas i samband med statistiken öfver kommunernas finanser, anser jag den af kommittén föreslagna öfverflyttningen från jordbruksdepartementet böra genomföras. Någon förändring i afseende på personal med-

för ej en sådan åtgärd, då i jordbruksdepartementet ifrågavarande arbete icke utförts af statistisk tjänsteman utan af föredraganden i vägärenden. Ej heller medför en sådan anordning något hinder mot att ifrågavarande statistik framdeles möjligen öfverflyttas till en kommunikationsstatistisk byrå, därest en särskild sådan skulle komma att inrättas. Mot den nu föreslagna öfverflyttningen har chefen för jordbruksdepartementet förklarat sig icke hafva något att erinra.

[14.]

Förslag till erforderliga nya formulär till primäruppgifter torde statistiska centralbyrån böra framdeles afgifva.

Beträffande den af statistiska centralbyrån utgifna statistiken öfver sparbanker och liknande penninginrättningar har statistiska kommittén föreslagit, att formulären för primäruppgifter omarbetas i enlighet med vissa af kommittén angifna grunder; att sparbanker och liknande penninginrättningar åläggas att årligen inom januari månads utgång insända preliminära uppgifter om insättningar, uttagningar och insättarne tillgodoförda räntor under närmast föregående år samt insättarnes behållning vid samma års slut; samt att sparbanker med minst en million kronors insättarkapital vid föregående års slut åläggas att för hvarje månad insända preliminär uppgift om insättningar och uttagningar.

Sparbanksstatistiken.

I fråga om dessa förslag tillåter jag mig erinra, att Kungl. Maj:t den 8 sistlidne december på förslag af statistiska centralbyrån fastställt nya, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med statistiska kommitténs förslag utarbetade formulär för uppgifter rörande sparbanker och liknande penninginrättningar. Hvad kommitténs öfriga förslag härutinnan beträffar, torde jag framdeles få återkomma till desamma.

Såsom statistiska kommittén erinrat, hafva nationalförmögenhetens och nationalinkomstens storlek samt deras fördelning hittills i Sverige endast i ringa grad blifvit föremål för statistisk behandling. Af förmögenhetsstatistik förefinnas blott några af enskilda vetenskapsmän utförda uppskattningar af nationalförmögenhetens absoluta storlek samt en inom finansdepartementet med ledning af bouppteckningar m. m. verkställd beräkning öfver förmögenhetens fördelning, hvarjämte inom nämnda departement för närvarande pågå utredningar rörande nationalförmögenheten. Hvad inkomststatistiken beträffar, inskränker den sig till det torftiga generalsammandraget öfver bevillningen samt för trenne år, 1876, 1891 och 1900, utförda statistiska bearbetningar af bevillningstaxeringarna och för tvenne år, 1903 och 1907, utförda undersök-

Förmögenhets- och inkomststatistik.

[14.] ningar rörande inkomstskattetaxeringarna, af hvilka den för år 1903 är ytterligt summarisk.

Saknaden af en regelbundet utkommande verklig förmögenhets- och inkomststatistik vore, enligt statistiska kommittén, den svåraste luckan i vår nuvarande officiella statistik, hvilkens snara fyllande syntes oafvisligt. Förmögenhets- och inkomststatistiken utgjorde nämligen icke blott en nödvändig ledning för skattepolitiken utan vore därjämte en af socialstatistikens viktigaste delar.

Hvad förmögenhetens fördelning angår, hade hittills varit omöjligt att åstadkomma en tillfredsställande statistik häröfver, i det materialet för en sådan saknats. De beräkningar, som anstälts rörande detta ämne, hade helt naturligt måst blifva ganska otillförlitliga. Sedan emellertid genom beslut vid 1910 års Riksdag en förmögenhetsskatt kommit till stånd, erhöles ett användbart material för en dylik statistik i de deklarationer, som de skattskyldiga skola afgifva.

I motsats till förhållandet beträffande förmögenhetsstatistiken hade alltsedan inkomstskattens tillkomst år 1903 förefunnits ett användbart om också med åtskilliga brister behäftadt material för en inkomststatistik. Såsom ofvan nämndes, hade också taxeringslängdernas uppgifter om inkomstskattetaxeringarna blifvit föremål för bearbetning vid tvenne tillfällen. Genom den vid nyssnämnda riksdag antagna förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt komme emellertid taxeringslängdernas ifrågavarande uppgifter att tillsvidare blifva oanvändbara för statistiskt ändamål, alldenstund i taxeringslängderna den uppskattade inkomsten sammanslås med en sextiondedel af förmögenheten till en enda summa, som följaktligen blir större än den verkliga inkomsten. Under sådana omständigheter måste tydligen inkomststatistiken lika väl som förmögenhetsstatistiken för närvarande bygga på de skattskyldigas själfdeklarationer.

Kommittén föreslog på grund häraf utgifvandet af en på de skattskyldigas själfdeklarationer grundad förmögenhets- och inkomststatistik, första gången afseende de under år 1911 afgifna deklarationerna och utarbetad i samband med folkräkningen.

Med hänsyn till de betydande kostnader, som en bearbetning af själfdeklarationerna komme att medföra, ansåg kommittén det uteslutet, att en sådan bearbetning skulle kunna äga rum oftare än hvar tionde eller möjligen hvar femte år. Emellertid måste det, enligt kommittén, anses som ett synnerligen viktigt önskningsmål, att så vidt möjligt en årlig förmögenhets- och inkomststatistik åstadkommes. Förmögenhetens och inkomstens storlek och fördelning vore i hög grad beroende af de

ekonomiska konjunkturerna, som växla från år till år. Att kunna med ledning af den officiella statistiken följa konjunkturernas inverkan på förmögenheten och inkomsten, torde ur flera synpunkter, icke minst den socialpolitiska, vara af största vikt. De summariska uppgifter, som generalsammandraget öfver bevillningen meddelar, kunde härvid i endast ringa mån vara till ledning. En sådan ledning kunde endast vinnas genom en detaljerad årlig statistik öfver förmögenhetens och inkomstens storlek och fördelning. Då själfdeklarationerna icke kunde komma i betraktande som material för en dylik statistik, återstode endast att grunda den på taxeringslängderna. En statistisk bearbetning af dessa vore nämligen en jämförelsevis enkel sak. Af skäl, som ofvan nämndes, vore emellertid taxeringslängderna i sitt nuvarande skick icke användbara såsom primärmaterial för en förmögenhets- och inkomststatistik. Villkoret för att en årlig sådan statistik skulle komma till stånd vore sålunda, att taxeringslängdernas uppgifter blefve väsentligt mera specificerade än för närvarande. En dylik förändring af taxeringslängderna vore dock knappast tänkbar, därest icke förbud mot taxeringarnas offentliggörande blefve stadgadt. Kommittén finge därför hemställa, att i tryckfrihetsförordningen infördes förbud mot offentliggörande i tryck af utdrag ur taxeringslängderna, i hvad de afsåge taxeringarna till inkomst- och förmögenhetsskatt. I händelse en sådan bestämmelse antoges, ansågs hinder icke möta för att taxeringslängdernas uppgifter specificerades så ingående, som för statistiken erfordrades. I främsta rummet vore härvid behöfligt, att särskilda uppgifter lämnades rörande taxerad inkomst och taxerad förmögenhet, äfvensom angående medgifvet afdrag för minderåriga barn. Därjämte måste betraktas såsom önskligt, att inkomsten närmare specificerades i inkomst af fast egendom, af kapital, af tjänst och dylikt samt af rörelse eller yrke, hvarvid man hade att utgå från bruttoinkomsten, emedan afdrag för utskylder, ränta å gäld m. m. sker från den sammanräknade inkomsten och en förändring i denna del af formulären till deklarationer icke vore tillräddig. Slutligen borde aktiebolags inkomst samt andra samfälligheters förmögenhet och inkomst upptagas summariskt i särskild kolumn för att möjliggöra att genom en enkel nedsummering af längderna finna de enskilda personernas förmögenhet och inkomst.

Kommitténs förslag om ändring af taxeringslängderna har emellertid blifvit afstyrkt af åtskilliga i ärendet hörda myndigheter, däribland kammarrätten. Vid sådant förhållande anser jag mig icke kunna göra framställning härom, så mycket mera som jag måste ställa mig tveksam beträffande de härför påkallade ändringarna i tryckfrihetsförordningen.

- [14.] Ehuru jag i likhet med kommittén anser åstadkommandet af en årlig förmögenhets- och inkomststatistik vara ett högeligen viktigt önskningsmål, ser jag för närvarande ingen utväg att åstadkomma en dylik, då, såsom kommittén erinrat, en årlig bearbetning af själfdeklarationerna redan af kostnadsskäl måste anses utesluten.

Beträffande åter kommitténs förslag om en hvar tionde eller femte år utgifven statistik torde detta för närvarande icke behöfva föranleda något beslut i annan mån än hvad det afser utarbetandet i samband med folkräkningen af en dylik statistik, grundad på de år 1911 afgifna deklarationerna. Frågan härom torde jag emellertid inom kort få för Eders Kungl. Maj:t i annat sammanhang anmäla.

*Rätts-
statistiken.*

De betydande brister, som i många delar vidlåda den nuvarande rättsstatistiken hafva af statistiska kommittén i detalj uppvisats, och torde jag härom få hänvisa till kommitténs betänkande. Kommittén har också framlagt förslag till en fullständig omändring af ifrågavarande statistik. Förutsättningen för dessa förslag är, att sättet för primäruppgifternas afgifvande blir ett annat än det nuvarande. För närvarande utgöras dessa uppgifter till största delen af tabellariska sammandrag, som utarbetas af domstolarna och de öfriga myndigheter, som lämna uppgifter till rättsstatistiken, och sedermera publiceras nästan utan någon vidare statistisk bearbetning. Kommittén har nu föreslagit, att ifrågavarande myndigheter skulle åläggas att föra särskilda, utförliga register eller diariier öfver de särskilda slag af mål och ärenden, som äro föremål för deras handläggning. Uppgifterna till rättsstatistiken skulle utgöras af nominativa utdrag ur dessa register, hvilka utdrag sedermera skulle undergå statistisk bearbetning i det centrala verket. Det torde vara otvifvelaktigt och har ej heller från något håll bestridts, att den af kommittén föreslagna anordningen skulle möjliggöra erhållandet af en synnerligen tillförlitlig och utförlig rättsstatistik, men å andra sidan torde förändret af de föreslagna registren komma att för domstolarna blifva synnerligen betungande. På denna grund hafva kommitténs förslag afstyrkts af de i ärendet hörda hofrätterna. Emellertid kvarstår oförminskadt behovet af en reform af rättsstatistiken, ehuru ny utredning måste ske om sättet att åstadkomma en dylik. En sådan utredning torde icke erfordra längre tid, än att de blifvande nya bestämmelserna kunna tillämpas på uppgifterna för år 1913. Samtidigt torde jämväl frågan om straffregistrets förläggning böra göras till föremål för närmare utredning.

Ett par af kommittén framställda särskilda förslag beträffande

rätsstatistiken synas mig emellertid redan nu föreligga i så utredt skick, att de kunna omedelbart upptagas till pröfning. Ett sådant förslag gäller anordnandet af statistik öfver verkställda växelprotester. Kommittén erinrar om, att växelprotesterna äro en synnerligen känslig »ekonomisk barometer», men att för närvarande dylika protester icke vore föremål för officiell statistik. Kommittén yttrar vidare: »På grund af den mångfald olika personer, som äga verkställa växelprotest, torde det också vara förenadt med synnerligen stora svårigheter att erhålla fullständiga uppgifter. Emellertid skulle äfven ett ofullständigt uppgiftsmaterial i detta fall vara användbart. Då säkerligen de allra flesta växelprotester verkställas af notarii publici, synes vara tillräckligt att erhålla uppgifter från dessa. Kommittén föreslår därför, att notarii publici åläggas att för hvarje månad till statistiska centralverket insända uppgifter öfver antalet på grund af uteblifven betalning protesterade växlar och deras sammanräknade belopp. I betraktande af materialets ofullständighet och den uppgift en statistik öfver växelprotester afser att fylla, anser kommittén en detaljerad årsstatistik i ämnet icke behöfva eller böra utarbetas, utan torde vara tillräckligt att månatliga summariska uppgifter offentliggöras.»

På grund af erhållna remisser hafva notarii publici i Stockholm, Norrköping, Malmö, Göteborg och Gäfle afgifvit underdåniga utlåtanden öfver kommitténs ifrågavarande förslag. Samtliga hafva härvid tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran, notarius publicus i Göteborg dock endast under förutsättning, antingen att notarii publici tillerkännas tjänstebrefsrätt för de månatliga rapporterna, eller ock medgifves, att rapporterna få aflämnas till vederbörande magistrat för vidare befordran, hvarjämte den tid, inom hvilken notarii publici skulle hafva att expediera de månatliga uppgifterna, icke borde bestämmas allt för kort, ej under två veckor efter hvarje månads slut. Flera notarii publici hafva därjämte erinrat, hurusom det förhållandet, att en s. k. tratta protesteras, i de flesta fall icke står i sammanhang med ekonomiskt obestånd hos trassaten, utan endast betyder, att växelpersoners mellanhafvande är tvistigt, och hafva därför hemställt, att uppgifter endast skulle afgifvas rörande för uteblifven betalning protesterade accepterade och egna växlar.

Beträffande den form, i hvilken uppgifterna skulle afgifvas samt kommitténs förslag, att endast notarii publici skulle vara skyldiga att lämna uppgifter, anför notarius publicus i Malmö följande:

»Det föreslås, att de uppgifter, som månatligen skulle insändas, skulle afse antalet protesterade växlar och deras sammanräknade belopp. Under september månad innevarande år (1910) protesterades i staden Malmö,

[14.] förutom fyra växlar å utomskandinaviskt myntslag, hvilka jag ej medräknar i det följande, 141 växlar å ett sammanräknadt belopp af 312,979 kronor 1 öre. Af dessa 141 växlar lydde fem å 50,000 kronor hvar, en å 10,000 kronor, en å 9,737 kronor 49 öre och fyra andra å belopp öfver 1,000 kronor. Af återstående 130 växlar lydde icke någon å högre belopp än 900 kronor. Medeltalet växelbelopp för de 141 växlarna utgör 2,219 kronor 71 öre. Medtagas icke vid beräkningen de fem största växlarna, blir resultatet 136 växlar å, i medeltal, 463 kronor 8 öre. Medtagas icke heller de återstående sex växlarna, som äfven lydde å belopp öfver 1,000 kronor, fås 130 växlar å, i medeltal, 286 kronor 47 öre. Det synes mig af det nu anförda önskligt, att en klassificering af växlarna efter deras belopp gjordes. Af betänkandet framgår icke, huruvida kommittén tänkt sig, att de månatliga summariska uppgifter, som skulle offentliggöras af statistiska centralverket, skulle afse hela riket eller äfven delar däraf, men äfven om det förra blefve fallet och det stora antalets lag sålunda finge tillfälle att i största möjliga mån göra sig gällande, låter det ju tänka sig att dylika abnorma förhållanden som de anförda kunna förekomma å flere håll samtidigt och, om klassificering efter växelbeloppen ej skedde, alstra en skef bild af den rådande ekonomiska ställningen.»

»Af hänsyn till ändamålet med ifrågavarande statistik synes det mig vidare vara önskligt, att de månatliga uppgifterna kunde af statistiska centralverket offentliggöras så kort tid efter månadens slut som möjligt. Dem, som skulle förse verket med uppgifter rörande växelprotester, borde därför åläggas att så fort som möjligt efter månadens slut insända desamma. Snabbast kunna de göra detta, om de få insända endast en förteckning å de olika växelbeloppen. En sådan förteckning kan uppgöras efter hand som protesterna protokollföras och sålunda vara färdig omedelbart efter månadens utgång. Det synes mig också som skulle statistiska centralverket vara bäst betjänt med att erhålla själfva primärlistorna. Hvad helst som utöfver en förteckning å växelbeloppen och en uppgift å växlarnas antal fordrades af uppgifts-gifvarne, komme helt säkert ofta att förorsaka ett fördröjande med uppgifternas insändande. Sålunda borde ej fordras, att de uppgifna beloppen skulle i förteckningen vara sammanräknade eller att utländskt myntslag skulle vara förvandladt till svenskt. Om insändande af oarbetade primärlistor påbjödes, torde kunna föreskrifvas, att primärlistorna skulle afsändas så tidigt som senast å andra söckendagen efter månadens slut.»

»Kommittén yttrar, att på grund af den mångfald olika personer,

som äga verkställa växelprotest, det torde vara förenadt med synnerligen stora svårigheter att erhålla fullständiga uppgifter rörande växelprotester, att äfven ett ofullständigt uppgiftsmaterial skulle vara användbart och att, då säkerligen de allra flesta växelprotester verkställas af notarii publici, det skulle vara tillräckligt att erhålla uppgifter från dessa samt att fördenskull allenast notarii publici skulle åläggas att till statistiska centralverket insända sådana uppgifter.»

»Då en af Eders Kungl. Maj:t utfärdad kungörelse om skyldighet för en hvar, som verkställt växelprotest, att därom afgifva statistisk uppgift i de allra flesta fall skulle föranleda till att uppgift lämnades och då ett mindre ofullständigt statistiskt material ju är bättre än ett mera ofullständigt, kan jag ej dela kommitténs mening, att endast notarii publici skulle åläggas afgifva statistiska uppgifter om växelprotester, isynnerhet som icke i något afseende annat än beträffande betalningsorten, icke boningsorten, åtskillnad torde kunna göras mellan å ena sidan växlar, som protesteras af notarii publici eller eljest i städerna, och å andra sidan växlar, som protesteras å landsbygden.»

I likhet med statistiska kommittén finner jag önskligt, att statistiska uppgifter insamlas rörande verkställda växelprotester. För den månatliga publikation till belysande af de ekonomiska konjunkturerna, som jag förut föreslagit, torde dylika uppgifter blifva synnerligen värdefulla, då en stigning i växelprotesternas antal ofta torde utgöra ett af de säkraste tecknen på en annalkande ekonomisk kris. I öfverensstämmelse med hvad flera notarii publici yttrat och på af dem anförda skäl anser jag emellertid, att uppgifterna böra inskränkas till att afse endast för uteblifven betalning protesterade accepterade och egna växlar. Beträffande formen för uppgifternas afgifvande finner jag notarii publici i Malmö förslag, att uppgifterna skulle utgöras af listor å de olika växelbeloppen, erbjuda stora fördelar, hvilka säkerligen mer än uppväga det ökade arbete, som dylika uppgifters bearbetande i statistiska centralbyrån kommer att kräfva. Särskildt kan härigenom vinnas största möjliga snabbhet ifråga om uppgifternas insändande; att, såsom nämnda notarius publicus ifrågasatt, begränsa tidsfristen till endast två söckendagar efter hvarje månads utgång synes mig icke böra möta några betänkligheter. I hvarje fall torde det kunna bestämmas såsom hufvudsaklig regel. Huruvida den af notarius publicus i Göteborg ifrågasatta tjänstebrefsrätten beträffande ifrågavarande uppgifter kan medgifvas, är jag icke nu i tillfälle att uttala mig om; skulle hinder härför möta, kunna uppgifterna gifvetvis, såsom alternativt hemställts, insändas genom vederbörande magistrat.

[14.] Det af notarius publicus i Malmö framställda förslaget, att skyldighet att afgifva uppgifter skulle stadgas för alla de personer, som äga verkställa växelprotester, anser jag mig däremot icke för närvarande kunna förorda, särskildt emedan det för statistiska centralbyrån måste blifva en alltför betungande uppgift att kontrollera, det uppgifter vederbörligen inkomma från alla uppgiftsskyldiga personer.

Därest hvad jag nu ifrågasatt rörande statistik angående växelprotester godkännes, torde förslag till författning i ämnet i sinom tid få underställas Eders Kungl. Maj:t.

I underdåniga skrivelser den 3 juni 1909 och den 12 oktober 1910 har Sveriges allmänna handelsförening hemställt om upprättande af ett centralt konkursregister. I den senare af de nämnda skrivelserna har föreningen föreslagit, att registret äfven borde innehålla uppgifter om personer, som förklaras omyndiga, äfvensom uppgifter, när de åter förklaras myndiga. Kommerskollegium, som den 18 november 1910 afgifvit yttrande öfver den sistnämnda skrivelser, förklarar sig anse, att tillgång till ett centralregister rörande konkurser och omyndiga förklarade personer skulle bereda stora fördelar för affärsvärlden, och tillstyrker därför ifrågavarande förslag. Statistiska kommittén, till hvilken föreningens tidigare skrifvelse remitterats, har utarbetat förslag till anordnande af ett konkursregister och har i samband härmed hemställt om betydande förändringar i fråga om konkursstatistiken. Öfver kommitténs förslag hafva vederbörande myndigheter blifvit hörda.

Om jag också liksom kommerskollegium finner, att upprättandet af ett centralt register sådant som det af Sveriges allmänna handelsförening föreslagna skulle vara af stort gagn, anser jag mig dock ej nu kunna framställa förslag härom. Frågan om en genomgripande förändring af konkurslagstiftningen står ju för närvarande på dagordningen och synes mig då lämpligast, att frågan om upprättandet af ett konkursregister löses i samband härmed. Under dessa omständigheter torde jämväl få anstå med genomförandet af mera genomgripande förändringar ifråga om konkursstatistiken. Dock synas mig redan nu åtgärder kunna vidtagas för erhållande af en något utförligare månatlig statistik öfver konkurserna än den rent summariska, som för närvarande af statistiska centralbyrån offentliggöres i posttidningen. Frågan härom torde dock icke i detta sammanhang böra underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning.

I underdånig skrifvelse den 8 oktober 1907 erinrade statistiska centralbyrån om vikten af att snabbt vinna kännedom om ställningen under ett förflutet år i afseende på utsökningsmål och konkurser, särskildt med hänsyn till önskvärdheten af att uppgifter härom kunde införas i det

häfte statistiska uppgifter till belysande af Sveriges ekonomiska förhållanden, som af centralbyrån årligen offentliggjordes i mars månad. För detta ändamål kunde icke de till rättsstatistiken afgifna uppgifterna användas, emedan enligt uppgift från justitiedepartementet bearbetningen af dessa uppgifter icke kunde hinna afslutas förr än i slutet af augusti eller början af september månad året efter redogörelseåret. Statistiska centralbyrån ifrågasatte därför, om ej från rådstufvurätter, häradshöfdingar och öfverexekutorer särskilda uppgifter skulle kunna infordras rörande konkurser och utsokningsmål vid sidan af de vanliga till justitiedepartementet ingående. Därest dessa uppgifter inskränktes till att afse endast antalet började konkurser, antalet personer, som fått sig betalningsskyldighet ålagd af öfverexekutorerna, och kapitalbeloppet, hvarför betalningsskyldighet ålagts, ansågs deras afgifvande komma att förorsaka ganska ringa besvär. Då det för bedömande af det ekonomiska läget i landet otvifvelaktigt skulle vara af största betydelse, särskildt för affärsvärlden, att erhålla uppgifter om huru antalet konkurser och utsokningsmål gestaltar sig under ett löpande år, ansågs lämpligt, att uppgifterna afgäfvos kvartalsvis. Uppgifterna borde insändas direkt till statistiska centralbyrån inom en månad efter redogörelsekvartalets utgång och af centralbyrån offentliggöras, förslagsvis i posttidningen. För att möjliggöra en särskild bearbetning af landsbygdens och städernas siffror borde uppgifterna rörande konkurser, hvilka eljest för landsbygden kunde afgifvas domsagevis, för Ölands och Torneå domsagor specificeras så, att särskild uppgift lämnades för Borgholms och Haparanda städer. Likaledes borde de bland Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som fungera såsom öfverexekutorer jämväl för städer, lämna särskilda uppgifter rörande utsokningsmål på landsbygden och i städerna.

I en ny underdånig skrifvelse den 12 juni 1908 förklarade sig emellertid statistiska centralbyrån återkalla sin förenämnda underdåniga hemställan, i hvad den rörde uppgifter om konkurser, alldenstund centralbyrån funnit sig kunna grunda en preliminär konkursstatistik på de i posttidningen offentliggjorda borgenärsstämmningarna.

Med anledning af statistiska centralbyråns ifrågavarande framställning föreslog statistiska kommittén, att öfverexekutorerna skulle åläggas att kvartalsvis till det centrala statistiska verket insända uppgifter rörande antalet personer, som fått sig betalningsskyldighet ålagd, samt kapitalbeloppet, hvarför betalningsskyldighet ålagts. Härvid borde särskilda uppgifter lämnas för landsbygd och för städer. Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som haft att afgifva utlåtande öfver statistiska kommitténs betänkande i de delar detsamma berört befallningshafvandenäs ämbets-

- [14.] verksamhet, hafva icke haft något att erinra mot förevarande förslag. För min del har jag ej heller något att däremot erinra, men torde ärendet först framdeles erhålla sin vidare handläggning.

Finansstatistik.

Beträffande finansstatistiken anför statistiska kommittén i sitt betänkande följande:

»Statsfinansernas ställning betraktades i äldre tider såsom en riksviktig hemlighet, hvilken icke utan våda för staten kunde röjas. Först vid början af 1800-talet skedde häri en ändring, i det enligt beslut vid 1800 års riksdag revisorernas berättelser om riksgäldskontorets förvaltning började utgifvas från trycket. Med det nya statsskickets införande försvann sekretessen fullständigt, och statsrevisorerna offentliggjorde därefter beräkningar rörande statsverkets inkomster och utgifter för hvar och ett af åren 1810/1820. På grund af oredan i räkenskapsväsendet måste dock dessa beräkningar blifva föga tillfredsställande. Först sedan den 12 december 1821 nya formulär för såväl landträkskaperna som rikshufvudboken blifvit fastställda, blef det möjligt att fullständigare överblicka finansernas ställning. För hvarje år, från och med år 1821, har därefter af statskontoret offentliggjorts en öfversikt öfver statens finanser under titel »kapitalräkning (från år 1854 kapitalkonto) till rikshufvudboken». Denna kapitalräkning var dock under de första decennierna ganska ofullständig, då däri saknades redogörelse för de särskilda fonderna. Den lämnade dessutom ifråga om uppställning mycket öfrigt att önska. Genom det nya formulär för rikshufvudboken, som fastställdes den 15 februari 1855 och tillämpades jämväl på det föregående årets räkenskaper, afhjälptes emellertid de svåraste bristerna. Den form, som kapitalkontot till rikshufvudboken sålunda erhöi, har det sedermera om också med större eller mindre förändringar i hufvudsak bibehållit.»

»Vid sidan af denna hufvudkälla för kännedomen om statens finanser har sedan gammalt publicerats ett ej ringa antal andra finansiella redogörelser. Viktigast af dessa äro Riksdagens revisorers berättelser om »granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning», hvilka taga sin början med året 1813 och sedermera blifvit för hvarje år tryckta, jämte i anledning af samma berättelser infordrade och till Kungl. Maj:t afgifna underdåniga utlåtanden. Vidare kunna omnämnas det utdrag ur riksgäldskontorets hufvudbok, som från och med år 1799 årligen utgifvits, samt det s. k. general-sammandrag öfver bevillningen, som från och med år 1813 offentliggjorts, ursprungligen af riksgäldskontoret men från och med år 1873 af statskontoret. Äfven de å annat ställe i detta betänkande omnämnda

berättelserna rörande brännvins tillverkning och försäljning samt socker- och maldryckstillverkningen äro af öfvervägande finansstatistisk beskaffenhet. Viktiga upplysningar rörande beskattningen och den till länsstyrelserna ingående kronouppbörden i allmänhet kunna för äldre tider hämtas ur Kungl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelser. Med femårsperioden 1876/1880 indrogos emellertid de ifrågavarande tabellerna. Slutligen torde här böra omnämnas den liggare öfver statsverkets specialutgiftsstater, som på grund af kungl. bref den 8 mars 1901 utgifves af statskontoret, om också denna publikation icke egentligen är af finansstatistisk natur.»

»Trots rikedomerna på finansiella redogörelser af olika slag — i det föregående ha endast de viktigaste omnämnts — saknar man emellertid en fullständig och öfverskådlig öfversikt öfver statens finanser. En verklig statistik existerar sålunda icke hvad statsfinanserna angår. Närmast skulle man vänta sig att finna en dylik i kapitalkontot till riks-hufvudboken», men såsom kommittén genom en redogörelse för dettas innehåll och uppställning utförligt visar, kan detta alldeles icke uppfylla de kraf, som måste ställas på en dylik statistik. Då kapitalkontot från och med årgången 1912 kommer att få en väsentligt förändrad uppställning, lämpad efter den af Eders Kungl. Maj:t föreslagna och af 1911 års Riksdag antagna förändrade uppställningen af riksstaten, kan det dock icke vara af något intresse att här återgifva nämnda af kommittén lämnade redogörelse för kapitalkontots innehåll; men det må framhållas, att kapitalkontot i sin räkenskapsmässiga form äfven med en förändrad uppställning icke kan lämna tillräcklig ledning för ett *politiskt* bedömande af statens finansväsende, vare sig i och för sig eller i samband med öfriga förvaltningars finansväsende.

»Rörande kommunernas finanser», fortsätter kommittén, »utgifvas särskilda statistiska redogörelser, nämligen dels statistiska centralbyråns berättelser om kommunernas fattigvård och finanser, dels jordbruksdepartementets statistik öfver väghållningsbesväret på landet.»

»En allmän finansstatistik, d. v. s. en sammanställning af statens och kommunernas finanser, existerar icke. Fränsedt af enskilda författare lämnade bidrag till en sådan statistik finnes intet annat af denna natur att omnämna än en kortfattad tabell rörande beskattningen, som införts i senast utkomna årgång af Sveriges officiella statistik i sammandrag.»

»Den stora betydelse finansstatistiken måste anses äga torde till

[14.]

fullo motivera, att åtgärder vidtagas för att bringa denna gren af statistiken till största möjliga fulländning.»

»Rörande statens finanser existerar såsom ofvan utredts ännu ingen verklig statistik, utan en sådan måste nyskapas. Materialet härför förefinnes i främsta rummet i kapitalkontot till rikshufvudboken. I åtskilliga fall måste dock detta material kompletteras från andra håll, särskildt för att möjliggöra ett uppdelande af de å riksstaten förekommande för flera ämbetsverk och myndigheter gemensamma anslagen, såsom till ålderstillägg, expenser m. m. I allmänhet torde härtill kunna användas de i statsrevisorernas berättelser om statsverket meddelade uppgifterna. Då emellertid ifrågavarande berättelser utkomma från trycket först mer än ett år efter redogörelseåret, skulle användandet af de tryckta berättelserna onödigtvis försena statistikens utarbetande. Saken torde enklast kunna ordnas så, att statistiska centralverket erhåller en afskrift af de räkenskapssammandrag, som förvaltande verk och allmänna inrättningar jämlikt kungl. kungörelse den 23 maj 1884 skola före juli månads utgång afgifva för statsrevisionens ändamål. Därutöver erfordras en del kompletterande uppgifter från statskontoret och vissa andra myndigheter. Dessa uppgifter torde kunna afgifvas utan större besvär eller svårighet.»

»Rörande den bearbetning, som det sålunda åvägabragta materialet bör undergå, torde kommittén icke behöfva ingå på närmare detaljer. Endast vissa allmänna synpunkter må här framhållas. Först och främst är af nöden, att inkomsterna och utgifterna grupperas efter sin verkliga natur utan hänsyn till den plats de erhållit i statens räkenskaper. Sålunda böra inkomsterna fördelas i de tre hufvudgrupperna: skatter med underafdelningarne konsumtionsskatter, andra indirekta skatter och direkta skatter; inkomster af statsegendom, statens kommunikationsanstalter och regaler; samt slutligen öfriga inkomster (bötesmedel, terminsavgifter från läroverken och extra uppbörd). Utgifterna grupperas i hufvudafdelningarne egentliga utgifter, med ytterligare fördelning efter de särskilda ändamålen, samt öfriga utgifter, med underafdelningarne driftkostnader och kapitaliserande utgifter. Såväl brutto- som nettobelopp böra meddelas, detta dock endast hvad utgifter samt inkomster af inkomstgifvande verksamhet beträffar. Däremot synes lämpligast, att öfriga inkomster upptagas endast brutto, sålunda skatterna utan afdrag för uppbördskostnader. Afkortningar och såvidt möjligt restitutioner böra likväl afräknas. Därjämte torde böra skiljas mellan riksstatsmedel samt särskilda fonders och inrättningars medel.»

»En kanske mindre ur finans- än ur förmögenhets- och inkomst-

statistisk synpunkt viktig publikation utgör det ofvan omnämnda af statskontoret utgifna generalsammandraget öfver bevillningen. Primärmaterialen här för utgöres af de sammandrag, som enligt bevillningsförrordningen (från och med år 1911 taxeringsförrordningen) skola enligt fastställt formulär af Kungl. Maj:ts befallningshafvande hvarje år före den 1 december insändas till statskontoret. Dessa grunda sig i sin ordning på sammandrag, som för hvarje stad och fögderi skola insändas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, för Stockholms stad före den 15 november samt för annan stad och för fögderi före den 1 november. Det på grundval af de till statskontoret inkomna uppgifterna utarbetade generalsammandraget utkommer numera af trycket i allmänhet i januari månad näst efter taxeringsåret. Emellertid vore det af synnerlig vikt, att i den af kommittén föreslagna statistisk årsbok kunde meddelas såväl själfva generalsammandraget som uppgifter för hvarje särskild kommun rörande den taxerade fastigheten och inkomsten. Förutsättningen för att detta skall kunna ske är, att dels generalsammandraget avslutas betydligt tidigare än för närvarande, dels uppgifter för socknar och öj såsom nu blott fögderier och städer insändas till statistiska centralverket, som enligt kommitténs framställda förslag bör utgifva generalsammandraget. För realiserandet af såväl den ena som den andra af dessa förutsättningar erfordras, att till centralverket direkt utan föregående länssammandrag insändas de till Kungl. Maj:ts befallningshafvande inkomna uppgifterna för fögderier och städer. Därest dessa uppgifter äro för länsstyrelserna behöfliga, böra de afgifvas i två exemplar, af hvilka det ena skyndsamt insändes till statistiska centralverket. Beträffande det ifrågavarande generalsammandraget har kommittén erfarit, att statskontoret hos Kungl. Maj:t föreslagit, att det skall omarbetas och utvidgas i öfverensstämmelse med en af chefen för statistiska centralbyrån uppgjord promemoria. Detta ärende är för närvarande beroende på Kungl. Maj:ts pröfning. Därest statskontorets hemställan bifalles, kommer generalsammandraget, som nu utgör endast ett löst blad, att för framtiden utgöra ett häfte i det format, som kommittén nedan föreslår skola i regel införas för all officiell statistik.»

»Rörande de förändringar och utvidgningar, som statistiken öfver kommunernas finanser bör undergå, får kommittén hänvisa till sina därom i annat sammanhang framställda förslag.»

»Enligt kommitténs åsikt bör finansstatistiken icke stanna vid särskilda statistiska redogörelser för statens och för kommunernas finanser, utan bör den ytterst utmynna i en sammanställning af båda. Endast på sådant sätt blir möjligt att uppgifva exempelvis den totala skatte-

- [14.] bördan eller hela kostnaden för hvarje särskild förvaltningsgren, såsom undervisningsväsende, sjukvård o. s. v. Behovet af en dylik allmän finansstatistik har lifligt framhållits i en förut omnämnd motion vid 1910 års Riksdag och vitsordades jämväl från olika håll under kamrarnas öfverläggningar om berörda motion. Villkoren för att en allmän finansstatistik skall kunna utarbetas äro, att dels den ofvan föreslagna statistiken öfver statens finanser kommer till stånd, dels de af kommittén föreslagna förändringarna i fråga om statistiken öfver kommunerna genomföras. Under dessa förutsättningar blir utarbetandet af en allmän finansstatistik en jämförelsevis enkel uppgift.»

»En viktig fråga, nämligen om skattebördans fördelning på olika beskattningsföremål och olika samhällsklasser, kan dock en dylik statistik icke utan vidare besvara, bland annat af det skäl att direkta uppgifter om konsumtionsskatternas fördelning i antydda hänseenden icke förefinnas och ej heller någonsin kunna erhållas. Endast approximativa beräkningar kunna här ifrågakomma, och dessa förutsätta, att ingående undersökningar först verkställts rörande konsumtionen af skattepliktiga varor inom olika samhällsklasser. En dylik beräkning rörande skatternas fördelning synes därför kommittén lämpligen böra tid efter annan komma till stånd genom samarbete mellan statistiska centralverket och kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik, hvarvid i viss mån torde kunna tjäna såsom mönster de omfattande undersökningar i detta ämne, som för Norges del nyligen utförts af N. Rygg och offentliggjorts i den norska socialstatistiken.»

»Statistiken öfver statens finanser och den allmänna finansstatistiken synas vara af den vikt, att de böra årligen utarbetas och offentliggöras, hvarvid torde vara lämpligt att de bilda en gemensam publikation. I denna böra likväl icke de ofvan berörda utredningarna rörande skatternas fördelning ingå, alldenstund dessa skulle blifva af väsentligt annan natur än finansstatistiken i öfrigt. De torde därför lämpligast offentliggöras i centralverkets meddelanden.»

»De ofvan föreslagna finansstatistiska publikationerna äro gifvetvis icke afsedda att ersätta de nuvarande af statskontoret m. fl. myndigheter utgifna förvaltningsberättelserna, kapitalkonto till rikshufvudboken o. s. v., utan dessa måste bibehållas i den utsträckning och form, som förvaltningens behof påkalla. Då desamma icke äro af egentlig statistisk natur, böra de icke ingå i den officiella statistiken.»

Öfver kommitténs ifrågavarande förslag hafva underdåniga utlåtanden afgifvits af statskontoret och statistiska centralbyrån.

Statskontoret uttalar sig i sitt utlåtande först rörande kommitténs förslag om finansstatistikens förläggande till det centrala statistiska verket, och förklarar sig statskontoret icke kunna underkänna de skäl, som anförts för en sådan centralisering, särskildt den omständigheten, att materialet till finansstatistiken här i landet icke är bundet vid något förvaltande verk. »Men då kommitténs betänkande», fortsätter statskontoret, »lämnar rum för den uppfattningen, att kommittén ansett sakkunskap på räkenskapsväsendets område helt och hållet umbärlig ifråga om finansstatistik, har statskontoret velat fästa uppmärksamheten på den betydelse, som dylik sakkunskap, euligt statskontorets åsikt, måste äga icke blott för utväljandet af det material, som bäst kan användas för någon speciell statistik, utan ock för utnyttjandet af de möjligheter, som kunna finnas att med den statistik, som är räkenskapsväsendets eget ändamål, förena statistik för annat ändamål, så att icke genom dubbelt arbete kostnaderna ökas mer än nödigt är.» — — —

»En sakkunnig undersökning skulle måhända visa, att en större del än hittills af rikshufvudbokens innehåll bör i tryck offentliggöras, och osannolikt är icke heller, att rikshufvudboken utan stor svårighet skulle kunna så utvidgas, att en god del af den statistik, kommittén vill förlägga på annat håll, skulle kunna i densamma inrymmas, utan att den upphörde att uppfylla sitt egentliga ändamål.»

Beträffande generalsammandraget öfver bevillningen hade statskontoret intet att erinra mot att bestyret därmed öfverflyttades till det centrala statistiska verket, under förutsättning, att statskontoret från detta verk senast den 1 december hvarje år kunde erhålla de upplysningar och till låns bekomma de primäruppgifter, som kunde finnas erforderliga för uppgörande af den s. k. inkomstberäkningen, med hvilken enligt § 2 i den för statskontoret gällande instruktion ämbetsverket har att hvarje år före den 15 december till Kungl. Maj:t inkomma.

Statskontoret fäste vidare uppmärksamhet vid att, därest uppgörandet af generalsammandraget öfver bevillning af fast egendom samt af inkomst öfverflyttas till annan myndighet, detsamma borde blifva fallet med det generalsammandrag, som statskontoret för närvarande utgifver öfver bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter. Nådiga förordningen angående sådana bevillningsafgifter den 23 oktober 1908 föreskrefve nämligen, att för upprättande, insändande och utdelning af sammandrag öfver dessa bevillningsafgifter skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse hvad som är stadgadt beträffande sammandrag öfver bevillning af fast egendom samt af inkomst, dock att tiden, inom

- [14.] hvilken sammandragen för fögderin och städer skola insändas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, skall vara den 8 januari nästföljande år.

Statistiska centralbyrån har i sitt utlåtande tillstyrkt kommitténs förslag rörande finansstatistiken.

*Departements-
chefen.*

Det har på de senare åren vid flera tillfällen inom politiska kretsar uttalats önskningar om att erhålla en klarare och lättare öfverskådlig framställning af statens och i sammanhang därmed äfven kommunernas finanser än den, som publicerade delar af de offentliga förvaltningarnas räkenskaper förmå skänka. Dessa önskningar stå gifvetvis i sammanhang med den starkt växande betydelse, den offentliga finansförvaltningen i vårt land småningom erhållit, äfvensom med den allt större komplikation i finansväsendet, som inträdt såsom en följd af utvecklingen på förevarande område. Ej minst för finansdepartementet hafva härmed sammanhängande svårigheter ofta med styrka gjort sig kännbara, särskildt med hänsyn till det reformarbete på de allmänna finansernas område, som nu i en följd af år pågått, och för hvars skull flera tillfälliga finansstatistiska utredningar måst anordnas såväl inom som utom departementet.

Systemet med tillfälliga finansstatistiska utredningar vid förefallande behof kan dock icke anses motsvara en god finansförvaltnings kraf. Statistiska utredningar erfordra, för att blifva af något värde, i regeln vissa förarbeten, som stundom kunna taga rätt lång tid i anspråk; och följden blir den, att när utredningens resultat som bäst skulle behöfvas, det ännu icke på långt när är färdigt. Det kan äfven hända, att det resultat en sådan utredning lämnar, tydligt ådagalägger, att en viss planerad finansiell reform — hvartill ett detaljeradt utkast kanske redan med mycket arbete och stora kostnader utarbetats — icke låter sig genomföras, och att därför arbetet måste tagas upp från en ny, lika litet på förhand statistiskt studerad sida. Eller kan det inträffa, att det utarbetade förslaget måste med några ytliga modifikationers framläggas, huru i grunden otillfredsställande det än är, och att det, antaget såsom en nödfallsåtgärd, i många år får utöfva sina ogynnsamma verkningar. För öfrigt gifves det, som lätt inses, många finansiella förhållanden, som icke på annat sätt kunna bedömas än därigenom, att man noga och i detalj följer deras utveckling från det ena året till det andra.

Detta synes mig nödvändig göra upprättandet af en regelbunden, planmässigt ordnad finansstatistik.

Beträffande omfattningen af denna statistik kan jag i allt väsentligt ansluta mig till statistiska kommitténs förslag. Hvad som behöfves

är i första hand en fortlöpande detaljerad statistik öfver statens inkomster och utgifter. Den nya uppställningen af riksstaten underlättar i hög grad utarbetandet af en sådan statistik men gör den ingalunda obehöfelig. Ty dels har politiken behof af redogörelse för detaljer, hvilka icke kunna framgå af riksstaten och kapitalkontot till rikshufvudboken, dels är den fördelning af utgifterna efter hufvudtitlar, som riksstaten fortfarande iakttager, gifvetvis mindre upplysande i fråga om utgifternas art än den borde vara. Särskildt intresse komma af denna statistik de delar att äga, som skola behandla statens affärdrifvande verk. Vidare erfordras en fortlöpande allmän finansstatistik, d. v. s. en sådan som omfattar ej blott statens utan äfven kommunernas och öfriga offentliga förvaltningars inkomster och utgifter och som sålunda meddelar en sammanfattande öfversikt af allt, som utgifves för de särskilda allmänna behofven, och af allt, som till täckande af dessa behof till de offentliga förvaltningarnas kassor inflyter. Ett särskildt kapitel måste här ägnas skatterna, såväl de direkta som de indirekta, och de förras fördelning på landsbygd och städer, på skilda kommuner, på olika slag af skatteobjekt samt, så vidt möjligt, på olika samhällsklasser och förmögenhets-kategorier. Beträffande de indirekta skatterna kunna, såsom statistiska kommittén anmärkt, endast approximativa beräkningar i dessa hänseenden ifrågakomma. Verkställandet af sådana måste blifva beroende på särskilda anordningar; de synas icke böra ingå såsom en regelbunden bestandsdel i den allmänna finansstatistiken.

Därest, såsom jag har för afsikt att föreslå, en byrå för finansstatistik upprättas inom statistiska centralbyrån, synes lämpligt, att till denna förläggas utgifvandet af vissa smärre finansiella publikationer, som för närvarande offentliggöras af statskontoret eller finansdepartementet. Sålunda anser jag, att utarbetandet och utgifvandet af generalsammandraget öfver bevillingen och inkomstskatten samt generalsammandraget öfver bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter böra öfverflyttas till statistiska centralbyrån från statskontoret, i enlighet med statistiska kommitténs, respektive statskontorets därom gjorda hemställan. Jämväl de uppgifter om stämpelbeläggningen af handlingar hörande till protokollen öfver lagfarter, inteckningar, boupteckningar m. m., hvilka enligt nådigt bref den 12 september 1884 skola i finansdepartementet årligen hopsummeras och vidare bearbetas torde i sammanhang härmed böra tagas om hand af statistiska centralbyrån.

De för en öfverflyttning till statistiska centralbyrån af ifrågavarande finansiella redogörelsers utgifvande erforderliga författningsändringar

- [14.] torde jag få i annat sammanhang underställa Eders Kungl. Maj:ts pröfning. Samtidigt torde jag jämväl få beröra frågan om i hvad mån en eller annan af dessa publikationer kan vara i behof af utvidgning eller förändring i öfrigt.

*Kommunal-
statistik.*

Rörande den statistik öfver kommunernas och landstingens finanser, som sedan år 1874 utgifvits af statistiska centralbyrån, yttrar statistiska kommittén bl. a. följande:

»De nuvarande formulären till primäruppgifter för statistiken öfver kommunernas finanser kunna icke längre anses tillfredsställande. En gemensam anmärkning, som kan riktas mot dem alla, är, att de icke möjliggöra en uträkning af nettoutgifterna för de särskilda förvaltningsgrenarna liksom ej heller af nettoinkomsten från kommunaltekniska företag. Därför är uppställningen af formulären sådan, att den lätteligen kan föranleda och mycket ofta också verkligen föranleder missförstånd. Särskildt för vissa stadskommuner är därför blanketternas ifyllande förenadt med mycket stora svårigheter, då för samtliga stadskommuner endast finnes ett formulär i hvilket de särskilda posterna måste inpressas utan hänsyn till huru kommunens räkenskapsväsende i verkligheten är beskaffadt. Framför allt är det de kommunaltekniska företagen, vattenledning, gas- och elektricitetsverk, spårvägar, slakthus, badinrättningar m. m., som förorsaka svårigheter.»

»Äfven primäruppgifternas bearbetning och formen för statistikens publicerande gifva anledning till vissa anmärkningar. Endast de viktigaste kunna här påpekas. Beträffande inkomsterna saknas sålunda en fullständigt genomförd fördelning mellan skatter och inkomster af annan natur. Visserligen förekomma åtskilliga kolumner med den gemensamma rubriken 'influtna utskylder och bidrag', men häri ingå ej alla utskylder, i det dels influtna restantier å föregående års kommunalutskylder i många fall, dels hundskatt och indirekta afgifter, där sådana förekomma, hänförs till 'öfriga inkomster'. Ett svar på den viktiga frågan om kommunalutskyldernas absoluta belopp är sålunda statistiken ej i stånd att lämna. Verkliga beloppet är ej obetydligt högre än det i statistiken uppgifna. Äfven redovisningen af inkomsterna från kommunaltekniska företag är otillfredsställande. För vissa städer upptagas brutto-, för andra nettobeloppen, hvarjämte vissa hithörande inkomster, såsom för försålda biprodukter vid gastillverkningen (koks m. m.), hänförs till 'öfriga inkomster'. Endast inkomsterna af vattenledning samt gas- och elektricitetsverk redovisas i särskilda kolumner, afkastningen af öfriga kommunaltekniska företag hänföres till 'öfriga inkomster'. Grupperingen

af utgifterna är otillfredsställande, framför allt i det afseendet, att ingen skillnad göres mellan egentliga utgifter å ena sidan och å andra sidan sådana utgifter, som medföra ett ökad värde af tillgångarna, samt driftkostnaderna för inkomstgifvande företag. Vidare saknas i hufvudtabellerna — utom för de borgerliga stadskommunerna och landstingen — redogörelse för utbetalda räntor. Från och med årgången 1904 redovisas emellertid dessa i en särskild texttabell. Därjämte uppkomma till följd af statistikens uppställning betydande dubbelräkningar vid sammanläggandet af de särskilda kommunernas utgifter, särskildt beträffande fattigvårdskostnaderna, som komma att uppgifvas högre än de verkliga, i det att understöd, som utbetalas af annan kommun än hemortskommunen, blifva dubbelräknade.»

»Slutligen är statistiken öfver kommunernas finanser i viktiga afseenden ofullständig. Sålunda saknas här redogörelse för väghållningsdistriktens finanser, rörande hvilka emellertid särskild statistik utgifves, samt för tingslagens och municipalsamhällenas finanser, liksom rörande de uttaxerade bidragen till skjutsentreprenader, hvilka sistnämnda väl numera få betraktas som ett slags landstingsskatt. Därför kan ej heller den ifrågavarande statistiken lämna någon upplysning om totala uttaxeringen per fyrk eller bevillningskrona för kommunala behof. Ej ens för primärkommunernas del kan uttaxeringen fullständigt angifvas, i det de i den officiella statistiken upptagna utskyldsbeloppen per fyrk eller bevillningskrona i allmänhet icke omfatta utskylderna till prästerskapets aflönande samt ej heller naturapersedlar m. m.»

»Statistiken öfver kommunernas finanser synes böra dels utvidgas, dels undergå åtskilliga förändringar. Sålunda behöfver den kompletteras med uppgifter om municipalsamhällenas, köpingars, som icke bilda egna kommuner, samt tingslagens finanser. Från municipalsamhällen och ifrågavarande köpingar kunna uppgifter erhållas genom att för ordförande i municipal- eller köpingsstämman stadga samma skyldighet att afgifva statistiska redogörelser, som redan är stadgad för ordförande i kyrko- och kommunalstämma. Rörande tingslagens finanser torde kronofogdarne kunna meddela erforderliga upplysningar, där icke utskylderna för tingshusbyggnad m. m. uttaxeras tillsammans med kommunalutskylderna, i hvilket fall de emellertid vanligen torde af de kommunala myndigheterna i deras räkenskaper och därmed jämväl i räkenskapsammandragen till statistiska centralbyrån sammanföras med kommunens egna medel.»

»De erforderliga förändringarna synas i hufvudsak vara följande.

- [14.] Grupperingen af inkomster och utgifter bringas till motsvarighet med den som kan komma att användas i en blifvande statistik öfver statens finanser. Vidare böra utgifterna samt inkomsterna från inkomstgifvande verksamhet upptagas såväl brutto som netto eller, hvad inkomsterna beträffar, med afräknande af driftkostnaderna och, hvad utgifterna angår, med afdrag för dels hvad som bestridts genom statsanslag, anslag eller ersättningar från andra kommuner eller enskilda, dels inkomster af respektive inrättningars drift, t. ex. legosängsavgifter, skolavgifter o. s. v. Endast på sådant sätt kunna dubbelräkningar undvikas, vare sig det gäller en sammanställning af statens och kommunernas finanser eller ett sammanräknande af endast kommunernas inkomster och utgifter. Denna utförliga specifikation bör dock icke offentliggöras för hvarje särskild landskommun, utan det är tillräckligt, att den för landskommunerna publiceras i sammandrag länsvis. Beträffande städerna och landstingen torde däremot vara önskvärdt, att uppgifterna offentliggöras med fullständig specifikation för hvarje stad och landsting. Tillgångar och skulder böra specificeras utförligare än för närvarande, särskildt bör beträffande skulderna uppgifvas, huru stor del däraf är placerad i utlandet.»

»Genomförandet af de nu föreslagna förändringarna ifråga om statistiken öfver kommunernas finanser förutsätter gifvetvis, att nya formulär till primäruppgifter utarbetas. Af skäl som förut nämnts torde dylika äfven eljest vara af behovet påkallade. Vid utarbetandet af dessa torde böra tagas under öfvervägande, huruvida icke för städerna flera alternativa formulär borde uppgöras för att på så sätt möjliggöra en närmare öfverensstämmelse mellan räkenskaper och statistiska räkenskapssammandrag.»

»I sammanhang med redogörelsen för kommunernas finanser synas lämpligen uppgifter böra meddelas om kommunalutskyldernas relativa höjd inom hvarje särskild kommun respektive municipalsamhälle eller köping, som icke bildar egen kommun, d. v. s. det per 100 kronor beskattningsbar inkomst uttaxerade beloppet. Härvid måste begreppet kommunalutskylder fattas i vidsträckt bemärkelse, så att härunder inbegripas ej blott på inkomsten uttaxerade utskylder till primärkommunerna utan jämväl landstingsskatt, bidrag till skjutsentreprenader, utskylder till tingslagen, väghållningsbesväret in natura och vägskatt, utskylder till prästerskapets aflöning samt utskylder till sådana municipalsamhällen och köpingar, som icke bilda egna kommuner. En dylik statistik är enligt hvad kommittén erfarit för närvarande under utarbetande för finansdepartementets räkning. Kommittén anser åstadkommandet af årliga uppgifter rörande detta ämne vara af så stor vikt, att kommittén

icke tvekat att framställa sitt ofvan antydda förslag, ehuru de ifrågavarande uppgifternas utarbetande kommer att blifva förenadt med ganska betydande arbete och därmed äfven kostnader. Såsom statistiska centralbyrån i ett underdånigt utlåtande den 19 januari 1909 närmare utredt, måste nämligen de uppgifter rörande utdebiteringen, som kunna erhållas från vederbörande myndigheter, undergå en tidsödande granskning samt genom beräkning kompletteras och korrigeras i flera olika riktningar för att blifva användbara för det ifrågavarande ändamålet.»

De af kommittén beträffande statistiken öfver kommunernas finanser framställda förslagen hafva i allmänhet lämnats utan erinran från de i ärendet hörda myndigheternas sida. Äfven jag anser mig kunna i det väsentliga instämma i hvad kommittén anfört. Beträffande förslaget om införskaffande af uppgifter rörande municipalsamhällets och vissa köpingars finanser får jag emellertid erinra, att denna sak redan är ordnad, i det Kungl. Maj:t, på hemställan från statistiska centralbyrån, genom nådigt cirkulär till länsstyrelserna den 1 sistlidne december förordnat, att hvad i nådiga brevet angående utarbetande och utgifvande af statistiska redogörelser öfver kommunernas finanser och fattigvård den 30 december 1874 finnes stadgadt angående skyldighet för ordförande i kyrkostämma, kommunalstämma och stadsfullmäktige eller i stad, där stadsfullmäktige ej finnas, för magistraten, att årligen uppgöra och till vederbörande öfverlämna sammandrag af räkenskaper skall, börjande med räkenskaperna för år 1911, äga tillämpning på ordförande i municipal- (eller köpings-) stämma i fråga om räkenskaper för municipalsamhälle och köping, som icke utgör egen kommun, samt att ifrågavarande sammandrag skola tills vidare afgifvas å den för sammandrag af stadsräkenskaper fastställda blankett. Rörande frågan om utarbetande af nya formulär för uppgifter till den kommunala finansstatistiken har jag af chefen för statistiska centralbyrån inhämtat, att förslag till sådana formulär för kyrkostämma och kommunalstämma blifvit i statistiska centralbyrån utarbetade och äro uppsatta i korrektur, men att vidare åtgärder i saken tillsvdare icke ansetts böra vidtagas, sedan det visat sig, att bearbetandet af enligt de nya formulären afgifna uppgifter måste påkalla en ej obetydlig förstärkning af centralbyråns personal, hvartill erforderliga medel icke stå till centralbyråns disposition.

Beträffande en punkt i statistiska kommitténs förslag måste jag emellertid ställa mig något tveksam. Såsom jag nämnde har kommittén föreslagit, att årliga uppgifter skulle för hvarje kommun meddelas rörande totala utdebiteringen för kommunala ändamål i vidsträckt mening.

*Departement-
chefen.*

- [14.] En dylik utredning har under de sista åren verkställt för finansdepartementets räkning och är numera afslutad; den har emellertid kräft så betydande arbete och kostnader, att frågan om en årlig dylik statistik torde böra göras till föremål för ytterligare utredning, lämpligen genom statistiska centralbyråns försorg.

Statistiska kommittén har vidare föreslagit upprättandet af statistik rörande kommunaltekniska företag, om hvilka för närvarande inga uppgifter meddelas i den officiella statistiken. Kommittén yttrar härom följande:

»Vid sidan af redogörelsen för kommunernas finanser bör en särskild statistik utarbetas angående de kommunaltekniska företagen. Denna statistik bör innehålla uppgifter af dels teknisk, dels finansiell natur. Exempelvis böra sålunda beträffande spårvägar uppgifvas banlängd, trafikdagar, rullande materiel, vagnkilometer, resor, afgifter, trafikinkomster och öfriga inkomster, driftkostnad, utgifter för nyanläggningar och öfriga utgifter, ursprungliga anläggningskostnaden och bokfördt värde m. m. Uppenbarligen kommer en statistik öfver de kommunaltekniska företagen att mycket nära ansluta sig till statistiken öfver kommunernas finanser. Det synes då ändamålsenligt, att ej blott primäruppgifterna till dessa båda grenar af statistiken inhämtas i ett sammanhang, utan äfven att bearbetningen och offentliggörandet sker gemensamt för dem båda. Statistiken öfver kommunernas finanser och öfver de kommunala företagen skulle sålunda komma att bilda en gemensam afdelning af den officiella statistiken, lämpligen benämnd kommunalstatistik. I denna bör den finansstatistiska delen beträffande de kommunaltekniska företagens finanser endast meddela summariska uppgifter, medan de närmare upplysningarna härom skola innehållas i den del af statistiken, som särskildt behandlar dessa företag. Emellertid är icke nödigt, att hvarje år samtliga slag af kommunaltekniska företag utförligt behandlas, utan synes den närmare redogörelsen, särskildt hvad de tekniska förhållandena angår, kunna lämpligen fördelas på en femårsperiod, så att exempelvis under ett år behandlas vattenledningarna, under ett annat gasverken o. s. v.»

Betydelsen af en statistik öfver de kommunaltekniska företagen synes mig ligga i öppen dag, och anser jag därför lämpligt, att en dylik statistik upprättas. Hvad kommittén föreslagit beträffande dess kombinerande med statistiken öfver kommunernas finanser synes mig ändamålsenligt och ledande till besparing i kostnaderna.

uppföra ett ordinarie reservationsanslag af 1,000 kronor »till utarbetande af en aflönings- och pensionsstatistik». Enligt Riksdagens skrifvelse i ärendet skulle emellertid det beviljade beloppet användas endast för tryckningskostnadernas bestridande; själfva utarbetandet borde ske genom statistiska centralbyråns personal. På grund af uppgiftens oväntadt stora omfattning visade sig emellertid denna anordning utförbar, och vid flera tillfällen hafva särskilda anslag ställts till centralbyråns förfogande. Det oaktadt har det ursprungligen uppställda programmet ännu ej kunnat fullständigt genomföras, utan saknas fortfarande redogörelse för de kommunala aflöningarna. Sådan redogörelse är emellertid under utarbetande och torde, enligt hvad jag inhämtat, kunna, hvad landskommunerna beträffar, offentliggöras om en eller annan månad. Redogörelsen för städernas aflönings- och pensionsförhållanden torde sedermera kunna följa i början af nästa år, hvarmed det nämnda programmet skulle vara i sin helhet genomgången.

Beträffande aflönings- och pensionsstatistiken yttrar statistiska kommittén, att dessa publikationer knappast kunde anses utgöra statistik i egentlig mening utan vore snarare handböcker rörande aflönings- och pensionsförhållandena inom de olika förvaltningsgrenarna. Behovvet af lätt tillgängliga öfverskådliga och tillförlitliga uppgifter härom vore visserligen obestridligt, men torde kunna tillfredsställas på annat och lämpligare sätt än genom att bland Sveriges officiella statistik upptaga en särskild s. k. aflönings- och pensionsstatistik. Skulle en dylik fullständig redogörelse, såsom 1879 års Riksdag tänkte sig, med korta mellanrum regelbundet utgifvas af statistiska centralverket, måste härför anställas en särskild ingalunda obetydlig personal. Emellertid vore knappast behöfligt, att en sådan statistik utgifves. Hvad statsförvaltningen beträffar föreläge redan nu i den af statskontoret årligen utgifna liggaren öfver statsverkets specialutgiftsstater och motsvarande publikationer för särskilda förvaltningsgrenar fullständiga och specificerade uppgifter om aflöningarna enligt stat för hvarje särskildt ämbetsverk eller förvaltningsgren, äfvensom rörande de från allmänna indragningsstaten utgående pensionerna. Därjämte syntes lämpligt, att aflöningsbeloppen för hvarje tjänst, jämte uppgifter om rätt till sportler samt gällande bestämmelser om rättighet till pension, årligen meddelades i statskalendern, på sätt af andra kammaren vid 1878 års Riksdag ifrågasattes och i likhet med hvad förhållandet vore såväl i åtskilliga främmande länders statskalendrar som äfven i den på enskildt förlag sedan en följd af år utgifna svenska rikskalendern.

Rörande aflönings- och pensionsförhållandena inom den kyrkliga

[14.] och kommunala förvaltningen syntes däremot vara behöfligt, att uppgifter meddelas i den officiella statistiken. Kommittén ansåg dock detta lämpligen kunna ske i sammanhang med den öfriga kommunalstatistiken, på sådant sätt att årligen någon viss del af kommunalförvaltningen upptoges till behandling. Exempelvis kunde under ett år behandlas kyrkan, hvarvid hänsyn borde tagas ej blott till de inom kommunerna själfva utgående aflöningarna utan äfven till förekommande statsanslag. Ett annat år skulle folkskolan upptagas till behandling, ett tredje år den allmänna kommunala förvaltningen jämte magistrater och rådstufvurätter o. s. v. De härför erforderliga primäruppgifterna borde afgifvas i sammanhang med öfriga uppgifter till kommunalstatistiken, hvarigenom dels uppgiftslämnarnes arbete underlättades, dels uppgifterna blefve tillförlitligare, dels slutligen granskningen och bearbetningen i statistiska centralverket blefve väsentligen lättare, än om uppgifter skulle inhämtas och bearbetas för en särskild fristående statistik. Nöjde man sig med att hela kommunalförvaltningen successivt på sådant sätt genomginges under en tid af omkring tio år, syntes den föreslagna anordningen icke böra blifva för det statistiska ämbetsverket allt för betungande.

Kommitténs ifrågavarande förslag har tillstyrkts af statistiska centralbyrån. Vetenskapsakademien, hvars yttrande i ärendet jämväl infordrats, har anført, att ehuruval den af kommittén föreslagna utvidgningen af statskalendern torde komma att nödvändiggora någon höjning af dess pris, från vetenskapsakademiens sida hinder ej mötte att i statskalendern årligen införa uppgifter om aflöningsbeloppen eller aflöningsförmånerna för hvarje med statsmedel aflönad tjänst, som i statskalendern upptages, jämte uppgifter i fråga om sådan tjänst angående rätt till sportler samt gällande bestämmelser om rättighet till pension.

*Departementss-
chefen.*

På grund af hvad kommittén i ärendet anført anser jag, att den nuvarande aflönings- och pensionsstatistiken bör indragas, sedan det pågående arbetet med redogörelsen för de kommunala aflöningarna blifvit afslutadt, samt att i stället, på sätt kommittén föreslagit och vetenskapsakademien tillstyrkt, uppgifter rörande de statliga aflönings- och pensionsförhållandena införas i statskalendern, och att rörande de kommunala aflöningarna och pensionerna uppgifter meddelas i kommunalstatistiken, likaledes i öfverensstämmelse med hvad kommittén därom föreslagit. Då enligt hvad jag inhämtat reservationsanslaget till utarbetande af en aflönings- och pensionsstatistik vid utgången af år 1911 utvisade en reservation af 12,041 kronor 75 öre och detta belopp jämte anslaget för år 1912 sannolikt är tillräckligt för bestridande af tryck-

ningskostnaderna för de nu under arbete varande redogörelserna, synes ifrågakostnaderna böra uteslutas ur staten för år 1913.

[14.]

Efter denna redogörelse för de åtgärder, som synas mig böra vidtagas beträffande de hittillsvarande eller nya grenar af den officiella statistiken, som enligt hvad jag förut anfört enligt min åsikt böra tillsvidare bearbetas af statistiska centralbyrån, anhåller jag att få öfvergå till frågan om behovet af personal och anslag för nämnda ämbetsverk.

På min anmodan har chefen för statistiska centralbyrån till mig afgifvit följande promemoria rörande statistiska centralbyråns behof af personal under år 1913, under förutsättning att centralbyråns verksamhetsområde utvidgas på sätt jag nyss föreslagit.

Personal.

»Vördsam p. m.

På anmodan af herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet får jag härmed vördsamt öfverlämna följande beräkning rörande statistiska centralbyråns behof af tjänstemän och öfrig personal under år 1913, uppgjord i öfverensstämmelse med en af herr statsrådet godkänd plan för tillfällig omorganisation af den officiella statistiken, af hvilken plan jag under hand erhållit del.

Enligt denna plan skulle till centralbyråns verksamhetsområde höra trenne hvar för sig synnerligen omfattande och betydelsefulla grenar af den officiella statistiken, nämligen befolkningsstatistiken, jordbruksstatistiken samt finans- och kommunalstatistiken. En hvar af dessa synes böra blifva kärnan i en särskild byrå inom ämbetsverket. Till dessa tre byråer skulle öfriga grenar af statistiken hänföras allt efter sin samhörighet med den ena eller andra af de förut nämnda hufvudgrenarna. Till den befolkningsstatistiska byrån böra sålunda hänföras, förutom befolkningsstatistiken, jämväl rättsstatistiken, sparbanksstatistiken och valstatistiken, till den jordbruksstatistiska byrån, förutom jordbruksstatistiken, äfven fastighetsstatistiken, statistiken öfver statens utarrenderade domäner och fiskeristatistiken samt till den finansstatistiska byrån, jämte finans- och kommunalstatistiken, statistiken öfver vägar och skjutsanstalter. Det kan dock äfven tänkas, att den sistnämnda i stället hänföres till den jordbruksstatistiska byrån, med hänsyn därtill att ärenden rörande vägar och skjutsanstalter tillhöra jordbruksdepartementets handläggning. Redigerandet af femårsöfversikterna öfver rikets utveckling, statistisk årsbok och månadsuppgifterna rörande de ekonomiska konjunkturerna synes böra tillhöra alla tre byråerna gemensamt under öfverdirektörens direkta ledning.

Då jag därefter har att beräkna behovet af personal under år 1913, anser jag mig på grund af den ifrågasatta organisationens provi-

[14.] soriska karaktär böra föreslå endast så stor personal, som under år 1913 *oundgängligen* erfordras för göromålens behöriga skötande. Frågan gäller då först byråchefernas antal. Onekligen vore synnerligen önskligt, att en byråchef kunde anställas såsom ledare för hvar och en af de tre byråerna. Alldeles nödvändigt kan dock detta icke anses vara. Under den närmaste tiden torde en af de tre byråerna kunna direkt ledas af öfverdirektören, dock under förutsättning, att till särskildt biträde åt honom anställes en förste aktuarie, hvilken skulle närmast handhafva redigerandet af de ofvannämnda publikationerna femårsöfversikt, statistisk årsbok och månadsuppgifter samt dessutom tjänstgöra såsom sekreterare i ärenden, som icke tillhöra handläggning af byrå, som står under ledning af särskild byråchef. Antalet byråchefer skulle på sådant sätt kunna reduceras till endast två. För hvarje byrå erfordras ytterligare en förste aktuarie och en aktuarie, af hvilka förste aktuarien skulle särskildt biträda byråchefen vid redigerandet af de statistiska berättelserna, granska och underteckna af aktuarie och amanuenser uppsatta s. k. anmärkningsmemorial samt med biträde af aktuarien utöfva närmaste uppsikten öfver de kvinnliga biträdenas dagliga arbete. Till denna personal skulle så komma den ofvannämnde förste aktuarien samt, såsom tjänstemän af första lönegraden, registrator och bibliotekarie. Statistiska kommittén har visserligen föreslagit, att bibliotekariens befattning skulle förändras till en tjänst af andra graden, men i betraktande af den nu ifrågasatta organisationens provisoriska natur anser jag mig icke för närvarande kunna föreslå en dylik förändring, hur önskelig och välbehöflig jag än måste anse den vara. Därest, såsom jag hemställt, en särskild förste aktuarie tillsättes såsom närmaste biträde och sekreterare för öfverdirektören, torde för öfrigt på denne förste aktuarie böra öfverflyttas ett af bibliotekariens mest kräfvande åligganden, nämligen besvarandet af förfrågningar från utlandet och meddelande af uppgifter till vissa internationella kalendrar och handböcker.

Någon ökning af det nuvarande antalet af fem amanuenser anser jag mig icke böra ifrågasätta, men kan å andra sidan någon minskning däri ej heller vidtagas.

Däremot måste antalet kvinnliga biträden ökas. Sålunda torde erfordras ett biträde för den nytillkomna statistiken öfver dödsorsaker, två biträden på grund af den föreslagna förändringen och utvidgningen af jordbruksstatistiken och tre biträden för de nya grenarna finansstatistik och statistik öfver kommunaltekniska företag samt de planerade förändringarna beträffande statistiken öfver kommunernas finanser.

I fråga om vaktmästarne gifver den erfarenhet, som hittills kunnat

vinnas, vid handen, att det nuvarande antalet af två vaktmästare sannolikt redan nu får betraktas såsom otillräckligt, sedan ämbetsverket förflyttats till ny och större lokal. Då emellertid behovet af ökad vaktbetjäning torde kunna tillsvidare tillgodoses på annat sätt än genom anställande af ytterligare en vaktmästare, vill jag ej för närvarande ifrågasätta en ökning i vaktmästarnes antal.

Stockholm den 27 december 1911.

Ludvig Widell.

Den af chefen för statistiska centralbyrån lämnade utredningen rörande centralbyråns personalbehof under år 1913 gifver icke anledning till någon erinran från min sida. Särskildt finner jag lämplig den föreslagna anordningen, att öfverdirektören själf skulle utöfva den direkta ledningen af en af ämbetsverkets ifrågasatta byråer. Den i sammanhang härmed gjorda hemställan om anställande af en särskild förste aktuarie såsom biträde och sekreterare för öfverdirektören finner jag välgrundad. Beträffande den föreslagna byråindelningen tillåter jag mig påpeka, att den är så afpassad, att därest framdeles beslut skulle komma att fattas om upprättande af särskilda statistiska byråer inom finans- och jordbruksdepartementen, de här föreslagna finans- och jordbruksstatistiska byråerna inom statistiska centralbyrån kunna med hela sin personal öfverflyttas från centralbyrån till vederbörande departement.

*Departements-
chefen.*

Det under år 1913 för statistiska centralbyrån erforderliga antalet tjänstemän skulle sålunda utgöra, förutom chefen: två byråchefer, fyra förste aktuarier och fem aktuarier, af hvilka en tjänstgörande såsom bibliotekarie och en såsom registrator. För närvarande äro i ämbetsverket anställda tre förste aktuarier och tre aktuarier, af hvilka en på extra stat. Härvid har gifvetvis ej hänsyn tagits till den personal, som tillfälligtvis är anställd för folkräkningen och de pågående valstatistiska arbetena. Den föreslagna organisationen visar i jämförelse med den nuvarande en ökning med två byråchefer, en förste aktuarie och två aktuarier, hvarvid dock är att märka, att den ena byråchefen motsvaras af den byråchef i justitiedepartementet, som skulle indragas under år 1914.

För de föreslagna byråcheferna böra gifvetvis gälla samma villkor och bestämmelser för aflöningsförmånernas åtnjutande som för öfriga ordinarie tjänstemän i statistiska centralbyrån hvarjämte, enligt hvad jag förut därom anfört, dessa tjänstemän böra i sina fullmakter förpliktas att underkasta sig eventuell förflyttning till annat verk.

Af de föreslagna nya tjänstemannabefattningarna synas, enligt hvad jag förut anfört, de båda byråchefstjänsterna böra uppföras på ordinarie

*Aflönings-
medel för
statistiska
centralbyrån.*

- [14.] stat, hvarvid lämpligast synes vara, att då här är fråga om allenast enstaka tjänster, aflöningen beräknas till samma belopp, som utgår för motsvarande befattningar i ännu ej nyreglerade verk, sålunda 6,400 kronor. Anslaget till aflöningsmedel för statistiska centralbyrån, för närvarande utgörande 28,400 kronor, skulle sålunda behöfva höjas med 12,800 kronor till 41,200 kronor. För öfriga nya befattningar bör aflöningen uppföras på extra stat.

*Anslag
till biblio-
tekets under-
hållande.*

Till bibliotekets underhållande finnes på statistiska centralbyråns stat uppfördt ett reservationsanslag af 1,500 kronor. Beträffande detta anslag har statistiska kommittén anfört, att af detsamma skola bestridas kostnaderna för såväl bokinköp som inbindning. För intetdera af dessa ändamål lämnade emellertid anslaget numera tillräckliga medel, och särskildt hade under de senare åren en mycket stor del af den inkommande statistiska litteraturen måst förblifva i obundet skick. För ett tillfälligt afhjälpande af detta missförhållande hade af Riksdagen år 1909 beviljats ett extra anslag af 5,500 kronor till inbindning, men härigenom vore gifvetvis endast det närvarande behovet tillfredsställdt. För framtiden erfordrades en höjning af det ordinarie reservationsanslaget. Kommittén föreslog, att detta anslag skulle bestämmas till 3,000 kronor. Denna framställning af kommittén har af statistiska centralbyrån tillstyrkts.

För min del finner jag väl en höjning af ifrågavarande anslag behöflig, men anser densamma med hänsyn till af chefen för statistiska centralbyrån lämnade uppgifter för närvarande kunna begränsas till 500 kronor, vid hvilket förhållande anslaget i sin helhet skulle komma att utgöra 2,000 kronor.

*Anslag
till officiella
statistiska
trycket.*

Med afseende å hvad jag strax ämnar föreslå beträffande uppförande under sjunde hufvudtiteln af ett anslag till tryckningskostnader, lärer ur riksstaten böra uteslutas det för närvarande på statistiska centralbyråns stat uppförda anslag af 17,300 kronor till officiella statistiska trycket.

*Anslag
till utarbete-
tande af en
aflönings- och
pensions-
statistik.*

Vidare bör med hänsyn till hvad jag nyss anfört i fråga om aflönings- och pensionsstatistiken ur riksstaten uteslutas det för närvarande å statistiska centralbyråns stat uppförda anslag å 1,000 kronor till utarbetande af en aflönings- och pensionsstatistik.

*Anslag
till en statis-
tisk tidskrift.*

Till en statistisk tidskrift finnes för närvarande på statistiska centralbyråns stat uppfördt ett reservationsanslag på 1,400 kronor. Med anledning af att statistiska kommittén föreslagit upprättandet af en särskild af statistiska centralbyrån utgifven serie statistiska meddelanden, har

kommittén föreslagit indragande af den nuvarande tidskriften. Sedan numera flera af enskilda utgifna tidskrifter tillkommit, hvilka innehålla äfven uppsatser i statistiska ämnen, vore enligt kommitténs mening en genom statens försorg utgifven särskild statistisk tidskrift obehöfelig, i hvad den afsåge att fylla en vetenskaplig uppgift. För ett snabbt meddelande af den officiella statistikens resultat och särskildt af preliminära uppgifter vore tidskriften på grund af sitt utgifningssätt mindre lämpad. Då emellertid statistisk årsbok och det af kommittén föreslagna häftet preliminära uppgifter icke kunde utgifvas i sitt nya skick förrän i början af året efter det den nya staten trädte i kraft, måste de motsvarande i statistisk tidskrift ingående publikationerna utkomma ännu under det första året för statens tillämpande. Med hänsyn härtill behöfdes anslag för tidskriftens utgifvande under sistnämnda år. Såsom varande af tillfällig natur borde det anvisas på extra stat.

Dessa kommitténs förslag hafva af statistiska centralbyrån blifvit tillstyrkta.

I anslutning till hvad jag förut ifrågasatt rörande utgifvande af en statistisk årsbok och en serie statistiska meddelanden i öfverensstämmelse med kommitténs förslag, är det min afsikt att strax göra hemställan om afförande från riksstatens ordinarie anslag af nu berörda anslag samt i sammanhang därmed föreslå uppförande å extra stat för år 1913 af motsvarande belopp för samma ändamål.

Någon annan höjning af det för närvarande på ordinarie stat uppförda reservationsanslaget å 20,000 kronor till arfvoden åt tillfälliga biträden samt till vikariatsersättningar än som betingas af uppförande å stat af två byråchefer anser jag mig icke böra föreslå. Till vikariatsersättning under byråchefernas semester bör beräknas 500 kronor. De ytterligare för det med anslaget afsedda ändamål, däribland till föreslagna sex nya biträden, erforderliga medlen synas böra beviljas på extra stat, i likhet med hvad förhållandet varit under en följd af år.

Statistiska kommittén har vidare hemställt om anslag till sakkunniga biträden för statistiken öfver dödsorsakerna och jordbruksstatistiken. Innan erfarenheten visat, i hvilken utsträckning dylika biträden normalt kunna af centralbyrån behöfva anlitas, synes det mig emellertid ej lämpligt, att särskildt anslag härtill anvisas. De utgifter för nämnda ändamål, som under år 1913 kunna ifrågakomma, torde få bestridas under förskottstitel; deras belopp torde i hvarje fall blifva föga afsevärda.

Vid bifall till hvad jag nu föreslagit och hemställt skulle ordinarie staten för statistiska centralbyrån erhålla följande utseende.

Stat för statistiska centralbyrån.

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Summa.	Kronor.
<i>Aflöningsstat.</i>				
1 öfverdirektör och chef	5,000	2,000	7,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 byråchef	4,400	2,000	6,400	
1 byråchef	4,400	2,000	6,400	
1 förste aktuarie	3,000	1,500	4,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
2 förste aktuarier	6,000	3,000	9,000	
1 andre aktuarie	1,800	1,200	3,000	
1 dito dito	1,800	1,200	3,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 förste vaktmästare	800	300	1,100	
1 vaktmästare	500	300	800	
<i>Anmärkning:</i> Om vaktmästare åtnjuter bostad jämte vedbrand, skall, så länge dessa förmåner kvarstå och icke tillkomma honom såsom portvakt eller för andra åligganden utöfver tjänsten, lönen minskas med 150 kronor.				
Summa	27,700	13,500	41,200	41,200
<i>Reservationsanslag.</i>				
Till bibliotekets underhållande				2,000:—
• anfvoden åt tillfälliga biträden samt till vikariatsersättningar				20,500:—
				Summa 63,700—

På grund af hvad jag sålunda anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:ts måtte föreslå Riksdagen

dels medgifva

att i staten för statistiska centralbyrån må från och med år 1913 uppföras aflöning för två byråchefer med 6,400 kronor till hvardera, däraf 4,400 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar; samt

att en hvar af byråcheferna må äga rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring;

dels besluta, att de för statistiska centralbyråns tjänstepersonal i öfrigt gällande villkor och bestämmelser för aflöningsförmånernas åtnjutande jämväl skola äga tillämpning på nämnda byråchefer;

dels höja reservationsanslaget till bibliotekets underhållande, nu 1,500 kronor, med 500 kronor till 2,000 kronor;

dels vidare höja reservationsanslaget till arfvoden åt tillfälliga biträden samt till vikariatsersättning, nu 20,000 kronor, med 500 kronor till 20,500 kronor;

dels ock från staten utesluta reservationsanslaget till officiella statistiska trycket 17,300 kronor, till en statistisk tidskrift 1,400 kronor samt till utarbetande af en aflönings- och pensionsstatistik 1,000 kronor;

kommande vid bifall till hvad jag sålunda föreslagit de ordinarie anslagen till statistiska centralbyrån, nu utgörande tillhoppa 69,600 kronor, att i allt belöpa sig till 63,700 kronor.

Befrämjande i allmänhet af slöjderna.

Sedan en längre följd af år har under denna anslagstitel, hvilken för närvarande upptager ett anslagsbelopp af sammanlagdt 98,500 kronor kronor, utgått, bland annat, ett anslag till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, hvilka icke ägna sig åt bergshandteringen. Berörda anslag, hvilket för hvart och ett af åren 1888—1894 utgått med 5,000 kronor och för ett hvart af åren 1895—1902 med 10,000 kronor, blef på Kungl. Maj:ts framställning af 1902 års Riksdag höjdt till 20,000 kronor; och har detsamma från och med år 1903 utgått oförändradt.

På Kungl. Maj:ts förslag uppförde äfven 1902 års Riksdag under ifrågavarande titel ett anslag af 5,000 kronor till understöd åt sådana idkare af handtverk och annan mindre industri, hvilka bedriva sin verksamhet i den omfattning, att de i allmänhet icke själfva deltaga i yrkesarbetet, och som önska att genom inhämtande i främmande länder af nya arbetsmetoder m. m. förvärfva ytterligare insikter och erfarenhet. Detta senare anslag, som för hvart och ett af åren 1903—1905 utgått med 5,000 kronor höjdes af 1905 års Riksdag till 10,000 kronor. I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning höjde 1909 års Riksdag berörda anslag till 15,000 kronor, med förklarande tillika, att anslaget finge användas till beredande af understöd i nämnda hänseende åt idkare af handtverk och annan mindre industri, oberoende af den omständigheten, huruvida ifrågavarande yrkesidkare själfva deltog i yrkesarbetet eller icke, och har detta anslag därefter utgått oförändradt.

Fråga har nu uppstått om höjning af båda omförmälda anslag.

Vidkommande först anslaget till reseunderstöd åt tekniker har Sveriges industriförbund i en till Kungl. Maj:t ingifven skrift, under framhållande af nödvändigheten för vårt lands industri att tillgodogöra sig utlandets framsteg på den industriella ekonomiens och organisa-

[15.]

Höjning af anslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker.

[16.]

Höjning af anslaget till reseunderstöd åt idkare af handtverk och annan mindre industri.

- [16.] tionens område, i underdånighet hemställt, att af nämnda anslagsmedel under de närmaste åren minst en tredjedel måtte afses som understöd för sådana tekniker, som särskildt i utlandet ämnade studera industriell ekonomi och organisation, äfvensom att förbundet måtte sättas i tillfälle att föreslå de personer, som efter ansökan företrädesvis borde komma i åtanke vid fördelningen af den sålunda disponerade delen af anslaget.

Efter nådig remiss har kommerskollegium den 28 sistlidna oktober afgifvit underdånigt utlåtande öfver nämnda framställning och därvid anfört följande.

Kollegium funne det syftemål, som låge till grund för industriförbundets hemställan, synnerligen beaktansvärdt. Den svenska industrien intoge ju, rent tekniskt sedt, i de flesta afseenden en hög ståndpunkt. Härtill torde i sin mån hafva bidragit de möjligheter, som stått våra ingenjörer till buds att med understöd af allmänna medel i utlandet följa de senaste framstegen inom den industriella tekniken. Det vore emellertid ej blott på detta område af det industriella lifvet, som de senaste decennierna varit en tid af förut oanadt uppsving. Teknikens snabba utveckling hade i sin ordning gifvit upphof till helt nya arbets-, tids- och penningebesparande driftmetoder. Den moderna massproduktionen hade möjliggjort en allt längre gående arbetsfördelning ej mindre inom de särskilda industriella anläggningarna än äfven hvad beträffade gränserna för deras inbördes verksamhetsområde. I allmänhet torde kunna sägas, att det moderna industriella lifvet beträffande organisationen af såväl tillverkning som afsättning rörde sig inom helt nya former, betydligt mera ekonomiska än de för blott få år sedan gängse, äfvensom att ett tillgodogörande af framstegen på detta område lika väl som teknikens fulländning utgjorde ett oeftergifligt villkor för framgångsrik konkurrens på världsmarknaden. Hvad vårt land beträffade, kunde det ej förnekas att vår industri i allmänhet ej i tillbörlig grad tillgodogjort sig utvecklingen inom de områden, som afsåges i industriförbundets framställning, trots att under den allra senaste tiden ett lifligare intresse för hithörande frågor kunnat förspörjas. Såsom äfven förbundet framhållit, hade de tekniker, som begagnat sig af statens reseunderstöd, såvidt af reseberättelserna framgått, ägnat betydligt mera uppmärksamhet åt industriens tekniska än dess administrativa spörsmål. De personer, som anhölle om reseunderstöd för särskildt studium af ekonomiska och organisatoriska frågor, utgjorde i allmänhet i förhållande till öfriga sökande ett ringa fåtal. Så till exempel hade under innevarande år, då likväl nyssberörda större lifaktighet å detta område visat sina verkningar

äfven beträffande de ingifna stipendieansökningarna, af hela antalet sådana eller 110 endast 7 afsett studium af industriell ekonomi och organisation, häri äfven sådana ansökningar inbegripna, i hvilka därför-utom annat studieändamål uppgifvits.

Kollegium ansåge det emellertid icke lämpligt att, såsom industriförbundet föreslagit, särskildt afsätta en viss större del af ifrågavarande statsanslag till reseunderstöd för nämnda slag af studier. Om samtliga de personer, som under innevarande år för sådana studier anhållit om stipendium, tilldelats dylikt, hade deras sammanlagda stipendiesumma, efter de senare årens genomsnittsbelopp räknadt, ej uppgått till $\frac{1}{3}$ af hela anslagssumman, 20,000 kronor. Äfven om de kommande åren skulle medföra ett ökad tillopp af sådana sökande, kunde en åtgärd sådan som den af förbundet föreslagna komma att innebära en orättvisa mot andra, inom sitt fack måhända mera kompetenta sökande. Den enligt kollegii förmenande lämpligaste utvägen att bereda ökad tillfälle till studieresor i det af förbundet angifna syfte låge däremot i en, med bibehållande af hittills följd fördelningsgrund, samt med förbundet lämnadt tillfälle att yttra sig öfver ansökningar om understöd för nämnda slag af resor, verkställd höjning af anslaget i dess helhet. En sådan höjning syntes äfven ur andra synpunkter vara önskvärd. Den storartade utveckling, som vårt lands industri under det sistförflutna årtiondet genomgått, hade nämligen för våra tekniker naturligen medfört en väsentligt stegrad möjlighet till arbetstillfällen. Den ökning af ingenjörskåren, som häraf blifvit en följd, framginge bland annat af den alltjämt fortgående stegringen af tekniska högskolans elevantal, hvilket höstterminen 1901 utgjorde 440 och innevarande års vårtermin 516. Vid bedömande af frågan, huruvida ökade möjligheter till reseunderstöds erhållande vore af behovet påkallade, torde emellertid, förutom den rent kvantitativa tillväxten af produktionen inom vårt land, ännu en annan omständighet böra komma i betraktande. Den äldre svenska industrien omfattade som bekant endast ett fåtal tillverkningsgrenar, i allmänhet äsyftande en föga långt gående bearbetning af våra viktigaste naturprodukter. I våra dagar däremot, då utvecklingen inom de mera framskridna industriländerna ginge i riktning mot en inom egna gränser så långt som möjligt drifven förädling af inhemska eller utländska råvaror, kännetecknades den svenska industrien af en i fråga om produktionens beskaffenhet långt större mångsidighet än förr. Att den ena nya industrigrenen efter den andra allt fortfarande vunne burskap hos oss, vore ju en allmänt känd och glädjande företeelse. Det låge i öppen dag, att en sådan utvecklingsgång inom vår industri måste ställa betydligt större

[16.]

kraf än hittills på våra ingenjörers specialutbildning, äfvensom att dessa kraf omöjligen kunde tillgodoses endast genom högskolestudier, vid hvilka ju en längre gående specialisering endast inom vissa gränser vore tänkbar. Såsom ett synnerligen lämpligt komplement till hvad sålunda i stora drag vid högskolan inhämtats komme därför på arbetsplatsen vunna erfarenheter rörande den särskilda industrigren, åt hvilken vederbörande ville ägna sig. Att härvidlag studieresor i främmande land måste tillerkännas en allt större betydelse, framginge af hvad ofvan anförts beträffande den svenska industriens sträfvanden att i allt större utsträckning upptaga nya tillverkningar; och att äfven teknikerna själfva till fullo visste att uppskatta de fördelar som de utländska studieresorna innebure, framginge af följande öfersikt af antalet sökande till understöd från ifrågavarande anslag och beviljade reseunderstöd under hvartdera af åren 1887—1911.

År	Antal sökande	Beviljade reseunderstöd	År	Antal sökande	Beviljade reseunderstöd
1887	17	6	1900	63	20
1888	40	6	1901	55	18
1889	12	6	1902	78	17
1890	17	7	1903	81	32
1891	24	8	1904	88	24
1892	20	8	1905	113	28
1893	33	9	1906	127	30
1894	33	9	1907	135	26
1895	41	17	1908	120	26
1896	54	17	1909	134	26
1897	46	18	1910	148	25
1898	46	18	1911	110	24
1899	61	17			

Under perioden 1887—1894 utgjorde, i jämnade tal, årliga medeltalet af sökande 25 och af beviljade stipendier 7, antalet stipendiat i procent af antalet sökande 30 samt genomsnittsbeloppet af de utdelade stipendierna 678 kronor. För åren 1895—1902 utgjorde motsvarande tal respektive 56, 18, 32 och 563 samt för tiden 1903—1911 respektive, 117, 27, 23 och 747. Af hvad sålunda anförts framginge alltså, att ansökningarnas antal under sistnämnda period befunnit sig i en rask

och så godt som oafbruten stegring, under det att de utdelade stipendierna år 1911 uppgått till endast $\frac{3}{4}$ af de under periodens första år beviljade, beroende på att man sedan några år ansett nödigt att verkställa en genomgående höjning af stipendiebeloppen. Härjämte framhölles, att den stadigt växande procenten af sökande, som icke kommit i åtnjutande af reseunderstöd, till allra största delen utgjorts af till reseunderstöds erhållande fullt kompetenta personer.

På nu angifna grunder har kollegium, som ansett anslaget för närvarande ej böra höjas med större belopp än 5,000 kronor, i underdånighet hemställt, att anslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, hvilka icke ägna sig åt bergshandteringen, måtte höjas från 20,000 till 25,000 kronor.

Hvad härefter angår anslaget till reseunderstöd åt idkare af handverk och annan mindre industri har kommerskollegium i underdånig skrifvelse den 31 oktober 1911 gjort framställning om höjning af samma anslag samt därvid öfverlämnat en till kollegium ingifven skrift, däri styrelsen för Sveriges handtverksorganisation, under förmälan, bland annat, att ändamålet med ifrågavarande reseunderstöd i åtskilliga fall torde kunna vinnas med studieresor inom vårt eget land, i enlighet med af organisationen på dess årsmöte 1911 gjordt uttalande hemställt om kollegii medverkan i syfte, *dels* att nämnda anslag, som för närvarande endast afsåge utrikes studieresor, måtte från och med år 1913 få tagas i anspråk för dylika resor jämväl inom landet och af denna anledning höjas till 18,000 kronor, däraf dock årligen tillsvidare högst 3,000 kronor borde få användas till reseunderstöd för inrikes studier med högst 300 kronor åt hvarje stipendiat, *dels ock* att inrikes reseunderstöd skulle kunna erhållas för studier ej endast vid verkstäder och industriella anläggningar utan jämväl vid yrkesskolor och fackkurser eller andra yrkesutbildningsinstitut m. m. samt därjämte för studiebesök vid svenska utställningar, för hvilka icke särskilda stats- eller kommunstipendier erhöles.

I sin sistberörda skrifvelse har kollegium till en början anført, att kollegium delade handtverksorganisationens åsikt därom, att det syfte, som låge till grund för statens understöd åt yrkesidkare för resor i främmande länder, i åtskilliga fall torde kunna vinnas i lika hög grad genom studieresor inom vårt eget land. Så torde för handtverksidkare i mera aflägsset liggande delar af landet besök i studieändamål i hufvudstaden eller å andra platser inom vårt land, där lifligare industriell verksamhet rådde, ofta kunna medföra väsentligen ökade yrkeskunskaper. Resor till platser inom landet, där utställningar vore anordnade eller

[16.] där särskilda utbildningskurser för handtverksidkare hölles, borde gifvetvis också kunna blifva till nytta för vederbörande. Det borde ej heller lämnas obeaktadt, att nödvändigheten vid utländska studieresor att åtminstone i någon grad förstå det främmande landets språk understundom torde omöjliggöra för i öfrigt kompetenta personer att företaga sådana studieresor. Genom anordnandet af inländska studieresor skulle äfven nu åsyftade personer kunna få tillfälle att förkofra sig i sitt yrke. Kollegium ansåge det därför önskvärdt, att understöd från ifrågavarande anslag kunde utdelas äfven för studieresor inom landet.

I sammanhang härmed har kollegium meddelat, att de båda åren 1910 och 1911, under hvilka anslaget utgått med sitt nuvarande belopp, 15,000 kronor, antalet sådana sökande, som kunnat ifrågakomma till erhållande af understöd från anslaget, utgjort 81 år 1910 och 86 år 1911, att reseunderstödet tilldelats det förra året 31 personer, det senare året 32, samt att understödsbeloppet för hvarje person utgjort i medeltal 484 kronor år 1910 och 469 kronor år 1911, och har kollegium med hänsyn till den omfattning, hvari anslaget sålunda tagits i anspråk, såsom sin åsikt uttalat, att för förverkligande af förslaget om reseunderstöd jämväl för inrikes studieresor en höjning af anslagsbeloppet vore påkallad, hvilken höjning syntes kollegium lämpligen böra bestämmas till det af handtverksorganisationen föreslagna beloppet 3,000 kronor.

Emellertid har kollegium icke ansett ändamålsenligt att, såsom i handtverksorganisationens nyssberörda framställning blifvit ifrågasatt, fastslå ett visst högsta belopp, som af anslaget skulle få användas för utdelande af understöd till inrikes studieresor. Omständigheter kunde nämligen, framhölle kollegium, förekomma, som under något visst år skapade alldeles särskilda tillfällen att inom landet inhämta erfarenheter på yrkesflitens område, till exempel utställningar, omfattande en mängd handtverks- eller industrigrenar. Vid inträffandet af sådana särskilda förhållanden, som väl säkerligen komme att medföra en stegring af antalet ansökningar om inrikes reseunderstöd, kunde det finnas lämpligt att, oafsedt befintligheten eller icke af särskilda stipendier för ändamålet, taga en något större del af anslaget i anspråk för studieresor inom landet. Ännu en annan omständighet talade för önskvärdheten, att Kungl. Maj:t äfven med ofvan föreslagna utvidgning af anslagets ändamål lämnades fullt fria händer i fråga om detsamma fördelning. Det syntes nämligen ej böra möta något hinder för en person att af ifrågavarande anslag söka och erhålla ett stipendium för studier såväl inom som utom Sveriges gränser. Om till exempel en i Norrland bosatt person önskade bedriva studier i Tyskland, borde det lämpligen ej förmenas honom,

att, med anlitande af stipendiemedel och inom den för resan fastställda minimitiden, på vägen genom Sverige tillgodogöra sig de erfarenheter inom hans fack, som kunde stå till buds. Möjlighet till studieresor enligt sålunda sammanställd plan förefunnes äfven beträffande vissa andra anslag af statsmedel för studieresor inom- och utomlands, exempelvis vidkommande det i riksstaten anvisade ordinarie anslaget å 10,000 kronor till reseunderstöd åt personer, hvilka ägnade sig åt landtbrukets vetenskapliga eller praktiska studium och önskade att genom resor inom Sverige eller i främmande länder utvidga sina kunskaper i yrket.

Slutligen har kollegium med hänsyn särskildt till hvad nyss anförts rörande önskvärdheten af kombinerade in- och utrikes studieresor förklarat sig icke heller kunna biträda hvad handtverksorganisationen föreslagit beträffande visst maximibelopp i fråga om stipendium för inrikes studieresa.

På grund af hvad sålunda framhållits har kollegium hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder i syfte *dels* att ifrågavarande anslag måtte, under de villkor och bestämmelser, som Kungl. Maj:t kunde finna godt föreskrifva, få tagas i anspråk jämväl för inrikes studieresor, *dels* att anslaget, hvars ändamål i sammanhang härmed lämpligen torde kunna angifvas vara: understöd åt idkare af handtverk och annan mindre industri för studieresor inom Sverige eller i främmande länder, måtte till sitt belopp höjas med 3,000 kronor eller från 15,000 kronor till 18,000 kronor.

En höjning af båda dessa anslag med de af kommerskollegium *Departements-*
chefen. föreslagna belopp synes mig på här angifna skäl väl motiverad, och anser jag den föreslagna ändringen af bestämmelsen för användningen af det af mig senast omnämnda anslaget vara lämplig och ändamålsenlig. Såväl härutinnan som i öfrigt kan jag instämma i hvad kommerskollegium anført.

I sammanhang härmed tillåter jag mig draga under Eders Kungl. Maj:ts pröfning en af kommerskollegium i underdånig skrifvelse den 1 oktober 1910 gjord hemställan om åtgärder i syfte, att hos kollegium innestående odisponerade behållningar å, bland andra, ifrågavarande anslag måtte för framtiden komma att användas i samband med fördelandet af årsanslagen.

I sistnämnda skrifvelse har kollegium meddelat, att sagda behållningar -- hvilka utgjordes dels af förverkade återstoder af stipendier dels ock af stipendiebelopp, som antingen återbetalats eller ock af veder-

[16.] börande icke lyftats utan att återbetalningen eller anmälan om hinder för reseunderstödet användande gjorts å sådan tid, att beloppen fått af collegium disponeras — å nu ifrågavarande anslag uppgått till sammanlagdt följande belopp:

år 1905	2,275: —	kronor
„ 1906	3,925: —	„
„ 1907	3,125: —	„
„ 1908	4,712: 50	„
„ 1909	2,712: 50	„ ;

och har collegium till stöd för sin sistberörda framställning åberopat, att antalet kompetenta sökande under nämnda år varit så stort, att icke på långt när alla kunnat komma i åtnjutande af reseunderstöd från dessa anslag.

Statskontoret, som på grund af nådig remiss den 21 december 1910 afgifvit underdånigt utlåtande angående denna framställning, har däruti meddelat, att nyss angifna odisponerade belopp inlevererats till statskontoret, samt hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att medgifva, dels att förevarande anslag måtte i riksstaten uppföras såsom särskilda reservationsanslag, dels ock att förefintliga besparingar å anslagen måtte användas på samma sätt som det löpande årets anslag.

För att bereda tillgång till dessa anslag erfordras att det under sjunde hufvudtiteln uppförda anslaget till befrämjande i allmänhet af slöjderna om 98,500 kronor, — hvarifrån, utom förberörda anslag, utgå 10,500 kronor till manufakturernas befrämjande, 50,000 kronor till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena, hvilka önska i främmande länder förvärfva sig ökade insikter och konstfärdighet, och 3,000 kronor utan särskildt angifvet ändamål — ökas med 8,000 kronor till 106,500 kronor.

Åberopande hvad jag nu anført, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att höja och under anslagstiteln »befrämjande i allmänhet af slöjderna» såsom reservationsanslag uppföra

dels det nu anvisade anslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, hvilka icke ägna sig åt bergshandteringen, med 5,000 kronor från 20,000 kronor till 25,000 kronor;

dels ock det till reseunderstöd åt idkare af handtverk och annan mindre industri, oberoende af den omständigheten, huruvida ifrågavarande yrkesidkare själfva deltaga i yrkesarbetet eller icke, nu anvisade anslag å 15,000 kronor med 3,000 kronor till 18,000 kronor, med för-

klarande tillika, att anslaget må användas till understöd åt idkare af handtverk och annan mindre industri, oberoende af den omständigheten, huruvida de själfva deltaga i yrkesarbetet eller icke, hvilka önska att genom resor inom Sverige eller i främmande länder förvärfva ytterligare insikter och erfarenhet i sitt yrke, [16.]

äfvensom medgifva, att från och med år 1912 förefintliga besparingar å ifrågavarande anslag från föregående år må användas på samma sätt som det löpande årets anslag;

kommande, i händelse af bifall till hvad sålunda föreslagits, anslaget till befrämjande i allmänhet af slöjderna att ökas med 8,000 kronor från 98,500 kronor till 106,500 kronor.

Befrämjande i allmänhet af bergsbruket.

Under denna anslagstitel har under en lång följd af år utgått ett belopp af 6,000 kronor till understöd åt personer, hvilka önska att i främmande länder förvärfva sig ökad insikt och skicklighet i hvad till bergshandteringen hör. [17.]

*Förändring i
anslagets till
reseunderstöd
åt bergstekni-
ker natur.*

I underdånig skrifvelse den 1 oktober 1910 har kommerskollegium anhållit om vidtagande af åtgärder i syfte att hos kollegium innestående odisponerade behållningar å, jämte andra, ifrågavarande anslag måtte för framtiden få användas i sammanhang med fördelandet af årsanslaget. Kollegium har därvid meddelat, att de å detta anslag för ändamålet ej använda belopp utgjorde *dels* förverkade återstoder af stipendier, *dels ock* stipendiebelopp, som antingen återbetalats eller ock af vederbörande icke lyftats, utan att återinbetalningen eller anmälan om hinder för reseunderstödet användande skett å sådan tid, att beloppen fått af kollegium disponeras; och hade de sålunda odisponerade beloppen uppgått år 1905 till 300 kronor, år 1906 till 500 kronor och år 1908 till 400 kronor. Till stöd för sin berörda anhållan har kollegium anført, att antalet sökande så betydligt öfverstege antalet reseunderstöd, att icke på långt när alla kompetenta sökande kunnat komma i åtnjutande af reseunderstöd, vid hvilket förhållande det syntes kollegium önskvärdt, att vid anslagets fördelning uppkomna besparingar å anslaget finge tagas i anspråk.

Statskontoret, som öfver denna framställning afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, har meddelat, att förenämnda belopp redan inlevererats till statskontoret, samt hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att medgifva, *dels* att anslaget i fråga uppfördes i riksstaten såsom reservationsanslag under samma rubrik som hittills, *dels ock* att förefintliga besparingar måtte få användas på samma sätt som det löpande årets anslag.

- [17.] Med afseende å hvad i denna sak förekommit hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen
dels att från och med år 1913 såsom reservationsanslag i riksstaten upptaga det till understöd åt personer, hvilka önska att i främmande länder förvärfva sig ökad insikt och skicklighet i hvad till bergshandteringen hör, under anslagstiteln »befrämjande i allmänhet af bergsbruket» uppförda anslag å 6,000 kronor,
dels och medgifva att från och med år 1912 förefintliga besparingar å ifrågavarande anslag från föregående år må användas på samma sätt som det löpande årets anslag.

Höjning af anslaget till biträde inom finansdepartementet vid beredning af ärenden rörande bankväsendet m. m.

[18.]
*Höjning af
 anslaget till
 biträde inom
 finansdeparte-
 mentet vid be-
 redning af
 ärenden
 rörande bank-
 väsendet m. m.*

I skrifvelse den 14 december 1911 har bankinspektören anfört följande:
 I samband med beslutet om indragning af finansdepartementets bankbyrå med 1909 års utgång hade bestämts, att handläggningen af bankbyråärendena i regel skulle anförtrös åt sekreteraren i bankinspektionen; och hade samtidigt vidtagits den förändring i sekreterarens aflöning, att han, i stället för sitt ditintills åtnjutna arfvode af 1,200 kronor årligen såsom amanuens å bankbyrån, skulle erhålla ett årligt arfvode af 2,600 kronor. Då hans aflöning å bankinspektionens stat skulle utgå med oförändradt belopp, 2,400 kronor, hvaraf 1,600 kronor lön och 800 kronor tjänstgöringspenningar, hade sekreterarens hela aflöning från och med år 1910 uppgått till 5,000 kronor årligen.

Jämlikt nådiga brefvet den 26 november 1909 utginge sekreterarens arfvode af ett å sjunde hufvudtiteln uppfördt ordinarie förslagsanslag, högst 4,000 kronor, till biträde inom finansdepartementet vid beredning af ärenden rörande bankväsendet m. m. Återstoden af detta anslag eller således 1,400 kronor hade ställts till chefens för finansdepartementet förfogande för att användas till bestridande af kostnaden för biträde vid upprättande af statistiska uppgifter angående bank- och hypoteksinsrättningar samt andra för handläggning af ofvanberörda ärenden erforderliga utgifter; och utginge i årlig aflöning till statistiskt biträde 1,200 kronor.

I det nådiga brefvet vore vidare stadgadt, bland annat, att de med befattning i bankinspektionen förenade tjänstgöringspenningar eller däremot svarande belopp finge uppbäras endast för den tid, tjänstens innehafvare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men skulle för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, utgå till den, som tjänsten

förrättat, samt att den, som af sjukdom hindrades att förrätta sin tjänst, [18.] ägde uppbära hela lönen.

Enligt nådiga instruktionen för bankinspektionen af nämnda dag finge sekreteraren åtnjuta semester under en och en half månad årligen. Han ägde härunder uppbära full aflöning å bankinspektionens stat, men nödgades däremot till följd af anslagets knapphet till sin ställföreträdare afstå sitt å semestertiden belöpande arfvode från finansdepartementet. Begagnandet af semester föranledde alltså en minskning i sekreterarens aflöning med 325 kronor. Och under iråkad sjukdom ägde sekreteraren uppbära allenast sin lön å bankinspektionens stat, 133 kronor 33 öre i månaden.

Då emellertid sekreteraren icke syntes med afseende på sin godtgörelse från finansdepartementet böra vara sämre ställd än i fråga om aflöningen å bankinspektionens stat, vore det önskvärdt, att anslaget till biträde inom finansdepartementet vid beredning af ärenden rörande bankväsendet samt med upprättande af statistiska uppgifter rörande bank- och hypoteksinrättningar förhöjdes med 500 kronor samt att af sekreterarens ifrågavarande arfvode viss del förklarades motsvara lön och viss del tjänstgöringspenningar.

I likhet med bankinspektören finner jag det innebära en oegentlighet, att sekreteraren i bankinspektionen är i angifna hänseende sämre ställd än i fråga om sin aflöning å bankinspektionens stat. Att sekreterarens aflöning delvis utgår såsom arfvode har föranledts däraf, att godtgörelsen för vissa af sekreterarens göromål ansetts böra bestridas af allmänna medel och icke, såsom aflöningarna å bankinspektionens stat, af bankernas bidrag. Däremot kan dessa göromåls natur icke sägas i och för sig hänvisa på ifrågavarande aflöningsform såsom den lämpligaste. Då sekreterarens hela aflöning enligt 1909 års statsverksproposition skulle utgöra 5,000 kronor, var det nog heller icke förutsedt, att han vid begagnandet af semester skulle nödgas till sin vikarie afstå en del af denna aflöning, som härigenom regelbundet måste komma att understiga det beräknade beloppet.

För att sådant afdrag icke skall ske, lär en uppdelning af sekreterarens arfvode i lön och tjänstgöringspenningar böra äga rum, och torde härvid 1,800 kronor böra förklaras motsvara lön och 800 kronor tjänstgöringspenningar.

En nödvändig förutsättning för att sekreterarens arfvode skall kunna på angifvet sätt uppdelas är emellertid, såsom bankinspektören erinrat, att det anslag, af hvilket arfvodet utgår, och hvilket alltså äfven måste

*Departements-
chefen.*

- [18.] tagas i anspråk för ersättning åt sekreterarens vikarie, undergår någon förhöjning. Då vikarie åt sekreteraren måste sökas utom bankinspektionen och lärar komma att äga ringa utsikt till befordran inom ämbetsverket, är det nämligen af nöden att kunna erbjuda honom en i och för sig nöjaktig ekonomisk godtgörelse. De tvåhundra kronor, hvilka återstå odisponerade af ifrågavarande anslag, förslå emellertid ej ens till beredande af sådan ersättning under sekreterarens semester. En ökning af anslaget är därför erforderlig, men den lärar icke behöfva beräknas högre än till 300 kronor.

Jag hemställer på grund af det anförda, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att höja det å sjunde hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till biträde inom finansdepartementet vid beredning af ärenden rörande bankväsendet samt med upprättande af statistiska uppgifter rörande bank- och hypoteksinrättningar, högst 4,000 kronor, till högst 4,300 kronor eller med 300 kronor.

Skrifmaterialier och expenser, ved m. m.

[19.]
Skrifmaterialier och
expenser, ved
m. m.

Sedan en längre tid tillbaka hafva de å riksstatens särskilda hufvudtitlar uppförda förslagsanslagen till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. i allmänhet visat sig otillräckliga för bestridande af de utgifter, som skolat därifrån gäldas; i följd hvaraf å dessa anslag uppstått brister, som särskildt under de senaste åren uppgått till betydande belopp. Riksdagens revisorer upptogo denna fråga till behandling i sin till 1911 års Riksdag afgifna berättelse, hvori de framlade en tabell till upplysning angående dessa anslags ställning under senast förflutna år samt vidare anförde:

»Sedan, med anledning af 1904 års statsrevisorers framställning i ämnet, 1905 års Riksdag i skrifvelse till Kungl. Maj:t framhållit angelägenheten af att de i riksstaten uppförda förslagsanslagen höjdes för att bereda statsregleringen önskvärd stadga, beslutades vid 1906 års riksdag förhöjningar i åtskilliga förslagsanslag och bland dem äfven de nu ifrågavarande. Af förestående tabell (införd i revisorernas berättelse) framgår att dessa anslag under 2 samt 4—9 hufvudtitlarna år 1907 höjdes med sammanlagdt 277,684 kronor. Men oaktadt detta öfverskredos expensanslagen under nämnda titlar samma år med 346,345 kronor; och för år 1909 utgör motsvarande brist 352,108 kronor.

Revisorerna hafva vid granskning af ifrågavarande förslagsanslag

under de olika hufvudtitlarna bibragts den uppfattningen, att större sparsamhet i flera afseenden bort kunna iakttagas vid fråga om utgifter till förenämnda ändamål. Redan 1884 års Riksdag anhöll med anledning af framställning från föregående års statsrevisorer, att Kungl. Maj:t behagade taga i öfvervägande, hvilka åtgärder lämpligen borde vidtagas för vinnande af önskvärd begränsning af utgifterna från anslagen till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. [19.]

Då utgifterna för ifrågavarande ändamål, enligt hvad af förestående tabell framgår, visa en bestämd tendens att alltjämt stiga, synas de åtgärder, som föranledts af Riksdagens sistnämnda skrifvelse, icke hafva varit tillfyllestgörande; och på grund häraf föranlätas revisorerna att ifrågasätta, huruvida icke ytterligare åtgärder må kunna vidtagas för nedbringande af de kostnader, som bestridas af de under de olika hufvudtitlarna uppförda förslagsanslagen till skrifmaterialier och expenser, ved m. m.

Slutligen hafva revisorerna, som trott sig finna, att från förenämnda förslagsanslag bestridts utgifter, hvartill tillgångar synts hafva bort på annat sätt beredas, velat ifrågasätta, huruvida icke närmare föreskrifter må lämpligen kunna meddelas beträffande användandet af medel från dessa anslag.»

Häröfver inhämtades utlåtanden från arméförvaltningen, marin-förvaltningen och statskontoret, hvilken sistnämnda myndighet framhöll, bland annat, att ett bedömande af, hvilka åtgärder i de af revisorerna antydda afseenden som kunde lämpligen vidtagas, förutsatte en närmare utredning om, huru ifrågavarande kostnader under de särskilda åren fördelat sig på olika slag af expenser, hvilket kunde utrönas endast genom en detaljerad undersökning af de särskilda ämbetsverkens och myndigheternas expensmedelsräkningar.

I underdånig skrifvelse den 31 maj 1911 anförde därefter Riksdagen i denna fråga följande:

»Otvifvelaktigt är att, på sätt af revisorerna framhållits, ämbetsverkens expensutgifter visa en tendens till stegring, som måste mana till öfvervägande, huruvida icke åtgärder kunna vidtagas till begränsning af dessa utgifter. Äfven med behörigt iakttagande af att statsförvaltningens år från år växande omfång naturligtvis betingar en viss ökning af ifrågavarande utgifter och med allt erkännande af att, såsom af statskontoret framhålles, en del af dessa utgifter motsvaras af besparing i kostnaderna för arbetskraft, anser sig Riksdagen kunna antaga att, därest ej mindre nödig sparsamhet med expensmedlen i hvarje särskildt fall iakttoges än äfven noggrannare föreskrifter beträffande de

[19.] ändamål, som från expensanslagen må tillgodoses, blefve utfärdade, en minskning i ifrågavarande utgifter skulle kunna åstadkommas. För sådant ändamål torde det jämväl vara af betydelse, om, såsom af statskontoret ifrågasättes, bestämmelser meddelades, i hvilken utsträckning ämbetsverken själfva må besluta angående sina expensutgifter eller desamma böra underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning. På grund af hvad sålunda anförts, får Riksdagen anhålla, det tacktes Eders Kungl. Maj:t taga under öfvervägande, hvilka åtgärder må kunna vidtagas till vinnande af begränsning i utgifterna från förslagsanslagen till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., och därefter meddela det beslut i ärendet, hvartill omständigheterna må föranleda.»

Redan förut hade emellertid förevarande ämne blifvit föremål för behandling hos regeringen. Då det vid uppgörandet af förslag till statsregleringen för år 1912 visade sig, att vissa af ifrågavarande förslagsanslag behöfde icke oväsentligt ökas, ansågs det, med hänsyn till den betydande storleken af de belopp, hvarmed vissa af dessa anslag under de senaste åren öfverskridits, önskligt att, innan framställning gjordes till Riksdagen om anslagens ökning, en närmare undersökning verkställdes rörande dessa anslag och orsakerna till deras öfverskridande.

På grund häraf och med afseende jämväl å hvad i ämnet anförts i den till 1911 års Riksdag afgifna revisionsberättelse samt hvad statskontoret härom yttrat, uppdrogs genom nådigt beslut den 31 mars 1911 åt statskommissarien Per Södermark att inom finansdepartementet biträda vid verkställande af utredning rörande de under de särskilda hufvudtitlarna å riksstaten uppförda förslagsanslagen till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. Ifrågavarande utredning borde innefatta redogörelse för dessa anslags tillkomst och ursprungliga ändamål äfvensom för deras utveckling till närvarande tid, i hvilket sistnämnda afseende utredningen särskildt borde utvisa de olika slag af kostnader, för hvilka anslagen användts, samt huru utgifterna särskildt under senare åren fördelat sig å dessa olika slag af expenser. Vidare borde med ledning af denna redogörelse undersökas, hvilka åtgärder som lämpligen kunde vidtagas för vinnande af besparing, samt huruvida i sådant syfte eller af annan anledning det kunde finnas erforderligt, att angående anslagen och deras användning meddelades närmare föreskrifter än hittills ägt rum. Särskildt angeläget vore härvid, att anslagens ändamål blefve fullt tydligt fixerade. I sammanhang med undersökning om, huru detta syfte lämpligen kunde vinnas, borde tagas i öfvervägande, huruvida icke för ändamål, som nu tillgodosåges med anslag af ifrågavarande slag, borde anvisas två eller flera särskilda anslag.

Riksdagens nyssberörda skrifvelse blef därefter den 22 juni 1911 till Södermark öfverlämnad för att tagas i öfvervägande vid fullgörande af det sålunda meddelade uppdraget.

I en den 4 november 1911 till mig aflåten skrifvelse har nu Södermark framlagt resultaten af den gjorda utredningen, hvilken skrifvelse till en början innehåller följande redogörelse för expensanslagens tillkomst samt utveckling till närvarande tid.

De nuvarande förslagsanslagen till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. leda sitt ursprung från den vid 1809—10 års riksdag fastställda riksstaten. Därförut voro för ifrågavarande ändamål vissa belopp anslagna å de särskilda ämbetsverkens stater; men härom yttrade nämnda riksdags statsutskott, att för de till skrifmaterialier, expenser, ved och ljus för de civila verken bestådda medel hade »för vinnande af ordning och redighet särskilda stater blifvit författade och beloppet på allmänna utgiftsstaten (dåvarande åttonde hufvudtiteln) uppfördt, efter som det hvarken vore eller kunde vara annat än förslagssummor, hvilka vore årliga förändringar underkastade».

I enlighet härmed öfverflyttades till allmänna utgiftsstaten följande belopp, nämligen

från nedre justitierevisionens	stat	rdr b:co	1,200: —
„ Svea hofrätts	„	„	1,500: —
„ Göta „	„	„	1,000: —
„ krigshofrätts	„	„	375: —
„ Kungl. Maj:ts cancellis	„	„	6,350: —
„ kammarkollegii	„	„	2,100: —
„ statskontorets	„	„	1,250: —
„ kommerskollegii	„	„	1,408: 16
„ kammarrätts	„	„	1,300: —
„ kollegii medici	„	„	500: —
„ tabellkommissionens	„	„	50: —
„ landtmäterikontorets	„	„	400: —
„ krigskollegii	„	„	3,409: 32
„ generaladjutanternas	„	„	66: 32
och „ förvaltningens för sjöärenderna	„	„	1,025: —
eller tillhopa		rdr b:co	21,934: 32

hvaraf alltså 17,433 rdr 16 sk. belöpte sig på de civila och 4,501 rdr 16 sk. på de militära ämbetsverken.

Historik rörande expensanslagen.

[19.] För s. k. ljuspenningar ¹⁾ åt hofrätternas och kollegiernas ämbetsmän och betjäning var före år 1809 å andra hufvudtiteln, som då innefattade utgifterna för de civila ämbetsverken, uppfördt ett särskildt anslag 12,000 rdr, hvilket anslag vid 1809—10 års riksdag blef med ett till 12,400 rdr höjdt belopp öfverfördt till allmänna utgiftsstaten, där det sedermera sammanslogs med de för skrifmaterialier m. m. för de civila verken afsedda medel.

Det sålunda sammanförda anslaget öfverflyttades vid 1817—18 års riksdag från åttonde till andra hufvudtiteln och upptogs med ett till 42,340 rdr förhöjdt belopp, hvarjämte å tredje hufvudtiteln, som då omfattade utgifterna för krigsväsendet, uppfördes ett anslag å 10,000 rdr till skrifmaterialier, ved m. m. för de militära ämbetsverkens behof.

Sistnämnda anslag blef vid 1828—30 års riksdag nedsatt till 7,000 rdr, som fördelades med 4,500 rdr för landtförsvaret och 2,500 rdr för sjöförsvaret, hvaremot det för de civila ämbetsverkens behof afsedda anslag höjdes till 50,000 rdr; och anvisade samma Riksdag därjämte till bestridande af kostnaden för tryckningen af landshöfdingarnas ämbetskungörelser ett särskildt belopp af 100 rdr för hvarje län, eller alltså 2,400 rdr, med förklarande att denna ersättning borde i främsta rummet tillgodokomma kronofogdar, häradsskrifvare, magistrater och kyrkor, i den mån dessa deltagit i berörda tryckningskostnad, samt att den kostnad, som öfversköte den sålunda beviljade ersättningen, skulle af länsstyrelsens egna tjänstemän ensamt bestridas.

Vid 1834—35 års Riksdag höjdes ofvannämnda, å andra hufvudtiteln uppförda expensanslag till 70,000 rdr, bland annat af den anledning, att kostnaden för tryckning af rikshufvudbokens kapitalräkning, hvilken förut anvisats å öfverskottsmedel, ansågs böra å ifrågavarande anslag öfverflyttas.

I följd af den år 1840 genomförda nya departementsindelningen beslöt Riksdagen påföljande år, att det för civila ämbetsverk uppförda förslagsanslaget skulle sålunda fördelas

¹⁾ En kontant ersättning åt såväl ordinarie som extra ordinarie tjänstemän och betjante, som motsvarades af skyldighet för dessa att själfva bestå sig ljus vid deras ämbetsgöromål.

å andra hufvudtiteln för justitiedepartementet	rd	21,533: 16
„ tredje „ „ utrikesdepartementet	„	1,666: 32
„ fjärde „ „ landtförsvarsdepartementet (kansliexpeditionen)	„	2,600: —
„ femte „ „ sjöförsvarsdepartementet (kansli- expeditionen)	„	1,100: —
„ sjätte „ „ civildepartementet	„	16,300: —
„ sjunde „ „ finansdepartementet	„	17,800: —
„ åttonde „ „ ecklesiastikdepartementet	„	9,000: —
Summa rd		70,000: —

Det till de militära ämbetsverken utgående expensanslaget, 7,000 rd, uppfördes med 4,500 rd å fjärde hufvudtiteln för krigskollegii m. fl. verks behof samt med 2,500 rd å femte hufvudtiteln för förvaltningen af sjöärendena samt sjöförsvarsdepartementets kommandoexpedition.

På Kungl. Maj:ts förslag blef sedermera vid 1850—51 års riksdag från det under femte hufvudtiteln uppförda anslaget till flottans underhåll och nybyggnad ett belopp af 18,000 rd afskildt och uppfördt såsom ett särskildt förslagsanslag under titel »skrifmaterialier, ved och ljus för flottans stationer».

Sedan samma Riksdag beslutat, att ofvanberörda s. k. ljuspenningar skulle upphöra att utgå och att i stället, för de extra ordinarie tjänstemännens vidkommande, ett belopp af 10,000 rd skulle anslås till fördelning ämbetsverken emellan såsom tillgång för gratifikationer åt sådana lönlösa tjänstemän, hvilka under tjänstgöring utmärkt sig för flit och skicklighet, förordnade Kungl. Maj:t om fördelning af dessa 10,000 rd med vissa belopp åt de särskilda ämbetsverken, hvarefter 1853—54 års Riksdag medgaf, att dessa belopp såsom gratifikationsmedel uppfördes å de särskilda ämbetsverkens stater mot det att anslagen till skrifmaterialier och expenser minskades med motsvarande summor.

Beträffande expensutgifterna under tredje hufvudtiteln vidtogs vid 1856—58 års riksdag den förändring, att det å denna hufvudtitel anvisade förslagsanslag indrogs, hvaremot Riksdagen i stället beviljade ett bestämdt anslag å 70,000 riksdaler riksmünt till skrifmaterialier och expenser samt extra utgifter, i hvilket belopp inbegreps den förut från postverket utgående ersättning för utgifterna till den ministeriella brevväxlingen, hvilken ersättning alltså kom att upphöra.

Vid samma riksdag blef ofvannämnda till bestridande af kostnaderna för länskungörelsernas tryckning anslagna belopp å 2,400 rd b:co

[19.] ökad till dubbla beloppet, för hvilket ändamål sjätte hufvudtiteln expensanslag höjdes med 3,600 rdr riksmünt.

Sedermera hafva ifrågavarande, å de särskilda hufvudtitlarna uppförda förslagsanslag undan för undan höjts för att motsvara det växande behovet af expensmedel. Här torde blott behöfva erinras om sådana förhöjningar, som föranledts af särskildt angifna förhållanden, samt om de förändringar anslagen i öfrigt undergått.

Expensutgifterna för sjöförvarsdepartementets kommandoexpedition, som intill år 1871 guldits från samma anslag som förvaltningens af sjöärendena, blefvo vid sistnämnda års riksdag i stället öfverförda till det för sjöförvarsdepartementets behof afsedda förslagsanslaget.

1874 års Riksdag höjde sjätte hufvudtiteln expensanslag med 7,200 kronor, för bestridande af kostnaderna för inköp åt länsstyrelserna af papper, pennor, bläck, lack, segelgarn m. m. sådant, äfvensom för lys- och renhållning i ämbetslokalerna, hvilka utgifter förut bestridits af landssekreterarna och landskamrerarna.

I anledning däraf att bestyret med utgifvande af svensk författningssamling enligt nådigt beslut den 19 november 1875 öfverflyttats från ecklesiastikdepartementet till justitiedepartementet, blef vid 1876 års riksdag andra hufvudtiteln expensanslag ökad med 32,219 kronor samt åttonde hufvudtiteln minskad med ungefär motsvarande belopp.

Samma år indrogos de särskilda belopp af 300 kronor för hvarje länsstyrelse, som förut varit särskildt anvisade för bestridande af kostnaderna för länskungörelsernas tryckning, hvaremot samtliga dessa kostnader förklarades skola utgå från sjätte hufvudtiteln expensanslag.

Vid samma års riksdag blefvo de tre särskilda å femte hufvudtiteln anvisade expensanslagen, nämligen för sjöförvarsdepartementets kansli- och kommandoexpeditioner, för förvaltningen af sjöärendena och för flottans stationer, sammanförda till ett gemensamt, jämväl för chefens för flottans militärpersonal expedition afsedt förslagsanslag.

År 1890 blef det för landtförvarsdepartementet afsedda expensanslag för beredande af expensmedel äfven åt departementets kommandoexpedition höjdt med erforderligt belopp och dess rubrik ändrad till »skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för departementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli och kommandoexpeditionen».

År 1896 uteslöts ur riksstaten förslagsanslaget till skrifmaterialier och expenser för arméförvaltningen m. fl. verk, hvaremot de bestämda anslagen till arméförvaltningen och generalstaben höjdes med motsvarande belopp.

I följd af jordbruksdepartementets inrättande tillkom år 1900 ett

nytt expensanslag under nionde hufvudtiteln, till hvilket vissa belopp från sjätte, sjunde och åttonde hufvudtitlarnas expensanslag öfverflyttades.

Vid 1901 års riksdag blef femte hufvudtitelns expensanslag höjdt med 50,409 kronor till följd af kustartilleriets tillkomst.

Af åttonde hufvudtitelns expensanslag blef år 1902 ett belopp af högst 7,150 kronor anvisadt för domkapitlens behof, hvilket belopp år 1903 höjdes till 9,000 kronor och år 1908 till 10,000 kronor.

Sjätte hufvudtitelns expensanslag ökades vid 1904 års riksdag med omkring 100,000 kronor, hvilken förhöjning dels var påkallad däraf, att anslaget utvisat betydande brist, och dels särskildt afsåg beredande af ersättning åt kronofogdar och länsmän för telefonafigifter och vissa extra utgifter i polisärenden.

Vid 1906 års riksdag vidtogs en allmän höjning af sådana förslagsanslag, som under den sistförflutna tiden hade utvisat afsevärda brister; och höjdes härvid

andra hufvudtitelns expensanslag med	kronor	47,539: —
femte " " " "		9,431: —
sjätte " " " "		140,032: —
sjunde " " " "		18,467: —
åttonde " " " "		38,986: —
och nionde " " " "		23,247: —

Samma år blef, i sammanhang med den nya löneregleringen för beskickningar och konsulat, å tredje hufvudtiteln uppfördt ett förslagsanslag till skrifmaterialier, expenser, ved, ljus m. m. å 92,500 kronor. Till detta anslag blef enligt beslut vid 1909 års riksdag äfven kostnaderna för renskrifning öfverflyttade, för hvilket ändamål anslaget höjdes till 120,064 kronor.

Det å femte hufvudtiteln uppförda expensanslaget blef år 1907, för underlättande af öfversikt och kontroll öfver medlens användande, uppdeladt i två förslagsanslag, nämligen ett till uppvärmning, belysning, renhållning samt tvätt- och badinrättningar å 235,000 kronor, samt ett till skrifmaterialier och expenser m. m. å 113,763 kronor.

Slutligen vidtogs vid 1911 års riksdag i fråga om fjärde hufvudtiteln den ändring, att för arméförvaltningens expenser, hvilka förut sedan år 1897 bestridts från det bestämda anslaget till ämbetsverket, uppfördes ett särskildt anslag å 30,900 kronor, hvilket, i likhet med de olika anslag, hvarifrån expenserna vid truppförbanden utgå, erhöi reservationsanslags natur.

[19.]
 Expensansla-
 gen å 1912
 års riksstat.

Å 1912 års riksstat äro nu uppförda följande expensanslag:
å andra hufvudtiteln kronor 111,991: —
 Detta anslag är afsedt för:
 justitiedepartementet,
 justitiekanslersexpeditionen,
 nedre justitierevisionen,
 Svea hofrätt,
 Göta hofrätt,
 hofrätten öfver Skåne och Blekinge och
 krigshofrätten; hvarjämte däraf bestridas kostnaderna för tryckning
 af svensk författningssamling, chefens för justitiedepartementet be-
 rättelse, fängvårdsstyrelsens berättelse rörande fängvården m. m.;
å tredje hufvudtiteln kronor 120,154: —
 Häraf bestridas kostnaderna för skrifmaterialier, expenser, *renskrif-*
ning, ved, ljus m. m. för utrikesdepartementet samt beskickningar och
 konsulat;
å fjärde hufvudtiteln:
 ett förslagsanslag å kronor 12,990: —
 afsedt för landtförsvarsdepartementets kansli-
 och kommandoexpeditioner, samt
 ett reservationsanslag å „ 30,900: —
 till skrifmaterialier, expenser och bränsle m. m. för arméförfalt-
 ningen;
å femte hufvudtiteln:
 ett förslagsanslag till uppvärmning, belysning, renhållning samt tvätt-
 och badinrättningar å kronor 300,000: —
 samt ett förslagsanslag till skrifmaterialier och ex-
 pensar m. m. å „ 113,882: —
 Dessa anslag äro afsedda för
 sjöförsvarsdepartementets kansli- och kommandoexpeditioner,
 marinförvaltningen,
 marininstaben,
 inspektören för flottans öfningar till sjöss,
 flottans stationer och varf, samt
 kustartilleriet;
å sjätte hufvudtiteln kronor 425,756: —
 Detta anslag är afsedt för
 civildepartementet,
 regeringsrätten,
 öfverståthållareämbetet,

länsstyrelserna och medicinalstyrelsen; hvarjämte däraf gäldas kostnad för bränsle åt poliskammaren i Stockholm, hyra för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m.;

å sjunde hufvudtiteln kronor 100,009:—

Detta anslag är afsedt för finansdepartementet, kammarkollegium, statskontoret, kammarrätten, öfverintendentsämbetet, kommerskollegium och statistiska centralbyrån; hvarjämte däraf gäldas kostnaden för införande i Posttidningen af annonser om lediga tjänster, för tryckning af markegångstaxor, kapitalkonto till rikshufvudboken och statsliggaren, m. m.;

å åttonde hufvudtiteln kronor 55,095:—

Detta anslag är afsedt för ecklesiastikdepartementet, riks- och landsarkiven, biblioteket samt domkapitlen, hvilka däraf äga använda tillhopa högst 10,000 kronor. Dessutom bestrides af ifrågavarande anslag kostnaden för bränsle för akademien för de fria konsterna, hvarjämte för uppvärmning och renhållning af vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien må användas ett belopp af högst 1,100 kronor; samt

å nionde hufvudtiteln kronor 40,479:—

Detta anslag är afsedt för jordbruksdepartementet, domänstyrelsen, landtmäteristyrelsen och landtmäterikontoren i länen, hvarjämte däraf bestrides kostnaden för tryckning af vissa statistiska berättelser m. m.

Beträffande härefter frågan om de olika slag af kostnader, för hvilka expensanslagen användts, inhämtas af utredningen, att några *allmänna* bestämmelser härom icke meddelats i vidare mån än att formulär för expensmedelsräkningar fastställdes den 14 november 1842, hvilket formulär upptog följande underrubriker:

[19.]

1) *Upphandling af skrifmaterialier.*

Såsom exempel å sådana upptog formuläret följande föremål: papper, pennor, lack, nålar, silke, segelgarn, bläck och skriftsand.

2) *Lyshållning*, hvilken rubrik, där uppköp af ved förekomme, borde benämnas *Ved och lyshållning*.

3) *Ljuspennningar.*4) *Arfvoden och gratifikationer.*

Såsom exempel härå upptogs arfvode för uppdragning af klockor.

5) *Trycknings- och bindningskostnad.*

6) *Prenumeration å tidningar samt inköp af kalendrar och almanackor.*

7) *Underhåll af möbler och inventarier.*8) *Renhållning och städning.*

9) *Diverse utgifter*, under hvilken titel borde afföras de kostnader, som icke kunde hänföras till någon af de öfriga specificerade titlarna.

De föreskrifter, som i öfrigt meddelats rörande expensmedlens användning, hafva afsett särskilda slag af utgifter och hufvudsakligen haft till ändamål att åstadkomma besparing. Sålunda meddelades på 1840- och 1850-talen åtskilliga bestämmelser i syfte att reglera vedåtgången i vissa ämbetsverk; och sedan särskildt 1884 års Riksdag, i anledning af de betydande brister, som expensanslagen utvisade, hemställt att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, hvilka åtgärder lämpligen borde vidtagas för vinnande af önskvärd begränsning af utgifterna å ifrågavarande anslag, blefvo, efter skedd utredning, i slutet af år 1885 vissa föreskrifter meddelade i fråga om anskaffande af papper, ved m. m., för hvilka närmare redogöres i Södermarks förenämnda skrifvelse.

Beträffande själfva förloppet af den nu gjorda utredningen inhämtas vidare af berörda skrifvelse, hurusom det först och främst befanns nödigt att från de särskilda ämbetsverkens och myndigheternas expensmedelsräkningar inhämta upplysning om ifrågavarande utgifters belopp och fördelning å olika slag af kostnader under en följd af år, hvilken undersökning lämpligen ansågs böra omfatta åren 1885, 1890 samt hvar och ett af åren 1895—1910. Och de olika slag af expensutgifter, hvilkas specificering härvid ansågs af särskild vikt, voro följande:

1) hyra;

2) inköp af papper;

3) inköp af böcker;

4) inbindning af böcker och handlingar;

5) tryckning af

- a) blanketter, formulär, utgående mindre expeditioner o. d., [19.]
b) utlåtanden samt statistiska eller andra publikationer;
6) uppvärmning;
7) lyshållning;
8) renhållning och städning;
9) telefon och telegram;
10) inköp och underhåll af möbler och inventarier; samt
11) renskrifning (äfven sådan, som verkställt med skrifmaskin).

Beträffande särskildt nyanskaffning af möbler och inventarier befanns det önskligt att inhämta upplysning, när och för hvilken kostnad mera afsevärd sådan nyanskaffning bestridts af expensanslagen och huruvida tilläfventyrs i dessa fall särskildt medgifvande af Kungl. Maj:t inhämtats.

På grund häraf begärdes från ämbetsverk och myndigheter, hvilkas expensutgifter bestridas från de särskilda hufvudtitlarnas ifrågavarande förslagsanslag, uppgifter i berörda hänseende, i sammanhang hvarmed vederbörande anmodades att afgifva yttrande, huruvida några särskilda åtgärder syntes kunna lämpligen vidtagas för vinnande af besparing i expensutgifter och om i sådant syfte eller af annan anledning det kunde synas erforderligt, att angående ifrågavarande anslag och deras användning meddelades närmare föreskrifter än hittills ägt rum.

På grundval af de uppgifter, som från myndigheterna inkommo, äfvensom af i statskontoret befintliga räkenskaper utarbetades vissa i utredningen intagna tabeller rörande expensutgifterna under åren 1885, 1890, 1895—1899, 1903 samt 1906—1910, hvarvid, för erhållande för de olika tidpunkterna af i möjligaste mån jämförliga siffror, från tabellerna uteslötos vissa under senaste tiden tillkomna verk och inrättningar.

Af dessa tabeller framgår, att de ifrågavarande ämbetsverkens och myndigheternas expensutgifter, som år 1885 uppgingo till 444,233 kronor 13 öre och år 1890 stigit till 499,829 kronor 32 öre, under de därpå följande åtta åren utvisade en jämförelsevis obetydlig ökning, nämligen med i medeltal 7,500 kronor för år, men däremot från och med år 1899 stegrats betydligt hastigare, för tiden till och med 1906 med i medeltal omkring 50,000 kronor för år och för de fyra senaste åren med i medeltal omkring 100,000 kronor årligen, så att de år 1910 uppgingo till 1,384,963 kronor 63 öre.

Med hänsyn härtill har expensutgifternas ökning under tiden efter 1899 särskildt ansetts böra göras till föremål för närmare undersökning; och för att härvid erhålla genomsnittssiffror för denna ökning hafva de sammanräknade utgiftssiffrorna för de tre åren 1897—1899 jämförts

[19.] med motsvarande siffror för de tre åren 1908—1910. Denna jämförelse har lämnat det resultat, att under denna tid

utgifterna för papper	ökats med	58	procent
” ” uppvärmning	” ”	90	”
” ” inbindning	” ”	96	”
” ” böcker	” ”	98	”
” ” renskrifning	” ”	101	”
” ” diverse	” ”	112	”
” ” renhållning och städning	” ”	138	”
” ” lyshållning	” ”	138	”
” ” tryckning (frånsedt Svensk författningssamling)	” ”	163	”
” ” möbler och inventarier	” ”	249	”
” ” telefon och telegram	” ”	1,036	”
” ” Svensk författningssamling	” ”	71	”

medan samtliga ifrågavarande expenser under samma tid ökats med 129 procent.

Häraf har blifvit en följd, att de särskilda utgiftsposternas andelar i slutsumman undergått de förändringar, nedanstående tablå utvisar.

	% af hela summan 1897—1899	% af hela summan 1908—1910
Kostnaden för tryckning (utom Svensk författningssamling)	22.6	26
” ” diverse	13	12
” ” uppvärmning	13.4	10.9
” ” renhållning och städning	6.8	7.1
” ” Svensk författningssamling	8.9	6.6
” ” papper	8.7	6
” ” lyshållning	5.6	5.7
” ” inbindning	6.4	5.5
” ” renskrifning	6.2	5.4
” ” telefon och telegram	1	5.2
” ” möbler och inventarier	2.9	4.4
” ” böcker	1.7	1.5

Hvad slutligen angår den af tillfälliga förhållanden beroende utgiften för lokalhyra, har denna under ifrågavarande tid stigit med 282 procent, eller från 2 procent af hela summan under åren 1897—1899 till 3.3 procent af hela summan under åren 1908—1910.

Hvad som vid granskningen af ofvanberörda siffror synes mest påfallande, är ökningen af utgifterna för tryckning, möbler och inventarier samt telefon och telegram. Hvad de bägge senare utgiftsgrupperna angår beror deras ökning af särskilda, under den senaste tioårsperioden inträffade omständigheter; och då de för öfrigt äro till sina belopp af jämförelsevis mindre betydelse, är det framför allt tryckningskostnaderna, som äro ägnade att tilldraga sig uppmärksamheten. Dessa, som år 1885 utgjorde 147,851 kronor 76 öre, hade ännu år 1899 ej ökats till mer än 188,935 kronor 46 öre, men stego sedermera med i medeltal omkring 28,000 kronor årligen, så att de år 1910 uppgingo till nästan $\frac{1}{2}$ miljon kronor, motsvarande 36 procent af samtliga expenser. Kostnaderna för tryckning af statistiska med flera publikationer, hvaribland särskildt märkas länskungörelserna, hafva härunder ökats något kraftigare än utgifterna för blankettryck.

I fråga om tryckningskostnaderna yttras i Södermarks skrifvelse följande:

»Den föreliggande utredningen rörande statsverkets expenser torde framför allt hafva ådagalagt önskvärdheten af att besparing må kunna vinnas i *tryckningskostnaderna*, hvilka utgöra såväl den ojämförligt största posten bland dessa expenser som ock den utgiftspost, som, fränsedt de jämförelsevis mindre betydande kostnaderna för telefon samt för möbler och inventarier, utvisat den snabbaste ökningen.

I betraktande häraf synes det först och främst önskligt, att dessa kostnader särskiljas från öfriga expenser, så att man direkt ur rikshufvudboken kan år för år vinna kännedom om deras belopp. För sådant ändamål synes det lämpligast, att ett särskildt anslag till tryckningskostnader utbrytes från hvart och ett af de olika hufvudtitlarnas expensanslag, och att dessa nya anslag från och med år 1913 i riksstaten uppföras såsom förslagsanslag med belopp, som den gångna tidens erfarenhet angifvit såsom behöfliga.

Hvad härefter angår frågan om åtgärder i syfte att söka nedbringa tryckningskostnadernas höga belopp, torde här först böra erinras därom, att denna fråga, i hvad den rör kostnaderna för de statistiska publikationerna, nyligen varit föremål för behandling af den s. k. statistiska kommittén.

[19.]

I sitt den 7 september 1910 afgifna betänkande har denna kommitté erinrat, att de nuvarande utgifterna för tryckning och häftning för serien Bidrag till Sveriges officiella statistik icke torde kunna beräknas till lägre belopp än 110,000 kronor, och att dessa kostnader på tjugufem år mer än fördubblats, ehuru under tiden endast en ny littera i serien tillkommit. Denna ansenliga stigning berodde endast till en mindre del på ökning af de statistiska berättelsernas omfång, den förnämsta orsaken till densamma vore att söka i arbetsprisernas stegring.

Kommittén har vidare framhållit, hurusom, på sätt chefen för statistiska centralbyrån i utlåtande den 18 november 1885 erinrat, tre olika utvägar kunde ifrågakomma för åstadkommande af besparing i kostnaderna för det officiella statistiska trycket, nämligen dels minskning af berättelsernas volym, dels minskade arbets- och materialkostnader, dels slutligen minskning af upplagornas storlek. Den förstnämnda utvägen, att minska berättelsernas omfång, vore uppenbarligen den utan jämförelse kraftigast verkande. Med de för hvarje år allt större kraf, som ställdes på den officiella statistiken i fråga om fullständighet och detaljrikedom, kunde emellertid endast undantagsvis en inskränkning i statistikens nuvarande omfång genomföras; och där en sådan inskränkning vore möjlig utan större olägenheter, såsom beträffande Kungl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelser, de befolkningsstatistiska årsberättelserna och sjöfartsstatistiken, hade kommittén på vederbörliga ställen därom framställt förslag. Den andra utvägen vore att söka i nedbringande af arbets- och materialkostnaderna. I fråga om papperet för själfva de publikationer, om hvilka närmast vore fråga, kunde visserligen ingen besparing ske, alldenstund genom nådiga förordningen den 12 juli 1907 förordnats om användande af normaltryckpapper för dylika publikationer och en ändring i denna bestämmelse icke torde vara lämplig. Däremot skulle i fråga om papperet för blanketter till statistiska uppgifter en väsentlig besparing kunna åstadkommas, därest det i nyssnämnda förordning meddelade stadgandet om användande af normalpapper af klass nummer 3 för blanketter till statistiska uppgifter blefve upphäfdt. Detta ville kommittén för sin del lifligt förorda. Hvad sättnings-, trycknings- och häftningskostnaderna anginge, erinrade kommittén, att beträffande tryckningen af flertalet statistiska publikationer skedde för närvarande med Kungl. Maj:ts tillstånd uppgörelse under hand. Då man naturligtvis kunde utgå ifrån, att de olika ämbetsverken härvid betingade sig de billigaste pris, som på sådant sätt kunde erhållas, syntes ett nedbringande af dessa kostnader icke tänkbart utan att entreprenad anställdes. Häremot kunde

likväl mycket tungt vägande invändningar göras. Därest entreprenad utlystes, kunde en publikations tryckning komma att det ena året omhänderhafvas af ett, det andra året af ett annat tryckeri. Emellertid vore de flesta statistiska årsberättelserna af den beskaffenhet, att tabellstommarna kunde hållas stående från år till år, så att den årliga nysättningen kunde inskränkas till att endast införa nya siffror i de gamla stommarna. Härigenom vunnes dels en betydligt snabbare publikation, dels besparing i kostnaderna, alldenstund det synnerligen dyrbara »uppbyggandet» af tabellerna bortföle. För att entreprenad å det statistiska trycket i allmänhet skulle med fördel kunna anställas, erfordrades sålunda, att entreprenaden finge omfatta ett stort antal årgångar. Till följd af de täta förändringarna, som arbetspriserna underginge, torde emellertid en sådan entreprenad kunna komma till stånd endast därigenom, att tryckerierna satte priserna så högt, att de kunde vara skyddade med hänsyn till den stegring af arbetspriserna, som kunde komma att inträda under entreprenadtiden. Att i allmänhet anställa entreprenad å det statistiska trycket skulle därför enligt kommitténs åsikt snarare medföra en stegring än en minskning af kostnaderna. Detta gällde dock endast i allmänhet. Beträffande sådana publikationer, som icke utkomme årligen och som därför icke lämpligen hölles stående, samt sådana publikationer, hvilka på grund af sin beskaffenhet vare sig måste eller utan olägenhet kunde årligen nysättas, ställde sig saken väsentligt annorlunda. Här syntes med fördel entreprenad kunna anställas. Framför allt torde emellertid entreprenad vara fördelaktig i fråga om större blankettleveranser, särskildt med hänsyn därtill, att dessa i allmänhet kunde utan olägenhet anförtros åt tryckerier i landsorten, där arbetspriserna ställde sig väsentligt billigare än i hufvudstaden. Beträffande slutligen den tredje utvägen att vinna besparingar i kostnaderna för det statistiska trycket har kommittén föreslagit vissa inskränkningar i fråga om publikationernas utdelning.

Rörande sättet för kostnadernas bestridande erinrar kommittén, att dessa i allmänhet gäldas af anslagen till expenser. Endast för statistiska centralbyråns publikationer funnes på riksstaten anvisadt ett särskildt reservationsanslag, för närvarande uppgående till 17,300 kronor, hvaraf kostnaderna för såväl publikationerna som blanketter till primäruppgifter skulle bestridas. Under de senare åren hade detta belopp visat sig alldeles otillräckligt, och särskilda medel hade därför så godt som årligen måst af Kungl. Maj:t anvisas för betäckande af brist i berörda anslag. Verkliga utgifterna hade sålunda utgjort: år 1905 31,180 kronor 87 öre, år 1906 17,293 kronor 92 öre, år 1907 31,162 kronor

[19.] 98 öre, år 1908 17,288 kronor 82 öre och år 1909 48,434 kronor 18 öre. Då de ifrågavarande utgifternas belopp icke kunde med någon större tillförlitlighet beräknas från år till år, hvarom de nyss anförda siffrorna tydligt vittnade, ansåge kommittén att tryckningskostnaderna för statistiska centralverket borde i enlighet med den allmänna regeln bestridas af vederbörande hufvudtitels anslag till expenser.

Hvad statistiska kommittén sålunda föreslagit i fråga om de statistiska publikationerna har redan i vissa afseenden föranledt till åtgärder från Kungl. Maj:ts sida, i det att nämligen Kungl. Maj:t *dels* genom nådigt bref den 29 september 1911 föreskrifvit, bland annat, att i fråga om tryckningen af sådana publikationer, som icke utkomma årligen, samt sådana, som på grund af sin beskaffenhet antingen måste eller utan olägenhet kunna årligen nysättas, äfvensom i fråga om större leveranser af blankettryck nådiga förordningen angående statens upphandlings- och entreprenadväsende med mera den 17 november 1893 skall lända till efterrättelse, samt att i öfrigt uppgörelse under hand må träffas om tryckningen af blanketter och de statistiska publikationerna, *dels ock* genom nådig förordning samma dag vidtagit sådan ändring i ofvanberörda förordning den 12 juli 1907, att för blanketter till statistiska primäruppgifter, hvartill förut skolat användas normalpapper af klass nr 3, må från nästkommande års början användas papper af klass nr 4, för så vidt blanketterna skola för all framtid bevaras, men, där så ej är fallet, papper af beskaffenhet och format, som af vederbörande myndighet finnes för ändamålet lämpligt.

De önskemål i fråga om nedbringande af kostnaden för papperet till vissa blanketter, som af några myndigheter framhållits, hafva således redan blifvit tillgodosedda.

Men äfven i kostnaderna för själfva tryckningen af blanketter torde i vissa fall afsevärd besparing kunna åstadkommas. En sådan kan utan allt tvifvel vinnas om, såsom åtskilliga länsstyrelser föreslagit, det för länsstyrelserna behöfliga blankettryck skulle komma att genom central myndighet anskaffas gemensamt för hela riket. Då upplagens storlek har väsentlig betydelse för priset på blanketter — så t. ex. skulle enligt uppgift i visst fall priset allt efter som upplagan vore större eller mindre kunna växla mellan 15 och 25 kronor per ris — skulle med afseende å det betydande antal blanketter, som hos länsstyrelserna användes, en icke ringa besparing i tryckningskostnad vara att förvänta af en dylik anordning, om också denna ej torde lämpa sig för *alla* hos länsstyrelserna använda formulär och blanketter, utan böra inskränkas till dem, hvilkas lydelse är genom allmän författning

fastställd eller för hvilka eljest utan olägenhet gemensam lydelse kan bestämmas. Sedan det efter länsstyrelsernas hörande blifvit bestämdt, hvilka blanketter, som sålunda skulle tryckas för gemensam räkning, borde det tillkomma den centrala myndighet eller den tjänsteman, som finge uppdraget sig anförtrödt, att efter utlyst entreprenad, helst begränsad, träffa aftal med tryckeri om blanketternas tryckning och distribuering till länsstyrelserna. Den förnämsta svårigheten härvid torde blifva att erhålla garanti för att länsstyrelsernas rekvisitioner må kunna utan tidsutdräkt effektueras. Med ledning af uppgifter, som inhämtas från länsstyrelserna, bör emellertid storleken af de upplagor, som ständigt böra finnas på lager, något så när kunna beräknas. En annan fråga, som härvid bör tagas under öfvervägande, är om vederbörande läns och stads namn bör å blanketterna tryckas, hvilket ju måste något fördyra priset, men måhända likväl kan finnas önskligt.

På grund af hvad sålunda anförts synes alltså en närmare utredning om, i hvad mån och på hvad sätt de för länsstyrelserna behöfliga blanketter kunna lämpligen gemensamt tryckas, böra komma till stånd.

I hvad mån dylikt gemensamt tryckande af blanketter kan, såsom räkenskapskontoret vid flottans station i Stockholm ifrågasatt, lämpligen ske för marinens räkning, torde det böra öfverlämnas åt marinförvaltningen att tillse.

En sannolikt ännu mera effektiv åtgärd till förminskande af länsstyrelsernas tryckningskostnader vore emellertid om, på sätt flera länsstyrelser föreslagit, länskungörelsernas omfång kunde inskränkas genom uteslutande af vissa förteckningar och tillkännagifvanden. Ett bedömande af frågan, i hvad mån ett dylikt uteslutande kan äga rum, förutsätter emellertid inhämtande af yttranden från vederbörande myndigheter i sådan omfattning att detta ej i samband med föreliggande utredning kunnat ske. Så är särskildt förhållandet med förslaget om upphörande af lagfartsförteckningarnas kungörande, hvilket förutsätter en ändring af 17 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom, som föreskrifver att de till Kungl. Maj:ts befallningshafvande insända förteckningar å beviljade lagfarter skola genom tryck kungöras så som med bemälda myndighets kungörelser vanligen förfäres. I denna fråga synas lämpligen rikets hofrätter böra anmodas att, sedan tillfälle lämnats vederbörande häradshöfdingar och rådstufvurätter att yttra sig, inkomma med utlåtande. Hvad angår de i länskungörelserna intagna efterlysningarna af brottslingar och uteblifna värnpliktiga, hvilka tillkännagifvanden af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gottlands län beräknats för närvarande medföra en sammanlagd årlig kostnad af omkring 50,000 kronor, torde

[19.] från samtliga länsstyrelser och öfverståthållareämbetet samt i fråga om de värnpliktiga från vederbörande militära myndigheter böra infor-
dras yttranden öfver förslaget om dessa kungörelsens öfverflyttande
till en central publikation. Och äfven öfver de framställda förslagen
rörande väguppskattningsinstrumenten, inskrifningsrevisionernas beslut
m. m. lära, i den mån de anses förtjäna afseende, vederbörande fack-
myndigheters mening böra inhämtas.

Den omständighet, som jämte tillväxten af publikationernas om-
fång mest bidragit till tryckningskostnadernas stegring, är emellertid
ökningen af tryckeriernas pristariffer; och några åtgärder för att vinna
nedsättning i dessa torde ej kunna vidtagas i vidare mån än att, såsom
af statistiska kommittén framhållits, entreprenad i lämplig utsträckning
användes; och torde i sådant afseende de bestämmelser, som enligt
ofvannämnda nådiga bref den 29 september 1911 meddelats i fråga om
de statistiska publikationerna, lämpligen kunna utsträckas till att gälla
äfven annat tryck, som sker för statens räkning.

Men en annan fråga är, om den kontroll och granskning af
tryckeriräkningarna, som måste föregå hvarje utbetalning, för närvarande
kan allestädes anses tillfredsställande. Denna granskning torde, såsom
registratorn i jordbruksdepartementet framhållit, ofta inskränka sig till
en nedsummering af de debiterade posterna; och man torde också
under nuvarande förhållanden svårligen kunna förvänta att, fränset de
ämbetsverk, där tryckning af statistiska o. d. publikationer ingår såsom
ett hufvudsakligt moment i deras åligganden, de tjänstemän, som hafva
dylik granskning sig anförtrodd, skola kunna med nödig sakkännedom
ingå i detaljerad pröfning af de grunder, efter hvilka debiteringen skett,
och det sätt, hvarpå dessa grunder i de speciella fallen tillämpats, då
nämligen detta måste förutsätta så väl sakkunskap i fråga om tryckeri-
arbeten som noggrann kännedom om huru i de särskilda fallen tryck-
ningsarbetet fortgått med i korrekturen mot manuskripten företagna
ändringar, öfvertidsarbete och dylikt. Ehuru särskild anledning ej före-
ligger till det antagande, att öfverdebiteringar ägt rum, lär det väl
ej kunna förnekas, att frånvaron af sakkunnig kontroll i vissa fall
kunnat fresta till ett uppskörtande af statsverket i förevarande afseende,
hvarjämte ju rent ofrivilliga misstag kunna föreligga. Det vore därför
utan tvifvel synnerligen önskvärdt, om granskningen af tryckeriräk-
ningar, som ingifvas till statsmyndigheter i hufvudstaden, kunde anför-
tros åt någon på detta område fullt sakkunnig person, som ägde vana
att t. ex. bedöma hvilken kostnad i korrektur vidtagna ändringar böra
betingas o. d. Då ett sådant uppdrag torde böra utföras under tjänste-

mannaansvar, synes det kunna ifrågasättas, om ej en särskild tjänstebefattning med lämpligt arvode borde för ändamålet inrättas.

Då emellertid de af expensanslagen bestridda tryckningskostnaderna utgöra allenast en del af statsverkets utgifter af ifrågavarande slag, i det att ännu större kostnader föranledas af riksdagstrycket och kommittétryck, synes frågan måhända böra gifvas större räckvidd än här ofvan ifrågasatts. För de af Kungl. Maj:t tillsatta kommittéer vore det utan tvifvel synnerligen önskligt att kunna erhålla biträde af en fackman vid tryckeriräkningars granskning; och under förutsättning att så skulle vara förhållandet äfven i fråga om Riksdagens tryckeriafdelning, kunde ofvanberörda uppdrag utsträckas till att omfatta allt tryck, som i hufvudstaden verkställes för statsverkets räkning. I sådant fall synes emellertid uppdraget böra icke blott afse granskning af räkningar; utan, då ifrågavarande person vid denna granskning blefve i tillfälle att med hvarandra jämföra de särskilda tryckeriernas debiteringar och det sätt, hvarpå arbetet å de olika hållen utförts, borde i hans hand läggas äfven uppgörandet af aftal om arbetets utförande samt tryckets fördelning å de särskilda tryckerierna, hvarigenom en för statsverket förmanlig täflan mellan dessa kunde komma till stånd äfven utan tillämpning af entreprenadsystemet. Befattningen blefve visserligen härigenom så ansvarsfull och kräfvande, att måhända högre aflöning än vanliga tjänstemannalöner torde behöfva däråt anslås. Men om, såsom det finnes anledning att antaga, genom en dylik anordning väsentlig besparing i tryckningskostnad kunde uppstå, torde ur nämnda synpunkt hinder för förslagets genomförande ej böra möta.»

Med afseende å hvad sålunda vid utredningen förekommit ansluter jag mig helt till det framställda förslaget om tryckningskostnadernas utbrytande från expensanslagen. Nämnda kostnader hafva numera nått sådan betydenhet och äro för öfrigt af den säregna beskaffenhet, att full anledning torde föreligga att å de olika hufvudtitlarna för desamma anvisa särskilda förslagsanslag, hvarigenom äfven bättre öfversikt och kontroll öfver ifrågavarande utgifter ernås.

*Departements-
chefen.*

Hvad angår de lämnade uppslagen till åtgärder för minskande af tryckningskostnaderna, synas mig dessa i allmänhet vara väl värda att tagas under närmare öfvervägande, och torde jag framdeles få återkomma till frågan om den ytterligare utredning, som i antydda hänseenden lämpligen bör verkställas.

[19.] I fråga om öfriga utgifter än för tryckning framhålles i Södermarks skrifvelse, att den gjorda utredningen icke utmynnat i några mera betydelsefulla förslag till åtgärder för vinnande af besparing, i sammanhang hvarmed erinrats, hurusom den rationella sparsamheten med expensmedlen svårligen torde kunna framalstras genom klafbindande föreskrifter, utan alltid ytterst blifva beroende af omdömesförmågan och pliktkänslan hos dem, som handhafva medlen. De direkt till besparing syftande förslagen hafva inskränkts till att afse vissa åtgärder i fråga om åtgången af papper och kuverter, inbindning af handlingar samt inköp af skrifmaskiner.

Men dessutom hafva föreslagits vissa föreskrifter, tjänande till att indirekt befrämja sparsamhet genom att dels underlätta och dels skärpa kontrollen öfver medlens användande. I sistnämnda afseende har ifrågasatts viss inskränkning i vederbörande ämbetsverks rätt att själfva besluta om anskaffande af möbler och inventarier, då det nämligen icke syntes vara uteslutet att, om t. ex. fråga om anskaffning af föremål, hvars pris öfverstege en viss summa, förslagsvis 500 kronor, eller om möblerande af nya lokaler måste underställas Eders Kungl. Maj:ts afgörande, en omsorgsfullare pröfning af kostnadsfrågan skulle redan hos vederbörande ämbetsverk komma till stånd.

Det sätt, hvarpå expensmedlen redovisas, företer för närvarande vissa skiljaktigheter, i det att en del myndigheter i sina redovisningar ej upptaga några underrubriker och hos de öfriga, som afgifva specificerade expensmedelsräkningar, utgifternas fördelning å underrubriker sker på ett ganska växlande sätt, hvilket ju finner sin förklaring däruti, att 1842 års formulär är i vissa afseenden föråldradt. För vinnande af reda och likformighet samt för underlättande af kontrollen har nu föreslagits föreskrift därom, att enhvar af ifrågavarande myndigheter skall årligen afgifva expensmedelsräkning, hvari utgifterna redovisas under följande rubriker:

lokalhyra,

inköp af papper,

„ „ *öfriga skrifmaterialier,*

„ „ *böcker och kartor,*

prenumeration å tidningar,

annonsering,

inbindning af böcker och handlingar,

uppvärmning,

lyshållning,

renhållning och städning,

*inköp och underhåll af möbler och inventarier,
telefon och telegram,
renskrifning, samt
diverse utgifter.*

Rörande sistnämnda utgiftspost yttras i utredningen:

»Då till denna post måste hänföras alla de expenser, som ej kunna inordnas under någon af de förut nämnda rubrikerna, torde här böra till behandling upptagas frågan, huruvida alla slag af hit hörande expenser kunna fullständigt uppräknas eller om på annat sätt fullt tydliga anvisningar kunna lämnas för afgörande i omtvistliga fall af frågan, om en utgift är af beskaffenhet att böra af expensmedel bestridas. Önskvärdheten häraf har framhållits af några utaf de nu hörda myndigheterna; och, såsom ofvan omförmäles, hafva Riksdagens revisorer i sin till 1911 års riksdag afgifna berättelse anført, att revisorerna, som trott sig finna, att från expensanslagen bestridts utgifter, hvartill tillgångar synts hafva bort på annat sätt beredas, velat ifrågasätta, huruvida icke närmare föreskrifter kunde lämpligen meddelas beträffande användandet af medel från dessa anslag.

Enligt inhämtad upplysning läser revisorernas nyssnämnda uttalande syfta dels på under 1909 bestridda utgifter för ändringsarbeten, som vidtagits i några landtmäterikontor i länen för deras skyddande mot eldfara, dels ock å vissa anskaffningar af möbler m. m. för ämbetsverks räkning. Hvad dessa senare beträffar, synes hinder icke böra uppställas för expensanslagens anlitage för dylikt ändamål, helst om, såsom ofvan ifrågasatts, dylika anskaffningar, där de äro af större omfattning, varda underställda Kungl. Maj:ts pröfning. Hvad åter angår sådana arbeten, som afse förändringar af själfva ämbetslokalerna, äfvensom anordnande af värme-, ventilations-, vatten- och gasledningar, torde dessa däremot icke vara af beskaffenhet att böra af expensmedel bekostas. Utgift för elektriska ringledningar åter torde, lika väl som för telefonledningar, vara att anse såsom expens. Beträffande elektriska ljusledningar kan frågan möjligen vara mera tvifvelaktig. Praxis har emellertid gått i den riktning, att kostnaden härför bestridts af expensmedel, och anmärkning häremot har ej förekommit. Dock torde härvid, när fråga är om att första gången i ett ämbetsverk anordna elektrisk belysning, Kungl. Maj:ts medgifvande böra inhämtas, hvilket ock, så vidt den föreliggande utredningen gifver vid handen, hittills alltid ägt rum. Dylik kostnad bör emellertid helt naturligt icke hänföras till rubriken diverse utgifter, utan till lyshållning. Kostnaden för anordnande af hyllor och inredning af skåp, äfven väggfasta, torde ostridigt vara af beskaffenhet att böra

[19.] med expensmedel bestridas. Då sådan kostnad hör under rubriken: inventarier, skulle alltså, om ofvannämnda förslag godkännes, sådan inredning underställas Kungl. Maj:ts pröfning, där kostnaden öfverstege 500 kronor.

Äfven i andra afseenden än i fråga om förenämnda ledningar m. m. torde tvekan kunna uppstå, t. ex. rörande arfvode för biträde, som ett ämbetsverk anlitar från utomstående. Att ersättning åt stadsbud o. d., som anlitas för transport och annat kroppsarbete, är af expensutgifts natur, torde vara påtagligt. Men om uppdraget ej afser kroppsarbete, kan saken vara svårare att afgöra. Afser uppdraget ett rent intellektuellt arbete, såsom då en matematiker anlitas för verkställande af särskild fackkunskap kräfvande beräkningar eller en jurist såsom ombud i en rättegång, bör utgiften ej gäldas af expensanslag, utan på annat sätt bestridas. Är åter fråga om t. ex. kopiering af byggnadsritningar, lärar hinder ej möta att, såsom domänstyrelsen i dylikt fall gjort, afföra utgiften å expensanslaget. Inhämtande af soliditetsupplysningar har af statskontoret bekostats från detta anslag, hvilket torde hafva varit fullt befogadt.

Mähända kunde tillräcklig anvisning i förevarande hänseende innefattas i en föreskrift därom, att arfvode för uppdrag, som kräfver intellektuellt arbete, ej må med expensmedel bestridas.

Hvad som sålunda förekommit torde emellertid gifva vid handen, att det svårligen låter sig göra att genom en allmän föreskrift exakt angifva alla de kostnader, som äro att hänföra till expenser. Utan man torde få inskränka sig till att dels angifva de särskilda rubriker, hvarunder expenserna skola i expensmedelsräkningarna redovisas och därvid under rubriken *diverse utgifter* uppräknade de vanligast förekommande slagen af sådana, dels ock lämna särskilda föreskrifter i några afseenden, där tvekan snarast kan antagas uppstå.

Följande kostnader synas böra särskildt angifvas såsom tillhörande posten *diverse utgifter*:

fraktkostnad,
vattenafgifter,
kostnad för transport af möbler, arkivalier m. m.,
kostnad för inköp af tvål, tändstickor, nålar och dylika förbrukningsartiklar,
kostnad för insättning och uttagning af innanfönster,
arfvode för uppdragning af ur,
arfvode för kopiering af ritningar o. d.,
kostnad för mindre lagningsarbeten, såsom å lås, nycklar m. m.)

Slutligen har, hvad särskildt angår utgifterna för *renskrifning*, i utredningen erinrats därom, att det blott är vissa myndigheter, som äga att härför anlita expensmedlen. I sammanhang med den löne-reglering för landsstaten, som ägde rum år 1878, blef nämligen genom nådiga brevet den 31 maj samma år förklaradt, att den efter 1879 års ingång vid länsstyrelsernas kansli och kontor ifrågakommande kostnad för sådan utgående expedition, hvarför lösen icke af vederbörande uppbäres, såsom för renskrifning, tryckning af blanketter till utslag och dylikt, må enligt behörigen granskade räkningar, som innefatta tydlig uppgift å grunden, hvarefter ersättningen beräknas, anordnas och utgå från sjätte hufvudtitelns förslagsanslag till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. Liknande föreskrift blef genom nådigt bref den 28 maj 1880, i sammanhang med fastställande af ny aflöningsstat för öfverståthållareämbetets kansli, meddelad beträffande den efter nya organisationens inträdande vid nämnda kansli ifrågakommande kostnad för renskrifning af sådan utgående expedition, hvarför lösen icke af vederbörande uppbäres. Härjämte har, såsom ofvan erinrats, numera medgifvits, att från och med år 1910 tredje hufvudtitelns expensanslag må användas för bestridande af renskrifningskostnad.

Då emellertid den gjorda undersökningen gifvit vid handen, att äfven i några andra enstaka fall utgifter för renskrifning påförts expensanslagen, har Södermark föreslagit föreskrift därom,

att expensanslagen icke må i andra fall än där sådant blifvit uttryckligen medgifvet användas till bestridande af kostnad för renskrifning.

På grund af hvad i öfriga nyss angifna afseenden i utredningen anförts har af Södermark vidare föreslagits, att nådiga föreskrifter må meddelas därom,

att, beträffande anskaffning af möbler och inventarier, fråga om inköp af föremål till pris öfverstigande 500 kronor eller om uppsättning af möbler eller inventarier i nya eller utvidgade lokaler skall underställas Kungl. Maj:ts pröfning;

att, hvad särskildt angår skrif- och räknemaskiner till värde ej öfverstigande 500 kronor, vederbörande myndighets beslut om anskaffande af sådan maskin skall anmälas hos statskontoret, som har att med vederbörande leverantörer på förmånligaste villkor träffa aftal om leverans af erforderlig maskin;

att fråga om införande i ämbetslokal af elektrisk belysning skall underställas Kungl. Maj:ts pröfning;

att kostnad för arbeten, som afse förändring af själfva ämbets-

[19.] lokalerna eller anordnande af värme-, ventilations-, gas- eller vattenledningar icke må med expensmedel bestridas;

att arfvode för uppdrag, som kräfver intellektuellt arbete, ej heller må af expensmedel gäldas;

att, för vinnande af besparing i pappersåtgången, halfark skall användas, där sådant lämnar tillräckligt utrymme och det ej för omslutande af bilagor eller af annan anledning anses nödigt att begagna helark;

att för försändelser ej böra användas kuverter af dyrbarare slag än som med afseende å försändelsens art anses nödigt;

samt att endast handlingar, afsedda att förvaras och begagnas en längre tid, böra inbindas i skinnband, men andra handlingar i billigare band.

De förslag till föreskrifter, som sålunda framgått ur den gjorda utredningen, synas mig i hufvudsakliga delar lämpliga och öfverensstämmande med de önskemål, som angifvits såväl i det nådiga beslut af den 31 mars 1911, hvarigenom utredningen anbefalldes, som i Riksdagens ofvanberörda underdåniga skrifvelse af den 31 sistlidna maj. Jag har alltså för afsikt att med det snaraste underställa Eders Kungl. Maj:ts pröfning förslag till föreskrifter, som med vissa modifikationer lära kunna gå i nu angifna riktning, hvarvid äfven torde böra tagas under öfvervägande, i hvad mån dessa föreskrifter måhända kunna ytterligare kompletteras. Emellertid torde ärendet i nu föreliggande sammanhang böra blifva föremål för behandling endast i de delar, som angå uppgörandet af förslag till budget för år 1913, hvarför jag anhåller att få öfvergå till de beräkningar, jag efter samråd med cheferna för de öfriga departementen uppgjort rörande dels de nya förslagsanslagen till tryckningskostnader, dels ock den förändring i beloppen för de kvarstående anslagen till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., som betingas ej mindre af tryckningskostnadernas utbrytande än äfven af det under de senaste åren allt mer framträdande behovet af ökade expensmedel. Vid dessa beräkningar, som verkställts med ledning af hvad som under de senaste åren för de ifrågavarande ändamålen åtgått, har, ehuru ofvan antydda möjligheter till vinnande af besparing äro tämligen ovissa, hänsyn därtill tagits så till vida, att någon höjning af de siffror, som utmärka åtgången af expenser under åren 1908—1910, icke vidtagits, oaktadt det år, beräkningen afser, eller 1913, ligger tre år längre fram i tiden.

Enligt den skedda utredningen hafva under åren 1908—1910 de från expensanslagen bestridda tryckningskostnaderna för de särskilda hufvudtitlarna uppgått till följande belopp i runda tal:

	1908 kr.	1909 kr.	1910 kr.
Andra hufvudtiteln	126,700	89,300	108,800
Tredje " 	3,400	4,300	3,200
Fjärde " 	4,900	8,600	5,400
Femte " 	16,500	24,100	23,200
Sjätte " 	156,100	173,800	209,200
Sjunde " 	48,500	67,700	104,800
Åttonde " 	11,500	17,800	14,400
Nionde " 	17,000	24,600	31,300
Summa	384,600	410,200	500,300

I dessa summor ingå icke tryckningskostnaderna för marinstaben, inspektören för flottans öfningar till sjös, kustartilleriet, landsarkiven och landtmäterikontoren i länen, liksom ej heller kostnaden för tryckning af länens markegångstaxor. Dessa synas emellertid icke hafva varit af den betydelse, att någon större hänsyn därtill torde behöfva tagas vid bestämmande af nu ifrågavarande förslagsanslags belopp.

Att tryckningskostnaderna för andra hufvudtiteln år 1908 betydligt öfverstego motsvarande kostnader under de bägge påföljande åren, härleder sig däraf att kostnaden för svensk författningssamling för år 1908 undantagsvis steg till 108,000 kronor, mot 70,000 kronor år 1909 och 81,700 kronor år 1910.

Såsom förut omnämnts, har statistiska kommittén i sitt den 7 september 1910 afgifna betänkande föreslagit, att kostnaderna för det tryck, som skulle utgå från det af kommittén ifrågasatta statistiska centralverket, måtte få, i enlighet med hvad som äger rum beträffande åtskilliga andra statistiska publikationer, bestridas af vederbörande hufvudtitels anslag till expenser. Då det reservationsanslag å 17,300 kronor, som anvisats för tryckning af statistiska centralbyråns publikationer, visat sig otillräckligt, så att medel upprepade gånger måst anvisas till täckande af däri uppkomna brister, anser jag lämpligt, att kostnaden för dessa publikationer hädanefter må, liksom nu är förhållandet t. ex. med utgifterna för kommerskollegii statistiska publikationer, gäldas af vederbörande förslagsanslag; och torde på grund häraf, då kostnaden för centralbyråns statistiska tryck synes kunna beräknas till 30,000 kronor, detta belopp böra inberäknas i sjunde hufvudtiteln nya förslagsanslag till tryckningskostnader.

[19.]

I sitt i föreliggande ärende afgifna yttrande har domänstyrelsen erinrat, hurusom 1911 års Riksdag i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts hemställan beslutit att, på grund af den förändrade uppställningen af riksstaten, hvad som af nionde hufvudtiteln anslag vore att räkna till driftkostnaderna för statens domäner skulle utbrytas från hufvudtiteln stat, och på grund häraf, med godkännande af i statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 13 januari 1911 gjorda beräkningar, såsom driftkostnader under år 1912 för statens domäner förslagsvis uppfört ett belopp af 5,400,000 kronor att utgå från domänfondens afkastning. Bland dessa driftkostnader hade enligt nyssberörda statsrådsprotokoll inberäknats följande kostnader för domänstyrelsen:

aflöningsstat för styrelsen	kronor 159,000: —
till anställande af en extra amanuens hos styrelsen	
och för renskrifning m. m.	„ 6,000: —
rese- och traktamentsersättning åt styrelsens personal	„ 6,000: —
Summa kronor 171,000: — .	

hwaremot i beräkningen icke ingått hvad som för den centrala förvaltningen erfordrades till skrifmaterialier, expenser m. m. och som hittills utgått från det under nionde hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till sådana utgifter. Det syntes dock domänstyrelsen, att dessa kostnader lika väl som kostnaderna för aflöningsstaten för styrelsen samt för rese- och traktamentsersättning åt dess personal hädanefter borde gäldas från statens domäners fond.

Enligt hvad chefen för jordbruksdepartementet meddelat mig, biträder han denna domänstyrelsens mening och har för afsikt att vid beräkningen af driftkostnaderna för statens domäner för år 1913 utgå härifrån.

Vid bifall till hvad nämnda departementschef sålunda i förevarande afseende ämnar föreslå, skulle utgifterna för domänstyrelsens expenser för framtiden icke vidare komma att belasta nionde hufvudtiteln expensanslag.

Dessa utgifter utgjorde

år 1908 kronor 18,828: 27, hvaraf tryckningskostnader kronor 3,929: 68	
„ 1909 „ 21,439: 87, „ „ „ 2,032: 38	
„ 1910 „ 17,903: 13, „ „ „ 2,778: 60	

Nionde hufvudtiteln tryckningskostnader för år 1910 hafva här ofvan uppgifvits till 31,300 kronor. Då emellertid, såsom nyss nämnts, häri icke ingå tryckningskostnaderna för landtmäterikontoren i länen, torde, trots fränskiljandet af domänstyrelsens utgifter för ifrågavarande ändamål, nionde hufvudtiteln förslagsanslag till tryckningskostnader böra för år 1913 beräknas till 32,000 kronor. [19.]

Därest hänsyn behöfver tagas allenast till hvad sålunda förekommit, synas förslagsanslagen till tryckningskostnader å 1913 års riksstat böra beräknas till följande belopp:

för andra	hufvudtiteln		kronor 115,000: —
„ tredje	„		„ 4,000: —
„ fjärde	„		„ 7,000: —
„ femte	„		„ 25,000: —
„ sjätte	„		„ 200,000: —
„ sjunde	„		„ 130,000: —
„ åttonde	„		„ 15,000: —
„ nionde	„		„ 32,000: —
Summa kronor 528,000: —			

Samtliga utgifter å expensanslagen hafva under åren 1908—1910 uppgått till följande belopp, i runda tal:

	1908 kr.	1909 kr.	1910 kr.
Andra hufvudtiteln	199,900	165,800	184,600
Tredje „	115,000	126,100	157,000
Fjärde „	24,200	22,600	18,700
Femte „ (uppvärmning m. m.)	299,700	325,200	314,600
„ „ (skrifmaterialier m. m.)	97,400	131,000	123,100
Sjätte „	467,900	538,700	568,100
Sjunde „	159,100	154,100	212,800
Åttonde „	78,500	79,100	78,400
Nionde „	63,400	101,200	119,900
Summa	1,505,100	1,643,800	1,777,200

[19.] Såsom förut erinrats, äro å 1912 års riksstat uppförda följande förslagsanslag till expenser:

å andra hufvudtiteln		kronor	111,991: —
„ tredje	„	„	120,154: —
„ fjärde	„	„	12,990: —
„ femte	„ (uppvärmning m. m.)	„	300,000: —
„ „	„ (skrifmaterialier m. m.)	„	113,882: —
„ sjätte	„	„	425,756: —
„ sjunde	„	„	100,009: —
„ åttonde	„	„	55,095: —
„ nionde	„	„	40,479: —
Summa kronor			1,280,356: —

Redan år 1910 öfverstego alltså utgifterna de nu för 1912 uppförda anslagen med inemot en half miljon kronor.

Häraf torde uppenbart framgå, att ett höjande af expensanslagen till belopp, som närmare motsvara de verkliga utgifterna, icke längre kan uppskjutas; och angelägenheten af att statsverkets utgifter beräknas så nära som möjligt i anslutning till verkligheten framträder ju också med ökad styrka, sedan numera, på grund af 1911 års Riksdags beslut om den s. k. fondens för reserverade medel öfverförande till statsverkets kassafond, någon sådan behållning, som förut i regel förefunnits å förstnämnda fond, icke vidare är vid riksstaternas uppgörande att påräkna.

Om man nu från ofvan angifna belopp å utgifterna från de särskilda hufvudtitlarnas expensanslag för år 1910 drager de summor, som beräknats för de nya förslagsanslagen till tryckningskostnader, dock med iakttagande härvid att afdrag ej skall ske för det belopp af 30,000 kronor, som beräknats för tryckningen af statistiska centralbyråns publikationer, återstå följande belopp, nämligen

för andra hufvudtiteln		kronor	69,600: —
„ tredje	„	„	153,000: —
„ fjärde	„	„	11,700: —
„ femte	„ (till skrifmaterialier m. m.)	„	98,100: —
„ sjätte	„	„	368,100: —
„ sjunde	„	„	112,800: —
„ åttonde	„	„	63,400: —
och „ nionde	„	„	87,900: —

I betraktande här af och med hänsyn därtill, att från nionde hufvudtiteln's expensutgifter bör ytterligare afgå hvad som beräknas motsvara domänstyrelsens expenser, torde expensanslagen för år 1913 icke böra beräknas lägre än till följande belopp, nämligen

för andra hufvudtiteln	kronor	65,000: —
„ tredje „	„	140,000: —
„ fjärde „	„	13,000: —
„ femte „ (till uppvärmning, belysning m. m.)	„	315,000: —
„ „ „ (till skrifmaterialier m. m.)	„	100,000: —
„ sjätte „	„	350,000: —
„ sjunde „	„	100,000: —
„ åttonde „	„	63,000: —
„ nionde „	„	60,000: —
Summa kronor		1,206,000: —

En jämförelse af dessa siffror med de i 1912 års riksstat uppförda anslag till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. utvisar, att det framställda förslaget, efter utbrytandet af särskilda anslag för tryckningskostnader, innebär:

för andra hufvudtiteln en minskning af	kronor	46,991: —
„ tredje „ „ ökning „	„	19,846: —
„ fjärde „ „ „ „	„	10: —
„ femte „ (till uppvärmning m. m.) en ökning af	„	15,000: —
„ „ „ (till skrifmat. m. m.) „ minskning „	„	13,882: —
„ sjätte „ en minskning „ „	„	75,756: —
„ sjunde „ „ „ „	„	9: —
„ åttonde „ „ ökning „ „	„	7,905: —
„ nionde „ „ „ „	„	19,521: —

eller alltså inalles en minskning af 74,356 kronor, hvadan, då de nya anslagen till tryckningskostnader beräknats till 528,000 kronor, förslaget i sin helhet innebär en ökning i utgiftstaten å 453,644 kronor.

Hvad särskildt beträffar det för sjunde hufvudtiteln erforderliga anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. finnes icke nu anledning att vid bestämmandet af dess storlek taga i betraktande andra än de af mig angifna omständigheter i syfte att ådagalägga det af erfarenheten visade faktiska anslagsbehovet.

Jag hemställer vid sådant förhållande, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen, att förslagsanslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., för år 1912 å riksstatens sjunde hufvudtitel upptaget till 100,009 kronor, måtte bestämmas till 100,000 kronor.

Tryckningskostnader.

[20.]
Trycknings-
kostnader.

Enligt hvad nästföregående punkt utvisar, har jag uttalat mig för att från sjunde hufvudtitelns förslagsanslag till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. borde utbrytas ett särskildt förslagsanslag till tryckningskostnader samt beräknat det för sistnämnda anslag erforderliga beloppet till 130,000 kronor. Af innehållet i samma punkt framgår äfven, att detta nya anslag blott skulle vara afsedt för sådana tryckningskostnader, som för närvarande bestridas af anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., samt därjämte för utgifterna för statistiska centralbyråns publikationer, som nu gäldas af ett särskildt reservationsanslag å centralbyråns stat, men däremot ej för tryckningskostnaderna hos de ämbetsverk och förvaltningar, hvilkas expenser för närvarande bestridas på annat sätt än från hufvudtitelns expensanslag, såsom mynt- och justeringsverket, kontrollstyrelsen, tullverket, patent- och registreringsverket o. s. v.

I det för det nya anslaget beräknade beloppet torde, för utjämning af hufvudtitelns slutsumma, en höjning böra äga rum med 45 kronor.

Under åberopande af hvad jag sålunda i denna och föregående punkt anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för bestridande af tryckningskostnader, som icke skola af andra medel gäldas, å sjunde hufvudtiteln uppföra ett ordinarie förslagsanslag å 130,045 kronor.

Sjunde hufvudtiteln's ordinarie anslag uppgå för innevarande år till kronor 14,048,409: —

Vid bifall till de af mig framställda förslag komma följande anslag att höjas, nämligen

till kammarkollegium med ... kronor 2,500: —

» statskontoret med » 1,600: —

» kostnader för taxering till skatt å inkomst och för-

mögenhet med » 320,000: —

» kammarrätten med » 1,800: —

» tullverket med » 97,000: —

» kommerskollegium med ... » 48,815: —

» patent- och registrerings-
verket med ... » 40,700: —

» befrämjande i allmänhet
af slöjderna med » 8,000: —

» biträde inom finansdeparte-
mentet vid beredning af
ärenden rörande bank-
väsendet m. m. med .. » 300: —

hvarjämte å denna hufvudtitel
kommer att uppföras ett nytt
anslag för bestridande af
tryckningskostnader, som
icke skola af andra medel
gäldas, med » 130,045: —

Summa kronor 650,760: —.

Om från denna summa drages
den af mig föreslagna minsk-
ningen i anslagen

till statistiska centralbyrån
med kr. 5,900: —

och till skrifmate-
rialier och ex-
penser, ved m. m.

med » 9: — » 5,909: —

skulle de ordinarie anslagen ökas med » 644,851: —

och sålunda för år 1913 komma att uppgå till kronor 14,693,260: —

Extra anslag.

I fråga om anslag på extra stat, som kunde erfordras, auförde departementschefen beträffande

Finansdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli.

[21.]
*Provisorisk
 lönerreglering
 för departe-
 mentet.*

För hvart och ett af åren 1911 och 1912 har Riksdagen å extra stat för provisorisk lönerreglering för befattningshafvare i finansdepartementet anvisat ett förslagsanslag af 7,820 kronor, däraf högst 175 kronor varit afsedda till höjning af vikariatsersättning under semester.

Jämväl för år 1913 lärer för ifrågavarande ändamål anslag vara erforderligt. Då en af departementets kanslisekreterare då lärer vara berättigad att komma i åtnjutande af ett ålderstillägg, hvilket bör föranleda, att afdrag motsvarande pensionsavgift, afrundadt till 50 kronor, å hans provisoriska lönetillägg bör göras, torde anslaget emellertid böra bestämmas allenast till 7,770 kronor.

Under åberopande i öfrigt af hvad chefen för justitiedepartementet till statsrådsprotokollet öfver justitiedepartementets ärenden denna dag anfört i fråga om provisorisk lönerreglering för nämnda departement får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen,

att till provisorisk lönerreglering för befattningshafvare i finansdepartementet, i enlighet med de i berörda statsrådsprotokoll angifna grunder och på de i detsamma förordade villkor, på extra stat för år 1913 bevilja ett förslagsanslag af 7,770 kronor, däraf högst 175 kronor må användas till höjning af vikariatsersättning under semester.

[22.]
*Extra
 föredragande
 i finans-
 departementet
 m. m.*

Enligt stadgan den 5 juni 1909 angående behandlingen inom statsdepartementen af ärenden, som tillhöra Kungl. Maj:ts regeringsrätt, är föreskrifvet, att de till regeringsrätten hörande mål och ärenden skola beredas och föredragas af kansliråden i det statsdepartement, hvartill desamma enligt stadgad fördelning höra; dock att Kungl. Maj:t, där så finnes erforderligt, förordnar kanslisekreterare eller annan tjänsteman inom departementet att vara föredragande inför regeringsrätten. Den sålunda bestämda ordinarie ordningen för regeringsrättsärendenas beredande och föredragning, d. v. s. genom vederhörande byråchef, har hit-

tills kunnat följas beträffande finansdepartementets andra byrå — byrån för ärenden angående handel, industri och sjöfart m. m. Däremot har, beträffande departementets första byrå — byrån för beskattnings-, tull-, pensions- m. fl. ärenden — så godt som från början af regeringsrättens verksamhet måst tillgripas utvägen att anlita extra föredragande. Och under den tid, som därefter förflutit, har den af regeringsrättsärendena förorsakade arbetsbördan å denna byrå visat sig vara af den kräfvande och fortvarande beskaffenhet, att ett undanskjutande af den under de sistförflutna åren inom departementet alltmör framträdande frågan om ordnandet på ett mera stadigvarande sätt, än som hittills skett, af arbetet å byrån ej vidare torde låta sig göra.

Då regeringsrätten i slutet af maj 1909 började sin verksamhet, var, enligt den å första byrån jämlikt ofvanberörda stadga förda anteckningsbok öfver dithörande, regeringsrättens upptagande tillhörande ärenden, antalet sådana endast på den slutliga beredningen inom departementet och föredragningen inför regeringsrätten beroende ärenden omkring 70. Här af föredrogos under juni månad nämnda år, innan regeringsrätten åtskildes för åtnjutande af sommarferier, af vederbörande byråchef något öfver 20 ärenden. Under berörda tid och tills regeringsrätten i augusti månad åter trädde i verksamhet inkommo emellertid till finansdepartementet ytterligare omkring 70 ärenden af nyssnämnda beskaffenhet, så att vid berörda tidpunkt balansen af första byråns regeringsrättsmål utgjorde omkring 120. Då balansen alltjämt växte samt vederbörande ordinarie byråchef af särskilda orsaker var hindrad att i erforderlig grad ägna sig åt regeringsrättsärendena, förordnade Kungl. Maj:t att i viss omfattning bestrida byråns föredragningsskyldighet i regeringsrätten dels under augusti och september månader en af departementets amanuenser och dels, genom särskilda beslut den 24 september och den 15 oktober, under återstående delen af året en af departementets kanslisekreterare. Vid sistnämnda tillfälle, då jämväl bestämdes arfvoden åt föredraganden samt åt en såsom vikarie för nämnde kanslisekreterare och tillika såsom protokollsförande i regeringsrätten förordnad amanuens, ytttrade dåvarande departementschefen i ämnet hufvudsakligen följande.

Såsom framginge af den utredning, hvilken åtföljde Kungl. Maj:ts proposition till 1909 års riksdag med förslag till vissa af inrättandet af regeringsrätten m. m. föranledda författningar, komme finansdepartementet otvifvelaktigt kvantitativt och säkerligen ock kvalitativt sedt att lämna regeringsrätten långt större arbetsmateriel än något af de öfriga departementen. Medeltalet mål af beskaffenhet att numera tillhöra regeringsrättens handläggning utgjorde sålunda åren 1899—1906

[22.] sammanlagdt för alla departementen 1,016, däraf ej mindre än 387 mål föllo på finansdepartementet. Motsvarande statistik för de allra senaste åren af samma period eller åren 1904—1906 utgjorde respektive 1,130 och 464. Af de till finansdepartementet hörande mål föllo åter hufvudparten på departementets första byrå. Besvärsmål tillhörande nämnda byrå, däraf den ojämförligt största delen bestode af beskattningsmål, inginge sålunda i medeltal för perioden 1899—1906 med ungefär 350 och i medeltal för perioden 1904—1906 med ungefär 430. Då till byrån i öfrigt hörde i stort sedt alla de till finansdepartementet inkommande ärenden, som falla inom verksamhetsområdet för statskontoret, mynt- och kontrollverken, kammarrätten, generaltullstyrelsen eller öfverintendentsämbetet, hade arbetsbördan å byrån långt före regeringsrättens tillkomst vuxit därhän, att, till undvikande af balans eller af arbetande af balans, särskilda åtgärder måst allt emellanåt vidtagas. Vissa tider hade man kunnat nöja sig med att låta, jämte byråchefen, kanslisekreteraren å byrån deltaga i beredning och föredragning af besvärsmål. Kanslisekreterargöromålen hade då, i mån som den ordinarie kanslisekreteraren icke medhunnit desamma, utförts af amanuenser eller extra tjänstemän inom departementet. Allt emellanåt hade emellertid äfven nämnda utväg befunnits otillräcklig. Tiden närmast före och efter Riksdags sammanträdande hade i regel måst mera ägnas åt de angelägna ärenden, som skolat framläggas för Riksdagen eller som af Riksdagen behandlats, äfvensom åt andra ärenden af brådskande natur, som pläga förekomma vid årsskifte, än åt de i stort sedt mindre brådskande besvärsmålen. Såväl till följd häraf som ock med anledning, bland annat, af de under årens lopp allt mera ökade göromålen, hade sålunda vissa tider en särskild föredragande af besvärsmål, i allmänhet uteslutande beskattningsmål, varit förordnad.

Om dittills vidtagandet af åtgärder af nämnda art kunnat göras mera beroende på arbetsförhållandena i öfrigt inom finansdepartementet, hade emellertid, sedan föredragning och handläggning af de administrativa besvärsmålen i allmänhet förlagts till regeringsrätten, ett annat förhållande inträdt. På t. ex. den för föredragning af beskattningsmål bestämda dag måste nämligen från finansdepartementet arbetsmaterial föreläggas regeringsrätten, om icke fara för stagnation i regeringsrättens arbete skulle uppstå. När sålunda, såsom man redan då med visshet kunde se, den ordinarie byråchefen å finansdepartementets första byrå under vissa delar af oktober, november och december 1909 blefve strängt upptagen af vissa större ärenden, som skulle föredragas i statsrådsberedningen och måste slutföras innan årets slut, blefve ock uppen-

barligen behovet af en extra föredragande hos regeringsrätten af besvärsmål från nämnda byrå under vissa tider till årets slut oafvisligt.

Härtill komme, att å nämnda byrå uppstått en balans af besvärsmål, som för det dåvarande uppginge till ett antal af ungefär 200. Anledningarna till denna balans vore mångahanda, icke minst den alltjämt växande arbetsbördan å byrån. Härutöfver ville emellertid departementschefen framhålla några särskilda omständigheter, som bidragit till uppkomsten af nämnda balans.

Först och främst syntes i sådant afseende böra frambållas, dels att regeringsrätten första tiden efter sin tillkomst måst ägna sig äfven åt annat arbete än besvärsmål, nämligen åt vissa med organisationen förenade frågor, dels ock att föredragningen af besvärsmål legat helt nere under åtta veckor under juni, juli och augusti månader, nämligen under den tid, regeringsrättens ledamöter åtnjötit ferier. Till dessa omständigheter komme emellertid äfven några mera allmänna orsaker till balansens uppkomst. Den dubbla föredragnings skyldighet, nämligen i statsrådsberedning och regeringsrätt, som numera åligger byråchefen, kunde icke annat än i viss mån öka det besvär, som vore förenadt med föredragningen, och den arbetstid, som för dess fullgörande måste tillsättas. Därjämte vore, enligt hvad departementschefen inhämtat, genom vissa fordringar i afseende å promemorior i de särskilda målen med föredragnings skyldigheten i regeringsrätten direkt förenadt ett långt mera tidsödande arbete än förhållandet hade varit i statsrådsberedningen. Allt detta gjorde, att å en byrå som finansdepartementets första byrå, där arbetsbördan till tre fjärdedelar bestode af besvärsmål, den omläggning i afseende å dessas föredragning och handläggning, som år 1909 ägt rum, måste verka icke så litet tyngande i arbetet.

Utan att ingå i undersökning, om och i hvad mån ofvan omnämnda omständigheter kunde göra behovet af extra föredragande af till finansdepartementet hörande besvärsmål konstant, ville departementschefen allenast framhålla, att af hvad han sålunda anført i allt fall syntes framgå, att för arbetets behöriga gång erfordrades under återstående delen af år 1909 en extra föredragande hos regeringsrätten af besvärsmål från finansdepartementets första byrå.

I känslan häraf hade redan den 24 september nämnda år förordnats dels kanslissekretären å departementets första byrå att från och med den 1 till och med den 16 oktober bereda och inför regeringsrätten föredraga de finansdepartementets mål och ärenden, hvilka för sådant ändamål till honom öfverlämnades, dels ock en amanuens i departementet att under samma tid föra regeringsrättens protokoll i mål

[22.] och ärenden, hvilka från departementet där föredroges, hvarjämte chefen för departementet förordnat nämnde amanuens att likaledes under samma tid bestrida den som extra föredragande förordnade kansli-sekreterarens tjänst.

Lämpligt syntes departementschefen vara, att en sådan ordning fortfore till årets slut. Om den särskilda ersättning, som härför borde tillkomma nämnda tjänstemän, hade dittills icke något blifvit bestämdt, hvarför det föreslogs, att Kungl. Maj:t då skulle lämna föreskrifter om de grunder, hvarefter sagda ersättning borde utgå från den 1 berörda oktober. I detta afseende syntes departementschefen skäligt, att kansli-sekreteraren, som under den tid, förordnandet varade, vore skyldig afstå sina med kanslisekreterartjänsten förenade tjänstgöringspenningar, erhöles, utöfver den med sagda tjänst förenade lön, arfvode efter 3,500 kronor för år räknadt, samt amanuensen, utöfver de med kanslisekreterartjänsten förenade tjänstgöringspenningar, arfvode efter 1,500 kronor för år räknadt. De särskilda kostnaderna för den föreslagna anordningen skulle alltså belöpa sig, för år räknadt, till 5,000 kronor. Angående sättet för anskaffandet af dessa medel erinrade departementschefen om följande.

Vid underdånig föredragning den 12 januari 1909 af frågan om reglering af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel för år 1910 hade chefen för civildepartementet i sammanhang med beräkningen af det anslag, som för regeringsrätten erfordrades, framhållit hurusom det framlagda och dåmera antagna förslaget om inrättande af en regeringsrätt förutsatte, att målens beredning och föredragning i regeringsrätten skulle anförtros åt ämbets- och tjänstemän i de särskilda statsdepartementen. Huruvida föredragningen under alla förhållanden skulle kunna tillfredsställande uppehållas på sätt sålunda ifrågasatts utan förstärkning i ett eller annat departements arbetskrafter, syntes icke på förhand kunna afgöras. Skulle sådant visa sig ovillkorligen påkalladt och af Riksdagen beviljadt anslag ej lämna tillgång för ändamålet, syntes emellertid erforderliga medel kunna anvisas från allmänna besparingar eller under förskottstitel, intilldess närmare erfarenhet vunnits.

På grund af hvad sålunda anförts och då allmänna besparingarna å sjunde hufvudtiteln för det dåvarande vore allt för ringa för att kunna för ifrågavarande ändamål tillgripas, hvadan erforderliga medel för samma ändamål måste utgå under förskottstitel, meddelades ifrågavarande tjänstemän för tiden till årets slut enahanda förordnanden, som de, på sätt förut nämnts, på grund af förordnandet af den 24 september 1909 då bestredo, hvarjämte de förklarades berättigade att

till årets slut uppbära, kanslisekreteraren, utöfver den med hans kanslisekreterartjänst förenade lön, arfvode efter 3,500 kronor för år räknadt samt amanuensen utöfver de med kanslisekreterartjänsten förenade tjänstgöringspenningar, arfvode efter 1,500 kronor för år räknadt.

[22.]

Ehuru antalet af de första byråns mål, som afgjorts eller eljest slutbehandlats i regeringsrätten under år 1909, uppgick till omkring 200, hade dock byråns balans af nu ifrågavarande ärenden vid årsskiftet 1909—1910 ej kunnat nedbringas under omkring 150. Med hänsyn härtill och i öfrigt på grund af de utaf departementschefen i anförandet den 15 oktober 1909 åberopade förhållanden förordnade Kungl. Maj:t genom särskilda beslut mot ersättning enligt enahanda grunder som nyss nämnts dels förenämnde kanslisekreterare att under år 1910 vara extra föredragande i regeringsrätten och dels en af departementets amanuenser att under samma tid med undantag af den del af sommaren, som regeringsrätten åtnjöt ferier, vara protokollsförare i regeringsrätten och uppehålla bemälda kanslisekreterares tjänst. Utom af den sålunda förordnade extra föredraganden bestreds under största delen af året föredragningen i regeringsrätten af mål från byrån jämväl af vederbörande tjänstförrättande byråchef i den utsträckning, som öfriga göromål å byrån medgäfvos, hvarjämte vissa amanuenser i departementet för särskilda tillfällen förordnades att i den extra föredragandens ställe öfvertaga föredragningen i ändamål att bereda honom för handläggningen af vidlyftigare ärenden eller eljest för det behöriga fullgörandet af hans åligganden erforderligt afbrott i hans en hel dag i hvarje vecka omfattande föredragningstur. Tack vare denna anordning äfvensom i sin mån den omständigheten, att efter hand åt föredragningen inom regeringsrätten gifvits enklare och mindre betungande former än som tillämpats under regeringsrättens första verksamhetstid, hunno under ifrågavarande år afgöras eller eljest slutligen behandlas närmare 500 af byråns regeringsrättsmål. Det oaktadt förefanns fortfarande vid årsskiftet 1910—1911 å byrån en balans af sådana mål, uppgående till omkring 150 stycken.

Under år 1911 anordnades arbetet med första byråns regeringsrättsärenden på samma sätt som under år 1910; och yttrade dåvarande departementschefen den 30 december 1910 vid meddelande af förordnande för extra föredragande m. m. i ämnet bland annat följande. Ehuru det dittillsvarande provisoriet i fråga om föredragningen i regeringsrätten af besvärsmål från finansdepartementet redan fortfarit längre än som kunde anses lämpligt och dess ersättande snarast möjligt med en mera

[22.] fast och stadigvarande anordning måste anses såsom ett önskemål, vore departementschefen likväl ännu icke beredd att i sådant hänseende framlägga förslag. Detta sammanhängde därmed, att alltifrån regeringsrättens tillkomst särskilda omständigheter förekommit inom departementet, som hindrat honom att förvärfva erfarenhet om, i hvilken utsträckning den ordinarie byråchefen å första byrån själf kunde medhinna föredragningen i regeringsrätten, en erfarenhet, som departementschefen emellertid, med hänsyn till det mycket stora antal till regeringsrättens handläggning hörande mål, som ankomme på samma byrås beredning och föredragning, ansåge oundgänglig såsom underlag för ett förslag till denna angelägenhets ordnande på ett mera stadigvarande sätt. Departementschefen syftade härutinnan på det förhållandet, att ifrågavarande byråchef på grund af under längre tid åtnjuten tjänstledighet och af andra skäl allenast i mycket ringa omfattning föredragit i regeringsrätten. Under dessa förhållanden syntes det vara nödvändigt att tills vidare och intill dess den erforderliga erfarenheten i förevarande hänseende vunnits förlänga det provisoriska tillstånd, som dittills rådt.

Antalet afgjorda eller eljest slutligen behandlade regeringsrättsmål å första byrån uppgick under år 1911 jämväl till inemot 500, och byråns balans af sådana mål är fortfarande i det stora hela oförändrad, alltså omkring 150 mål.

Beträffande förra hälften af innevarande år hafva arbetsförhållandena å första byrån enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 nästlidne december fortsättningsvis ordnats på hufvudsakligen samma sätt som förut.

Af den undersökning jag låtit verkställa rörande förevarande angelägenhet har jag, i likhet med min företrädare i ämbetet, kommit till den bestämda öfvertygelsen, att det hittillsvarande provisoriet i fråga om föredragningen i regeringsrätten af besvärsmål från finansdepartementet snarast möjligt bör ersättas med en mera fast och stadigvarande anordning. Och då det hinder, som vållat uppskofvet med ifrågavarande förhållandens ordnande, nämligen bristande erfarenhet om i hvilken utsträckning den ordinarie byråchefen å första byrån själf kan medhinna föredragningen i regeringsrätten, numera torde få anses undanröjdt, synes mig något skäl för vidare uppskof ej föreligga. Visserligen har nämnde ordinarie byråchef af olika anledningar under största delen af år 1910 och hela år 1911 icke förvaltat sitt ämbete. Men under hela ifrågavarande tid har, såsom af det ofvan sagda torde framgå, byråchefens vikarie föredragit i regeringsrätten. Därvid vunnit erfarenhet torde få anses gifva vid handen, att byråchefen å första

byrån med byråns nuvarande arbetsbörda och hans skyldighet att bestrida föredragningen i statsrådsberedningen ej hinner själf handlägga mer än en femtedel eller en fjärdedel af de till byrån hörande regeringsrättsmålen. Och anledning att förvänta någon minskning i byråns arbetsbörda synes ej förefinnas. Tvärt om torde med säkerhet kunna förutses en högst betydlig, redan under innevarande år inträdande höjning i antalet af byråns regeringsrättsmål. Att döma af inkomna uppgifter angående taxeringsarbetet under år 1911, då de nya skatteförfattningarna för första gången kommo i tillämpning, torde nämligen på grund af allmänhetens bristande kännedom och i viss mån jämväl taxerings- och pröfningsnämndernas saknad af erfarenhet om författningarna antalet besvär i beskattningsärenden — d. v. s. hufvudparten af byråns arbetsbörda — komma att ökas högst väsentligt, måhända fördubblas, hvartill kommer, att beredningen af dessa ärenden inom departementet måste, innan vana vid tillämpningen af de nya författningarna där vunnits, blifva mer betungande än förut. Om man ock kan hoppas på återgång i sinom tid i denna arbetsökning, torde det dock å andra sidan ligga i sakens natur, att ökningen, på grund af den utveckling af skattesystemet, som de nya författningarna innebära, blifver till viss del konstant. Vidare kommer under år 1913 allmän fastighetstaxering att äga rum, hvilket enligt erfarenheten från föregående sådana taxeringar kommer att de närmast därpå följande åren höja antalet hos Kungl. Maj:t fullföljda besvär i beskattningsmål. Slutligen tillåter jag mig erinra, att med december månad nästlidna år ny, helt och hållet omarbetad tulltaxa trädde i kraft, hvilket väl ej torde kunna undgå att medföra en om ock mera tillfällig ökning af de på första byråns föredragning ankommande målen rörande tillämpningen af tullförfattningarna.

Af hvad ofvan anförts torde få anses till fullo ådagalagdt, att behovet af en extra föredragande af regeringsrättsmål å finansdepartementets första byrå för närvarande och jämväl för en afsevärd tid framåt är oafvisligt. Jag tvekar därför icke att föreslå, att den extra föredragande, som sedan ett par år under mer tillfälliga former anlitats i departementet, måtte inom detsamma beredas en fastare ställning, något som för handläggningen af de till honom öfverlämnade ärendena ingalunda är betydelselöst. I sådant afseende torde först och främst fordras, att den extra föredraganden, som hittills förordnats tillsvidare för viss del af år, meddelas mer omfattande förordnande, nämligen för helt år. Och detta torde icke böra komma i fråga, med mindre medel af Riksdagen särskildt anvisas för hans aflönande. Vidare torde fordras, att den extra

[22.] föredraganden beredes ersättning, som icke allt för mycket understiger byråchefs löneförmåner. Med afseende å såväl mängden som beskaffenheten af hans göromål torde han nämligen vara fullt jämnställd med byråchef. I detta sammanhang torde böra framhållas, att den extra föredraganden enligt hittills följdt bruk bestrider viss föredragning jämväl i statsrådsberedningen, nämligen af sådana ärenden, som af honom föredragits i regeringsrätten och hvari regeringsrätten afgifvit utlåtande till Kungl. Maj:t — ett bruk som visserligen i icke ringa mån betungar den extra föredraganden, men som på grund af det undvikande af dubbelarbete, detsamma innebär, torde böra allt framgent bibehållas. Af det af mig förut åberopade yttrandet den 15 oktober 1909 af dåvarande departementschefen framgår, att den som extra föredragande då förordnade kanslisekreteraren tillerkändes ersättning med 2,000 kronor utöfver aflöningen vid tjänsten — en ersättningsgrund, som jämväl i vissa andra statsdepartement i liknande fall kommit till användning och hvilken äfven jag, under antagande att en af departementets kanslisekreterare alltfört kommer att förordnas såsom extra föredragande, finner därvid lämplig. Med afseende härå och med beräkning af kanslisekreterarens lön och tjänstgöringspenningar, inklusive provisoriskt lönetillägg, som beviljats för innevarande år och ifrågasatts jämväl för nästa år, till 5,050 kronor, hvilka aflöningsbelopp jag, såsom jag strax får tillfälle omnämna, ämnar föreslå att disponeras för uppehållande af den tjänst, hvartill de rätteligen höra, skulle alltså för extra föredragandens aflönande erfordras ett anslag af i rundt tal 7,000 kronor för år. Bestämd enligt nu nämnda grunder skulle extra föredragandens aflönning, hvaraf 2,500 kronor lämpligen torde böra anses såsom tjänstgöringspenningar, ock komma att stå i skäligt förhållande till byråchefs i statsdepartement löneförmåner, hvilka, med provisoriskt lönetillägg, uppgå, där ålders-tillägg ej inverkar på beloppets bestämmande, till 7,800 kronor.

I samma mån som den extra föredraganden såsom sådan gifves en fastare ställning, i samma mån bör gifvetvis hans vikarie å kanslisekreterarbefattningen beredas en tjänsteställning, som närmar sig ordinarie befattningshafvarens. Beträffande de med tjänsten förenade åliggandena faller detta af sig själf, och hittills har också den af departementets amanuenser, som uppehållit ifrågavarande befattning, fått svara för alla de därmed förenade göromålen. Och dessa äro af den omfattning, att vikarien under tiden för förordnande måste helt ägna sig åt tjänsten i departementet. Ifrågavarande kanslisekreterartjänst, som före regeringsrättens tillkomst gaf sin innehafvare full sysselsättning, har

genom regeringsrätten ytterligare betungats. Sålunda har för denne befattningshafvare tillkommit skyldigheten att föra regeringsrättens protokoll vid de sex till sju föredragningar i månaden, som åligga första byrån, hvarjämte den till största delen på honom ankommande expedieringen af regeringsrättens utslag m. m. blifvit betydligt mera tidsödande än motsvarande åligganden före regeringsrättens tillkomst. Vidare förorsakas kanslisekreteraren å första byrån ganska mycket besvär däri-genom, att han faktiskt har att tillhandaga två förmän å byrån, byråchefen och extra föredraganden. Då således vikarien å kanslisekreterartjänsten i fråga får draga full arbetsbörda, torde, för att till befattningens uppehållande kunna påräkna kvalificerad och i öfrigt lämplig person, honom äfven böra beredas förmåner, som motsvara den ordinarie befattningshafvarens, d. v. s. utom större säkerhet i afseende å förordnandets varaktighet, hvilken förmån torde blifva en omedelbar följd af att den extra föredraganden beredes en fastare ställning, full aflöning vid tjänsten. För närvarande uppgår kanslisekreterares aflöning, inberäknadt provisoriskt lönetillägg men oberäknadt ålderstillägg, som gifvetvis ej kan tillkomma en icke ordinarie befattningshafvare, till 5,050 kronor. Af hvad ofvan sagts framgår, att den vikarierande kanslisekreteraren hittills erhållit i ersättning dels den ordinarie kanslisekreterarens tjänstgöringspenningar, hvilka med provisoriskt lönetillägg uppgått till 1,600 kronor, och dels särskildt arfvode för protokollsföringen i regeringsrätten 1,500 kronor, således tillsammans 3,100 kronor för år. Vikarien bör således för att komma i åtnjutande af full aflöning tillerkännas ytterligare ersättning med omkring 2,000 kronor. Och detta skulle låta sig göra, om såsom jag förut ifrågasatt medel till den extra föredragandens aflönande beredes genom särskildt anslag och således ej blott, som hittills, tjänstgöringspenningarna utan jämväl lönen och ortstillägget vid ifrågavarande kanslisekreterartjänst göras tillgängliga för uppehållandet af samma befattning.

Hvad jag sålunda ifrågasatt beträffande finansdepartementets första byrå innebär ej annat än ett mera fast ordnande af arbetsförhållandena å byrån i enlighet med hvad erfarenheten allt ifrån regeringsrättens tillkomst i stegrad grad visat vara ett faktiskt föreliggande behof. Och då kostnaderna för en sådan definitiv anordning — vid det förhållandet att redan den nuvarande anordningen å byrån medför en extra utgift af omkring 5,000 kronor för år och hvad ifrågasatts skulle belöpa sig till omkring 7,000 kronor för år, hvadan utgiftsökningen skulle begränsas till omkring 2,000 kronor, — mer än väl torde motsvaras af fördelarna

[22.] däraf samt det är af vikt, att den åstundade förändringen må kunna inträda från och med juli månad innevarande år, då det af Kungl. Maj:t för den extra föredraganden den 30 sistlidne december meddelade förordnande utgår, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen,

att för beredande af ersättning åt en extra föredragande i finansdepartementet m. m. å extra stat för år 1913 anvisa ett anslag af 10,500 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att af nämnda belopp redan innevarande år disponera 3,500 kronor.

Ersättning för af statskontoret gjorda förskott.

[23.] Ersättning för af stats- kontoret gjorda för- skott.	De af statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, som tillhöra sjunde hufvudtiteln och böra till ersättande hos Riksdagen anmälas, äro enligt uppgift från statskontoret:		
	till ersättning till ägare af skattefrälsehemman,		
	hvilkas ränta icke blifvit af statsverket inlöst kronor	34,138: 66	
	„ inlösen af en skattefrälseränta	2,192: 25	
	„ jämlikt nådiga brefvet den 24 mars 1911 ut-		
	anordnade medel till gäldande af kostnad för		
	anbringande under år 1910 af registrerings-		
	nummer å svenska fartyg	152: 75	
	„ gäldande af Sveriges bidrag för tiden från och		
	med den 1 september 1910 till den 1 september		
	1911 till bestridande af kostnaden för den stän-		
	diga sockerkommissionen i Brüssel	718: —	
	„ kostnader för den under den 3 oktober 1902		
	tillsatta löneregleringskommittén	24,083: 15	
	„ kostnader för den under den 20 januari 1905		
	tillsatta statistiska kommittén	8,036: 41	
	„ kostnader för verkställande af utredning rörande		
	lagstiftningsåtgärder för lärlingsväsendets ord-		
	nande	23,140: 51	
	„ kostnader för den under den 21 december 1906		
	tillsatta kommittén för afgifvande af förslag till		
	bestämmelser angående kontroll å fartygs sjö-		
	värdighet m. m.	21,069: 29	
	transport kronor	113,531: 02	

	transport kronor	113,531: 02	[23.]
till	kostnader för utredningar angående ändrad lagstiftning i fråga om den direkta beskattningen	„ 42,458: 91	
„	kostnader för den under den 6 mars 1908 tillsatta kommittén för revision af gällande lagstiftning rörande patent och om skydd för varumärken samt verkställande af utredning rörande behovet af förändrad organisation af patent- och registreringsverket m. m.	„ 14,951: 43	
„	kostnader för underhandlingar om en ny svensk-tysk handelstraktat	„ 97,103: 44	
„	kostnader för utredning af frågan om handelsundervisningens ordnande	„ 7,442: 28	
„	kostnader för uppgörande af förslag till allmänna grunder för en kommunal jordvärdestegringskatt	„ 717: 48	
„	kostnader för den under den 27 maj 1909 tillsatta kommissionen för verkställande af utredning och uppgörande af förslag till reglering af tobaksbeskattningen m. m.	„ 27,994: 87	
„	kostnader för den under den 13 november 1908 tillsatta kommittén för verkställande af utredning och afgifvande af förslag rörande förändrad organisation af kommerskollegium	„ 18,154: 30	
„	kostnader för uppgörande af förslag i syfte att genom allmän utveckling af stämpelbeskattningen åt staten bereda ökade inkomster under denna skattetitel	„ 422: 22	
„	kostnader för utarbetande af förslag till en särskild författning om arfsskatt m. m.	„ 17,204: 91	
„	kostnader för utredning angående ändrade grunder för statens bokföring	„ 11,038: 03	
„	kostnader för uppgörande af förslag till förändrad uppställning af riksstaten	„ 4,024: 13	
„	kostnader för genomförande af en central kassakontroll	„ 3,918: 05	
„	kostnader för verkställande af utredning rörande statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande i större eller mindre omfattning från deras ekonomiska beroende af från rusdryckshandteringen härflytande medel..	„ 17,333: 30	
	transport kronor	376,294: 37	

[23.]		transport kronor 376,294: 37
	till kostnader för särskild föredragande och protokolls- förare hos regeringsrätten	,, 4,741: 67
	,, kostnader för offentliggörande af uppgifter rö- rande Sveriges utförsel och införsel år 1909	,, 1,038: 40
	,, kostnader för verkställande af den i 11 § af lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst- innehafvares rätt till pension stadgade sannolik- hetsberäkning rörande civila pensionsfonden.....	,, 3,000: —
	,, kostnader för verkställande af ytterligare ut- redning af frågan om ett statens tobaks- monopol m. m.	,, 1,000: —
	,, kostnader för verkställande af utredning, under hvilka förutsättningar ekonomiska föreningar må här i landet idka inlåningsrörelse	,, 340: —
	,, kostnader för verkställande af utredning i fråga om fiskerättsförhållandena vid kusterna af de forna danska provinserna	,, 3,170: 79
	,, kostnader för tryckning af vissa delar af utred- ningar rörande statens ägande och dispositions- rätt till mark och tomter inom hufvudstaden	,, 2,788: 25
	,, kostnader för folkräkningen den 31 december 1910	,, 34,048: 10
	,, kostnader för desinficiering af vissa i kammar- arkivet förvarade handlingar	,, 76: 28
	,, jämlikt nådigt bref den 25 november 1910 ut- betalta medel att användas för de ändamål, som afses med det i staten för finansdepartementet upptagna anslaget till amanuenser, vikariats- ersättningar, renskrifning m. m.	,, 3,827: 22
	,, kostnader för afgifvande af ändringsförslag i anledning af framställda anmärkningar mot utarbetadt förslag till värdestegringskatt å fastighet	,, 9,550: —
	,, kostnader för utarbetande af en öfversikt öfver kommunalbeskattningens utveckling och nu- varande gestaltning inom främmande länder	,, 7,375: 95
	,, kostnader för utredning af vissa med kommunal- skatteväsendet sammanhängande frågor.....	,, 15,792: 50
	transport kronor 463,043: 53	

	transport	kronor 463,043: 53	[23.]
till	kostnader för verkställande af viss, förberedande utredning i frågan om alkoholmissbrukets motarbetande	„ 5,821: 60	
„	kostnader för revision af gällande bestämmelser angående restitution af tull å viss spannmål	„ 5,706: 66	
„	kostnader för den under den 8 oktober 1910 tillsatta kommittén med uppdrag att afgifva förslag ifråga om kontroll öfver rikets sparbanker m. m.	„ 4,822: 55	
„	kostnader för kommittén för verkställande af utredning angående vidtagande af åtgärder mot de olägenheter, som förorsakas af vissa slag af fabriksdrift	„ 7,764: 13	
„	kostnader för hyra för tillfällig bostad åt landshöfdingen i Västernorrlands län	„ 1,458: 33	
„	kostnader för vissa arbeten inom marinförvaltningens hus i Stockholm	„ 10,020: 07	
„	kostnader för utförande af kronans talan angående bättre rätt till Krågedeforsarna i Indalsälven m. m.	„ 9,304: 35	
„	kostnader för verkställda utredningar rörande ny byggnad för Kungl. Maj:ts kansli	„ 4,400: —	
„	kostnader för utvidgning af statskontorets ämbetslokal	„ 3,169: 58	
„	jämlikt nådigt bref den 16 december 1910 utbetalda medel att användas för de med det å statskontorets stat uppförda anslag till amanuenser, vikariatsersättning, renskrifning och flitpenningar afsedda ändamål	„ 5,000: —	
„	ett jämlikt nådigt bref den 29 april 1910 utgifvet belopp för lönefyllnad till revisorn i statskontoret J. W. Kjellbergs vikarie, utgörande...	„ 2,400: —	
Summa kronor		522,910: 80.	

Med iakttagande af grundsatsen om anslags bestämmande till jämnt tal af kronor hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t tacktes hos Riksdagen göra framställning,

att till gäldande af omförmälda förskott å extra stat må för år 1913 anvisas ett belopp af 522,911 kronor.

Förstärkning af arbetskrafterna inom statskontoret.

[24.]
Förstärkning
af arbetskraf-
terna inom
statskontoret.

På af Kungl Maj:t i den till 1911 års Riksdag aflåtna statsverkspropositionen gjord framställning har Riksdagen för innevarande år på extra stat anvisat ett anslag af 16,500 kronor till förstärkning af arbetskrafterna i statskontoret.

Sedan statskontoret på grund af nådig befallning afgifvit förslag rörande användningen af ifrågavarande för år 1912 beviljade anslag, har Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 3 november 1911 förordnat, bland annat, *att* inom statskontoret skulle under år 1912 vara anställd en *extra byråchef* med den föredragningskyldighet af till inkomst-, fond- och stämpelbyrå och eventuellt annan byrå hörande ärenden, som efter statskontorets beprövande blefve honom ålagd; *att* till bemålde extra byråchef skulle utgå aflöning af ofvanberörda å extra stat för år 1912 anvisade medel efter 6,000 kronor för år räknadt, däraf 2,000 kronor skulle betraktas såsom tjänstgöringspenningar; *att* ifråga om semesterförmån, tjänstledighet och vikariat för extra byråchefen i tillämpliga delar skulle gälla hvad om statskommissarie vore i berörda afseenden stadgadt; *att* till den ordinarie tjänsteman af första graden, som för år 1912 af statskontoret anställdes såsom stämpelexpeditionens närmaste förman, *stämpelkassör*, skulle, utöfver de för stämpelkassör å stat uppförda aflöningsmedel, utgå ett belopp af 500 kronor för år från ifrågavarande extra statsanslag; *att* under år 1912 skulle å stämpelexpeditionen vara anställda två kvinnliga befattningshafvare, *stämpelexpeditriser*, för kassörsgöromåls bestridande mot en från det extra anslaget utgående års aflöning för hvardera af 2,200 kronor, däraf 900 kronor skulle utgöra tjänstgöringspenningar; *samt att* i afseende å semesterförmån skulle för expeditriserna gälla hvad som vore stadgadt om sådan förmån för ordinarie tjänstinnehafvare af första graden.

Uti underdånig skrifvelse den 19 oktober 1911 har statskontoret hemställt, att, enär de skäl, som föranledt uppförande å extra stat för hvartera af åren 1911 och 1912 af ett belopp af 16,500 kronor till förstärkning af arbetskrafterna inom statskontoret, måste antagas komma att äga oförminskad giltighet äfven under år 1913, det tacktes Kungl. Maj:t af Riksdagen för samma ändamål äska ett anslag å extra stat för år 1913 af nyssnämnda belopp 16,500 kronor.

Då intet skäl föreligger till antagande, att icke samma behof af ökade arbetskrafter inom statskontoret, för hvars tillgodoseende inne-

varande år anslag anvisats, kommer att fortfarande under år 1913 göra sig gällande, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen [24.]

att å extra stat för år 1913 till förstärkning af arbetskrafterna inom statskontoret anvisa ett belopp af 16,500 kronor.

Kammarrätten.

I den lönestat, som år 1908 fastställdes för kammarrätten, äro för de afdelningar af ämbetsverket, som hafva till uppgift att företaga granskning af statens och andra allmänna räkenskaper, upptagna två förste revisorer och tjugu revisorer.

I underdånig skrifvelse den 20 december 1911 har nu kammarrätten gjort framställning om ökning af de för revisionen afsedda arbetskrafterna.

Innan jag går att närmare omnämna de skäl, som af kammarrätten blifvit anförda för en dylik personalökning, tillåter jag mig att, med ledning af i den underdåniga skrifvelsen sammanförda uppgifter, lämna en kortfattad redogörelse för revisionsarbetets nuvarande organisation inom ämbetsverket samt för de arbetskrafter, som därvid för närvarande äro att tillgå.

Enligt instruktionen för kammarrätten den 23 december 1908, § 25, verkställs i revisionsafdelningen granskning af alla de kronans och andra allmänna räkenskaper, i afseende å hvilka ej annorledes är förordnad.

I fråga om granskningen gäller, enligt nyssberörda §, att, så snart räkenskaperna inkommit, med dem ofördröjligen skall företagas en förberedande undersökning i syfte att utröna, huruvida proprietalans eller äfventyr för det allmännas säkerhet i något afseende må förefinnas, i hvilken händelse anmälan därom genast bör göras hos kammarrätten. Därefter skola de räkenskaper, hvilka icke förut undergått granskning i detalj, fullständigt granskas, samt de räkenskaper, som i det redovisande verket blifvit detaljgranskade, underkastas, i den mån tiden det medgifver, ytterligare revision, mindre i afseende å redogörelsernas sifferuppgifter än till kontrollerande af vederbörande myndigheters förvaltningsåtgärder. Denna ordinarie revision bör vara fullbordad senast inom ett år från den dag, räkenskapen blifvit aflämnad till revisionsafdelningen, där ej för granskningen af någon särskild räkenskap är eller för framtiden kan varda annorledes föreskrifvet. Dock äga vederbö-

[25.]

*Förstärkning
af arbetskraf-
terna å kam-
marrättens
revisionsaf-
delning.*

[25.] rande å revisionsafdelningen och advokattiskalen att jämväl efter utgången af berörda tid vid redan granskade räkenskaper framställa de anmärkningar, hvartill företagen efterrevision af räkenskapen kan gifva anledning.

Granskningsarbetet är för närvarande så fördeladt, att å första revisionskontoret granskas alla landsböcker och därmed gemenskap ägande räkningar äfvensom de till åttonde, nionde och tionde hufvudtitlarna hörande räkenskaperna, samt å andra kontoret alla öfriga till kammarrätten ingående räkenskaper.

Enligt den af kammarrätten för dess revision fastställda arbetsordningen verkställes af förste revisorn i samråd med revisorerna å kontoret uppskattning af räkenskaperna för arbetets fördelning tjänstemännen emellan. Detta tillgår så, att för hvarje räkenskap bestämmes en viss tid i månader eller trettiondedelar af månader, som på grund af vunnen erfarenhet och med hänsyn till kvantiteten af kontorets räkenskaper och arbetskrafter anses böra anslås till räkenskapernas granskning. I den mån som nya räkenskaper tillkommit eller räkenskaperna svällt ut, har uppskattningstiden måst tid efter annan minskas.

Enligt den år 1879 för kammarrätten fastställda stat utgjorde personalen å revisionsafdelningen — fränsedt 3 revisionskommissarier, hvilka såsom chefer en hvar för ett af de tre revisionskontor, å hvilka revisionen då var indelad, icke deltog i det egentliga revisionsarbetet — 18 revisorer och 11 amanuenser med en tjänstgöringstid af för revisor 30 timmar och för amanuens 20 timmar i veckan.

I en af vederbörande revisionskommissarier i januari 1904 till löneregleringskommittén aflämnad promemoria uttalade sig dessa tjänstemän för en ökning af den ordinarie revisionspersonalen till ett antal af minst 24, däraf 3 öfverrevisorer och 21 revisorer, detta under förutsättning dels att antalet fasta revisionsamanuenser nedsattes till 4, dels att arbetstiden bestämdes för revisorer till 36 och för amanuenser till 24 timmar i veckan, dels ock att extra biträden med lägre arfvoden blefve anställda för siffergranskning och dylikt. I sammanhang därmed anförde revisionskommissarierna, att vid räkenskapernas uppskattning hufvudsakligt afseende kunnat fastas icke å den för en fullständig och noggrann granskning af räkenskaperna erforderliga tid, utan på tillgången af arbetskrafter. I samband med den fortgående utvecklingen af förutvarande och inrättandet af nya institutioner hade antalet och omfånget af de till kammarrätten för granskning ingående räkenskaperna varit och vore fortfarande i oafbruten tillväxt, hvadan, ehuru en icke obetydlig nedsättning i räkenskapernas uppskattning skett redan vid

den år 1879 antagna löneregleringen, för nya räkenskapers granskning afdrag å andra räkenskapers granskningstid måst undan för undan vidtagas.

[25.]

Löneregleringskommittén ansåg emellertid behof af ökning af den ordinarie revisionspersonalen icke föreligga. Kommittén utgick nämligen från antagandet att föreslagna anordningar i afseende å revisionsarbetet, särskildt revisorernas befrielse från siffergranskningen, äfvensom utsträckning af arbetstiden borde komma att medföra, å ena sidan, sådana lindringar i revisorernas arbete och, å andra sidan, en så afsevärd ökning i den levererade arbetskvantiteten, att de borde ej blott fullt uppväga den ökning i revisorernas arbetsmaterial, som under en tid framåt kunde förväntas, utan äfven därutöfver lämna tillfälle till minskning i amanuensernas antal. Ensamt den af kommittén föreslagna utsträckningen af tjänstgöringstiden skulle komma att medföra ett ökad antal revisions-timmar af omkring 100 i veckan. Kommittén förordade i anslutning härtill, att revisorernas antal fortfarande skulle utgöra 18, men att antalet amanuenser skulle nedsättas från 11 till 6.

Uti sitt den 13 maj 1905 afgifna underdåniga utlåtande i anledning af kommitténs förslag framhöll kammarrätten till en början, hurusom för det dåvarande vissa delar af de till kammarrätten inkommande räkenskaperna i brist på arbetskrafter *icke undergingo någon som helst granskning*. I följd af den fortgående tillväxten i mängd och omfång af de till kammarrätten ingående räkenskaperna hade nämligen gransknings-tiden för sådana räkenskaper, som i det redovisande verket blifvit detalj-granskade, måst efter hand nedsättas och därigenom blifvit alldeles otillräcklig.

Måste således redan då arbetskrafterna å revisionsafdelningen anses otillräckliga för ett godt fullgörande af de densamma anförtrödda ansvarsfulla uppgifterna, vore det att befara, att detta missförhållande, för den händelse kommittéförslaget vunne godkännande, komme att ytterligare skärpas. Härvid fäste kammarrätten uppmärksamhet å kommitténs förslag, att tillfälle måtte beredas till kontrollgranskning, i den mån ske kunde, äfven af de för offentlighet tillgängliga uppbördsredogörelser från vissa förvaltningsgrenar, som då ej ingingo till kammarrätten, ett förslag, hvilket, därest detsamma skulle äga någon praktisk betydelse, komme att i sin mån öka revisionens arbete. En ej oväsentlig ökning i göromålen å afdelningen komme äfven att blifva en följd af förslagen om upphörande af underställning i vissa afskrifnings-, afkortnings-, restitutions- och reskontreringsmål och revisionens öfvertagande af bestyret med granskningen af besluten i dessa mål.

Hvad anginge kommitténs förslag om arbetstidens utsträckning i

[25.] syfte att därigenom en väsentlig ökning af arbetsprodukten skulle vinnas, höll kammarrätten före, att nämnda syfte på denna väg endast i ringa mån kunde ernås, i ty att med hänsyn till revisionsarbetets synnerligen tröttande beskaffenhet den föreslagna utsträckningen af tjänstgöringstiden icke kunde förväntas medföra synnerligen stor verkan på arbetsresultatet.

Vid öfvervägande af dessa förhållanden hade kammarrätten ej kunnat undgå att finna, att, därest arbetskrafterna å revisionsafdelningen blefve så knappt tillmätta som af kommittén föreslagits, fara vore för handen, att de maktpåliggande revisionsgöromålen icke skulle kunna med tillbörlig säkerhet och noggrannhet fullgöras, och kammarrätten nödgades af sådan anledning på det bestämdaste afstyrka hvarje annan minskning af de för det egentliga revisionsarbetet afsedda arbetskrafterna å revisionsafdelningen. Lika med kommittén fann kammarrätten påtagligt, att i förhållande till antalet revisorer (18) revisionsamanuensernas antal (11) vore vida större, än som kunde anses lämpligt, och någon annan väg att råda bot för detta missförhållande syntes ej stå öppen än att i stället för visst antal amanuensbefattningar inrätta mot dessa befattningar i afseende å arbetsresultatet svarande revisorstjänster. Kammarrätten hemställde fördenskull, att å revisionsafdelningen 3 amanuenser måtte indragas, men samtidigt 2 nya revisorsbefattningar inrättas. Enligt kammarrättens förslag skulle alltså den för det egentliga revisionsarbetet afsedda personalen blifva 20 revisorer (däraf 2 tillika kontorsförmän med högre aflöning) och 8 amanuenser.

Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anförde vederbörande departementschef — som ansåg revisionsarbetet i de delar, detsamma icke lämpligen kunde anförtros åt ifrågasatta sifferrevisorer, eller sålunda den egentliga öfverrevisionen böra i sin helhet utföras af ordinarie tjänstemän — att, med de i öfrigt föreslagna anordningarna för revisionsarbetet, däribland anställandet af 4 särskilda siffergranskare, en tillräcklig ökning i arbetskrafterna skulle komma till stånd, om i stället för de dåvarande 11 amanuensbefattningarna inrättades 5 revisorsbeställningar. Den påräkneliga arbetskvantiteten från de egentliga revisorernas sida skulle då blifva 34,650 timmar. Lades därtill den en half revisionslott motsvarande granskningsskyldighet, som ansåges kunna åläggas en hvar af de föreslagna förste revisorerna, skulle ernås en arbetskvantitet, representerande 36,300 timmar, hvilket gäfvé till resultat en ökning af 2,496 timmar utöfver den då påräkneliga kvantiteten. Denna ökning syntes departementschefen tills vidare kunna vara tillfyllestgörande och jämväl lämna möjlighet att i någon mån tillgodose önskemålet om bere-

dande af möjlighet till granskning äfven af kommunikationsverkens uppbördsredogörelser.

[25.]

Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1908 års Riksdag affattades i enlighet med departementschefens förslag och upptog alltså dels 2 förste revisorer, hvilkas väsentliga uppgift skulle vara att hafva tillsyn därå, att revisionstjänstemännen fullgöra sina skyldigheter, äfvensom att tillhandagå dem med råd och upplysningar, dels ock 21 för det egentliga granskningsarbetet afsedda revisorer.

Statsutskottet ansåg emellertid, med hänsyn till den utsträckta dagliga tjänstgöringstiden å tjänsterummet och de i utsikt ställda för- enklade arbetsmetoderna inom ämbetsverket, att antalet revisorer, som af Kungl. Maj:t föreslagits till 21, vore väl högt tilltaget och utan olägenhet borde kunna minskas till 20. Statsutskottets sålunda uttalade mening biträdades af Riksdagen. Nu gällande stat upptager i enlighet härmed 2 förste revisorer och 20 revisorer.

I sin underdåniga skrifvelse den 20 december 1911 har kammar- rätten lämnat en öfersikt öfver de räkenskaper, som för närvarande ingå till kammarrättens revisionsafdelning, och den tid, som för desammas granskning varit anslagen närmast före år 1909. Af nämnda öfersikt har jag låtit utarbета följande sammanställning:

Första revisionskontoret.

	Månader.	Dagar.
Länsräkenskaperna	101	—
Domkapitlen, domkyrkorna, seminarierna och de all- allmänna läroverken	13	12
Öfriga till 8:de hufvudtiteln hörande räkenskaper	12	11
Räkenskaper hörande till 9:de hufvudtiteln	10	10 $\frac{1}{2}$
” ” ” 10:de ”	2	2
Summa	138	35 $\frac{1}{2}$
eller	139	5 $\frac{1}{2}$

Andra revisionskontoret.

Räkenskaper hörande till 1:sta hufvudtiteln	1	10
” ” ” 2:dra ”	6	12
” ” ” 3:dje ”	1	14
” ” ” 4:de ”	55	—
” ” ” 5:te ”	18	5
” ” ” 6:te ”	33	12
” ” ” 7:de ”	16	13
Summa	130	66
eller	132	6

[25.] Den sammanlagda tid, som närmast före år 1909 varit anslagen för räkenskapernas granskning, utgjorde sålunda 271 månader $11\frac{1}{2}$ dagar.

*Kammarrät-
tens under-
dåniga skrif-
velse den 20
december 1911.*

Efter omnämnande häraf anför kammarrätten i sin nyssnämnda underdåniga skrifvelse följande:

»Dessa 271 månader $11\frac{1}{2}$ dagar motsvara med beräkning af den nu mera gällande utsträckta arbetstiden ett antal revisionsmånader af omkring 247. Om uppskattningen vore riktig, skulle arbetet sålunda möjligen kunna utföras af den nu tillgängliga revisionspersonalen, hvars sammanlagda arbetstid, oafsedt räknebiträdena, kan beräknas till omkring 230 månader.

Men uppskattningen, som redan vid den tid, då den tillämpades, var afsevärdt för låg, har sedan dess måst ytterligare afknappas. Det har nämligen varit nödvändigt att bereda plats för nytillkomna räkenskapers granskning, och detta har icke kunnat ske på annat sätt än genom att minska tiden för revisionen af de förutvarande. Såsom ett typiskt exempel härpå kan nämnas, att för länsräkenskapernas granskning voro under åren 1858—1873 anslagna 132 månader, under åren 1874—1879 122 månader, under några år efter 1880 102 månader, därefter till och med år 1908 101 månader samt för närvarande 84 månader, ehuru uppenbart är, att dessa räkenskaper vuxit till en omfattning, som betydligt öfverstiger den, de hade för några tiotal af år sedan. Tiden för granskning af fångvårdsstyrelsens räkenskaper, som på 1880- och 1890-talen upptogs till 8 månader och vid den senaste löneregleringen till 5 månader, har måst ytterligare minskas så att den för närvarande utgör allenast $3\frac{1}{2}$ månader; för postverkets räkenskaper äro motsvarande tal 11, 5 och $3\frac{1}{2}$ månader, för telegrafverkets räkenskaper $6\frac{1}{2}$, 5 och $3\frac{1}{2}$ månader, för statens järnvägars räkenskaper $16\frac{1}{2}$, 13 och 11 månader samt för tullverkets räkenskaper 5, 3 och $2\frac{1}{2}$ månader. Vid nu angifna siffror är visserligen ingen hänsyn tagen till den ökning i arbetstid på tjänsterummet, som på senare tid blifvit stadgad, men denna ökning motsvarar ingalunda räkenskapernas tillväxt i omfång.

Till belysning af arbetsbördans nuvarande storlek har förste revisorn å första kontoret i samråd med revisorerna sökt åstadkomma en uppskattning af den tid, som kan anses erforderlig för granskning, oberäknadt kontrollsummering, af de till nämnda kontor nu ingående räkenskaperna, och därvid kommit till det resultat, att för en fullständig granskning af den beskaffenhet, som i instruktionen afses, skulle erfordras att tiden ökades för länsräkenskaperna till 157 månader

och för kontorets samtliga räkenskaper till 203^{9/30} månader, detta under förutsättning, att Stockholms stads kronoräkenskaper skulle granskas allenast generellt. Därjämte har han fäst uppmärksamhet därpå, att från och med år 1912 ytterligare kraf på kontorets revisionsarbete torde komma att uppstå till följd af den nya inkomst- och förmögenhets-skatten. Den ökning i arbete, som häraf må kunna blifva en följd, har förste revisorn ansett nu icke kunna ens approximativt beräknas.

För andra kontoret har en motsvarande uppskattning icke kunnat göras. De till detta kontor ingående räkenskaperna skola nämligen till största delen granskas generellt. En granskning af sist angifna slag, som verkställes allenast i den mån, tiden det medgifver, kan uppenbarligen fullgöras på mycket kort tid, men resultatet af granskningen blir naturligtvis i hög grad beroende på, huru lång tid som användes för densamma.

I detta hänseende torde följande sifferuppgifter vara upplysande. För hvar och en af fångvårdsstyrelsens och postverkets räkenskaper, bestående af resp. 144 och 148 band, är numera anslagen en granskningstid af 105 dagar, sön- och helgdagar inberäknade. Motsvarande tal äro för marinförvaltningen 270 band och 360 dagar, för lotsverket 26 band och 45 dagar, för telegrafverket 324 band och 105 dagar, för statens järnvägar 345 band och 330 dagar, för medicinalstyrelsen 130 band och 150 dagar (däraf hälften afsedd för specifik granskning), för vattenfallsstyrelsen 60 band och 60 dagar, för tullverket 40 band och 75 dagar samt för postsparbanken 19 band och 45 dagar.

Bland de räkenskaper, som generellt granskas å andra kontoret, intages ett framstående rum af arméförvaltningens. För denna granskning är för närvarande anslagen en tid af 52 månader. Såsom kammarrätten i sitt utlåtande öfver lönerogleringskommitténs förslag framhöll, förutsatte kammarrätten för sitt förslag beträffande revisionspersonalens storlek, att sistnämnda räkenskaper skulle fullständigt granskas inom arméförvaltningen, så att mindre tid behöfde användas för deras granskning i kammarrätten. Numera synas alla från arméförvaltningen kommande räkenskaper vara där granskade, men sådant oaktadt har det visat sig, att den förut använda granskningstiden icke kunnat väsentligt minskas, helst dessa räkenskaper genom sin uppställning blifvit allt mera svårgranskade och dessutom betydligt ökats i omfång eller från 284 band år 1904 till 404 band år 1910.

Af hvad nu anförts framgår, hurusom en hvar revisor af fångvårdsstyrelsens, postverkets och statens järnvägars synnerligen vidlyftiga

[25.] räkenskaper har att granska mer än ett band om dagen och af telegrafverkets räkenskaper mer än tre band om dagen.

De till andra revisionskontoret ingående räkenskaperna äro, såsom förut nämnts, till öfvervägande del sådana, som undergått fullständig granskning inom de redovisande verken. Genom att tid efter annan minska granskningstiden för dylika räkenskaper har å detta kontor en tämligen nöjaktig s. k. specifik granskning af öfriga dit ingående räkenskaper kunnat äga rum.

Å första kontoret däremot äro förhållandena annorlunda. Med undantag för större delen af domänstyrelsens och stuteriöfverstyrelsens räkenskaper skola samtliga till detta kontor ingående räkenskaper fullständigt granskas. Därför har ock å detta kontor bristen på arbetskrafter framträdt såsom mest kännbar. Man har nämligen å detta kontor icke haft samma möjlighet som på andra kontoret att öka tiden för den s. k. specifika granskningen på bekostnad af tiden för den s. k. generella granskningen, och följden har icke kunnat blifva annan än den, att räkenskaperna till större eller mindre del icke underkastats sådan granskning, som i instruktionen för ämbetsverket föreskrifves.

Redan vid afgifvande af utlåtande öfver löneregleringskommitténs förslag fäste kammarrätten uppmärksamhet därpå, att den dåvarande revisionspersonalen var otillräcklig för ett tillfredsställande utförande af det maktpåliggande arbetet. Visserligen antogs vid löneregleringens fastställande, att föreslagna förenklingar i arbetsmetoder samt arbetstidens utsträckning skulle, trots personalens minskning, medgifva granskning ej blott af de räkenskaper, som förut ingått till kammarrätten, utan därjämte af de för offentlighet tillgängliga uppbördsredogörelserna från vissa förvaltningsgrenar. Det har emellertid visat sig, att dessa förväntningar, mot hvilka kammarrätten redan då inlade gensaga, alldeles icke motsvarats af verkligheten.

Att revisionsarbetet hittills kunnat, på sätt som skett, nödtorftigt fullgöras, har sin förklaringsgrund hufvudsakligen däri, att, såsom förut anmärkts, allt mindre och mindre tid användts för granskning af sådana räkenskaper, som redan vid ingifvandet till kammarrätten undergått granskning inom det redovisande verket. Det bör ej heller lämnas oanmärkt att flera af revisorerna, för att så långt det varit dem möjligt fullgöra sin granskningsplikt på den allt för knappt tilltagna tiden, underkastat sig åtskilligt öfverarbete, särskildt under sön- och helgdagar.

Att en ökning af arbetskrafterna å kammarrättens revisionsafdelning är af synnerligt behof påkallad, torde med all önskvärd tydlighet framgå

af hvad ofvan anförts. Svårare är det att bedöma huru stor denna ökning bör vara för att utan onödigt betungande af statsverket göra granskningen så betryggande som skäligen kan ifrågasättas. Såsom förut anmärkts, blir det alltid vanskligt att bestämma granskningstiden för de räkenskaper, som redan undergått specifik granskning i det redovisande verket. Att emellertid den generella granskningen är af stor betydelse för ett behörigt tillvaratagande af det allmännas intresse, och att tiden för densamma icke utan risk kan allt för mycket afknappas, ligger i öppen dag och framgår bland annat däraf, att kammarrättens revisions anmärkningar, vid dylika räkenskaper, särskildt arméförvaltningens, äro trots granskningtidens otillräcklighet både många och betydande.

I sitt underdåniga utlåtande den 13 maj 1905 hemställde kammarrätten, att för det egentliga revisionsarbetet måtte, förutom räknebiträden, anställas 20 revisorer och 8 amanuenser, d. v. s. en arbetskraft motsvarande något mer än 25 revisorer, för hvilka den numera utsträckta arbetstiden var beräknad.

Sedan den tiden har omfånget af de till kammarrätten ingående räkenskaperna alltjämt ökats. Om kammarrätten, oafsedt denna ökning, nu inskränker sig till att begära allenast en så stor förstärkning af arbetskrafterna å revisionsafdelningen, att desamma, förutom erforderligt antal biträden för kontrollsummering och dylika enklare göromål, komme att endast med en bråkdel af en revisorslott öfverstiga hvad kammarrätten redan år 1905 ansåg nödigt, så sker detta väsentligen af det skäl, att kammarrätten för närvarande, innan verkningarna på revisionsarbetet af den nya inkomst- och förmögenhetsskatten kunnat utrönas, anser sig böra begränsa sina anspråk så långt sådant låter förena sig med de oundgängligaste krafven på ett något så när tillfredsställande revisionsarbete.

Den brist i arbetskraft för den specifika granskningens verkställande, som, särskildt i följd af inkomst- och förmögenhetsskatten, i allt fall kan med säkerhet antagas uppstå under år 1912, är kammarrätten betänkt på att söka i någon mån motarbeta genom en utjämning kontoren emellan af de räkenskaper, som skola granskas generellt; utan att kammarrätten dock vågar ställa i utsikt att genom en sådan åtgärd ytterligare ökning af arbetskrafterna skall kunna undvikas.

I enlighet med hvad sålunda anförts anser sig kammarrätten för närvarande ej böra ifrågasätta större ökning af den examinerade revisionspersonalen än som motsvarar 4 revisorer.

En sådan ökning kan ske genom anställande antingen af 4 revi-

[25.] sorer, hvardera med en daglig arbetstid af 6 timmar å tjänsterummet, eller af 6 amanuenser, hvardera med 4 timmars daglig arbetstid. Anställande af amanuenser å kammarrättens revisionsafdelning har emellertid vid den senaste löneregleringen på anförda skäl ansetts icke böra ifrågakomma, och kammarrätten finner sig fördenskull, om än med tvekan, nu icke böra framställa något förslag i sådant syfte.

Någon utsikt att de revisorer, som nu kunna varda anställda, skulle inom beräknelig framtid kunna undvaras, förefinnes visserligen icke, men kammarrätten anser dock att de tillsvidare må kunna uppföras å extra stat med lägre aflöning än de ordinarie revisorerna.

Den hittills under nära tre år pröfvade anordningen med räknebiträden för summering och dylika enklare arbeten har i stort sedt motsvarat de förväntningar, man skäligen kunnat lysa om densamma. Räknebiträdena hafva emellertid hittills icke hunnit verkställa all den kontrollsummering, som enligt instruktionens bestämmelser skall utföras å revisionsafdelningen. En del dylik summering har verkställts af revisorerna, men en annan del har af brist på arbetskrafter måst lämnas ogjord. Ökning af antalet dylika biträden erfordras följaktligen för dessa arbeten, som icke lämpligen böra i någon större utsträckning verkställas af tjänstemän med akademisk examen. Därtill kommer att räknebiträdena enligt kammarrättens förmenande kunna med fördel användas för annat enklare revisionsarbete, exempelvis granskning af mantals- och taxeringslängder, hvilket arbete revisorerna för närvarande i en del fall måste af brist på tid verkställa mindre grundligt än önskligt är. På sätt löneregleringskommittén i sitt den 29 juni 1911 afgifna betänkande och förslag angående uppförande i stat af vissa biträden hos ämbetsverk och myndigheter (sid. 133—4) anført, synes det nämligen vara ett oeftergift villkor för vidmakthållande och stärkande af räknebiträdenas arbetslust och förmåga, att den rena siffergranskningen kompletteras med dylikt enklare granskningsarbete.

Äfven de nya räknebiträdena torde böra tills vidare uppföras å extra stat.

Beträffande de föreslagna extra revisorernas aflöning har kammarrätten ansett densamma kunna tills vidare begränsas till 3,000 kronor, hvaraf 1,600 kronor torde böra anses såsom tjänstgöringspenningar.

Aflöningen åt de räknebiträden, som af löneregleringskommittén föreslagits till uppförande å kammarrättens stat, har ansetts böra sättas till 800 kronor i lön, 650 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i ortstillägg, jämte två ålderstillägg, hvardera å 200 kronor, efter fem och tio år. Arfvodet för dylika biträden å extra stat synes

vid sådant förhållande lämpligen böra sättas till 1,500 kronor, däraf 650 kronor med tjänstgöringspenningars natur. [25.]

För beredande af godtgörelse åt vikarier under semester för de sålunda ifrågasatta revisorerna och räknebiträdena torde böra beräknas, efter 133 kronor 33 öre i månaden för revisors och 100 kronor i månaden för räknebiträdes vikarie, ett belopp af 933 kronor 33 öre för år 1913.

Då behovet af förstärkning i arbetskrafterna å revisionsafdelningen under år 1912 kommer att, särskildt i följd af den nya inkomst- och förmögenhetsskatten, göra sig ännu hårdare kännbart än för närvarande, synes det kammarrätten synnerligen önskvärdt, att, i den mån det låter sig göra, sådan förstärkning åvägbringas redan under nämnda år.»

På grund af hvad kammarrätten sålunda anført, har ämbetsverket hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes till 1912 års Riksdag aflåta proposition om anvisande på extra stat för år 1913 af 27,933 kronor 33 öre för anställande å kammarrättens revisionsafdelning, under tiden från och med den 1 juli 1912 till och med den 31 december 1913, af 4 extra revisorer, hvardera med arvode af 3,000 kronor för år räknadt, och 4 räknebiträden, hvarterda med arvode af 1,500 kronor om året.

Redan vid beslutandet af den år 1908 genomförda löneregleringen för kammarrätten torde, såsom framgår af hvad jag förut anført, statsmakterna hafva förutsett, att en ökning af revisionstjänstemännens antal utöfver de då i staten upptagna skulle inom en ej allt för lång tid blifva erforderlig. De omständigheter, som af kammarrätten anförts till stöd för den underdåniga framställningen, synes mig otvetydigt gifva vid handen, att tidpunkten för denna ökning nu är kommen, och att ökningen måste med det snaraste vidtagas, för att revisionsarbetet skall bibehålla den effektivitet, utan hvilken det i viss mån förfelar sitt ändamål.

*Departements-
chefen.*

Ehuru jag sålunda är öfvertygad, att en ökning af arbetskrafterna bör vidtagas, har jag dock funnit mig icke kunna tillstyrka framställningen, i hvad den gäller antalet nya revisorstjänster. Jag har härvid låtit mig bestämma däraf, att enligt kammarrättens framställning, i hvad den afser att bereda möjlighet för anställande af flera räknebiträden, antalet sådana skulle ökas från fyra, som nu finnas anställda, till åtta, en anordning, som kommer att bereda revisorerna tillfälle att ägna mera tid åt den mera kräfvande delen af det egentliga revisionsarbetet och som icke minst därför synes mig vara att förorda.

Under sådana förhållanden torde ökningen af antalet revisorer

[25.] åtminstone tillsvidare kunna göras något mindre än kammarrätten föreslagit. Med hänsyn därtill att under den närmaste tiden, särskildt på grund af tillämpningen af den nya skattelagstiftningen, revisionsgöromålen inom kammarrätten komma att ganska väsentligt ökas, har jag dock ansett mig icke böra stanna vid lägre antal än tre nya revisions-tjänstemän.

De af kammarrätten föreslagna aflöningsbeloppen samt beloppen för godtgörelse åt vikarier under semester för ifrågavarande revisorer och räknebiträden har jag ansett mig böra tillstyrka, liksom jag äfven biträder kammarrättens mening, att nu ifrågavarande tjänster tillsvidare allenast böra uppföras å extra stat.

Hvad angår fördelningen af de föreslagna aflöningsbeloppen i lön och tjänstgöringspenningar, har jag känt mig tveksam, huruvida icke en jämkning i kammarrättens förslag till förmån för lönen på tjänstgöringspenningarnas bekostnad bort ske. Då emellertid, enligt hvad jag inhämtat från kammarrätten, fullgoda vikarier under här förevarande befattningshafvares semesterledighet knappast kunna beräknas erhållas för lägre ersättning än kammarrätten ifrågasatt, men en sänkning af tjänstgöringspenningarna lär böra medföra minskning i berörda ersättningsbelopp, har jag ej velat i denna del motsätta mig kammarrättens förslag, helst här ej är fråga om någon definitiv anordning.

Med den af mig ifrågasatta ändringen i kammarrättens förslag, skulle detsamma slutsumma komma att minskas med 4,633 kronor 33 öre, innefattande ett och ett halft års aflöning åt en revisor, 4,500 kronor samt godtgörelse för år 1913 åt semestervikarie jämväl för en revisor, 133 kronor 33 öre.

På grund af hvad jag sålunda anført får jag alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att å extra stat för år 1913 för anställande å kammarrättens revisionsafdelning under tiden från och med den 1 juli 1912 till och med den 31 december 1913 af tre extra revisorer och fyra räknebiträden bevilja 23,300 kronor, däraf högst 800 kronor må afses till vikariats-ersättning under semester, med rätt för Kungl. Maj:t att af nämnda belopp redan under innevarande år disponera 7,500 kronor.

Provisorisk lönereglering för öfverintendentsämbetet.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1911 års Riksdag till provisorisk lönereglering för befattningshafvare i öfverintendentsämbetet med undantag af kassören och bokhållaren i enlighet med angifna grunder och på vissa villkor, å extra stat för år 1912 anvisat såsom förslagsanslag ett belopp af 6,550 kronor, däraf högst 145 kronor finge användas till höjning af vikariatsersättning under semester.

Den 19 oktober 1911 utfärdades nådig kungörelse angående provisoriska aflöningstillägg för år 1912 åt befattningshafvare i öfverintendentsämbetet.

Enligt denna kungörelse skola till följande å ordinarie stat uppförda befattningshafvare utgå provisoriska aflöningstillägg, nämligen:

till öfverintendenten med 2,000 kronor, hvaraf 700 kronor skola anses såsom lön, 500 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 800 kronor såsom ortstillägg,

till förste intendent med 1,300 kronor, hvaraf 600 kronor skola anses såsom lön, 300 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 400 kronor såsom ortstillägg,

till intendent med 1,080 kronor, hvaraf 380 kronor skola anses såsom lön, 400 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 300 kronor såsom ortstillägg,

till förste vaktmästaren med 400 kronor, hvaraf 100 kronor skola anses såsom lön, 150 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 150 kronor såsom ortstillägg, samt

till vaktmästaren med 400 kronor, hvaraf 200 kronor skola anses såsom lön, 50 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 150 kronor såsom ortstillägg.

Därjämte innehåller kungörelsen, utom vissa af Eders Kungl. Maj:ts särskildt meddelade föreskrifter, att i enlighet med Riksdagens beslut, dels följande villkor, utöfver redan gällande lönevillkor, fastställas för åtnjutande af de provisoriska aflöningstilläggen, nämligen:

att tjänsteman icke må med den befattning, för hvilken lönefyllnaden utgår, förena vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning som tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning, af hvad slag som helst, såframt ej, hvad angår tjänsteman, som af Kungl. Maj:ts ut-

[26.]

*Provisorisk
lönereglering
för öfverinten-
dentsämbetet.*

[26.] nämnes, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, öfverintendenten, uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid det egna verket, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

att, i fråga om rätt att åtnjuta aflöningsförmåner under tjänstledighet, hvad som stadgats angående lön gäller jämväl beträffande ortstillägg;

att aflöning ej må utgå till tjänstinnehafvare för tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest tjänstinnehafvare varder afstängd från tjänstgöring eller i hakte tagen, den del af hans aflöning, som icke pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej finnes skäligt låta honom uppbära något däraf;

att löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, ej må tillträda samma förhöjning;

att tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att begagna sig af semester å tid af året, som af öfverintendenten bestämmes; äfvensom

att samtliga ordinarie befattningshafvare skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag,

dels ock till iakttagande vid utbetalningen af provisoriska aflönings-tillägg bestämmes:

att å lönen skall afdragas, efter år räknadt, så stort belopp — afrundadt, om sådant erfordras för vinnande af jämn summa, till närmast högre femtio- eller hundratal och, hvad vaktmästare beträffar, till 30 kronor för förste vaktmästare och 25 kronor för andre vaktmästare — som motsvarar den pensionsavgift, hvilken enligt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension skulle hafva af vederbörande befattningshafvare erlagts såsom bidrag till egen pensionering, om berörda lag varit å honom tillämplig; börande dock därvid iakttagas, att den, som oberoende af den provisoriska löneregleringen är skyldig att erlägga pensionsavgift enligt berörda lag, skall därutöfver vidkännas allenast så stort afdrag, som betingas af lönетillökningen vid den provisoriska löneregleringen, hvarvid afdraget, efter sammanläggning med pensionsavgiften, afrundas på förut angifvet sätt; samt

att, om vaktmästare, för hvilken medgifvits provisoriskt aflönings-tillägg å 400 kronor, åtnjuter fri bostad med bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, från ortstillägget eller lönen afdragas så stort belopp, att det, tillsammans med hvad som enligt den ordinarie aflöningsstaten för berörda förmån afdrages från aflöningen, uppgår till 250 kronor.

[26.]

I underdånig skrifvelse den 27 september 1911 har öfverintendents-ämbetet anhållit, att, därest ämbetsverket icke blefve föremål för löne-reglering å ordinarie stat, framställning till innevarande års Riksdag måtte göras om beredande af provisorisk löneroglering för befattningshafvare i ämbetsverket, med undantag af kassören och bokhållaren, jämväl för år 1913.

Då lönerogleringskommittén, hvilken erhållit uppdrag att utarbete förslag till löneroglering för öfverintendentsämbetet, enligt hvad jag inhämtat, ej torde hinna till Kungl. Maj:t afgifva dylikt förslag i så god tid, att frågan om slutgiltig reglering af löneförhållandena i ämbetet kan föreläggas innevarande års Riksdag, torde provisorisk löneroglering för befattningshafvare i ämbetsverket böra åvägabringas jämväl för år 1913. En sådan löneroglering bör gifvetvis äga rum i enlighet med de grunder och på de villkor, som äro i enahanda hänseende gällande för år 1912.

Det för ifrågavarande löneroglering för år 1913 erforderliga be-loppet är detsamma, som blifvit för ifrågavarande ändamål i 1912 års stat anvisadt eller 6,550 kronor.

På grund af hvad jag sålunda anført får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att till provisorisk löneroglering för befattningshafvare i öfver-intendentsämbetet, med undantag af kassören och bokhållaren, i enlighet med de af mig tillstyrkta grunder och på de af mig i öfrigt förordade villkor, på extra stat för år 1913 bevilja ett förslagsanslag af 6,550 kronor, däraf högst 145 kronor må användas till höjning af vikariats-ersättning under semester.

Förstärkning af arbetskrafterna vid tullverkets lokalförvaltning.

Med åberopande af hvad jag förut denna dag anført i fråga om inrättande å extra stat af vissa tjänster vid tullverkets lokalförvaltning för innevarande och nästkommande år, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

[27.]

*Förstärkning
af arbets-
krafterna vid
tullverkets
lokal-
förvaltning.*

Bihang till Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd.

- [27.] att för inrättande af nya tjänster vid tullverkets lokalförvaltning, i enlighet med hvad jag i mitt berörda yttrande närmare utvecklat, på extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 134,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf redan under år 1912 disponera 57,700 kronor.

Kommerskollegium.

- [28.] Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har Riksdagen till provisorisk lönereglering för kommerskollegium, i enlighet med angifna grunder och på vissa villkor, såsom förslagsanslag på extra stat anvisat för år 1911 ett belopp af 17,095 kronor, däraf högst 525 kronor finge användas till höjning af vikariatsersättning under semester, och för år 1912 ett belopp af 16,995 kronor, däraf likaledes högst 525 kronor finge användas till höjning af vikariatsersättning under semester.

*Provisorisk
lönereglering
för kommers-
kollegium.*

Den 22 juni 1911 utfärdades nådig kungörelse angående provisoriska aflöningsstillägg för år 1912 åt befattningshafvare i kommerskollegium.

Enligt denna kungörelse skola till följande å ordinarie stat uppförda befattningshafvare i kommerskollegium utgå provisoriska aflöningsstillägg, nämligen

till generaldirektören och chefen med 2,000 kronor, hvaraf 800 kronor skola anses såsom lön, 200 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 1,000 kronor såsom ortstillägg,

till kommerseråd och byråchef samt byråchefen och föreståndaren för det arbetsstatistiska arbetet med 1,700 kronor, hvaraf 600 kronor skola anses såsom lön, 500 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 600 kronor såsom ortstillägg,

till sekreterare och förste aktuarien med 1,300 kronor, hvaraf 600 kronor skola anses såsom lön, 300 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 400 kronor såsom ortstillägg,

till aktuarie, registratorn och arkivarien samt kassören och sjöpassnotarien med 1,000 kronor, hvaraf 400 kronor skola anses såsom lön, 300 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 300 kronor såsom ortstillägg,

till förste vaktmästaren med 400 kronor, hvaraf 100 kronor skola anses såsom lön, 150 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 150 kronor såsom ortstillägg, samt

till vaktmästare med 400 kronor, hvaraf 200 kronor skola anses

såsom lön, 50 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 150 kronor såsom ortstillägg. [28.]

Därjämte innehåller kungörelsen, utom vissa af Kungl. Maj:t särskildt meddelade föreskrifter, att, i enlighet med Riksdagens beslut,

dels följande villkor, utöfver redan gällande lönevillkor, fastställas för åtnjutande af de provisoriska aflöningstilläggen, nämligen

att tjänsteman icke må med den befattning, för hvilken lönefyllnaden utgår, förena vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej, hvad angår tjänsteman, som af Kungl. Maj:t utnämnts, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, generaldirektören, uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid det egna verket, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

att, i fråga om rätt att åtnjuta aflöningsförmåner under tjänstledighet, hvad som stadgats angående lön gäller jämväl beträffande ortstillägg;

att aflöning ej må utgå till tjänstinnehafvare för tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall:

att, därest tjänstinnehafvare varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej finnes skäligt låta honom uppbära något däraf;

att hvad som föreskrifvits i fråga om tidpunkten för inträdande af löneförhöjning första och andra gången skall äga motsvarande tillämpning beträffande tredje löneförhöjningen, där sådan äger rum;

att löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänsteålder, som berättigar honom till pension, ej må tillträda samma förhöjning;

att tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att begagna sig af semester å tid af året, som af generaldirektören bestämmes; äfvensom

att samtliga ordinarie befattningshafvare skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröf-

[28.] ning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag,

dels ock till iakttagande vid utbetalningen af provisoriska aflönings-tillägg bestämmes:

att å lönen skall afdragas, efter år räknadt, så stort belopp — afrundadt, om sådant erfordras för vinnande af jämn summa, till närmast högre femtio- eller hundratal och, hvad vaktmästare beträffar, till 30 kronor för förste vaktmästare och 25 kronor för andre vaktmästare samt portvakt — som motsvarar den pensionsavgift, hvilken enligt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehafvares rätt till pension skulle hafva af vederbörande befattningshafvare erlagts såsom bidrag till egen pensionering, om berörda lag varit å honom tillämplig; börande dock därvid iakttagas, att den, som oberoende af den provisoriska löneregleringen, är skyldig att erlägga pensionsavgift enligt berörda lag, skall därutöfver vidkännas allenast så stort afdrag, som betingas af lönetillökningen vid den provisoriska löneregleringen, hvarvid afdraget, efter sammanläggning med pensionsavgiften, afrundas på förut angifvet sätt; samt

att, om vaktmästare eller portvakt, för hvilken medgifvits provisoriskt aflönings-tillägg å 400 kronor, åtnjuter fri bostad med bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, från ortstillägget eller lönen afdragas så stort belopp att det, tillsammans med hvad som enligt den ordinarie aflöningsstaten för berörda förmån afdrages från aflöningen, uppgår till 250 kronor.

I underdånig skrifvelse den 21 november 1911 har nu kommerskollegium gjort framställning om provisoriskt lönetillägg åt befattningshafvare i ämbetsverket jämväl för år 1913.

Ifrågavarande provisoriska löneregleringar hafva tillkommit i afbidan å den definitiva reglering af löneförhållandena i kommerskollegium, som väntas komma till stånd i samband med förändrad organisation af kollegium. Utredningen af hithörande frågor har öfverlämnats åt en särskild kommitté och är ännu ej i sin helhet afslutad.

På grund af en utaf kommerskollegium gjord framställning, öfver hvilken nyssnämnda kommitté afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, har jag förut denna dag framlagt förslag till förändrad organisation af kommerskollegii afdelning för näringsstatistik. Varder detta förslag bifallet, blifver däraf en följd att provisoriskt lönetillägg icke vidare behöfver beräknas för de å ämbetsverkets lönestat för nämnda afdelnings behof uppförda tjänstemännen, nämligen en förste aktuarie och

två aktuarier, liksom hvad hittills anvisats till förhöjning af ersättning åt vikarier för samma tjänstemän under semester under angifna förutsättning ej heller skulle blifva erforderligt. Af dessa anledningar kan nu ifrågavarande anslag sättas 2,887 kronor 50 öre mindre än i 1912 års riksstat.

[28.]

Då en definitiv lönereglering för kommerskollegium i öfrigt icke kan blifva genomförd att gälla för år 1913, läres anslag för ifrågavarande ändamåls tillgodoseende beträffande de befattningshafvare i kommerskollegium, som alltså icke då kunna komma i åtnjutande af definitiv lönereglering, böra äskas jämväl för nämnda år.

För ändamålet erfordras det för år 1912 bestämda beloppet 16,995 kronor, minskadt i den omfattning jag nyss angifvit, hvadan anslaget för år 1913 skulle bestämmas till 14,107 kronor 50 öre eller afrundadt till 14,110 kronor.

De för åtnjutande af de provisoriska lönetilläggen för år 1912 fastställda villkor och bestämmelser i öfrigt böra gifvetvis blifva gällande jämväl ifråga om den provisoriska lönereglering för kommerskollegium för år 1913, som må komma till stånd.

På grund af hvad jag anfört, hemställer jag nu, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen,

att till provisorisk lönereglering för befattningshafvare i kommerskollegium, i enlighet med af mig tillstyrkta grunder och på af mig förordade villkor, på extra stat för år 1913 bevilja ett förslagsanslag af 14,110 kronor, däraf högst 437 kronor 50 öre må användas till höjning af vikariatsersättning under semester.

Genom den år 1891 genomförda omorganisationen af kommerskollegium blef kollegii administrativa verksamhetsområde uppdeladt å tre byråer, hvaraf en för handläggning af ärenden angående bergshandteringen och andra industriella näringar. Enligt den samma år fastställda stat för kollegium erhöll denna byrå, liksom enhvar af de båda andra, en ordinarie personal, bestående af ett kommersråd såsom byråchef och en sekreterare. Därjämte hafva städse å byrån tjänstgjort extra ordinarie tjänstemän till växlande antal. Den enda stadigvarande ökning i arbetskrafter, som kommit byrån till godo, har utgjorts af en yrkesinspektionsassistent, men denne har tillsatts och uteslutande tagits i anspråk för göromål förenade med yrkesinspektionen. Därjämte må

[29.]

Förstärkning af arbetskrafterna å kommerskollegii byrå för ärenden angående bergshandteringen och andra industriella näringar.

[29.] erinras, att enligt nådiga instruktionen den 24 april 1903 för inspektörerna öfver elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring det ålagts dessa inspektörer att biträda kollegium vid handläggning af ärenden rörande ifrågavarande anläggningar.

Emellertid hafva arbetskrafterna på industribyrån med tiden visat sig otillräckliga, och en tillfällig förstärkning af desamma har tid efter annan måst åvägabringas.

När vikten och omfattningen af göromålen på byrån medfört behof af ökad arbetskraft, har det närmast varit biträde med ärendenas föredragning som erfordrats. Gifvet är nämligen att hufvudparten af byråns arbetsbörda faller på byråchefen, hvilken måste handlägga samtliga ärenden, antingen dessa äro af natur att kunna afgöras af honom ensam eller af honom skola för afgörande föredragas i kollegii plenum eller inför generaldirektören. År 1906 såg sig också kollegium med hänsyn till antalet och beskaffenheten af de till byråns handläggning hörande ärenden nödsakadt att i underdånig skrifvelse af den 21 augusti hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes dels förordna sekreteraren hos kollegium Emil Hübner att under en tid af högst fyra månader under samma år såsom adjungerad ledamot biträda kollegium med föredragning och handläggning i öfrigt af de till byrån hörande ärenden, som af kollegium till honom för ändamålet öfverlämnades, dels ock bemyndiga kollegium att förordna lämplig person att under samma tid såsom sekreterare biträda den adjungerade ledamoten. Denna hemställan bifölls af Kungl. Maj:t och erforderliga medel för ändamålet anvisades.

Sedermera har, efter därom af kollegium för hvarje år gjord framställning, förstärkning af arbetskrafterna å byrån på samma sätt i nåder medgifvits för år 1907 under tre månader samt för hvart och ett af åren 1908, 1909 och 1910 under fyra månader. Genom nådigt beslut den 30 december 1910 har slutligen Kungl. Maj:t förordnat om samma åtgärders vidtagande äfven år 1911 under högst sex månader.

Kommers-
kollegium.

Med förnålan att dessa åtgärder icke längre kunde fylla byråns behof af arbetskrafter, har nu kollegium i underdånig skrifvelse den 11 november 1911 hemställt om andra anordningar till förstärkning af arbetskrafterna å byrån.

I skrifvelsen anför kollegium bland annat:

»Under senare tider har, som bekant, en i viss mån ändrad uppfattning beträffande grundsatserna för statens näringspolitik gjort sig gällande. Den nya uppfattningen kräfver ett mera aktivt och omfattande

ingripande samt öfvervakande från statens sida i förhållande till landets näringar. Samtidigt har den svenska industrien undergått en storartad, vid tiden för omorganisationen ej förutsedd utveckling. En naturlig följd häraf har blifvit, att kollegium såsom det centrala förvaltningsorgan, hvilket hufvudsakligen företräder staten gentemot industrien, och således närmast kollegii byrå för ärenden angående bergshandteringen och andra industriella näringar efter hand fått sin arbetsbörda i hög grad ökad såväl med afseende å ärendenas antal som dessas vikt och omfattning.

Beträffande ökningen i ärendenas antal må nämnas, att medan antalet till byrån inkomna ärenden under år 1892 eller det första året efter genomförandet af kollegii nya organisation enligt bifogade uppgifter utgjorde 673 (däraf 92 kungl. bref och remisser), hade detsamma stigit år 1902 till 1,294, år 1906 till 2,133 samt år 1910 till 2,314 (däraf 584 kungl. bref och remisser). År 1911 torde med all sannolikhet komma att uppvisa ännu högre siffror. Samtidigt med att ärendena sålunda ökats till numerären, hafva de ock delvis, såsom nämnts, erhållit större vikt och omfattning. Härvid må framhållas näringslagstiftningsfrågor, vidlyftiga utredningar i olika ämnen m. m. Dessa hafva esomoftast tagit en eller flere af byråns personal under afsevärd tid odeladt i anspråk.»

Den vid skrifvelsen fogade uppgiften å ökningen i ärenden är af följande utseende.

[29.]

Kommerskollegii industribyrå.

Inkomna mål och ärenden.					Balanserade mål och ärenden.				
	Kungl. bref och remisser.	Besvärs- mål.	Andra mål och ärenden.	Summa.		Kungl. bref och remisser.	Besvärs- mål.	Andra mål och ärenden.	Summa.
1892	92	2	579	673	till 1893	15	1	15	31
(då nu gällande stat af $\frac{5}{100}$ 1891 första gången tillämpades)									
1900	137	5	1,106	1,248	1901	28	2	28	58
1901	327	5	782	1,114	1902	40	2	49	91
1902	181	15	1,098	1,294	1903	35	4	29	68
1903	283	5	1,423	1,711	1904	68	4	56	128
1904	460	5	1,261	1,726	1905	78	1	39	118
1905	472	2	1,381	1,855	1906	75	2	86	163
1906	464	11	1,658	2,133	1907	47	6	142	195
1907	556	6	1,658	2,220	1908	69	5	102	176
1908	646	5	1,692	2,343	1909	78	4	154	236
1909	569	5	1,702	2,276	1910	97	5	171	273
1910	584	10	1,720	2,314	1911	107		190	301
till den 1 oktober 1911				1,846					
» » » » 1910				1,689					

Efter att hafva redogjort för, hurusom förstärkning af arbetskrafterna å byrån genom tillfällig adjunktion tid efter annan ägt rum, fortsätter kollegium:

»Den tillfälliga förstärkning i arbetskrafter, som byrån på detta sätt erhållit, har, äfven om den varit till väsentligt gagn, dock icke fyllt behovet. Mest belysande i detta afseende torde det förhållande vara, att byråns balans af oafgjorda ärenden år från år ökats. Under det att sålunda till år 1893 balanserade ärenden uppgingo till 31, balanserades till år 1906 163, till år 1907 195, till år 1908 176, till år 1909 236, till år 1910 273 samt till år 1911 301 ärenden. Under år 1911 har till den 1 oktober till byrån inkommit 1,846 nya ärenden mot 1,689 vid samma tidpunkt år 1910.

Af de till byrån hörande ärenden, som för närvarande äro beroende på kollegii handläggning, äro åtskilliga af synnerligen vidlyftig och tidskräfvande beskaffenhet. Bland dessa må nämnas följande till kollegium från Kungl. Maj:t remitterade ärenden, nämligen:

- 1) vissa delar af vattenrätts- och dikningslagskommittéernas betänkande och förslag;
- 2) fråga om ökning af manufakturförslagslånefonden eller inrättande af en särskild statslånefond för industriens understödjande;
- 3) förslag till ny författning angående eldfarliga vätskor;
- 4) fråga om revision af näringsfrihetsförordningen;
- 5) förslag till ny apoteksvarustadga;
- 6) förslag till ny författning beträffande explosiva varor;
- 7) förslag till ny författning angående kontrollen å tillverkningen af margarin m. m. samt å handeln därmed;
- 8) fråga om ändrade bestämmelser rörande bevillningsavgift för rättighet till skogsfång och kolningsfrihet på allmänningar;
- 9) förslag till föreskrifter rörande transport af kiseljärn;
- 10) tobaksskattekommissionens betänkande och förslag;
- 11) utredning rörande margarintillverkningens behof af tullskydd.

Därjämte har Eders Kungl. Maj:t anbefallt kollegium och generaltullstyrelsen att gemensamt verkställa utredning rörande sättet för skeppsbyggerinäringens understödjande, hvarvid hela utredningsarbetet verkställas inom kollegium och föredragningen tillhör förevarande byrå.

Det ligger i öppen dag, att kollegium med tillgängliga arbetskrafter icke kan inom vederbörlig tid ägna dessa ärenden den allsidiga och omsorgsfulla behandling, som desammas betydelse kräfver. Å andra sidan torde ej heller deras behandling kunna uppskjutas på någon längre tid utan att viktiga intressen, som däraf beröras, lida skada.

Med hänsyn till angifna förhållanden anser kollegium högst angeläget, att mera effektiva åtgärder än hittills vidtagas för att åt kollegii byrå för ärenden angående bergshandteringen och andra industriella näringar bereda ökade arbetskrafter, på det byrån må kunna bära den alltjämt växande arbetsbördan under de år, som återstå till dess det för närvarande pågående utredningsarbetet om kollegii ombildning kan leda till genomförandet af en definitiv nyreglering. Tydligt är visserligen att med hänsyn till det åsyftade utredningsarbetet de åtgärder, som nu kunna komma i fråga, måste blifva af temporär varaktighet och helt provisoriska. Då emellertid hittills vidtagna åtgärder med en adjunktion under en begränsad del af året icke visat sig tillräckliga, anser kollegium erforderligt, att andra anordningar till förstärkning af

[29.] arbetskrafterna å byrån vidtagas att träda i verkställighet senast den 1 april 1912 och afse återstoden af samma år samt hela året 1913.

Kollegium vill därför förorda, att för hela nämnda tidrymd en extra byråchef ställes till kollegii förfogande att enligt den närmare arbetsfördelning, som kan varda bestämd, biträda kollegium med handläggning af byrån tillhörande ärenden äfvensom fullgöra åligganden, som i öfrigt ankomma på ordinarie byråchef. Tillika bör beredas tillfälle att anställa en person såsom sekreterare åt den extra byråchefen.

Då det är uppenbart, att det arbete och det ansvar, som skall påhvila den extra byråchefen, i allo är fullt jämförligt med ordinarie kommerseråds, synes kollegium skäligt, att den extra byråchefen jämväl i fråga om löneförmåner i hufvudsak likställas med dessa. Kommerseråd åtnjuter enligt den för närvarande gällande provisoriska löneregleringen, efter afdrag för beräknadt pensionsbidrag, 300 kronor, en begynnelselön af 7,800 kronor, hvaraf 5,300 kronor utgöra lön jämte ortstillägg och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, hvilken aflöning kollegium alltså föreslår jämväl skola enligt de för ordinarie kommerseråd gällande grunder uppbäras af den extra byråchefen.

Till erhållande af uppdraget såsom extra byråchef föreslår kollegium sekreteraren Hübner. De med dennes sekreterarebefattning förenade löneförmåner böra då utgå till den person, som förordnas att uppehålla samma befattning. I betraktande af att de Hübner såsom sekreterare tillkommande tvenne ålderstilläggen å tillhoppa 1,000 kronor härvid besparas, utgöres i själfva verket merkostnaden för statsverket för beredande åt den förordade extra byråchefen af den utaf kollegium föreslagna ersättningen endast 6,800 kronor för år räknadt eller för tiden 1 april 1912—31 december 1913 11,900 kronor. Härtill kommer till vikariatsersättning under den extra byråchefens semester ett belopp för hvarterda året af 312 kronor 50 öre, motsvarande dennes tjänstgöringspenningar under en och en half månad tillsammans 625 kronor. Ersättningen slutligen åt den extra byråchefens sekreterare synes kollegium kunna begränsas till 3,000 kronor för år räknadt, hvaraf 1,800 kronor torde böra anses såsom lön och 1,200 kronor såsom tjänstgöringspenningar. Detta skulle medföra en ökad utgift af 5,250 kronor.

Hela den ökade utgift för statsverket, som den af kollegium föreslagna förstärkningen af arbetskrafterna å byrån i fråga skulle medföra, belöper sig alltså för tiden 1 april—31 december 1912 till 7,662 kronor 50 öre samt för år 1913 till 10,112 kronor 50 öre eller tillhoppa för hela tiden till 17,775 kronor.»

På grund af hvad sålunda anförts hemställer kollegium bland annat, att Kungl. Maj:t tacktes [29.]

dels vidtaga åtgärd för beredande af medel

1) till aflönande från och med den 1 april 1912 till 1913 års utgång af en extra byråchef med ett belopp af 7,800 kronor för år räknadt eller tillsammans 13,650 kronor,

2) till vikariatsersättning under den extra byråchefens semester 312 kronor 50 öre för hvarterda året, eller tillsammans 625 kronor, samt

3) till arfvode åt den extra byråchefens sekreterare 3,000 kronor för år räknadt eller tillsammans 5,250 kronor;

utgörande samtliga dessa belopp för hela tidrymden 19,525 kronor, hvaraf 8,412 kronor 50 öre att disponeras för år 1912 och 11,112 kronor 50 öre för år 1913;

dels ock föreskrifva, att de jämlikt nådiga kungörelserna den 5 juni 1891 och den 22 juni 1911 för åtnjutande af de kollegii ordinarie personal tillkommande löneförmåner gällande villkor och bestämmelser eventuellt skola för den extra byråchefen och, under förutsättning att den ordinarie sekreteraren å byrån förordnas såsom extra byråchef, jämväl för den, som förordnas att uppehålla den ordinarie sekreterarebefattningen, i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Kollegium har slutligen i sin skrifvelse gjort vissa framställningar rörande förordnanden, som skulle påkallas af eventuellt bifall till dess nyssnämnda förslag. Hvad kollegium därutinnan hemställt torde framdeles få bli föremål för förnyad anmälan.

Den personal, som genom 1891 års omorganisation af kommerskollegium bestämdes för kollegii industribyrå, är uppenbarligen allt för ringa för att fullt tillfredsställande kunna möta de kraf, som numera ställas på denna byrå, och detta gäller, äfven om man tar hänsyn till det biträde, byrån sedan den förändrade organisationens genomförande erhållit för behandlingen af frågor rörande yrkesinspektionen och den elektriska inspektionen.

*Departements-
chefen.*

Något förvånande kan icke anses ligga häri. Tvärtom synes det alldeles själfallet, att en organisation, som till sitt omfång afpassats efter förhållandena för 20 år sedan, skall efter den högst betydande utveckling af vårt lands industri, som sedan den tiden ägt rum, finnas vara för trång.

Det behof af ökade arbetskrafter, som alltså med åren gjort sig allt mera kännbart, har man sökt tillgodose genom tillfälliga förordnanden af en adjungerad ledamot. Tiden för dessa förordnanden har i

[29.] allmänhet varit bestämd till fyra månader om året, men har för år 1911 måst utsträckas till sex månader. Dessa tider hafva emellertid uppenbarligen varit för knappt tillmätta, och syftet med adjunktionerna har därför icke till fullo blifvit uppnådt. Trots förstärkningen af byråns arbetskrafter har dess arbetsbalans ökat. När nu kommerskollegium gjort framställning i syfte att tillförsäkra kollegium en extra föredragande för industribyråns räkning under hela året, synes mig detta vara en naturlig konsekvens af de gjorda erfarenheterna. Jag är också öfvertygad därom, att denna förstärkning i arbetskrafterna i en eller annan form under alla omständigheter måste beredas byrån. Med en sådan uppfattning om den mera konstanta arten af det föreliggande behovet af ökade arbetskrafter, anser jag å andra sidan icke lämpligt, att detsamma varder i större utsträckning, än nödigt är, tillgodosedt genom sådana tillfälliga anordningar, som hittills förekommit.

När hittills sekreteraren å industribyrån förordnats som adjungerad ledamot, har han kommit i åtnjutande af en förhöjning i sin aflöning såsom sekreterare med ett belopp, motsvarande skillnaden mellan byråchefs och sekreterares tjänstgöringspenningar. Hans vikarie har uppburit sekreterarens tjänstgöringspenningar och den hos den adjungerade ledamoten anställde sekreteraren ett däremot svarande belopp.

För byrån torde just den ringa ersättning, som med den hittills följda anordningen beredes de såsom sekreterare förordnade tjänstemännen, i längden komma att verka mest olägligt. Det är därför angeläget, att den extra föredraganden godtgöres af därför särskildt anvisade medel, på det att hans sekreterareaflöning, ålderstilläggen gifvetvis frånräknade, i sin helhet må komma hans vikarie tillgodo, liksom att särskildt arfvode, i hvarje fall öfverstigande sekreterares tjänstgöringspenningar, beredes den sekreterare, som må varda anställd såsom biträde åt den föreslagna extra byråchefen.

Hvad beträffar beloppet af arfvodet åt den extra byråchefen, skulle jag icke, därest icke särskilda förhållanden här föreläge, ifrågasätta högre arfvode för denne än för den extra föredragande i finansdepartementet, för hvilken jag förut i dag föreslagit särskildt arfvode, nämligen 7,000 kronor om året.

Sekreteraren å kommerskollegii industribyrå Emil Hübner, som kollegium föreslår till erhållande af den extra byråchefsbesättning, som må komma att inrättas, åtnjuter emellertid redan såsom sekreterare en årlig aflöning af 6,550 kronor, ålderstillägg och provisoriskt lönetillägg inberäknadt. Därest han under helt år skulle förordnas som adjungerad ledamot på samma villkor som hittills, alltså mot särskild ersättning,

motsvarande skillnaden mellan byråchefs och sekreterares tjänstgöringspenningar, skulle hans löneförmåner belöpa sig till 7,250 kronor för år. Att han vid genomförandet af en anordning, som afser att på ett mera fast och konstant sätt ordna arbets- och löneförhållandena på byrån, icke bör försättas i en ekonomiskt ogynnsammare ställning än om hittills tillämpade grunder för hans aflönande fortfarande blefve gällande, synes mig rimligt. Tvärtom är det enligt min mening naturligt, att hans löneförmåner varda något förbättrade. Med hänsyn till sålunda anförda förhållanden anser jag mig kunna biträda kommerskollegii förslag, i hvad det afser beloppet af den extra byråchefens arvode.

[29.]

Vidkommande det af collegium ifrågasatta arfvodesbeloppet till den extra sekreteraren och grunden för beräkningen af vikariatsersättning under byråchefs semester finner jag icke anledning till erinran, liksom jag biträder hvad collegium föreslår rörande arfvodenas uppdelning i hvad som skall motsvara lön och hvad som skall motsvara tjänstgöringspenningar äfvensom angående villkor och bestämmelser för aflöningsförmånernas åtnjutande af extra byråchefen och den tjänsteman, som eventuellt förordnas att uppehålla ordinarie sekreteraretjänsten på byrån mot åtnjutande af samtliga de med tjänsten förenade aflöningsförmåner, ålderstilläggen undantagna.

De medel, som för dessa tjänstemäns aflönande erfordras, torde böra äskas af Riksdagen, och det anslag, som må komma att begäras, synes mig lämpligen böra beräknas för tiden från och med den 1 juli 1912. Intill denna tidpunkt lär man få ordna saken på samma sätt som hittills. Jag tillåter mig också erinra därom, att Kungl. Maj:t på särskild framställning af kommerskollegium genom nådigt beslut den 22 december 1911 förordnat sekreteraren Hübner att under tiden från och med den 1 januari till den 1 april 1912 såsom adjungerad ledamot biträda collegium med föredragning och handläggning af ärenden tillhörande nämnda byrå.

Då mitt förslag utgår därifrån, att den ifrågasatta ändringen å industribyrån skall träda i tillämpning först den 1 juli 1912, beräknar jag vikariatsersättning under byråchefs semester allenast för ett år.

Det anslag, som under sådana förhållanden blifver erforderligt, utgör 16,512 kronor 50 öre, som lär böra afrundas till 16,513 kronor.

Hvad jag sålunda ifrågasätter i syfte att bereda förstärkning af arbetskrafterna å kommerskollegii industribyrå kan icke anses föregripa resultatet af den utredning angående förändrad organisation af kommerskollegium, som för närvarande pågår, och jag vill härvid hafva betonat, att det af mig nu föreslagna sättet för anskaffande af de ytterligare

- [29.] arbetskrafter å industribyrån, som visat sig oundgängligen erforderliga och som under alla omständigheter måste tillhandahållas byrån under en tid framåt åtminstone för bortarbetande af den förhandenvarande arbetsbalansen, icke får anses såsom i något afseende förbindande för framtiden.

Med stöd af hvad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att å extra stat för år 1913 till förstärkning af arbetskrafterna å kommerskollegii industribyrå i hufvudsaklig öfverensstämmelse med af mig härofvan angifna grunder anvisa ett belopp af 16,513 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att däraf för innevarande år disponera 5,400 kronor.

[30.]
*Handläggning
hos kommers-
kollegium af
ärenden rö-
rande svenska
fartygs regi-
strering m. m.*

Till bestridande af kostnaderna för handläggning hos kommerskollegium af ärenden rörande svenska fartygs registrering har Riksdagen för hvar och ett af åren 1905—1908 å extra stat anvisat ett belopp af 7,500 kronor.

I sammanhang med att kostnaderna för utgifvande af »Sveriges skeppslista» anvisades att utgå ur nämnda anslag, höjde Riksdagen anslaget för år 1909 till 11,100 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf redan år 1908 disponera ett belopp af 1,400 kronor, hvadan följaktligen på år 1909 beräknades ett belopp af 9,700 kronor.

Jämväl för år 1910 anslag Riksdagen för ifrågavarande ändamål ett belopp af 9,700 kronor.

För hvartera af åren 1911 och 1912 har anslaget beviljats att utgå med 10,850 kronor, hvilken ökning föranledts af den provisoriska löneregleringen för befattningshafvare inom kommerskollegium.

Beträffande användningen af det för innevarande år afsedda anslaget för kommerskollegii fartygsregistreringsafdelning har, på förslag af kommerskollegium, Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 10 november 1911 — jämte det kollegium erhållit bemyndigande att åt någon af kollegii sekreterare eller de hos kollegium anställda extra ordinarie tjänstemän, hvilka kollegium ägde förordna till vikarie för kommersråd, uppdraga att såsom adjungerad ledamot tills vidare under innevarande år handlägga ärenden angående svenska fartygs registrering och hvad därmed stode i samband, och i sammanhang därmed meddelats föreskrifter angående den adjungerade ledamotens åligganden — förordnat, dels att bemälda adjungerade ledamot skulle äga uppbära ett arvode för år räknadt af 5,600 kronor, däraf 3,800 kronor skulle anses såsom

[30.]

lön och 1,800 kronor såsom tjänstgöringspenningar, men att, därest den adjungerade ledamoten åtnjöte två ålderstillägg, arfvodet skulle för år utgå med 5,550 kronor, däraf 3,750 kronor skulle anses såsom lön, och dels att de jämlikt nådiga kungörelserna den 5 juni 1891 och den 22 juni 1911 för åtnjutande af de kollegii ordinarie personal tillkommande löneförmåner gällande villkor och bestämmelser skulle för den adjungerade ledamoten i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Därjämte har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att af förenämnda anslag, 10,850 kronor, i mån af rekvisition, till kommerskollegium utbetala såväl berörda till arfvode åt den adjungerade ledamoten afsedda belopp, högst 5,600 kronor, som ock till vikariatsersättning åt den, som under den adjungerade ledamotens semester uppehölle hans befattning, 237 kronor 50 öre samt till godtgörande af erforderligt biträde åt den adjungerade ledamoten och till bestridande af med utgifvande af »Sveriges skeppslista» förenade kostnader 5,012 kronor 50 öre, eller tillhopa högst 10,850 kronor.

I underdånig skrifvelse den 28 oktober 1911 har kommerskollegium hemställt, att jämväl för år 1913 måtte för ändamålet beredas medel till enahanda belopp, som därtill för innevarande år beräknats, eller 10,850 kronor.

På grund af hvad sålunda anförts och då kostnaderna för utgifvande af »Sveriges skeppslista» för nästkommande liksom för innevarande år synas böra bestridas af nu ifrågavarande anslag, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att till bestridande af kostnader för handläggning hos kommerskollegium af ärenden rörande svenska fartygs registrering m. m. på extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 10,850 kronor.

Till arfvode åt ett sjötekniskt biträde hos kommerskollegium har Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts framställningar i ämnet, på extra stat anvisat för hvartera af åren 1906 och 1907 ett belopp af 2,000 kronor och för hvar och ett af åren 1908—1912 ett belopp af 3,000 kronor.

Hvad angår det för nämnda ändamål för innevarande år beviljade anslaget, har, i likhet med hvad för de sex nästföregående åren ägt rum, Kungl. Maj:t, efter af kommerskollegium afgifvet förslag, meddelat förordnande tills vidare för år 1912 för ett sjötekniskt biträde hos kollegium.

I underdånig skrifvelse den 28 oktober 1911 har kommerskollegium gjort framställning om beredande jämväl för år 1913 af ett anslag till

[31.]

*Arfvode till
ett sjötekniskt
biträde hos
kommers-
kollegium.*

[31.] arfvode åt ett dylikt biträde hos ämbetsverket och därvid tillika anført, att det från det nuvarande biträdets sida blifvit satt i fråga, huruvida icke, med hänsyn till arten och omfattningen af det med sysslan för- enade arbetet, en förhöjning i det till biträdet utgående arfvodet kunde äga rum. Till stöd härför hade af biträdet åberopats i hufvudsak följande.

Antalet sjöolyckor, som af biträdet antecknats i den af honom förda liggaren (dagboken) öfver sjöolycker m. m., utgjorde

år 1906	647
„ 1907	668
„ 1908	720
„ 1909	624
„ 1910	675
„ 1911 (till och med den 28 oktober)	434

Antalet handlingar, som af kollegium remitterats till sjötekniska biträdet och föranledt anteckningar i dagboken, utgjorde

år 1906	349
„ 1907	522
„ 1908	510
„ 1909	456
„ 1910	561

De mångfaldiga anteckningarna i dagboken, hvilka utgjorde resultat äfven af vidlyftiga och alltjämt fortgående forskningar i utkommande tidningar m. m. samt verkställdes af biträdet allena, kräfde mycket tid och arbete, men vore nödvändiga, på det att det öfriga arbetet i tjänsten skulle kunna utföras med grundlighet och reda. Med ledning af dagboken hade biträdet också kunnat göra sådan anmälan angående försummelser att verkställa undersökning rörande sjöolycka m. m., som omförmäldes i § 2 i den för biträdet gällande instruktionen af den 15 december 1905, i minst följande antal fall:

år 1906	89
„ 1907	83
„ 1908	75
„ 1909	78
„ 1910	77

Sådana skriftliga yttranden angående timade sjöolyckor, som omförmäldes i § 1 i sagda instruktion, hade af biträdet afgifvits rörande följande antal olyckor, nämligen:

år 1906	234
„ 1907	327
„ 1908	321
„ 1909	294
„ 1910	322

[31.]

Beträffande ett afsevärdt antal af dessa sjöolyckor hade biträdet afgifvit förnyadt yttrande jämlikt § 1 i berörda instruktion eller inkommit med annat uttalande.

Bitrådets skyldighet att på anmodan med råd och anvisningar tillhandagå allmänna åklagare hade föranledt från bitrådets sida till rätt grundliga granskningar af rättegångshandlingar och till yttranden af ganska stort omfång.

Kollegium har i sin ofvanberörda skrifvelse vitsordat de af det sjötekniska biträdet lämnade uppgifterna och för egen del anfört följande.

*Kommers-
kollegium.*

Det arbete, som föreginge de af det sjötekniska biträdet till kollegium afgifna, i § 1 af den för biträdet gällande instruktion omförmälda yttranden, måste anses vara i allmänhet vidlyftigt och tidsödande samt förutsatte hos biträdet kunskap i flere främmande språk. Vidare måste biträdet, för att kunna tillfredsställande fullgöra dessa och öfriga åligganden, besitta grundliga, äfven genom tillräckligt lång sjötjänst förvärfvade insikter i sjöfartsförhållanden samt kännedom om gällande såväl svensk som utländsk sjörätt. Härtill komme, att biträdet måste, för åstadkommande af ett godt resultat, nedlägga mycket arbete på den berättelse, som det jämlikt § 4 i instruktionen åläge honom att årligen afgifva till kollegium. I denna berättelse hade äfven hittills influtit en af biträdet utarbetad redogörelse i detalj för samtliga af honom under året behandlade sjöolyckor. Utarbetandet af en sådan redogörelse komme väl fortfarande att påhvila biträdet och torde otvifvelaktigt blifva mera maktpåliggande i den mån Riksdagens i skrifvelse af den 16 maj 1911 gjorda framställning angående offentliggörande af årlig berättelse öfver inträffade sjöolyckor ledde till därmed afsedt resultat. I den underdåniga skrifvelse af den 30 november 1906, i hvilken kollegium väckte fråga om förhöjning af det sjötekniska bitrådets arfvode från dittills utgående 2,000 kronor, hade kollegium anfört, att det syntes kollegium obestriddligt, att för ett behörigt fullgörande af bitrådets olika åligganden längre arbetstid visat sig erforderlig än som på sin tid förutsattes, men att kollegium, som alltså funne en ökning af arfvodet vara af omständigheterna betingad, emel-

[31.] lertid hölle före, att, med hänsyn till den korta tid, som förflutit sedan beloppet bestämdes, den ifrågasatta höjningen borde för det dåvarande lämpligen begränsas till allenast 1,000 kronor. Erfarenheten under de fem år, som sedan dess förflutit, hade också gifvit vid handen, att det sjötekniska bitrådets göromål ingalunda förminskats utan fasthellre afsevärdt tilltagit, något som förklarades icke blott af sjöfartens fortgående utveckling utan ock af de allt större kraf, som kollegium efterhand ansett sig böra ställa på det sjötekniska bitrådets medverkan vid behandlingen af vissa slag af ärenden. Det torde emellertid dröja minst två år, innan på den så kallade sjöfartssäkerhetskommitténs förslag grundade slutgiltiga organisatoriska bestämmelser med hänsyn till sjösäkerheten komme till stånd. Till dess torde kollegii sjötekniska biträde komma att bibehållas med i hufvudsak samma tjänsteåligganden, som för närvarande vore bestämda.

Med hänsyn till arten och omfattningen af det sjötekniska bitrådets arbete och till angelägenheten däraf, att detta arbete så ersattes, att för dess behöriga fullgörande tillräckligt kvalificerad person kunde påräknas, tillstyrkte kollegium en höjning i det till bitrådet utgående arfvodet med 1,000 kronor, och hemställde förty, att anslagets belopp måtte för år 1913 bestämmas till 4,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Då ett sjötekniskt biträde hos kommerskollegium erfordras äfven för tiden efter år 1912, lärer anslag till beredande af arfvode åt ett sådant biträde böra äfven för nästkommande år hos Riksdagen äskas.

Jag har emellertid icke blifvit öfvertygad därom, att det belopp, till hvilket arfvodet blifvit bestämdt för de sista fem åren, är för lågt med hänsyn till de kraf, som äro afsedda att ställas på det sjötekniska bitrådet. Detta är icke underkastadt de för öfriga befattningshafvare i kommerskollegium gällande bestämmelser om viss daglig arbetstid å tjänsterummet o. d. Bitrådet disponerar sin tid friare än de andra befattningshafvarna och torde få icke så litet tid öfrig för annan sysselsättning. Med hänsyn härtill och då organisatoriska anordningar i anledning af den s. k. sjösäkerhetskommitténs betänkande, hvilka måste komma att beröra ifrågavarande syssla, snart nog torde komma under slutligt öfvervägande, anser jag tillräcklig anledning icke förefinnas att förorda arfvodets förhöjande utöfver hvad som för år 1912 blifvit bestämdt. Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att till beredande af arfvode åt ett sjötekniskt biträde hos kommerskollegium på extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 3,000 kronor.

Med åberopande af hvad jag förut denna dag anført angående [32, 33, förändrad organisation af kommerskollegii afdelning för näringsstatistik får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1913 bevilja 34.]

dels såsom ersättning åt sakkunnigt biträde å kommerskollegii afdelning för näringsstatistik vid bergverksstatistikens utarbetande ett belopp af 1,000 kronor;

dels såsom ersättning till sakkunniga biträden å nämnda afdelning vid beräkning af enhetsvärden (riksmedelpris) å de varor, som ingå i rikets handelsomsättning, ett belopp af 1,000 kronor att af Kungl. Maj:t disponeras redan under år 1912;

dels ock till arfvode åt en byråchef å samma afdelning för tiden september—december 1912 ett belopp af 2,700 kronor att af Kungl. Maj:t disponeras redan under år 1912.

Sakkunniga biträden å kommerskollegii afdelning för näringsstatistik samt arfvode åt en byråchef viss del af år 1912.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har Riksdagen till beredande af arfvode åt en vaktmästare hos kommerskollegium på extra stat anvisat dels för hvart och ett af åren 1905—1910 ett belopp af 800 kronor dels ock för hvart och ett af åren 1911 och 1912 ett belopp, som med hänsyn till den af Riksdagen beslutade provisoriska löneregleringen för kommerskollegii ordinarie personal bestämts till 1,175 kronor.

[35.]
Arfvode till en vaktmästare i kommerskollegium.

I underdånig skrifvelse den 17 oktober 1911 har nu kommerskollegium, med förmälan att behof af dylikt vaktmästarbiträde torde komma att föreligga äfven för år 1913, gjort framställning om beredande jämväl för nämnda år af medel för anställande af en extra vaktmästare i ämbetsverket.

I anledning häraf och då arfvode till en dylik vaktmästare, under förutsättning att provisorisk lönereglering varder jämväl för år 1913 genomförd för befattningshafvare i kommerskollegium, synes böra bestämmas till enahanda belopp som för år 1912 eller till 1,175 kronor, däraf 350 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till beredande af arfvode åt en vaktmästare hos kommerskollegium på extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 1,175 kronor.

Befrämjande i allmänhet af slöjderna.

[36, 37.]

*Bidrag till
upprätt-
hållande af
väfskolan i
Borås och af-
lönande af en
andre lärare
vid skolan.*

*Bidrag till
personlig löne-
förbättring åt
föreståndaren
vid skolan*

*A. Krebs och
andre läraren
därstädes
S. H. von
Schedvin.*

För inrättande af en väfskola, ställd i samband med tekniska elementarskolan i Borås, anvisade 1868 års Riksdag på extra stat, jämte 4,500 kronor till skolans första uppsättning af maskiner och redskap, ett belopp af 3,000 kronor för skolans underhåll, mot villkor att af länets landsting eller eljest inom orten tillsköttes ett därutöfver för ändamålet behöfligt ytterligare belopp af 1,500 kronor. Sedermera har Riksdagen årligen för skolans underhåll på extra stat beviljat anslag, som utgått med 3,000 kronor till och med år 1872 och därefter med ett till 3,800 kronor förhöjdt belopp, mot villkor att af länets landsting eller eljest för ändamålet tillsköttes ett belopp, motsvarande minst hälften af statsanslaget.

Förutom nyssnämnda anslag har Riksdagen årligen för tiden från och med år 1882 såsom bidrag till aflönande af en andre lärare vid skolan likaledes på extra stat anvisat ett anslag af 1,000 kronor, mot villkor att bidrag för ändamålet jämväl blefve från Älfsborgs läns landsting eller eljest tillskjutet.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift af den 25 september 1908 anhöll styrelsen för tekniska elementarskolan i Borås — med öfverlämnande af särskilda af föreståndaren och förste läraren vid omförmälda väfskola Arthur Krebs och andre läraren vid skolan Sven H. von Schedvin gjorda, till styrelsen ställda framställningar om förbättring i dem tillkommande löneförmåner — i underdånighet, att Kungl. Maj:t täcktes till 1909 års Riksdag aflåta nådig proposition om anvisande för år 1910, utöfver förenämnda anslag å 3,800 kronor, af dels sedvanligt anslag å 1,000 kronor såsom bidrag till aflönande af en andre lärare vid skolan, dels ock till förbättrande af de vid skolan anställda lärarnas löner ett ytterligare anslag å 1,500 kronor, däraf 1,000 kronor till förste läraren och föreståndaren och 500 kronor till andre läraren.

Kommerskollegium, som i underdånig skrifvelse den 31 oktober 1908 afgaf utlåtande öfver nämnda framställning, erinrade därvid, hurusom fråga föreläge om eventuell ändring i skolans organisation. Den af Kungl. Maj:t den 4 oktober 1907 tillsatta kommittén för afgifvande af utlåtande och förslag rörande förändrad anordning af den lägre tekniska undervisningen hade nämligen att taga äfven nyssnämnda fråga under behandling.

Vid underdånig föredragning den 12 januari 1909 af ifrågavarande

ärende anförde dåvarande chefen för finansdepartementet — under framhållande att framställningen om löneförbättring för föreståndaren och andre läraren vid skolan syntes ganska behjärtansvärd — att, på sätt kommerskollegium erinrat, fråga om skolans omorganisation snart nog kunde uppstå, men att, då något förslag i sådant afseende ännu icke föreläge, en eventuell omorganisation knappast på rätt länge kunde väntas blifva genomförd. Departementschefen ansåg emellertid denna omständighet icke böra utgöra hinder för en löneförhöjning åt ifrågavarande båda lärare, men framhöll å andra sidan lämpligheten däraf, att löneförbättringen, så vidt på statsverket ankomme, tillsvidare beviljades endast åt den nuvarande föreståndaren och andre läraren vid skolan personligen. Och syntes honom på sätt kommerskollegium i sin underdåniga skrifvelse jämväl föreslagit, statens bidrag till nu ifrågavarande ändamål böra begränsas till hälften af den föreslagna löneförbättringen i dess helhet och såsom villkor för bidragets utbetalande uppställas, att från länet, där skolan vore belägen, eller eljest tillsköttes ett bidrag till samma belopp som statsanslaget.

I anslutning härtill föreslog Kungl. Maj:t i den till 1909 års Riksdag aflåtna nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof Riksdagen att på extra stat för år 1910 bevilja dels såsom bidrag till upprätthållande af väfskolan i Borås ett belopp af 3,800 kronor, under villkor att från Älfsborgs läns landsting eller eljest tillsköttes ett belopp, motsvarande minst hälften af berörda statsanslag, dels såsom bidrag till aflönande af en andre lärare vid samma skola ett belopp af 1,000 kronor, under villkor att enahanda belopp blefve för ändamålet från nämnda läns landsting eller eljest tillskjutet, dels ock såsom bidrag till personlig löneförbättring för föreståndaren och förste läraren vid skolan Arthur Krebs ett belopp af 500 kronor och såsom bidrag till sådan löneförbättring för andre läraren därstädes Sven H. von Schedvin ett belopp af 250 kronor, under villkor att nämnda belopp, tillhoppa 750 kronor, blefve för ändamålet från omförmälda läns landsting eller eljest tillskjutna. På grund häraf anvisade Riksdagen på extra stat för år 1910 för ifrågavarande ändamål sammanlagdt 5,550 kronor.

Jämväl för hvart och ett af åren 1911 och 1912 har Riksdagen för samma ändamål på extra stat beviljat anslag å tillhoppa 5,550 kronor.

Nu har kommerskollegium i underdånig skrifvelse den 10 oktober 1911, med öfverlämnande af en utaf styrelsen för skolan gjord underdånig ansökning om statsbidrag för år 1913, i underdånighet hemställt om utverkande af anslag för sistnämnda år, att utgå med enahanda

[36, 37.] belopp som år 1912 till upprätthållande af väfskolan i Borås och aflönande af en andre lärare vid skolan samt till personlig löneförbättring åt föreståndaren och förste läraren samt andre läraren vid samma skola.

Af de till ärendet hörande handlingar framgår, att Ålfsborgs läns landsting den 19 september 1911 för år 1912 beviljat dels, i enlighet med hvad förut ägt rum, 1,900 kronor till uppehållande af skolans verksamhet och 1,000 kronor såsom bidrag till aflönande af en andre lärare vid skolan, dels ock 500 kronor såsom personlig löneförbättring till Krebs samt 250 kronor såsom personligt lönebidrag åt von Schedvin.

Då enahanda omständigheter, som föranlett beviljande af anslag vid 1911 års Riksdag till samma belopp, som nu af styrelsen för skolan blifvit begärdt, fortfarande torde få anses vara för handen, har jag ej nu anledning föreslå någon ändring i de vid 1911 års Riksdag för ifrågavarande ändamål gjorda anslagskraf; och hemställer jag förty i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1913 bevilja

dels såsom bidrag till upprätthållande af väfskolan i Borås ett belopp af 3,800 kronor, under villkor att från Ålfsborgs läns landsting eller eljest tillskjutes ett belopp, motsvarande minst hälften af berörda statsanslag,

dels såsom bidrag till aflönande af en andre lärare vid samma skola ett belopp af 1,000 kronor, under villkor att enahanda belopp varder för ändamålet från nämnda läns landsting eller eljest tillskjutet,

dels ock såsom bidrag till personlig löneförbättring för föreståndaren och förste läraren vid skolan Arthur Krebs ett belopp af 500 kronor och såsom bidrag till sådan löneförbättring för andre läraren därstädes Sven H. von Schedvin ett belopp af 250 kronor, under villkor att samma belopp, tillhoppa 750 kronor, varda för ändamålet från omförmälda läns landsting eller eljest tillskjutna.

[38.]

*Understöd åt
föreningen för
svensk hems-
slöjd.*

På därom af styrelsen för föreningen för svensk hemslojd gjord underdånig framställning föreslog Kungl. Maj:t i den till sistlidet års Riksdag aflåtna nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof Riksdagen att, i likhet med hvad för hvart och ett af åren 1907, 1908, 1909, 1910 och 1911 ägt rum, åt nämnda förening såsom bidrag till uppehållande af dess verksamhet under år 1912 på extra stat för samma år anvisa ett belopp af 15,000 kronor.

I skrifvelse den 29 maj 1911 angående regleringen af utgifterna

under riksstatens sjunde hufvudtitel anmälde Riksdagen, att Riksdagen, på grund af Kungl. Maj:ts berörda framställning, till föreningen för svensk hemslöjd såsom bidrag till uppehållande af dess verksamhet under år 1912 på extra stat för samma år anvisat ett belopp af 15,000 kronor; och har därefter Kungl. Maj:t vid föredragning den 22 juni 1911 af Riksdagens berörda skrifvelse uti nu ifrågavarande del förklarat föreningen berättigad att åtnjuta förenämnda af Riksdagen anvisade anslag, 15,000 kronor, med skyldighet för föreningen att före den 1 maj 1913 till chefen för finansdepartementet afgifva redogörelse för användandet af understödet och berättelse rörande föreningens verksamhet under år 1912.

Nu har i en till Kungl. Maj:t ställd skrift styrelsen för öfverförädlade förening anhållit, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att åt föreningen såsom bidrag till uppehållande af dess verksamhet under år 1913 på extra stat för samma år anvisa enahanda belopp som för år 1912.

Öfver denna framställning, därvid fogats berättelse öfver föreningens verksamhet under år 1910, har kommerskollegium den 7 november 1911 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, däri kollegium, under framhållande att föreningens verksamhet, såsom kollegium jämväl vid föregående tillfällen, då fråga varit om statsunderstöd åt föreningen, uttalat, vore synnerligen förtjänstfull, tillstyrkt, att nu förevarande framställning måtte bifallas.

Enligt hvad förenämnda berättelse öfver föreningens verksamhet under år 1910 utvisar, har den försäljningsrörelse, som genom den af föreningen upprättade permanenta utställningen i Stockholm sedan flera år utöfvas, under sista året trots de rådande dåliga affärstiderna endast obetydligt minskats. Omsättningen, som år 1909 belöpte sig till 275,000 kronor, uppgick nämligen år 1910 till inemot 272,000 kronor. I samma berättelse meddelas, att föreningens reverserade skuld vid 1909 års slut utgjort 6,200 kronor, hvartill kom en tillgångarna öfverskjutande skuld till föreningens egna fonder, hvilkas kapital måst anlitas för föreningens ändamål, till belopp af 1,490 kronor 63 öre. Totalbeloppet af föreningens kapitalskuld vid 1909 års slut hade sålunda utgjort 7,690 kronor 63 öre.

Vidare erinras i nämnda berättelse, hurusom Kungl. Maj:t enligt nådigt beslut den 12 september 1910 förordnat, att af det å tombola-lotteriet vid 1909 års utställning för konsthandtverk och konstindustri i Stockholm uppkomna öfverskottet ett belopp af 32,329 kronor 45 öre skulle tilldelas föreningen för svensk hemslöjd för dess verksamhet.

[38.] Enligt en af kamreraren hos styrelsen för föreningen, byråchefen J. Robbert till mig öfverlämnad promemoria har öfver sistberörda medel förfogats på följande sätt:

Såsom förlagsmedel till ett slöjdmagasin i Kristianstad för omsättning genom detta af hemslöjdsartiklar från södra delarna af landet hade användts	kronor	10,000: —
Vidare hade till förstärkande af förlaget till föreningens slöjdmagasin i Norrköping afsatts	»	4,000: —
och till afbetalning å föreningens skuld användts ..	»	5,000: —
hvarjämte för understödjande af en i Hallands län med tillvaratagande af gammal tradition ordnad slöjd, den s. k. bindslöjden, hvilken gifver folket arbete med stickning af ylleartikler och som genom föreningens medverkan omhändertagits af en länsförening, såsom lån åt sistnämnda förening disponerats	»	3,000: —
Återstoden eller	»	10,329: 45
hade afsatts till en fond att med dess afkastning bidraga till uppehållande af den af föreningen sedan en följd af år anordnade profväfnadsanstalten för väfning af prof eller mönster för textilslöjden.		

Summa kronor 32,329: 45

Ofvan omförmälda berättelse öfver föreningens verksamhet år 1910 utvisar, att föreningens skuld vid 1910 års slut utöfver skuld till hushållningssällskapen, utgjort allenast 2,247 kronor 60 öre. Samtidigt hade föreningen en skuldena öfverskjutande tillgång till belopp af något mera än 13,000 kronor. Ehuru föreningens ekonomiska ställning sålunda, särskildt genom det anslag, för hvars användande jag nyss redogjort, afsevärdt förbättrats, tvekar jag icke att tillstyrka, att statsunderstöd till samma belopp som för innevarande år måtte tilldelas föreningen jämväl för år 1913. Det synes mig nämligen vara synnerligen lyckligt, om den behjärtansvärda och för hemslöjdens uppmuntran och ledning mycket betydelsefulla verksamhet, som föreningen utöfvar, kan vinna än ytterligare utveckling.

Då det å sjunde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslaget till befrämjande i allmänhet af slöjderna är för andra ändamål behöfligt, torde,

i likhet med hvad som under de sex nästföregående åren ägt rum, ett särskildt extra anslag böra för nu ifrågavarande ändamål anvisas. [38.]

Jag hemställer alltså i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att åt föreningen för svensk hemslojd såsom bidrag till uppehållande af dess verksamhet under år 1913 på extra stat för samma år anvisa ett belopp af 15,000 kronor.

Befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart.

Till understöd åt grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut, samt Göteborgs handelsinstitut har Riksdagen — under förutsättning, hvad Frans Schartaus praktiska handelsinstitut anginge, att grosshandelssocieteten i Stockholm och, hvad Göteborgs handelsinstitut beträffade, att Göteborgs stadsfullmäktige fortfarande till instituten lämnade samma understöd som dittills, samt på de villkor i öfrigt, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma — alltsedan år 1894 på extra stat beviljat anslag, som bestämts för hvar och ett af åren 1894—1898 till 15,000 kronor, för hvarje af åren 1899—1901 till 20,000 kronor, för ett hvar af åren 1902—1906 till 28,000 kronor samt för hvardera af åren 1907 och 1908 till 35,000 kronor.

[39.]
*Anslag till
handelsunder-
visningen.*

Sedermera har Riksdagen, efter af Kungl. Maj:t därom gjorda framställningar, på extra stat anvisat ett anslag af 38,000 kronor för år 1909 samt 42,000 kronor för hvar och ett af åren 1910 och 1911 till understöd åt berörda båda handelsinstitut samt Malmö högre handelsinstitut, hvad beträffade Frans Schartaus handelsinstitut och Göteborgs handelsinstitut under samma förutsättningar och på de villkor, som nyss nämnts, samt vidkommande Malmö högre handelsinstitut under förutsättning, att Malmö stadsfullmäktige fortfarande till institutet lämnade årligt understöd till minst samma belopp som dittills, och på de villkor i öfrigt, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

Kungl. Maj:t föreslog 1911 års Riksdag att till understöd åt Göteborgs handelsinstitut och grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut, samt Malmö högre handelsinstitut, å extra stat för år 1912 anvisa 42,000 kronor.

I samband härmed förehade Riksdagen till behandling två inom Riksdagen väckta likalydande motioner, däri föreslagits, att Riksdagen ville till uppehållande af undervisningen vid Hälsingborgs högre handels-

- [39.] institut i enlighet med statens fordringar samt på de villkor i öfrigt, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma, för år 1912 anvisa ett belopp af 4,000 kronor.

Riksdagen biföll på det sätt dessa förslag, att Riksdagen *dels* på extra för år 1912 anvisade ett anslag af 42,000 kronor att af Kungl. Maj:t användas till *understöd åt Göteborgs handelsinstitut och grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut, samt Malmö högre handelsinstitut* under förutsättning, hvad Göteborgs handelsinstitut beträffade, att Göteborgs stadsfullmäktige, hvad Frans Schartaus handelsinstitut anginge, att grosshandelssocieteten i Stockholm och, vidkommande Malmö högre handelsinstitut, att Malmö stadsfullmäktige fortfarande till instituten lämnade årligt understöd till minst samma belopp som hittills, samt på de villkor i öfrigt, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma, *dels ock* medgaf, att till *understöd åt Hälsingborgs högre handelsinstitut* finge för läsåret 1911—1912 af det öfverskott, som kunde uppstå å 1911 och 1912 årens understödsmedel till Göteborgs handelsinstitut och grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut, samt Malmö högre handelsinstitut, utgå ett belopp af högst 3,000 kronor, under förutsättning att stadsfullmäktige i Hälsingborg till institutet lämnade årligt understöd till minst samma belopp som hittills, samt på de villkor i öfrigt, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

Genom nådigt bref den 22 juni 1911 har Kungl. Maj:t förordnat, *dels* att ifrågakvarande anslag å 42,000 kronor skulle i främsta rummet användas till understöd åt de tre handelsinstituten i Göteborg, Stockholm och Malmö under villkor bland andra:

att vid hvart och ett af nämnda tre institut skulle beredas tillfälle till afgiftsfri undervisning, vid hvartdera af de båda förstnämnda för minst femton och vid Malmö högre handelsinstitut för minst tre medellösa elever, och att för öfrigt nedsättning i elevavgifterna borde ske i den mån institutens styrelser pröfvade eleverna vara i behof därpå, dock ej till lägre belopp än etthundra kronor för hvarje elev; samt

att understödet skulle, efter pröfning på grund af berörda uppgifter, i mån af behof fördelas mellan instituten för att användas i främsta rummet till godtgörande af skillnaden mellan det belopp, som af nedsatt afgift betalande elever erlagts, och det belopp, som skulle hafva influtit, om såväl dessa som frielever erlagt enhvar 260 kronor, och i andra rummet till gäldande af det belopp, hvarmed, oaktadt berörda godtgörelse, inkomsterna tilläfventyrs understege utgifterna, dock att i

hvarje fall det till Malmö högre handelsinstitut i enlighet med dessa grunder utgående statsunderstöd icke finge öfverstiga tretusen kronor, [39.]
dels ock att, därest öfverskott uppstode å 1911 och 1912 årens understödsmedel till de tre instituten i Göteborg, Stockholm och Malmö, till understöd åt Hälsingborgs högre handelsinstitut för läsåret 1911—1912 skulle användas ett belopp af högst 3,000 kronor af samma öfverskott, under förutsättning att stadsfullmäktige i Hälsingborg till institutet lämnade årligt understöd till minst samma belopp som hittills samt på de villkor i öfrigt, som af Kungl. Maj:t framdeles kunde komma att bestämmas.

Beträffande fördelningen mellan Göteborgs handelsinstitut, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut och Malmö högre handelsinstitut af det för år 1911 anvisade anslaget, i fråga hvarom Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 18 juni 1910 meddelat motsvarande föreskrifter, som, enligt hvad nyss nämnts, i sådant hänseende meddelats beträffande anslaget för innevarande år, har, sedan nyssnämnda tre institut till Kungl. Maj:t inkommit med framställningar i ämnet, kommerskollegium, på grund af nådig befallning, den 28 oktober 1911 afgifvit utlåtande, däri kollegium anför, bland annat, att för beredande åt Göteborgs handelsinstitut och Frans Schartaus praktiska handelsinstitut af den godtgörelse, som enligt sistberörda nådiga bref skulle i främsta rummet komma dem till godo, erfordrades för det förra institutet 22,960 kronor och för det senare 14,240 kronor, samt att, då enligt samma nådiga bref Malmö högre handelsinstitut borde tillkomma ett belopp af 3,000 kronor, af det tillgängliga anslaget, 42,000 kronor, alltså återstode ett belopp af 1,800 kronor att ytterligare fördelas; och hemställde kollegium, att nämnda öfverskott måtte fördelas i förhållande till den minskning, instituten år 1910 till följd af otillräckligheten i sagda års anslag fått vidkännas, hvilken minskning utgjorde för Göteborgs handelsinstitut 1,241 kronor och för Frans Schartaus praktiska handelsinstitut 559 kronor.

Genom nådigt bref den 10 november 1911 har Kungl. Maj:t fördelat samma års anslag sålunda, att Göteborgs handelsinstitut tillagts 24,201 kronor, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut 14,799 kronor och Malmö högre handelsinstitut 3,000 kronor.

I särskilda till Kungl. Maj:t ställda skrivelser hafva styrelserna för ifrågavarande fyra handelsinstitut i underdånighet anhållit om understöd af allmänna medel jämväl för år 1913, och har i sådant afseende anförts:

af *styrelsen för Göteborgs handelsinstitut*: Institutets verksamhet

- [39.] hade under sistförflutna läsår fortgått i ungefär samma omfattning som föregående år. Visserligen hade på grund af den minskning i antalet inträdessökande till institutets fackkurs, som inträdt i sammanhang med upprättandet af handelshögskolan i Stockholm, nämnda afdelning icke vidare behöft uppdelas i två parallellafdelningar, men hade i stället i första årsklassen af den tvååriga kursen inrättats en fjärde parallellafdelning, hvadan antalet afdelningar vore oförändradt. På grund af skilda anslag af Göteborgs stadsfullmäktige syntes institutet i en nära framtid kunna inflytta i ett nytt läroverkshus. Under året hade inrättats två nya lärarbefattningar, den ena i bokföring, handelsräkning och handelslära och den andra i kemi och varukunskap. Antalet ordinarie lärarplatser vid institutet hade därmed ökats till sju. Elevantalet vore för löpande året 184, däraf i första klassen 87, i andra klassen 73 och i fackkursen 24. Af eleverna vore 93 från Göteborg och de öfriga från andra orter inom riket. Friplatser hade beviljats åt 41 elever och nedsättning i årsavgiften till 100 kronor åt 73 elever. Åt 16 elever, som sökt friplats, hade endast nedsättning i årsavgiften kunnat beviljas, och hade två ansökningar om nedsättning af årsavgiften afslagits;

af styrelsen för grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, *Frans Schartaus praktiska handelsinstitut*: Antalet elever utgjorde innevarande läsår (1911—1912) 153 eller 15 elever mer än föregående år, hvilken ökning nästan uteslutande fölle på de båda ettåriga kurserna. Den ettåriga B-kursen, som nästföregående år visat en tillfällig nedgång och då blott räknat 18 elever, hade i år ett elevantal af 27. I den ettåriga C-kursen eller studentafdelningen hade elevantalet, som senaste läsåret utgjort 16, innevarande läsår stigit till 21. I den tvååriga kursen vore antalet elever i år 105 mot 104 nästföregående år. Af innevarande läsårs elever erlade 78 full årsavgift med 225 kronor och 32 nedsatt avgift med 100 kronor. 43 elever innehade friplatser;

af styrelsen för Malmö högre handelsinstitut: Elevantalet uppginge under höstterminen 1911 i klass II af den tvååriga kursen till 19 och i klass I af samma kurs till 18, eller tillsammans 37. I den ettåriga kursen för studenter funnes för året en elev inskrifven, hvilken undervisades tillsammans med klass II. Af eleverna erlade i klass II 11 full avgift, och 7 half avgift, hvarjämte 1 vore frielev. I klass I betalade 8 elever full avgift, 6 half avgift och 4 vore frielever. Vid institutet funnes sålunda 19 fullt betalande elever, 13 som betalade half avgift och 5 frielever. Årsavgiften utgjorde för den tvååriga kursen 250 kronor och för den ettåriga 300 kronor; samt

af styrelsen för Hälsingborgs högre handelsinstitut: Till stöd för

den underdåniga framställningen åberopades, bland annat, att den af Kungl. Maj:t för utredning af frågan om handelsundervisningens ordnande tillsatta kommittén i sitt betänkande förutsatt, att de nuvarande högre handelsinstituterna — bland dem Hälsingborgs — komme att fortsätta sin verksamhet under form af handelsgymnasier; att den af Kungl. Maj:t förordnade inspektorn i sina inspektionsberättelser städse intygat, att undervisningen vid institutet bedrifvits i sådan omfattning och utsträckning samt på sådant sätt, att den kunde anses öfverensstämma med institutets ändamål; att institutet såväl i fråga om organisation och undervisningsplan som i fråga om utexaminerad elevs kompetens till anställning i statens tjänst vore likställdt med de öfriga tre af staten understödda lägre handelsinstituterna; samt att lärjungantalet stadigt ökats från 15 år 1906 till 45 år 1911. Angående institutets ekonomi meddelades bland annat, att institutet från dess bildande år 1904 erhållit understöd i skilda former af såväl enskilda som Hälsingborgs stadsfullmäktige; att för räkenskapsåret den 1 juli 1910 — den 30 juni 1911 institutets utgifter belöpt sig till 12,300 kronor 51 öre och inkomsterna uppgått till 13,950 kronor, däri inberäknadt ett bidrag om 3,000 kronor, hvilket upphörde efter utgången af år 1911; samt att det i betraktande af elevantalets stadiga ökning torde vara att förvänta, att institutet snart nog komme att i stället för nuvarande två afdelningar omfatta tre, hvilket komme att medföra en afsevärd ökning af utgifterna utan motsvarande ökning af inkomster af årsavgifter. Af de 45 eleverna år 1911 betalade 2 hel årsavgift för ettårig kurs, 22 hel årsavgift för tvåårig kurs, 1 hel avgift för höstterminen och half avgift för vårterminen i tvåårig kurs, 13 i tvåårig kurs half årsavgift samt 2 i tvåårig kurs half årsavgift för höstterminen och ingen avgift för vårterminen. 5 vore frielever. Årsavgiften för ettårig kurs utgjorde 300 kronor och för tvåårig kurs 250 kronor. Skillnaden mellan det belopp, som af nedsatt avgift betalande elever erlagts, och det belopp, som skulle hafva influtit, om såväl dessa som frielever erlagt enhvar 260 kronor, utgjorde 3,522 kronor 50 öre.

I underdånigt utlåtande den 9 december 1911 angående de nu föreliggande ansökningarna har kommerskollegium till en början erinrat, att den af Kungl. Maj:t den 18 september 1908 tillsatta kommittén för behandling af frågan om ordnandet af handelsundervisningen inom riket den 20 december 1910 afgifvit betänkande i ämnet; hvarjämte collegium förmält, att till collegium, som på grund af nådig befallning infordrat

Kommerskollegium.

[39.] yttranden från åtskilliga verk och myndigheter, ett stort antal yttranden i ärendet inkommit.

I saken har kollegium vidare anfört:

»Det har synts kollegium i hög grad önskvärdt, att samtidigt med besvarandet af sistnämnda remisser kunna med utgångspunkt från och i anslutning till nämnda kommittés betänkande upptaga till behandling frågan om handelsundervisningen i hela den omfattning, kommitténs uppdrag afsett. Afgörande hinder häremot föreligga emellertid. Kommitténs betänkande innefattar visserligen en, såvidt kollegium enligt den hittills verkställda granskningen kunnat bedöma, värdefull utredning såväl om handelsundervisningens nuvarande tillstånd i vårt land som ock om de allmänna grunder, som böra komma till tillämpning vid det framtida ordnandet af denna angelägenhet. Men däremot innefattar betänkandet icke några bestämda, än mindre i detalj utförda förslag om, i hvilken omfattning handelsundervisningsanstalter enligt de tre särskilda typer, som kommittén förordat, (handelsgymnasier, handelskolor och handelsaftonskolor) lämpligen böra och skäligen kunna från statens sida ekonomiskt stödjas. Kommittén har härvidlag utgått från den uppfattning, att, i den mån på initiativ från kommuners och köpmannakorporationers sida handelsundervisningsanstalter enligt nämnda typer bringas till stånd, staten skall lämna desamma ekonomiskt stöd väl efter viss angifven måttstock och äfven efter vissa antydda grunder för hvarje särskildt fall, men dock, praktiskt taget, för landet i dess helhet i en utsträckning, hvars yttersta gränser synas kollegium för närvarande undandraga sig all beräkning. Med den uppfattning kommittén sålunda haft förefaller förklarligt, att betänkandet ej heller lämnar någon som helst vägledning för beräknandet af storleken af det statsanslag, som förverkligandet af kommitténs syften kan komma att högst eller ens minst kräva. Det synes kollegium därför påtagligt att, innan frågan framlägges för slutlig pröfning, ytterligare undersökningar äro erforderliga för att statsmakterna må sättas i tillfälle att före frågans afgörande öfverskåda de ekonomiska konsekvenserna, som ett fullföljande af kommitténs syften skulle ytterst medföra, i den mån nämligen desamma vid en närmare granskning befinnas öfverhufvudtaget vara af beskaffenhet att böra från statens sida direkt understödjas. Under sålunda föreliggande omständigheter måste kollegium för närvarande inskränka sig till att som svar å remisserna å ofvannämnda ansökningar afgifva utlåtande om det anslagsbehof, som, med tillämpning af hittills gällande villkor och förbehåll vid understödjande af handelsinstitut, bör för år 1913 blifva tillgodosedt.»

I sådant afseende har kollegium ytterligare anført:

[39.]

»Af kollegii underdåniga utlåtande af den 28 oktober 1911 ifråga om fördelning af 1911 års statsanslag till handelsinstituten framgår, att det i själfva verket icke uppstår något sådant öfverskott å detta års understödsmedel som i det nådiga brevet afses. Vid den af Eders Kungl. Maj:t den 10 november 1911 beslutade fördelningen af anslaget har ej heller något belopp kommit Helsingborgs högre handelsinstitut till godo.

I afseende å 1912 års statsanslag utvisa de i (en kollegii utlåtande) åtföljande bilaga sammanfattade, ur ofvannämnda ansökningar hämtade uppgifter om antalet frielever och nedsatt afgift betalande elever, att ett belopp af icke mindre än 41,640 kronor kan beräknas åtgå af 1912 års anslag för att enligt hittills gällande och äfven i nådiga brevet af den 22 juni 1911 fastställda grunder bereda de tre instituten i Göteborg, Stockholm och Malmö den godtgörelse för mistning i elevavgifter, som skall i främsta rummet till dem utgå. Enligt nyssnämnda uppgifter skulle af denna godtgörelse belöpa å Göteborgs handelsinstitut 22,340 kronor, å Frans Schartaus praktiska handelsinstitut 16,300 kronor samt å Malmö högre handelsinstitut, med iakttagande af den för detsamma hittills bestämda anslagsbegränsning, 3.000 kronor. Alltså skulle, såvidt nu kan bedömas, återstå allenast ett belopp af 360 kronor att täcka den brist, som för Göteborgs handelsinstitut och Frans Schartaus praktiska handelsinstitut tilläfventyrs kan uppkomma och hvilken skall i andra rummet dem godtgöras. Det kan därför redan nu förutses, att ej heller å 1912 års anslag något öfverskott skall uppstå, hvadan tillgång till utdelande af understöd från samma anslag åt Helsingborgs högre handelsinstitut icke kan beräknas blifva disponibel för år 1912.

Hvad anslagsbehovet för år 1913 beträffar, kan med ledning af ofvannämnda uppgifter beräknas, att en anslagshöjning är erforderlig för att bereda möjlighet till gäldande af brist, som tilläfventyrs kan uppstå för de hittills af staten understödda instituten. En sådan anslagsökning blifver desto mer erforderlig, därest, såsom Riksdagen afsett med 1911 och 1912 årens anslag, anslaget för år 1913 skall beräknas tillgodokomma äfven Helsingborgs högre handelsinstitut.

Kollegium vill här framhålla vissa synpunkter, som enligt kollegii åsikt med hänsyn särskildt till det läge, hvori frågan om handelsundervisningens ordnande befinner sig, böra komma i betraktande vid bedömandet af spörsmålet om statsunderstöd åt Helsingborgs högre handelsinstitut.

Handelsundervisningskommittén har i sitt åberopade betänkande

[39.] icke kunnat, med den uppfattning kommittén haft, framlägga några bestämda förslag om handelsundervisningsanstalternas förläggning, utan inskränkt sig till att lämna i mycket allmänna ordalag affattade antydningar härom. Dock har kommittén beträffande antalet handelsgymnasier, förklarat sig förutsätta (sid. 206), att de nuvarande högre handelsinstitutet komma att fortsätta sin verksamhet under form af handelsgymnasier. »I och med detta komma sålunda», uttalar kommittén, »att finnas, sedan äfven en afdelning af Gäfle borgarskola i en nära framtid utvecklats till högre handelsinstitut, fem handelsgymnasier, förlagda i respektive Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg och Gäfle». Därjämte har kommittén uttalat att, om ock enligt dess mening nämnda fem högre handelsläroverk i stort sedt torde kunna fylla behofvet under den närmaste framtiden, kommittén dock, då det från Örebro stads sida uttryckts en önskan om att ett högre handelsinstitut måtte inrättas därstädes och kommunalrepresentationen uttalat sin beredvillighet att ekonomiskt understödja detsamma, funne önskvärdt, att det ifrågasatta handelsläroverket komme till stånd i form af ett handelsgymnasium.

Ehuru collegium icke är i stånd att på grundval af den föreliggande utredningen nu framlägga bestämda förslag om ordnande af handelsundervisningen och således ej heller kan afgifva ett slutligt ömdöme beträffande förläggningen af handelsundervisningsanstalterna, synes dock collegium redan nu böra fastslå som en oeftergiflig fordran, att, i den mån staten skall tillmötesgå krafvet på dess ekonomiska medverkan för anordnande och upprätthållande af så beskaffade handelsgymnasier, som kommittén förordat, frågan om deras förläggning skall pröfvas efter objektiva grunder och att denna förläggning bör ske fullt planmässigt. Därvid är gifvetvis främst att taga i betraktande hvad behofvet för landet i dess helhet kräfver och böra gent häremot enbart lokala hänsyn få träda i bakgrunden. Realiserandet af kommitténs planer för ordnande af handelsundervisningsfrågan i hela dess vidd skulle sannolikt komma att för statsverket medföra högst betydande kostnader, hvilkas omfattning, såsom redan antydts, ej ens tillnärmelsevis nu kan öfver-skådas. Redan hänsynen till kostnadsfrågan synes mana till ett strängt vidhållande af ofvan antydda fordran å planmässighet från statens sida vid understödjandet af handelsgymnasier, om sådana anses böra upprättas. Det förefaller collegium därför knappast för staten tillrådligt att i sakens nuvarande läge på förhand förbinda sig till att ekonomiskt stödja högre handelsläroverk å två hvarandra så närbelägna platser som Malmö och Hälsingborg. Collegium har redan nu kommit till den öfvertygelsen, att det vid den framtida förläggningen af högre handelsläro-

verk skall visa sig behöfligt att inrätta ett sådant läroverk för mellersta Sverige, exempelvis i Örebro, och ett för norra Sverige, exempelvis i Gäfle eller Sundsvall. Kollegium hyser farhåga för, att förverkligandet häraf skall väsentligt försvåras genom att vid nuvarande tidpunkt ställa i utsikt för framtiden statsunderstöd åt *bägge* de åsyftade inom Malmöhus län belägna handelsinstituten.

[39.]

Antalet elever vid ett hvar af de båda instituten har hittills varit jämförelsevis ringa. För läsåret 1911—1912 utgör elevantalet vid Malmö handelsinstitut 38 och vid Hälsingborgs handelsinstitut 45. Af elevförteckningen för det senare institutet framgår, att af hela antalet 25 elever hafva sin hemort i Hälsingborg, medan de återstående 20 äro hemmahörande å andra platser.

På grund af de principiella betänkligheter, hvaråt kollegium här-
ofvan gifvit uttryck, anser sig kollegium ej kunna för närvarande tillstyrka anvisandet af anslag åt Hälsingborgs högre handelsinstitut. Skulle emellertid en motsatt uppfattning i denna fråga göra sig gällande och anslag afses äfven för detta institut, anser kollegium hela anslaget åt handelsinstituten för år 1913 ej kunna bestämmas lägre än 45,000 kronor. Men äfven om anslaget skall afses tillgodokomma allenast de tre handelsinstitut, som hittills åtnjutit statsunderstöd, synes lämpligt, att det samma för att möjlighet må beredas att täcka uppkommande brist bestämmas att utgå med nyssnämnda belopp.»

Under återopande af denna framställning har kollegium alltså hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd för beredande för år 1913 af ett anslag å 45,000 kronor att användas till understöd åt Göteborgs handelsinstitut, grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut och Malmö högre handelsinstitut.

I sin skrifvelse den 29 maj 1911 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel har Riksdagen i anledning af de förenämnda motionerna om statsunderstöd åt Hälsingborgs högre handelsinstitut anfört, bland annat, att, då det vore antagligt, att en proposition till Riksdagen om handelsundervisningens ordnande och om statsunderstöd åt handelsinstituten vore att inom den närmaste framtiden förvänta, Riksdagen på den grund icke ansett tillrädligt att, innan en fullständig utredning härom blifvit Riksdagen förelagd, uppföra särskilda medel till understöd åt ett handelsinstitut, som hittills icke åtnjutit statsbidrag. Samma synpunkt har tydligen också bestämt kommerskollegium att icke tillstyrka bifall till den af styrelsen för Hälsingborgs högre

Departements-
chefen.

- [39.] handelsinstitut nu föreliggande framställning om statsbidrag för uppehållande af institutets verksamhet.

Då proposition om handelsundervisningens ordnande för hela landet icke kan hinna föreläggas 1912 års Riksdag, är situationen i denna fråga nu densamma som sistförflutna år. Jag anser mig därför icke kunna förorda, att särskildt anslag beräknas för Hälsingborgs högre handelsinstitut.

Hvad beträffar det nu för handelsinstitutens understödjande erforderliga beloppet, synes icke, med den ståndpunkt jag intagit i afseende å frågan om understöd åt Hälsingborgs högre handelsinstitut, finnas tillräcklig anledning att, på sätt kommerskollegium föreslagit, höja anslaget utöfver det belopp, till hvilket det är bestämdt i 1912 års riksstat,

På grund af hvad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1913 anvisa ett anslag af 42,000 kronor, att af Kungl. Maj:t användas till understöd åt Göteborgs handelsinstitut och grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut, samt Malmö högre handelsinstitut under förutsättning, hvad Göteborgs handelsinstitut beträffar, att Göteborgs stadsfullmäktige, hvad Frans Schartaus handelsinstitut angår, att grosshandels-societeten i Stockholm och, vidkommande Malmö högre handelsinstitut, att Malmö stadsfullmäktige fortfarande till instituten lämna årligt understöd till minst samma belopp som hittills, samt på de villkor i öfrigt, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.

[40.]
Statsbidrag
till handels-
högskolan i
Stockholm.

Till upprättande och underhållande af en handelshögskola i Stockholm har Riksdagen på extra stat anvisat anslag af 30,000 kronor för hvartera af åren 1910, 1911 och 1912.

Vid tillstyrkande den 19 februari 1909 af nådig proposition angående nämnda statsbidrag redogjorde dåvarande chefen för finansdepartementet närmare för en på föranstaltande af handelshögskoleföreningen i Stockholm utarbetad plan för en blifvande handelshögskolas organisation och verksamhet.

I det jag hänvisar till nämnda redogörelse äfvensom de redogörelser, som af samma departementschef vid tillstyrkande af propositionerna om statsanslag för 1911 och 1912 lämnats angående handelshögskolans organisation och första verksamhet, tillåter jag mig nu i detta hänseende allenast erinra om, att Kungl. Maj:t fastställt dels den

27 maj 1909 grundstadgar för handelshögskolan i Stockholm dels ock [40.] den 3 december 1909 stadgar för handelshögskoleföreningen i Stockholm, samt att direktionen för handelshögskolan den 13 oktober 1909 antagit ordningsstadga för samma skola. För grunddragen af dessa stadgar redogjorde vederbörande departementschef i yttrande till statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 14 januari 1910; och torde det tillåtas mig att nu hänvisa till hvad han vid berörda tillfälle i förevarande hänseende anförde.

De slutsummor, å hvilka handelshögskolans inkomster och utgifter balanserat, hafva under de gångna åren ökats ganska väsentligt. Efter att för läsåret 1909—1910 hafva beräknats, inkomsterna, statsanslaget ej inberäknadt, till 82,500 kronor och utgifterna till 111,000 kronor upptogos samma poster i framställningen om anslag för läsåret 1910—1911 till 101,500 kronor respektive 122,000 kronor samt i framställningen om anslag för läsåret 1911—1912 till 101,500 kronor och 134,500 kronor. Denna ökning i handelshögskolans utgiftsstat, som hufvudsakligen användts till förstärkning af högskolans lärarkrafter, har orsakats däraf, att handelshögskolan vunnit en afsevärdt större anslutning, än man vid dess öppnande vågade hoppas. Medan sålunda styrelsen för handelshögskolan beräknat elevantalet första läsåret till 30 och för andra till 60, så uppgick det faktiska antalet höstterminen 1909 till 110 och vid början af höstterminen 1910 till 144.

Vid beviljandet af anslaget till handelshögskolan har Riksdagen fäst det villkoret att vid högskolan skulle finnas visst antal friplatser, för de senare åren minst 12.

Innan jag öfvergår att redogöra för den hemställan, handelshögskoleföreningen gjort angående anslag åt handelshögskolan för läsåret 1912—1913 tillåter jag mig anføra följande ur föredragande departementschefens yttrande vid tillstyrkande af proposition i ämnet till 1910 års Riksdag.

En institution som handelshögskolan måste naturligen, för att helt fylla sitt ändamål, kunna bygga sin verksamhet å stadigvarande inkomster. I förevarande fall motsvarade dessa inkomster till allra största delen afkastning af handelshögskoleföreningens fonderade medel. Med hänsyn till handelshögskoleverksamhetens allmänna och nationella betydelse låge det emellertid i sakens natur, att jämväl staten skulle genom bidrag understödja skolans verksamhet. Först härigenom kunde staten för öfrigt med fog påfordra att få öfvertaga eller deltaga i kontrollen öfver skolans verksamhet. Att på förhand en gång för alla fastslå storleken af det bidrag, staten för ifrågavarande ändamål borde lämna, låte sig

- [40.] visserligen icke göra. Å andra sidan borde detta bidrag, då skolan i allt fall hufvudsakligen hade att lita till medel, som anskaffats utan statens medverkan, icke göras växlande allt efter som behovet, enligt de årliga utgiftsstaterna, öfverstege beloppet af sagda medel. Den förening, hvilken vore handelshögskolans ekonomiska garant och hufvudman, borde kunna påräkna ett i hufvudsak fast årligt bidrag för uppehållande af handelshögskolans verksamhet. Häremot torde så mycket mindre vara att erinra, som staten förskaffat sig kontroll jämväl öfver föreningens förvaltning och räkenskaper.

*Handelshög-
skoleföre-
ningens
framställning
om statsbidrag
för läsåret
1912—1913.*

Såsom jag redan ofvan omnämnt har styrelsen för handelshögskoleföreningen i underdånighet gjort framställning om statsanslag för verksamhetsåret 1 juli 1912—30 juni 1913.

I detta afseende meddelar styrelsen till en början att den utgiftsstat, som af direktionen för handelshögskolan uppgjorts för nästkommande år hade följande lydelse:

A) Fasta löner och arfvoden.

Rector:	lön 6,700:—	tjänstgöringspenningar kr. 3,300:—	kr. 10,000:—
1 professor: „	5,700:—	„ „ 2,800:—	„ 8,500:—
3 „ „	5,700:—	„ „ 2,800:—	„ 25,500:—
Docent i nationalekonomi:	arfvode	„	5,000:—
„ „ handelsteknik:	„	„	4,000:—
„ „ ekonomisk geografi:	„	„	4,000:—
1 lektor:	arfvode	„	3,000:—
4 „ „	„	„	12,000:—
1 „ „ (ryska språket):	arfvode	„	4,000:—
Tillfälliga kurser, <i>förslagsvis</i>	„	„	7,000:—
Bibliotekarie:	arfvode	„	1,000:—
Biblioteksamanuens:	arfvode	„	1,500:—
1 amanuens:	arfvode	„	600:—
2 „ „	„	„	1,200:—
Skrifbiträde (rektors):	arfvode	„	1,500:—
Vaktbetjäning	„	„	2,500:—
			91,300:—
			Transport kr. 91,300:—

Transport kr. 91,300: — [40.]

B) Bok- och materialinköp, expenser m. m.

Biblioteks- och institutionsanslag	kr.	5,500: —	
Katalogiseringsanslag	„	500: —	
Handelsmuseet	„	1,000: —	
Skrifmaterial, tryck, annonser m. m., <i>förslagsvis</i>	„	5,500: —	
Hyra, inklusive uppvärmning	„	18,000: —	
Belysning och rengöring m. m., <i>förslagsvis</i>	„	5,000: —	35,500: —

C) Diverse för högskolan.

Resanslag till lärarne	kr.	3,000: —	
Inventariers underhåll	„	1,500: —	
Oförutsedda utgifter, <i>förslagsvis</i>	„	4,000: —	
Direktionens expedition	„	1,500: —	10,000: —
<i>D) Afsättning till pensionsfond</i>			12,000: —

Summa kronor 148,800: —

Därefter anför styrelsen: Om man bortsåge från anslaget till pensionsfonden, öfverskrede utgiftssumman med 2,300 kronor den i staten för 1911—1912 upptagna summan. Højningen berodde på att direktionen ansett sig böra vidtaga följande ändringar i den senaste utgiftsstaten.

Antalet professorsbefattningar på stat, hvilka hitintills varit tre, då en af högskolans professorer åtnjöte lön såsom rektor, hade i den nya staten upptagits till fyra för att möjliggöra ett varaktigt ordnande af undervisningen i rättskunskap. Då samtidigt det i föregående stat upptagna anslaget för undervisning i rättskunskap (7,000 kronor) bortföller, vållades en *ökning* i staten af 1,500 kronor.

Genom att ett extra lönetillägg åt den hittillsvarande professorn i handelsteknik efter innehafvarens afgång bortföller, inträdde en *minskning* af 1,500 kronor.

Då behovet af förstärkning i språkundervisningen genom extra timmar visat sig städse växa, och då det anslag, hvarur sådan förstärkning hitintills bestridts, nämligen anslaget för tillfälliga kurser, under studieåret i följd af förevarande behof öfverskridits med kronor 1,287: 50, hade direktionen ansett sig böra *höja* sistnämnda anslag med 1,000 kronor.

För biblioteksvården hade det ansetts nödvändigt att tillsätta en särskild biblioteksamanuens, afönad med 1,500 kronor. Då bibliotekariens

[40.] arfvode i stället kunde minskas med 500 kronor, uppstode en *höjning* i staten med 1,000 kronor.

Aflöningen åt rektors skrifbiträde hade direktionen förhöjt till 1,500 kronor, hvarigenom utgiftsbeloppet *ökades* med 300 kronor.

För bestridande af handelshögskolans utgifter hade styrelsen hufvudsakligen att räkna med räntemedel från handelshögskoleföreningen jämte afgifter af de studerande. Då högskolan nu arbetat så länge, att verksamheten inträdt i reguljära former, hade man möjlighet att vid kalkylering af inkomsterna bygga på det sista årets faktiska inkomster. Dessa hade under studieåret 1910—1911 uppgått till omkring 119,000 kronor, däraf icke mindre än 33,500 kronor i terminsafgifter. Men då, såsom styrelsen redan i fjol i sin hemställan till Kungl. Maj:t framhöll, det helt naturligt måste förutses en minskning i tillströmningen till högskolan efter de första årens starka tillopp, kunde man icke för det kommande året räkna med så många elevafgifter, som de under sista året förekommande. Det syntes styrelsen därför icke möjligt att upptaga inkomsterna för året 1912—1913 till högre belopp än följande:

räntemedel	kronor	82,000: —
terminsafgifter (125 st. à 250 kr.)	„	31,250: —
inskrifningsafgifter (65 st. à 25 kr.)	„	1,625: —
examensafgifter	„	1,250: —
afgifter af extra elever	„	2,000: —
Summa kronor		118,125: —

Då utgifterna, såsom ofvan angifvits, måste beräknas till 148,800 kronor, vore handelshögskolan sålunda fortfarande i stort behof af det understöd, som staten hitintills lämnat. Endast under förutsättning af att högskolan finge i statsbidrag åtnjuta ett belopp af 30,000 kronor, kunde verksamheten ordnas efter den af direktionen och styrelsen uppgjorda planen.

Hvad beträffade det af Riksdagen uttalade önskemålet, att ett visst antal friplatser för studerande skulle vid högskolan finnas, ville styrelsen meddela, att det jämväl för nu ifrågavarande studieår beräknats, att 12 friplatser komme att finnas vid högskolan.

På grund af hvad sålunda anförts hemställde styrelsen att Kungl. Maj:t måtte till nästkommande Riksdag göra framställning därom, att, såsom bidrag till underhållande af handelshögskolan i Stockholm, på extra stat för år 1913 anvisades ett belopp af 30,000 kronor att till styrelsen utbetalas med ena hälften under senare halfåret 1912 och andra hälften under förra halfåret 1913.

Öfver denna styrelsens framställning har kommerskollegium den 21 november 1910 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande. Efter att i utlåtandet hafva återgifvit hvad styrelsen för handelshögskoleföreningen upplyst rörande beräkningarna af högskolans inkomster och utgifter för läsåret 1912—1913, anför kollegium följande.

Att handelshögskolan för bedrifvande af verksamheten enligt hittills följd plan vore i behof af statsunderstöd jämväl under läsåret 1912—1913, syntes kollegium uppenbart.

De afvikelser från utgiftsstaten för läsåret 1911—1912, som föresloges, gäfvade icke kollegium anledning till något särskildt yttrande utom beträffande afsättningen till pensionsfonden.

§ 15 i de grundstadgar för handelshögskolan i Stockholm, som af Kungl. Maj:t faststälts den 27 maj 1909, vore af följande lydelse: »Rektor och professorer vid handelshögskolan skola, då de uppnått 65 års ålder och minst 25 år varit anställda såsom lärare vid högskola, hvaraf minst de 20 sista vid handelshögskolan, afgå från sin befattning mot åtnjutande för sin återstående lefnad af en årlig pension, motsvarande den del af aflöningsförmånerna vid afskedstagandet, som utgör lön. Lärare må, om direktionen honom därom anmodar, i tjänsten kvarstå under högst fem år efter nämnda tidpunkt.

Om pensionsrätt vid tidigare afgång samt om skyldighet att lämna bidrag till pensioneringen stadgas i högskolans särskilda pensionsreglemente».

På grund häraf innehölle fullmakterna å ordinarie lärarebefattning vid handelshögskolan bestämmelse om rätt till pension enligt blifvande reglemente.

Af kollegii underdåniga utlåtande den 16 november 1909 i fråga om statsanslag till högskolan för läsåret 1910—1911 inhämtades, att styrelsen i sin framställning om statsanslag för nämnda läsår framhållit nödvändigheten af anskaffande af medel till afsättning för den ordinarie lärarpersonalens pensionering.

Sedan det grundläggande arbetet med handelshögskolans organisation numera kunde anses slutfördt och skolans årliga inkomst- och utgiftsstat därför med mera tillförlitlighet än förut kunde beräknas, syntes tidpunkten vara inne att vidtaga åtgärder för lösande af pensionsfrågan. Enligt hvad kollegium inhämtat, hade styrelsen tillsatt en kommitté för att verkställa utredning i saken. Kollegium hade af denna kommitté erhållit upplysning, att för närvarande några medel för ändamålet icke funnes och att afsikten vore, att lärarna själfva skulle af sina löner lämna bidrag till pensionsfonden.

[40.]
Kommers-
kollegium.

[40.] Kollegium hade icke något att erinra mot, att omförmälda belopp, 12,000 kronor, upptoges i utgiftsstaten för läsåret 1912—1913.

Kollegium hade icke anledning att föreslå ett annat anslagsbelopp för läsåret 1912—1913 än för de tre föregående läsåren. Därvid återopade kollegium, hvad kollegium i detta afseende yttrat i sina skrivelser af den 16 november 1909 och den 18 november 1910 rörande statsanslag till handelshögskolan.

Kollegium hemställde alltså, att Kungl. Maj:t tacktes till Riksdagen göra framställning därom, att Riksdagen måtte, under förutsättning att verksamheten vid handelshögskolan i Stockholm fortsattes efter i hufvudsak samma plan som hittills, såsom bidrag till underhållande af samma skola på extra stat för år 1913 anvisa ett anslag af 30,000 kronor, att till handelshögskoleföreningens i Stockholm styrelse utbetalas med ena hälften under senare halfåret 1912 och andra hälften under förra halfåret 1913, under villkor att minst 12 friplatser för studerande vid högskolan under läsåret 1912—1913 inrättades.

*Departements-
chefen.*

De omständigheter, som hittills föranledt beviljande af statsunderstöd till handelshögskolan i Stockholm, lära fortfarande få anses förefinnas i det hela oförändrade. Hvad beträffar det belopp, som för år 1913 kan behöfva anvisas för ändamålet, torde frågan härom närmast blifva beroende af den hänsyn, som må böra tagas till den för afsättning till en pensionsfond beräknade summan af 12,000 kronor. I betraktande af den i § 15 af de för handelshögskolan gällande grundstadgar förekommande, af kommerskollegium återopade bestämmelsen om pensionsrätt för lärare vid skolan finnes det enligt min mening icke något i och för sig att erinra mot, att en utgift af ifrågavarande slag beräknats. Det hade visserligen för bedömandet af huru stort belopp, som för året borde beräknas för berörda ändamål, varit önskligt, om redan nu förelegat en plan för pensionsfondens bildande. Den omständigheten att så ej är fallet bör dock icke föranleda därtill, att någon ändring göres i det anslagsbelopp, som hittills årligen utgått till handelshögskolan. Jag förutsätter emellertid, att en sådan plan åtminstone till sina hufvuddrag föreligger, när fråga om statsunderstöd till läroanstalten nästa år ånyo må komma att föreläggas Kungl. Maj:t och Riksdagen.

Då jag i öfrigt icke har något att erinra mot den föreliggande framställningen, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, under förutsättning att verksamheten vid handelshögskolan i

Stockholm fortsättes efter i hufvudsak den nu följda planen, såsom bidrag till underhållande af samma skola på extra stat för år 1913 anvisa ett anslag af 30,000 kronor, att till handelshögskoleföreningens i Stockholm styrelse utbetalas med hälften under höstterminen år 1912 och återstående hälften under vårterminen år 1913, under villkor att minst tolf friplatser för studerande vid högskolan under läsåret 1912—1913 inrättas.

[40.]

För hvar och ett af åren 1897—1908 har Riksdagen på extra stat beviljat anslag till handelsstipendier. Anslaget har utgått med 10,000 kronor för hvarterdera af åren 1897 och 1898, 20,000 kronor för hvar och ett af åren 1899—1904 och 30,000 kronor för hvar och ett af åren 1905—1908.

[41, 42.]
*Export- och
handelsstudie-
stipendier.*

I underdånig skrifvelse den 30 december 1907 gjorde kommerskollegium framställning om förändrade föreskrifter i fråga om sättet och villkoren för utdelande af statens handelsstipendier samt hemställde, i anslutning till hvad sålunda föreslagits, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att, med indragning af anslaget till handelsstipendier, anvisa tvenne anslag, hvarterdera å 20,000 kronor om året, för att på i skrifvelsen närmare angifvet sätt användas, det ena till exportstipendier och det andra till handelsstudiestipendier.

Med bifall till en i anslutning härtill aflåten nådig proposition anvisade 1908 års Riksdag å extra stat för år 1909

dels, såsom reservationsanslag, ett belopp af 20,000 kronor för att utdelas såsom understöd under benämning af exportstipendier till personer, som utan officiell ställning, företrädesvis i Ryssland, på Balkanhalfön eller i länder utom Europa, verkade för afsättning af svenska exportartiklar; samt

dels ett belopp af likaledes 20,000 kronor till handelsstudiestipendier, att tjäna såsom understöd för förvärfvande utomlands af praktiska insikter i handelsyrket.

I fråga om nämnda stipendiers utdelning och de fordringar, som borde ställas å deras innehafvare, meddelade Kungl. Maj:t i nådigt bref den 17 juni 1908 bestämmelser, för hvilka redogörelse lämnats i statsrådsprotokollet den 14 januari 1910, bifogadt samma års statsverksproposition.

På därom af Kungl. Maj:t gjorda framställningar har Riksdagen för hvar och ett af åren 1910—1912 beviljat anslag till exportstipendier och handelsstudiestipendier till enahanda belopp, som anvisats för år 1909, hvarvid bör anmärkas, att vid 1911 års Riksdag jämväl

[41, 42.] anslaget till handelsstudiestipendier erhållit reservationsanslags natur; och har härvidlag Kungl. Maj:t, senast genom nådigt bref af den 22 juni 1911 rörande anslaget för år 1912, ej mindre förklarat, att i fråga om dessa stipendiers utdelning och de fordringar, som å deras innehafvare borde ställas, skulle gälla hvad i ofvannämnda nådiga bref den 17 juni 1908 förordnats i afseende å dylika stipendier för år 1909, än äfven uppdragit åt kommerskollegium, att jämte utfärdande af vederbörlig kungörelse rörande sättet och villkoren för sökande af stipendium från ifrågavarande stipendieanslag, till Kungl. Maj:t, med bifogande af inkomna ansökningshandlingar, afgifva förslag till stipendiater, det belopp, som ansåges böra enhvar af dem tillkomma, och de närmare bestämmelser angående stipendiats verksamhet m. m., som kunde finnas böra meddelas.

I underdånig skrifvelse den 28 oktober 1911 har kommerskollegium hemställt, det tacktes Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen att jämväl för år 1913 bevilja anslag till export- och handelsstudiestipendier till enahanda belopp, som bestämts beträffande de för år 1912 anvisade anslagen.

Då anslag för ifrågavarande ändamål jämväl för nästkommande år få anses vara behöfliga och anledning till ändring i anslagens belopp för närvarande icke synes förefinnas, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1913 anvisa

dels, såsom reservationsanslag, ett belopp af 20,000 kronor för att utdelas såsom understöd under benämning af exportstipendier till personer, som, utan officiell ställning, företrädesvis i Ryssland, på Balkanhalfön eller i länder utom Europa verka för afsättning af svenska exportartiklar,

dels ock, likaledes såsom reservationsanslag, ett belopp af 20,000 kronor till handelsstudiestipendier, att tjäna såsom understöd för förvärfvande utomlands af praktiska insikter i handelsyrket.

[43.]
Anslag till
Sveriges all-
männa ex-
portförening.

Sveriges allmänna exportförening har allt sedan dess tillkomst år 1887 för upprätthållande af föreningens verksamhet i viss angifven form årligen tilldelats statsunderstöd.

Efter därom af Kungl. Maj:t på underdånig hemställan af föreningens styrelse framställt förslag beviljade 1908 års Riksdag, i likhet med hvad för åren 1905, 1906 och 1907 ägt rum, under villkor att föreningen fortfarande bedrefve sin verksamhet i hufvudsakligen samma

form som dittills, samt att föreningens räkenskaper för granskning öfverlämnades till Riksdagens revisorer, såsom bidrag till föreningens verksamhet under år 1908 å extra stat för år 1909 ett belopp af 15,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1908 disponera beloppet.

Utöfver de föreningen sålunda för åren 1905—1908 beviljade understöd har Kungl. Maj:t under enahanda villkor, som för åtnjutande däraf bestämts, för hvart och ett af dessa år tilldelat föreningen ett ytterligare understöd af statsmedel med 18,300 kronor, att utgå med 5,000 kronor ur handels- och sjöfartsfonden och med 13,300 kronor ur manufakturförlagslånefonden, äfvensom tillerkänt föreningen rätt att erhålla ersättning för af föreningen erlagda postafgifter med det belopp, hvartill desamma enligt postbok och kvitterade räkningar visats hafva under året uppgått, dock med högst 3,700 kronor, att utgå ur sist-nämnda fond.

Det föreningen tilldelade statsunderstöd har således, under förutsättning att ersättningen för erlagda postafgifter komme att i sin helhet tagas i anspråk, för hvart och ett af nämnda fyra år utgjort sammanlagdt 37,000 kronor.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning höjde 1909 års Riksdag anslaget till exportföreningen från 15,000 kronor, med hvilket belopp anslaget, såsom nyss nämnts, utgått under hvart och ett af de närmast föregående fyra åren, till 18,300 kronor. Denna höjning med 3,300 kronor ansågs vara betingad däraf, att föreningens bibliotek, för att kunna fylla de ökade anspråk, som ställdes å desamma, under år 1910 skulle komma att draga en ökad kostnad af 4,500 kronor, hvarjämte i utgifterna för föreningens verksamhet i allmänhet beräknades en ökning af 3,870 kronor eller sålunda tillhopa 8,370 kronor. Sedan från detta belopp afräknats en förväntad inkomstökning af 5,100 kronor, återstod alltså ett belopp af 3,270 kronor, eller i rundt tal 3,300 kronor, hvilket täcktes med den af Riksdagen beviljade höjningen af anslaget.

Utöfver nyssnämnda för föreningens verksamhet under år 1909 af Riksdagen anvisade belopp af 18,300 kronor har Kungl. Maj:t såsom bidrag till föreningens verksamhet under samma år tilldelat föreningen ett statsunderstöd af 18,300 kronor äfvensom tillerkänt föreningen rätt att erhålla ersättning ej mindre för föreningens postafgifter på enahanda villkor som de närmast föregående åren med högst 3,700 kronor, än äfven för anskaffande af särtryck i 20,000 blad af den af föreningen utgifna publikationen »Svensk industri- och exportkalender»

[43.] med det belopp, hvartill denna kostnad enligt af kommerskollegium granskade och godkända verifikationer visade sig hafva uppgått, dock högst med 1,500 kronor.

De af Kungl. Maj:t sålunda såsom bidrag till föreningens verksamhet under år 1909 anvisade 18,300 kronor äfvensom de för ersättningen för postafgifterna erforderliga medlen hafva utgått från handels- och sjöfartsfonden samt manufakturförlagslånefonden med samma fördelning fonderna emellan som under åren 1905—1908, hvarjämte kostnaderna för omförmälda särtryck bestridts af medel från sistnämnda fond. Under förutsättning att hvad som högst anvisats såsom ersättning till föreningen för dess postafgifter äfvensom för kostnaderna för särtrycken af »Svensk industri- och exportkalender» tagits i anspråk, har föreningen för sin verksamhet under år 1909 åtnjutit statsunderstöd med i sin helhet 41,800 kronor.

Såsom bidrag till föreningens verksamhet under år 1910 anvisade samma års Riksdag, jämväl i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, ett belopp af 16,800 kronor. Detta belopp understiger det af 1909 års Riksdag för ändamålet beviljade statsbidraget med 1,500 kronor. Minskningen hade sin grund däri, att utgifterna för föreningens bibliotek, hvilka i 1909 års stat upptagits till ett belopp af 6,500 kronor och i anledning däraf beräknats medföra nyssberörda ökade kostnad af 4,500 kronor, uti 1910 års stat upptagits med ett belopp af endast 5,000 kronor.

Därjämte har Kungl. Maj:t tilldelat föreningen för dess verksamhet under år 1910 ett statsunderstöd af 18,300 kronor samt tillerkänt föreningen rätt att på samma villkor som föregående år erhålla ersättning för dess postafgifter med högst 4,300 kronor, alltså med 600 kronor mera än år 1909.

På därom af Kungl. Maj:t gjord framställning har jämväl nästlidet års Riksdag för enahanda ändamål som år 1910 beviljat ett belopp af 16,800 kronor, hvarjämte föreningen i samband härmed på samma villkor som föregående år såsom bidrag till dess verksamhet under år 1911 äfvenledes af Kungl. Maj:t tilldelats understöd af statsmedel till samma belopp som år 1910 eller sålunda 18,300 kronor äfvensom tillerkänts rätt att erhålla ersättning för af föreningen utgifna postafgifter med högst 4,300 kronor.

Förberörda 18,300 kronor utgingo för hvartdera af åren 1910 och 1911 med 5,000 kronor ur handels- och sjöfartsfonden samt med 13,300 kronor ur manufakturförlagslånefonden, från hvilken sistnämnda fond jämväl ersättningen för postafgifterna utgick.

I sin helhet har, såsom den föregående framställningen utvisar, för föreningens verksamhet under hvartera af åren 1910 och 1911 af statsmedel anvisats ett belopp af 39,400 kronor, ersättningen för postafgifter inberäknadt.

I en till Kungl. Maj:t ingifven skrift har nu styrelsen för Sveriges allmänna exportförening, med öfverlämnande af förslag till inkomst- och utgiftsstat för föreningen för år 1912 äfvensom styrelseberättelse för år 1910, hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes för innevarande år i likhet med hvad som skett för år 1911 bevilja föreningen dels för upprätthållande af dess byrå, tidskrift och bibliotek i Stockholm ett understöd af 35,100 kronor, dels ock som ersättning för föreningens postafgifter under samma år ett ytterligare statsanslag af 4,300 kronor.

Öfver denna ansökning har kommerskollegium den 5 december 1911 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och därvid framhållit, att de nu begärda beloppen vore enahanda, som de föreningen för samma år beviljade, och att de för år 1912 beräknade inkomsterna, såvidt af förslaget till föreningens stat framginge, icke öfverstege de beräknade inkomsterna för år 1911, hvartill komme, att det inbördes förhållandet mellan de nu beräknade utgiftsbeloppen vid jämförelse med motsvarande under föregående år icke borde gifva anledning till erinran.

I anslutning till hvad kommerskollegium sålunda anført, har kollegium tillstyrkt, att under enahanda villkor, som vore förbundna med åtnjutandet af de föreningen tilldelade statsanslag för år 1911, föreningen måtte dels såsom bidrag till densammas verksamhet under år 1912 tilldelas statsunderstöd af 35,100 kronor dels ock tillerkännas rätt till ersättning för föreningens postafgifter under år 1912 med det belopp, hvartill desamma enligt postbok och kvitterade räkningar visades hafva under året uppgått, dock att nämnda ersättning icke finge öfverstiga tillhoppa 4,300 kronor. Rörande de medel, som härvid borde användas, hölle kollegium före, att från manufakturförslagslånefonden samt handels- och sjöfartsfonden icke borde utgå mera än hvad för år 1911 anvisats därifrån.

Såsom vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 13 januari 1911 af styrelsens för Sveriges allmänna exportförening framställning om statsbidrag för år 1912 af dåvarande chefen för finansdepartementet framhållits, är det bland de uppgifter, föreningen satt sig före, några, hvilkas motsvarigheter utomlands på åtskilliga håll pläga betraktas såsom rena statsangelägenheter och därför också tillhöra något statsorgan. I nämnda hänseende erinrades, bland annat, att konsulsberättelser och konsuls-

*Departements-
chefen.*

[43.] rapporter, som flerstädes i fränmande länder offentliggöras i af staten utgifna publikationer — något som också tidigare varit fallet i Sverige — i vårt land publicerats i föreningens tidskrift. Och framhöll föredragande departementschefen med afseende härå, att staten, därest ifrågavarande angelägenhet icke handhåfts af föreningen, utan tvifvel för länge sedan måst sörja för, att de kraf, som härutinnan göra sig gällande, på annat sätt blifvit tillgodosedda.

Förslag att tillägga en statens myndighet ett dylikt uppdrag har emellertid, såsom af kommerskollegium i dess ofvanberörda underdåniga utlåtande den 5 december 1911 jämväl antydes, numera framkommit. Kollegium har nämligen i en till Kungl. Maj:t aflåten underdånig skrifvelse den 30 november 1911 i fråga om ändrad organisation af kollegii afdelning för näringsstatistik m. m. uttalat sig för en anordning, hvarigenom den publikation af de svenska konsulernas årsberättelser och rapporter samt af andra för näringslivet viktiga meddelanden, hvarför den af föreningen utgifna tidskriften »Svensk export» hittills varit afsedd, skulle för framtiden ombesörjas af nämnda afdelning, då alltså, såsom kollegium framhåller, för denna gren af föreningens verksamhet intet statsbidrag eller åtminstone ett väsentligt minskadt sådant skulle vara att beräkna. Men då den ifrågavarande anordningen vore afsedd att tillämpas åtminstone ej före år 1913, borde den sålunda väckta frågan, enligt kollegii förmenande, icke utöfva intlytande vid föreningens budget för år 1912.

Det af kommerskollegium sålunda väckta förslaget att inom kollegii verksamhetsområde inrymma förevarande angelägenhet kan tydligen komma att, därest detsamma genomföres, föranleda därtill, att för föreningens tidskrifts verksamhet ej vidare beviljas statsunderstöd eller i hvarje fall allenast ett väsentligt lägre bidrag än hittills för ändamålet beräknas. Så länge emellertid ännu icke åtgärder i nämnda riktning vidtagits, och då härmed, såsom kommerskollegium antydt, torde komma att anstå åtminstone till år 1913, lärer hänsyn till ifrågakomna förhållande icke böra tagas vid afgörandet af frågan om att för år 1912 tillerkänna föreningen understöd af allmänna medel.

Jag kan i detta sammanhang icke underlåta att som min uppfattning framhålla, att det synes mig kunna ifrågasättas, huruvida icke äfven andra grenar af föreningens verksamhet kunde bättre än nu tillgodoses, därest de omhänderhades af någon statens myndighet.

Då jag emellertid icke för närvarande är i tillfälle att framlägga förslag härutinnan och i öfrigt de skäl, som föranledt beviljande af statsunderstöd åt föreningen under en följd af år, lära få anses fortfarande

förefinnas, samt föreningens ekonomiska ställning, såvidt dess räkenskaper utvisa, icke synes hafva undergått någon egentlig förändring sedan det för år 1911 afsedda understödet beviljades, tillstyrker jag, att föreningen beviljas statsbidrag för innevarande år med samma belopp som för år 1911, eller högst 39,400 kronor.

För åtnjutande af det nu ifrågasatta statsunderstödet böra naturligen enahanda villkor föreskrifvas, som fordrats för tillgodonjutande af statsunderstödet för år 1911, och torde, på sätt kommerskollegium föreslagit, handels- och sjöfartsfonden samt manufakturförslagslånefonden icke böra i vidsträcktare mån, än nästlidet år ägt rum, för ändamålet anlitas.

På grund af hvad jag sålunda anført, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes,

dels, under villkor att Sveriges allmänna exportförening fortfarande bedrifver sin verksamhet i hufvudsakligen samma form som hittills samt att föreningens räkenskaper för granskning öfverlämnas till Riksdagens revisorer, såsom bidrag till föreningens verksamhet under innevarande år tilldela föreningen ett statsunderstöd af 18,300 kronor äfvensom tillerkänna föreningen rätt att erhålla ersättning för föreningens postafgifter under samma år med det belopp, hvartill desamma enligt postbok och kvitterade räkningar visas hafva under året uppgått, dock att nämnda ersättning icke må öfverstiga ett belopp af 4,300 kronor;

dels anbefalla statskontoret att till föreningens styrelse utbetala omförmälda statsbidrag, 18,300 kronor, med 5,000 kronor ur handels- och sjöfartsfonden och 13,300 kronor ur manufakturförslagslånefonden, äfvensom ersättning för föreningens postafgifter under innevarande år med högst 4,300 kronor ur sistnämnda fond;

dels och föreslå Riksdagen att under enahanda villkor, som nyss af mig angifvits, såsom bidrag till föreningens verksamhet under innevarande år å extra stat för år 1913 utöfver förut omförmälda belopp anvisa ytterligare ett belopp af 16,800 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera detsamma.

[44.]

*Understöd till
rederiaktie-
bolaget Nord-
stjernan för
uppehållande
af regelbunden
ångfartygs-
förbindelse
mellan Sverige
samt La
Plata-län-
derna och
Brasilien.*

Riksdagen beslöt år 1906, i anledning af en af Kungl. Maj:t gjord framställning, att under vissa villkor såsom understöd till rederiaktiebolaget Nordstjernan för uppehållande under åren 1906—1910 af regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och La Plata-länderna bevilja ett anslag af 510,000 kronor. Sedan Riksdagen anvisat de å åren 1906, 1907 och 1908 belöpande andelar af nämnda anslag, beviljade 1908 års Riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, såsom tilläggsunderstöd åt omförmälda bolag för uppehållande under åren 1908—1910 af berörda ångfartygsförbindelse ett anslag af 145,000 kronor och anvisade däraf å extra stat för år 1909 ett belopp af 120,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att af sistnämnda belopp under år 1908 disponera 60,000 kronor. Därefter anvisade 1909 års Riksdag för ifrågavarande ändamål å extra stat för år 1910 de återstående beloppen af bägge de beviljade anslagen nämligen dels 90,000 kronor, dels 25,000 kronor.

Sedan bolaget i särskilda skrivelser gjort framställning om understöd jämväl under åren 1911—1915 och kommerskollegium med infordradt underdånigt utlåtande i ärendet öfverlämnat ett inom kollegium uppgjordt förslag till kontrakt med bolaget för nämnda tidsperiod, hemställde dåvarande chefen för finansdepartementet vid underdånig föredragning af detta ärende den 14 januari 1910, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att, med godkännande af det utaf kommerskollegium ingifna förslag till kontrakt mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt rederiaktiebolaget Nordstjernan, å andra sidan, om uppehållande under åren 1911—1915 af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige samt La Plata-länderna och Brasilien, med vissa af departementschefen förordade förtydliganden och tillägg, såsom understöd till nämnda bolag för samma tid bevilja ett anslag af 500,000 kronor och däraf på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 110,000 kronor.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed gjorda framställning blef äfven af Riksdagen enligt skrifvelse den 10 juni 1910 bifallen.

Genom nådigt bref den 18 november 1910 uppdrog Kungl. Maj:t åt kommerskollegium att å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar med rederiaktiebolaget Nordstjernan afsluta med det af Riksdagen antagna förslaget öfverensstämmande kontrakt, som finnes återgifvet i det vid statsverkspropositionen till 1911 års Riksdag fogade statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 13 januari 1911.

Detta kontrakt afslutades af kommerskollegium, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, den 23 december 1910 med bolaget.

I sammanhang med förutnämnda den 18 november 1910 till

[44.]

kommerskollegium gifna uppdrag att träffa aftal med rederiaktiebolaget Nordstjernan utfärdade Kungl. Maj:t bestämmelser dels angående tillämpning intill 1915 års utgång af vissa maximitaxor för befordran af svenskt gods med bolagets för uppehållande af ifrågavarande ångfartygsförbindelse använda ångare till Rio de Janeiro eller annan på utresan i stället för Rio de Janeiro anlöpt brasiliansk hamn, dels rörande postbefordran med bolagets ångfartyg mellan Sverige samt La Plata-länderna och Brasilien.

På framställning af Kungl. Maj:t beslöt 1911 års Riksdag att under de villkor, som innefattas i ofvan nämnda kontrakt, af omförmälda af Riksdagen beviljade anslag å 500,000 kronor på extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 110,000 kronor. Härefter har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att af berörda af Riksdagen anvisade anslag å 110,000 kronor till bolaget verkställa utbetalningar i den ordning, som i nyssnämnda kontrakt bestämmes.

Genom nådigt beslut den 1 december 1911 har Kungl. Maj:t sedermera fastställt nya maximitaxor för befordran af svenskt gods till Buenos Aires eller Montevideo med bolagets regelbundna ångfartygsförbindelse, att gälla från 1912 års början och tillsvidare intill 1915 års utgång.

Då enligt Riksdagens i dess förenämnda skrifvelse den 10 juni 1910 gjorda uttalande understöd för ifrågavarande ändamål bör för år 1913 utgå till rederiaktiebolaget Nordstjernan med 100,000 kronor, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att under de villkor, som innefattas i ofvan omförmälda, mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena sidan, samt rederiaktiebolaget Nordstjernan, å andra sidan, afslutade kontrakt, af det af Riksdagen under dylik förutsättning såsom understöd till rederiaktiebolaget Nordstjernan för uppehållande under åren 1911—1915 af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige samt La Plata-länderna och Brasilien beviljade anslag af 500,000 kronor på extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 100,000 kronor.

[45.]

Med bifall till Kungl. Maj:ts i nådig proposition den 7 maj 1907 därom gjorda framställning beslöt 1907 års Riksdag, enligt hvad Riksdagen i skrifvelse den 31 maj samma år angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel anmälde, bland annat, att under förutsättning att det under bildning varande aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet komme till stånd samt att aftal mellan detta bolag och det danska »östasiatiska kompagni» blefve träffadt om upp-

Understöd till aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet för fortsatt uppehållande af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Ostasien.

[45.] rättande af gemensam regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Danmark, å ena, samt Ostasien, å andra sidan,

dels såsom understöd åt nämnda bolag för uppehållande af sådan förbindelse, hvarom nyss nämnts, bevilja såsom förslagsanslag ett belopp af högst 1,850,000 kronor, att, på de villkor, Kungl. Maj:t i hufvudsaklig öfverensstämmelse med uti statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 7 maj 1907 angifna grunder kunde finna skäligt föreskrifva, för en tid af fem år, räknadt från den dag, någon bolaget tillhörig ångare först afginge från Sverige till Ostasien, till bolaget utbetalas med belopp, motsvarande de af bolaget för dess fartyg erlagda afgifter i Suezkanalen, dock ej öfverstigande för år räknadt 370,000 kronor;

dels ock till beredande af sådant understöd åt bolaget för åren 1907 och 1908 af nämnda anslag å extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af högst 470,000 kronor.

Genom nådigt beslut den 6 december 1907 godkände Kungl. Maj:t med visst tillägg af kommerskollegium uppgjordt förslag till kontrakt mellan Kungl. Maj:t och kronan å ena samt bolaget å andra sidan angående villkoren för åtnjutande af det utaf Riksdagen beviljade statsunderstödet, hvarefter kommerskollegium, i öfverensstämmelse härmed, enligt nådigt uppdrag å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, med bolaget afslutade kontraktet att gälla under tiden från och med den 1 augusti 1907 till och med den 31 juli 1912.

Med anledning af Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar hafva af ofvanberörda anslag å 1,850,000 kronor 1908, 1909 och 1910 års riksdagar för hvart och ett af åren 1909, 1910 och 1911 anvisat ett belopp af högst 370,000 kronor samt 1911 års riksdag ett belopp af högst 270,000 kronor.

Jag tillåter mig vidare erinra därom, att af anledningar, om hvilka i statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 14 januari 1910 närmare förmäles, Kungl. Maj:t föreslagit 1910 års Riksdag att förklara, dels att till de afgifter för passerandet af Suezkanalen, därför enligt § 9 i omförmälda kontrakt ersättning skulle i viss angifven ordning till bolaget utgå, finge räknas, utom egentliga kanalafgifter, äfven följande med passerandet af kanalen förenade kostnader, nämligen fyr- och båkafter, utgifter för sundhetspass och sanitära afgifter, afgifter för tull- och hamnklarering samt afgifter för lotsning under natten i Port Saids hamn, dels ock att de afgifter och öfriga kostnader af nu nämnda slag, hvilka bolaget fått eller finge vidkännas under åren 1907, 1908, 1909 och 1910, måtte bolaget godtgöras från anslaget för det år, under hvilket utgiften gjorts, i den mån det å samma års riksstat upp-

tagna understödsanslaget till bolaget därtill förslöge, äfvensom att denna framställning blef af Riksdagen bifallen.

[45.]

I underdånig skrifvelse den 29 mars 1911 gjorde bolaget framställning om fortsatt understöd för berörda ändamål under tiden 1 augusti 1912—31 december 1917.

I häröfver efter nådig remiss afgifvet underdånigt utlåtande framhöll kommerskollegium, bland annat, hurusom den omständigheten att den nya understödsperioden skulle komma att taga sin början den 1 augusti 1912 kunde antagas komma att ur bokföringssynpunkt medföra svårigheter vid utrönandet, i hvad mån återbäringsskyldighet för bolaget föreläge. Med hänsyn härtill syntes det kollegium lämpligast att för tiden 1 augusti—31 december 1912 understödet utginge i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nu gällande bestämmelser och att följaktligen den tidigare understödsperioden förlängdes till 1912 års utgång. Vidare hemställde kollegium, att bolagets anhållan om fortsatt understöd måtte bifallas samt att, vidkommande åren 1913—1917, med bolaget måtte slutas nytt kontrakt, i hvilket från det nuvarande kontraktet §§ 2, 4, 5, 8, 10, 11 och 12 skulle ingå utan förändring samt öfriga paragrafer erhålla ändrad lydelse i enlighet med ett af kommerskollegium upprättadt förslag.

I proposition den 7 april 1911 föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att dels såsom understöd åt aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet för fortsatt uppehållande under tiden 1 augusti 1912—31 december 1917 af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Ostasien bevilja såsom förslagsanslag ett belopp af högst 985,000 kronor att jämte besparingarna å det af 1907 års Riksdag till bolaget för liknande ändamål beviljade anslag af 1,850,000 kronor, på de villkor Kungl. Maj:t i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förenämnda, af kommerskollegium föreslagna grunder kunde finna skäligt föreskrifva, utbetalas till bolaget med belopp, motsvarande för tiden 1 augusti 1912—31 december 1915 60 procent af ej mindre de af bolaget för dess fartyg erlagda afgifter i Suezkanalen än äfven följande med passerandet af kanalen förenade kostnader, nämligen fyr- och båkaavgifter, utgifter för sundhetspass och sanitära afgifter, afgifter för tull- och hamnklarering samt afgifter för lotsning under natten i Port Suids hamn, för år 1916 55 procent och för år 1917 50 procent af samma afgifter och kostnader, dock sammanlagdt ej öfverstigande för tiden 1 augusti—31 december 1912 30,000 kronor, för hvart och ett af åren 1913, 1914 och 1915 300,000 kronor, för år 1916 275,000 kronor och för år 1917 250,000 kronor;

dels ock medgifva, att till beredande af sådant understöd åt bolaget

[45.] för tiden 1 augusti—31 december 1912 af ifrågavarande besparing finge användas ett belopp af högst 30,000 kronor.

Enligt hvad Riksdagen i skrifvelse den 29 maj 1911, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, meddelat, vunno Kungl. Maj:ts berörda förslag Riksdagens bifall. Härefter anbefalldes Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 22 juni 1911 kommerskollegium, sedan aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet lämnats tillfälle att yttra sig i frågan, att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag dels till bestämmelser angående förlängande intill 1912 års utgång af det mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt bolaget, å andra sidan, nu gällande kontrakt, dels ock till nytt sådant kontrakt för åren 1913—1917, allt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad kollegium i sitt ofvanberörda underdåniga utlåtande den 4 april 1911 föreslagit. Enligt hvad jag inhämtat lära förhandlingar pågå mellan kollegium och bolaget angående kontraktens affattning.

Enligt Riksdagens i dess förut omförmälda skrifvelse den 29 maj 1911 meddelade beslut skulle under angifna förutsättningar understöd af statsmedel för uppehållande af ifrågavarande ångbåtsförbindelse för år 1913 utgå till aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet med ett belopp, motsvarande 60 procent af ej mindre de af bolaget för dess fartyg erlagda afgifter å Suezkanalen än äfven följande med passerandet af kanalen förenade kostnader, nämligen fyr- och båkaavgifter, utgifter för sundhetsspass och sanitära afgifter, afgifter för tull- och hamnklarering samt afgifter för lotsning under natten i Port Suids hamn, dock sammanlagdt ej öfverstigande 300,000 kronor. Af statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 7 april 1911 inhämtas emellertid, att på det för åren 1907—1912 till subvention åt bolaget beviljade anslaget 1,850,000 kronor uppstått en besparing å 470,000 kronor, hvilken belöpte sig på åren 1907—1910. Af ifrågavarande besparing har, såsom ofvan nämnts, för tiden 1 augusti—31 december 1912 30,000 kronor tagits i anspråk för beredande af understöd åt bolaget. Då af återstoden af besparingarna, 440,000 kronor, hvilka i enlighet med af föredragande departementschefen uti nyss återopade statsrådsprotokoll gjorda uttalande torde böra användas såsom fyllnad i anslaget för åren 1913—1917, på sätt då efter sig företeende omständigheter kunde pröfvas lämpligt, för år 1913 ett belopp af 90,000 kronor lämpligen synes böra utgå, skulle vid sådant förhållande af det såsom för år 1913 behöfligt beräknade beloppet å 300,000 kronor allenast 210,000 kronor behöfva begäras i form af anslag å riksstaten.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen [45.]

dels att utaf det af Riksdagen såsom understöd åt aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet för fortsatt uppehållande under tiden 1 augusti 1912—31 december 1917 af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Ostasien beviljade förslagsanslag å högst 985,000 kronor att jämte besparingarna å det af 1907 års Riksdag till bolaget för liknande ändamål beviljade anslag af 1,850,000 kronor på de villkor, Kungl. Maj:t i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 7 april 1911 rörande denna fråga angifna grunder må finna skäligt föreskrifva, utbetalas till bolaget, å extra stat för år 1913, för gäldande intill 60 procent af ej mindre de af bolaget för dess fartyg erlagda afgifter i Suezkanalen än äfven följande med passerandet af kanalen förenade kostnader, nämligen fyr- och båkaavgifter, utgifter för sundhetspass och sanitära avgifter, avgifter för tull- och hamnklarering samt avgifter för lotsning under natten i Port Saids hamn, anvisa ett belopp af högst 210,000 kronor;

dels ock medgifva att till beredande af sådant understöd åt bolaget under år 1913 af ifrågavarande besparing må användas ett belopp af högst 90,000 kronor.

Bergsstaten.

Under sjätte hufvudtiteln är för den lokala yrkesinspektionen beräknadt visst belopp. Enligt hvad som framgår af chefens för civildepartementet yttrande till statsrådsprotokollet i anslutning till denna beräkning, skulle yrkesinspektörerna uppföras på ordinarie stat. Då något motsvarande förslag rörande bergmästarna, hvilka, som bekant, hafva i viss mån samma uppgifter som yrkesinspektörerna, icke kan föreläggas 1912 års Riksdag, har jag ansett billigheten fordra, att bergmästarna nu finge sina löneförmåner förbättrade åtminstone genom en provisorisk lönereglering. Det mera utförda förslaget härom synes mig emellertid icke böra föreläggas Riksdagen förrän i samband med den särskilda proposition angående lönereglering för yrkesinspektörerna m. m., som framdeles må komma att framläggas.

Med afseende å hvad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

[46.]

*Provisorisk
lönereglering
för berg-
mästarna.*

- [46.] att, i afbidan på den nådiga proposition i ämnet, som Eders Kungl. Maj:t må komma att till Riksdagen aflåta, till provisorisk lönereglering åt bergmästarna bland de extra anslagen å sjunde hufvudtiteln för år 1913 beräkna ett belopp af 11,150 kronor.

Befrämjande i allmänhet af bergsbruket.

[47.]
Bergs-
skolorna.

Alltsedan år 1873 har Riksdagen årligen på extra stat anvisat anslag såsom bidrag till uppehållande af undervisningen vid bergsskolorna i Filipstad och Falun. Detta anslag, som för hvar och ett af åren 1874—1904 utgått med ett belopp af 14,000 kronor, blef på Kungl. Maj:ts förslag, af 1904 års Riksdag höjdt till 23,000 kronor. Med sistnämnda belopp har anslaget beviljats jämväl för hvar och ett af åren 1905—1912. Anslagets förhöjning föranleddes däraf, att skolorna på grund af brukssocietetsens under år 1903 fattade beslut organiserats enligt en i åtskilliga afseenden förändrad och ökade omkostnader medförande plan, för hvilken en närmare redogörelse lämnats i det utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 12 januari 1904, som fogats vid den till samma års Riksdag aflåtna statsverkspropositionen. Statsanslaget har från och med år 1904 beviljats under villkor att skolorna fortsatte sin verksamhet i hufvudsaklig öfverensstämmelse med oförmälda plan och underkastade sig den inspektion, Kungl. Maj:t funne skäligt bestämma. Årliga totalkostnaden för de båda skolorna har enligt för dem af brukssocieteten fastställda stater utgjort under åren 1874—1903 23,000 kronor och under åren 1904—1911 38,000 kronor. Skillnaden mellan statsanslaget och totalkostnaden har bestridits af järnkontorets medel.

Vid allmän ordinarie sammankomst den 30 maj 1911 antog emellertid brukssocieteten nya stater för ifrågavarande två bergsskolor att, under förutsättning af statsanslagets vederbörliga ökande, gälla från och med år 1912. De nya staterna innebära nämligen en höjning af totalkostnaden för de båda skolorna. Denna kostnad skulle för år 1912 utgöra 43,000 kronor eller 5,000 kronor mera än förut.

I enlighet med järnkontorets styrelse af brukssocieteten i sammanhang härmed lämnadt uppdrag har nämnda styrelse i en till Kungl. Maj:t ingifven skrift, med bifogande af tryckt exemplar af styrelsens berättelse till brukssocietetsens oförmälda sammankomst, i underdånighet anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes utverka, att, till uppehållande af bergsskolorna i Filipstad och Falun enligt de af bruks-

societeten villkorligt antagna nya staterna, lämnades statsanslag enligt samma grund som förut, det vill säga med $\frac{23}{38}$ af totalkostnaden, hvilket för år 1912 skulle innebära en höjning af statsanslaget från 23,000 kronor till i rundt tal 26,000 kronor. [47.]

Efter nådig remiss har kommerskollegium den 31 oktober 1911 afgifvit underdånigt utlåtande i anledning af omförmälda framställning och därvid till en början meddelat, att på anmodan af kollegium professorn vid tekniska högskolan, föreståndaren för dess fackskola för bergsvetenskap Valfrid Petersson afgifvit yttrande i ämnet, äfvensom att kollegium fått mottaga en till kollegium ställd skrift från järnkonto- rets styrelse af den 30 oktober 1911, däri styrelsen meddelat, att afsikten med den hos Kungl. Maj:t gjorda framställningen i ämnet vore att anhålla, att staten i samma proportion som hittills ville bidraga till kostnaderna för bergsskolorna i Filipstad och Falun och i öfverens- stämmelse härmed för ändamålet anvisa för år 1912 ytterligare kronor 3,026,31 utöfver det af 1911 års Riksdag beviljade anslag å 23,000 kronor och för år 1913 kronor 26,631,47. *Kommerskolle- gium.*

Med öfverlämnande af berörda bägge skrifter har kollegium vidare anført följande.

De ifrågavarande nya staterna för bergsskolorna, för hvilka finnes närmare redogjort i styrelsens för järnkonto- rets förberörda berättelse, skilde sig, såsom styrelsen framhållit, från de förutvarande staterna i två hänseenden. Den ena och förnämsta olikheten bestode däri, att skolornas lärare — hvilka sedan början af år 1904 åtnjutit löner till samma belopp, hvarmed de begynnelselöner utgå, som enligt nådiga kungörelsen angående löne- och pensionsreglering för rektorer och lek- torer vid de tekniska elementarskolorna den 9 juni 1905 tillerkänts lärarne vid dessa skolor — berättigades att, i likhet med sistnämnda lärare, åtnjuta fyra ålderstillägg, hvar och ett å 500 kronor, efter 5, 10, 15 och 20 års väl vitsordad tjänstgöring. Den ordinarie lärar- personalen utgjordes vid hvardera skolan af en föreståndare och förste lärare samt två andre lärare. Under år 1912 vore sex ålderstillägg beräknade att utgå med sammanlagdt för båda skolorna 3,000 kronor. Vidare hade det årliga anslaget till bergsskolan i Falun för bestridande af andra utgifter än aflöningar höjts med 2,000 kronor eller från 5,000 till 7,000 kronor. Denna höjning vore, enligt hvad styrelsen upplyst, föranledd däraf, att den nya, helt och hållet af enskilda bekostade skolhus- byggnaden i Falun, hvilken möjliggjorde undervisning af ett större elev-

[47.] antal än förut, droge större utgifter än den förra lokalen för värme och lyse m. m.

Totalkostnaden för de båda skolorna under år 1912 komme att uppgå till 43,000 kronor. Totalkostnaden för år 1913 finnes däremot icke i handlingarna till siffran angifven. Af den åberopade styrelseberättelsen framginge emellertid, att ytterligare två ålderstillägg skulle tillkomma under sistnämnda år. Med hänsyn härtill skulle totalkostnaden för år 1913 komma att uppgå till 44,000 kronor. Härmed öfverensstämde äfven den uppgifna beräkningen af det belopp, hvarmed statsanslag för samma år söktes. Såsom järnkontoets styrelse framhållit, komme enligt sakens natur utgiften för ifrågavarande ålderstillägg att växla år efter annat och skulle, då de förbättrade löneförmånerna kunde beräknas längre tid kvarhålla lärarne vid skolorna, säkerligen komma att stiga. Det hade dock synts styrelsen tillräckligt, om i medeltal halfva antalet eller tolf ålderstillägg, hvart och ett å 500 kronor, beräknades utgå.

I sitt ofvanberörda yttrande hade professorn Petersson, bland annat, erinrat om, att de båda bergsskolorna hufvudsakligen tack vare offervilligheten hos järnkontoet och enskilda blifvit försedda med institutioner, som gjorde det möjligt för dem att väl fylla sin för den svenska bergshandteringen viktiga uppgift, men tillika framhållit, att skolorna för att kunna fylla denna uppgift måste förfoga öfver skickliga lärare, hvilket icke vore möjligt, om icke lärarebefattningarna vore så väl aflönade, att dylika lärare kunde förvärfvas och behållas. Den undervisning, som meddelades af lärarne vid bergsskolorna, vore af den art och omfattning, att densamma närmast motsvarade den, som ålåge lektorerna vid de tekniska elementarskolorna. De fördelar, som tillförts undervisningen genom den nya bergsskolebyggnaden i Falun, vore så stora, att de mer än väl uppvägde den af densamma föranledda ökningen af de årliga utgifterna. På dessa grunder hade professor Petersson på det varmaste förordat framställningen.

Under åberopande jämväl af hvad professorn Petersson sålunda anför, har kollegium, då enligt dess åsikt bergsskolornas verksamhet fortfarande vore till stort gagn för den svenska bergshandteringen och den föreslagna ökningen af utgiftsstaterna för skolorna syntes vara af omständigheterna betingad, tillstyrkt, att åtgärd vidtoges för beredande åt ifrågavarande skolor ej mindre af ett tilläggsanslag under år 1912 till belopp i afrundadt tal af 3,000 kronor, att utgå under enahanda villkor, som bestämts beträffande det af Riksdagen för samma år redan anvisade anslaget, än äfven för år 1913 af ett anslag, likaledes i af-

rundadt tal, af 26,650 kronor under villkor att skolorna äfven under detta år fortsatte sin verksamhet i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ofvan omförmälda plan. [47.]

Den föreliggande ansökningen om ökad statsbidrag till ifrågavarande bergsskolor afser, såsom nämnt, i främsta rummet, att de vid dem anställda lärare må komma i åtnjutande af enahanda fyra ålderstillägg, ett hvar å 500 kronor, som efter resp. 5, 10, 15 och 20 år enligt 1905 års berörda lönereglering tillkomma lärarpersonalen vid de lägre tekniska läroanstalterna. Detta syfte synes mig vara värdt allt beaktande. Därför talar icke blott den omständigheten, att den undervisning, som meddelas vid bergsskolorna, till art och omfattning är att närmast jämföras med undervisningen vid de tekniska elementarskolorna, utan kan äfven såsom vägande skäl åberopas, att den såväl teoretiska som praktiska utbildning, som bör fordras af en lärare vid bergsskolorna, i allmänhet medför kvalifikation för god och inkomstbringande anställning i industriens tjänst. Bergsskolorna hafva också alltid haft och hafva fortfarande att vid tillgodoseendet af sina behof af lärare uthärda konkurrens med industrien. Sist anförda praktiska synpunkt, hvilken också framhållits af professorn Petersson i hans af kommerskollegium åberopade yttrande i ämnet, synes mig ej mindre än den först anförda billighetssynpunkten tala för, att förevarande ansökning, i hvad den afser förbättrade löneförmåner åt lärarpersonalen, bör vinna bifall.

*Departementets
chefen.*

Då jag äfven i öfrigt kan instämma i hvad kommerskollegium anført, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att å extra stat för år 1913 anvisa 29,650 kronor att under hufvudsakligen enahanda villkor, som hittills varit fästa vid statsunderstöd för ifrågavarande ändamål, utgå såsom bidrag till uppehållande af undervisningen vid bergsskolorna i Filipstad och Falun, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1912 af anslaget disponera 3,000 kronor för samma ändamål.

Ersättning till sjömanshusen.

Riksdagen har under rubrik »ersättning till sjömanshusen» å extra stat för hvar och ett af åren 1900—1911 anvisat ett anslag å 30,000 kronor för beredande åt sjömanshusen af skälig ersättning för dem [48.]

*Ersättning till
sjömanshusen.*

Bihang till Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd.

[48.] åliggande bestyr med värnpliktigas inskrifning och redovisning samt med utarbetande af sjöfartsstatistiska uppgifter, dock under villkor att aflöningsarna till tjänstemännen vid sjömanshus, som erhöles sådan ersättning, icke finge utan kommerskollegii medgifvande höjas.

På därom af Kungl. Maj:t i 1911 års statsverksproposition gjord framställning höjde samma års Riksdag anslaget till 40,000 kronor. Kungl. Maj:ts berörda framställning föranleddes närmast af en den 29 oktober 1910 från kommerskollegium aflåten skrifvelse, för hvilken dåvarande chefen för finansdepartementet vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t närmare redogjorde.

Ur nämnda skrifvelse tillåter jag mig nu anföra och åberopa följande.

En hänvändelse från kollegium till sjömanshusdirektionerna i riket hade gifvit vid handen, att de göromål för statens räkning, som påhvilade sjömanshusen, vore af mångfaldig och omfattande art samt kräfde mycken tid och synnerlig noggrannhet. Den ojämförligt största delen af dessa göromål utgjordes af bestyren med de värnpliktigas inskrifning och redovisning. Beträffande omfattningen af ifrågavarande göromål i jämförelse med den sjömanshusen i öfrigt åliggande arbetsbörd hade ej mindre än 25 af de 34 direktioner, som yttrat sig i detta ämne, beräknat, att bestyren för statsverkets räkning kräfde minst lika mycken eller, i flera fall, till och med längre tid än samtliga öfriga åligganden. Enligt uppgifter från de återstående 9 direktionerna vore förstnämnda kategori af ärenden icke fullt ut lika omfattande, men utgjorde dock en synnerligen afsevärd del af hela arbetsbördan.

En af sjömanshusens hufvuduppgifter vore att bereda understöd åt behöfvande sjömän äfvensom åt sjömäns änkor och barn. Det vore helt påtagligt, att denna verksamhet löpte fara att röna intrång, därest staten utan tillräckligt vederlag i alltjämt ökad omfattning betungade sjömanshusen med göromål för statsändamål, som vore främmande för deras ursprungliga uppgifter. Härigenom åsamkades nämligen sjömanshusen betydligt ökade förvaltningskostnader.

Kollegium ansåge därför icke skäligt att bibehålla statsbidraget till sjömanshusens förvaltningskostnader vid det dittills utgående beloppet, 30,000 kronor. Ty det torde utan vidare vara klart, att denna summa icke längre kunde anses utgöra en tillnärmelsevis nöjaktig ersättning för de bestyr, hvilka staten för sin räkning pålagt sjömanshusen. En ökning af statsanslaget vore i främsta rummet påkallad för mötande af de ökade lönekraf, som på grund af särskildt göromålens tillväxt alltjämt gjorde sig gällande.

Kollegium ansåge sig dock icke böra ifrågasätta större höjning än med 10,000 kronor eller alltså till 40,000 kronor. Därvid ville kollegium likväl framhålla, att, då ämbetsverket inskränkte sig till att förordna statsbidragets höjning till endast 40,000 kronor, detta skedde icke därför, att kollegium därmed ville hafva för sin del fastslagit, att detta belopp vore tillräckligt, utan med hänsyn till lämpligheten af att vinna ökad erfarenhet i ämnet, innan ytterligare anslag ifrågasattes.

[48.]

I skrifvelse den 17 oktober 1911 har nu kommerskollegium under åberopande af hvad kollegium anfört i nyssberörda skrifvelse, hemställt om beredande åt sjömanshusen jämväl för år 1913 af ett bidrag af statsmedel till ett belopp af 40,000 kronor.

I anledning häraf och då de omständigheter, som år 1911 föranledt Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, alltjämt äro för handen, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att å extra stat för år 1913 under benämning »ersättning till sjömanshusen» anvisa ett anslag af 40,000 kronor för beredande åt sjömanshusen af skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktiges inskrifning och redovisning samt med utarbetande af sjöfartsstatistiska uppgifter, dock under villkor att aflöningarna till tjänstemännen vid sjömanshus, som erhåller sådan ersättning, icke må utan kommerskollegii medgifvande höjas.

Statistiska centralbyrån.

Under åberopande af hvad jag förut denna dag anfört i fråga om ordinarie staten för statistiska centralbyrån får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

[49.]

*Arfvoden till
en o. o. förste
aktuarie och
tre o. o.
aktuarier.*

att på extra stat för år 1913 anvisa dels till arfvode åt en extra ordinarie förste aktuarie i statistiska centralbyrån ett anslag af 5,600 kronor, hvaraf 1,800 kronor motsvarande tjänstgöringspenningar, dels till arfvoden åt tre extra ordinarie aktuarier i samma ämbetsverk ett anslag af 3,900 kronor för hvardera, hvaraf 1,500 kronor motsvarande tjänstgöringspenningar, eller tillsammans till arfvoden åt en extra ordinarie förste aktuarie och tre extra ordinarie aktuarier i statistiska centralbyrån ett anslag af 17,300 kronor.

[50.]

*Provisorisk
lönereglering
för statistiska
centralbyrån.*

Af hvad jag förut anfört i fråga om ordinarie staten för statistiska centralbyrån framgår, att jag icke anser mig för närvarande kunna föreslå någon slutgiltig lönereglering för nämnda verk. Under sådana omständigheter synas centralbyråns löneförhållanden böra blifva föremål för en provisorisk lönereglering på sätt som skett för innevarande år och i likhet med hvad jag förut i dag hemställt beträffande andra oreglerade verk. Den framställning om inrättande af två byråchefsbefattningar på ordinarie stat för statistiska centralbyrån, som förut i dag blifvit af mig gjord, föranleder emellertid en höjning af det för år 1912 beräknade anslagsbeloppet. Dels böra gifvetvis för nämnda tvenne byråchefer aflöningstillägg beviljas, dels synes mig en höjning i öfverdirektörens aflöningstillägg påkallad. Under innevarande år utgöra dennes sammanräknade aflöningsförmåner 9,000 kronor, pensionsavgiften inräknad. Emellertid har för flera ämbetsverk, i hvilka chefen innehar öfverdirektörs ställning, dennes aflöning blifvit bestämd till 10,000 kronor, pensionsavgiften inräknad. Särskildt är detta fallet beträffande verk, i hvilka byråchefsbefattningar äro inrättade. Då nu byråchefsbefattningar föreslagits för statistiska centralbyrån, synes mig konsekvensen fordra, att chefens aflöning höjes till motsvarighet med hvad den utgör i andra likställda verk. Jag anser mig äga så mycket större skäl för en sådan hemställan, som den af mig föreslagna nya organisationen af statistiska centralbyrån uppenbarligen måste komma att ställa väsentligt större kraf på chefen än hittills och betydligt öka hans arbetsbörda, särskildt som han förutom sina allmänna åligganden som chef skulle få att bestrida göromålen såsom närmaste ledare af en bland ämbetsverkets byråer. De för en provisorisk lönereglering enligt dessa grunder erforderliga beloppen kunna beräknas på följande sätt:

[50.]

På ordinarie stat uppförda befattningshafvare.	Nuvarande begränsnings- aflöning.			Provisoriskt aflöningstillägg (oreduceradt).				Pensionsavgift motsvarande belopp.		Till höj- ning af vikariats ersättning under semester afsedt belopp.
	Lön.	Tjänst- görings- penningar.	Summa.	Lön.	Tjänst- görings- penningar.	Ortstillägg.	Summa.	beräknadt enligt pensions- lagen.	af- rundad.	
1 öfverdirektör och chef	5,000	2,000	7,000	1,200	800	1,000	3,000	360	400	100
1 byråchef	4,400	2,000	6,400	600	500	600	1,700	280	300	62 50
1 »	4,400	2,000	6,400	600	500	600	1,700	280	300	62 50
1 förste aktuarie	3,000	1,500	4,500	600	300	400	1,300	211 60	250	37 50
1 » »	3,000	1,500	4,500	600	300	400	1,300	165 60	200	37 50
1 » »	3,000	1,500	4,500	600	300	400	1,300	165 60	200	37 50
1 andre »	1,800	1,200	3,000	400	300	300	1,000	81 40	100	25 —
1 » »	1,800	1,200	3,000	400	300	300	1,000	81 40	100	25 —
1 förste vaktmästare ...	800	300	1,100	100	150	150	400	27 —	30	— —
1 vaktmästare	500	300	800	200	50	150	400	24 —	25	— —
Summa	—	—	—	—	—	—	13,100	—	1,905	387 50

Det erforderliga beloppet utgör sålunda 11,582 kronor 50 öre, hvaraf 387 kronor 50 öre utgöra erforderligt belopp för höjning af vikariatsersättning under semester.

Hvad beträffar de villkor, som böra fästas vid denna lönereglering, bör hvad jag förut denna dag i enahanda hänseende föreslagit beträffande kommerskollegium blifva gällande.

På grund af hvad jag sålunda anført får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till provisorisk lönerereglering för befattningshafvare i statistiska centralbyrån, i enlighet med de af mig tillstyrkta grunder och på de af mig förordade villkor, på extra stat för år 1913 bevilja ett förslagsanslag af 11,583 kronor, däraf högst 387 kronor 50 öre må användas till höjning af vikariatersättning under semester.

¹⁾ Beräknadt å den höjda begynnelselönen jämte 2 ålderstillägg.

[illegible]

[51.]
*Anslag till
 förstärkning
 af de till arf-
 voden ut till-
 fälliga biträ-
 den m. m. hos
 statistiska
 centralbyrån
 anslagna
 medel.*

Till förstärkande af de till arfvoden åt tillfälliga biträden hos nämnda ämbetsverk samt till vikariatsersättningar därstädes anslagna medel har Riksdagen anvisat för hvart och ett af åren 1906 och 1907 8,000 kronor och för år 1908 23,000 kronor, med rätt beträffande sist-nämnda anslagsbelopp för Kungl. Maj:t att däraf redan under år 1907 för ändamålet ställa ett belopp af 5,000 kronor till ämbetsverkets förfogande, samt för år 1909 18,000 kronor.

Det i sådant afseende för hvartdera af åren 1906 och 1907 beviljade beloppet, 8,000 kronor, var afsedt hufvudsakligen att bereda tillgång till en såsom välbehöflig ansedd förhöjning i de till de extra ordinarie tjänstemännen hos statistiska centralbyrån äfvensom särskildt de därstädes anställda kvinnliga skrif- och räknebiträdena utgående arfvoden. Enahanda belopp beräknades ock skola för samma ändamål utgå för hvartdera af åren 1908 och 1909 af de för samma år beviljade anslag å respektive 23,000 kronor och 18,000 kronor. Återstoden af de på 1908 och 1909 års stater beviljade anslagen, eller respektive 15,000 kronor och 10,000 kronor, var afsedd att användas till beredande af en för afarbetande af centralbyråns arbetsbalans nödig förstärkning i arbetskrafterna hos ämbetsverket.

I underdånig skrifvelse den 20 oktober 1908 anmälde emellertid statistiska centralbyrån, att, såvidt det kunde förutses, skulle den arbetsbalans, som under senaste åren varit inom centralbyrån rådande, vid slutet af år 1909 vara i det närmaste försvunnen. Något särskildt extra anslag för beredande af förstärkning i ämbetsverkets arbetskrafter för afarbetande af balansen erfordrades därför icke för år 1910. För detta år behöfde följaktligen anslag äskas endast för den personal, som vore erforderlig för centralbyråns normala behof. Det härför erforderliga anslaget beräknades af ämbetsverket till 14,000 kronor, förutom det ordinarie anslaget å 20,000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade ock 1909 års Riksdag för ändamålet på extra stat för år 1910 ett anslag af 14,000 kronor. Enahanda belopp har ock i enlighet med af Kungl. Maj:t gjord framställning af 1910 års Riksdag för ändamålet anvisats på extra stat för år 1911.

I underdånig skrifvelse den 8 december 1910 anmälde därefter statistiska centralbyrån behof af ökad anslag för år 1912 för möjliggörande af en förbättring af de till amanuenser och kvinnliga biträden i ämbetsverket utgående arfvoden. De till arfvoden åt amanuenser och tillfälliga biträden samt till vikariatsersättningar erforderliga medlen beräknades af centralbyrån på följande sätt:

till 5 amanuenser à 2,500 kronor	kronor 12,500: —	[51.]
» 15 kvinnliga biträden à 1,500 kronor	» 22,500: —	
» 1 kvinnligt biträde à 1,200 kronor	» 1,200: —	
» 1 manligt biträde	» 1,110: —	
» arfvoden för extra arbete och betingsarbete	» 3,600: —	
» vikariatsersättningar	» 1,137: 50.	

Summa kronor 42,047: 50.

Efter afdrag för hvad som kunde antagas inflyta för försålda publikationer kunde det erforderliga beloppet beräknas till 41,800 kronor. Då ordinarie anslaget utgör 20,000 kronor, skulle sålunda erfordras ett extra anslag af 21,800 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ärendet anvisade Riksdagen år 1911 på extra stat för år 1912 ett anslag af 21,500 kronor till förstärkning af det till arfvoden åt tillfälliga biträden hos statistiska centralbyrån samt till vikariatsersättningar därstädes å ordinarie stat anvisade anslag. Genom nådigt bref den 22 juni 1911 har Kungl. Maj:t ställt detta belopp till centralbyråns förfogande efter ingången af innevarande år för därmed afsedda ändamål.

För år 1913 måste gifvetvis samma belopp blifva erforderligt. Därutöfver erfordras emellertid, i händelse af bifall till hvad jag förut i fråga om statistiska centralbyrån föreslagit, dels till arfvoden för sex kvinnliga biträden, efter 1,200 kronor för hvarje, 7,200 kronor, dels till vikariatsersättningar under semester för föreslagna 1 förste aktuarie 225 kronor och 2 aktuarier 250 kronor, tillsammans för vikariatsersättningar 475 kronor. Hela det för ändamålet erforderliga anslaget skulle sålunda utgöra 29,175 kronor, eller afrundadt 29,200 kronor.

På grund af hvad jag anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. täcktes föreslå Riksdagen

att till förstärkning af det till arfvoden åt tillfälliga biträden hos statistiska centralbyrån samt till vikariatsersättningar därstädes å ordinarie stat anvisade anslag å extra stat för år 1913 anvisa ett anslag af 29,200 kronor.

Med återopande af hvad jag förut denna dag föreslagit beträffande öfverflyttning till extra stat af det för närvarande på ordinarie stat uppförda anslaget till en statistisk tidskrift hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1913 anvisa ett anslag af 1,400 kronor till utgifvande af en statistisk tidskrift.

[52.]
Statistisk
tidskrift.

Arfvoden till två dispaschörsassistenter.

[53.]
Arfvoden
till två
dispaschörs-
assistenter.

I en den 12 februari 1909 till samma års Riksdag aflåten proposition föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att såsom anslag till dispaschörsväsendet på extra stat för år 1910 anvisa dels till arfvode åt två dispaschörer, anställda den ene i Stockholm och den andre i Göteborg, 5,000 kronor åt dem hvaradera, dels till arfvode åt två dispaschörsassistenter, likaledes anställda en i Stockholm och en i Göteborg, 2,000 kronor åt dem hvaradera, dels ock till arfvode åt de nuvarande innehafvarna af dispaschörsbefattningarna i Härnösand och Malmö, så länge de i tjänsten kvarstode, 2,000 kronor till den förre och 1,000 kronor till den senare eller tillhopa 17,000 kronor.

Vid tillstyrkandet af denna proposition uttalade dåvarande chefen för finansdepartementet, att en särskild stadga angående dispaschörerna i riket borde af Kungl. Maj:t utfärdas; förslag till sådan stadga hade ock blifvit uppgjordt af i ämnet anlitade sakkunniga.

Berörda proposition blef emellertid icke af Riksdagen bifallen.

I statsverkspropositionen till 1911 års Riksdag föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att såsom anslag till dispaschörsväsendet på extra stat för år 1912 anvisa till arfvode åt två dispaschörsassistenter, anställda den ene i Stockholm och den andre i Göteborg, 2,000 kronor åt dem hvaradera eller tillhopa 4,000 kronor.

Enligt det vid statsverkspropositionen fogade protokollet öfver finansärenden den 13 januari 1911 anförde dåvarande chefen för finansdepartementet i föreliggande ämne, bland annat, att det syntes honom uppenbart, att en stadga, innehållande för dispaschörsväsendet i Sverige reglerande bestämmelser, borde utfärdas. Om än det förslag till sådan stadga, som utarbetats af ofvan omförmälda sakkunniga, härvid borde kunna väsentligen följas, vore stadgans innehåll gifvetvis beroende af den då föreliggande anslagsfrågans utgång och de organisatoriska beslut, som med anledning däraf kunde blifva fattade. Departementschefen anhöll därför att i sinom tid få åter inför Kungl. Maj:t anmäla denna del af ärendet.

Sedan sistberörda proposition blifvit af Riksdagen bifallen och efter det, på grundvalen af förenämnda förslag till stadga angående dispaschörerna i riket, nytt förslag till författning i ämnet blifvit inom finansdepartementet utarbetadt samt kommerskollegium däröfver afgifvit

infordradt underdånigt utlåtande, blef den 10 november 1911, på min tillstyrkan, nådig stadga angående dispaschörsväsendet utfärdad. [53.]

Under erinran härom hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att såsom anslag till dispaschörsväsendet på extra stat för år 1913 anvisa till arvode åt två dispaschörsassistenter, anställda den ene i Stockholm och den andre i Göteborg, 2,000 kronor åt dem hvar eller tillhopa 4,000 kronor.

Kostnader, som föranledas af öfverståthållarämbetets och länsstyrelsernas befattning med vissa slag af registrering.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har Riksdagen år 1911 till bestridande af kostnaderna för den öfverståthållarämbetet och länsstyrelserna åliggande befattning med registreringar och anmälningar till förenings-, försäkrings- och handelsregistren å extra stat för år 1912 anvisat ett förslagsanslag å 4,000 kronor äfvensom medgifvit, att de till nämnda myndigheter inflytande afgifter för sådana registreringar och anmälningar finge tillföras detta anslag såsom särskilda uppbördsmedel.

[54.]
Kostnader,
som föranledas
af öfverståt-
hållarämbetets
och läns-
styrelsernas
befattning med
vissa slag af
registrering.

Då enahanda anslag på grunder, som finnas närmare utvecklade i det vid statsverkspropositionen till 1911 års Riksdag fogade statsrådsprotokoll öfver finansärenden för den 13 januari samma år, jämväl för nästkommande år är af behovet påkalladt, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att till bestridande af kostnaderna för den öfverståthållarämbetet och länsstyrelserna åliggande befattning med registreringar och anmälningar till förenings-, försäkrings- och handelsregistren å extra stat för år 1913 anvisa ett förslagsanslag å 4,000 kronor äfvensom medgifva,

att de till nämnda myndigheter inflytande afgifter för sådana registreringar och anmälningar må tillföras detta anslag såsom särskilda uppbördsmedel.

Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting.

Såsom jag tidigare i dag vid beräkningen af statsverkets tillgångar för de behof, hvilka vid statsregleringen för år 1913 borde fyllas, föreslagit, skall i statsverkspropositionen bland egentliga statsinkomster upptagas

[55.]
Bidrag till
landsting och
städer, som
icke deltaga i
landsting.

[55.] såsom bevilning af fast egendom samt af inkomst ett belopp af 1,400,000 kronor. Detta belopp är emellertid, såsom jag vid samma tillfälle närmare angaf, icke afsedt att i egentlig mening komma statsverket till godo; utan förutsatte jag, att ett däremot svarande belopp skulle upptagas såsom extra anslag å sjunde hufvudtiteln, att utgå till landsting och städer, som icke i landsting deltaga, efter vissa af mig angifna grunder.

I anslutning härtill hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att å extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 1,400,000 kronor, att fördelas mellan landsting och städer, som icke deltaga i landsting, efter förhållandet mellan den bevilning af fast egendom samt af inkomst, som debiterats på grund af vederbörande pröfningsnämnds år 1913 verkställda eller fastställda taxeringar inom landstingsområde eller stad, hvarom nu nämnts, och den i samma ordning debiterade bevilningssumman för hela riket.

Provisorisk lindring åt synnerligen skattetyngda kommuner.

[56.]
*Provisorisk
lindring åt
synnerligen
skattetyngda
kommuner.*

Efter gemensam beredning med cheferna för civil-, ecklesiastik- och jordbruksdepartementen anförde chefen för finansdepartementet vidare.

I skrifvelse den 3 juni 1908 anhöll Riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte så snart som möjligt låta anställa en allsidig utredning rörande hvilka kommuner, som ägde alltför ringa ekonomisk bärkraft i förhållande till dem ålagda skyldigheter för ändamål, de där tillika kunde anses vara statsändamål, samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen gäfvade anledning.

Denna skrifvelse föranledde en förberedande statistisk utredning, hvars utförande uppdrogs genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 mars 1909 åt förste aktuarien, filosofie doktorn Edv. Söderberg.

Då emellertid Riksdagens ifrågavarande skrifvelse måste anses hafva syftat till en fullständig revision af den kommunala beskattningen, hafva jämväl andra åtgärder vidtagits för att bringa denna fråga närmare sin lösning. Sålunda har min företrädare i ämbetet utverkat Kungl. Maj:ts bemyndiganden dels den 14 oktober 1910 att tillkalla lämplig person att enligt de föreskrifter, som chefen för finansdepartementet kunde komma att lämna, utarbета en öfversikt öfver kommunalbeskattningens utveckling och nuvarande gestaltning inom vissa främmande länder, dels ock den 18 november samma år att tillkalla högst

tre sakkunniga personer med uppdrag för dem att inom finansdepartementet biträda med utförandet af de arbeten, hvilka för lösningen af kommunalskattefrågan kunde anses erforderliga. Det förra uppdraget har lämnats åt professoren vid Stockholms högskola Gustav Cassel, och med sistberörda arbeten äro sysselsatta de s. k. kommunalskattekommitterade, hvilka för närvarande utgöras af två personer.

[56.]

Af de igångsatta utredningarna är allenast den statistiska afslutad. Förste aktuarien Söderberg har nämligen den 6 november 1911 fullbordat och från trycket utgifvit en förberedande statistisk undersökning rörande landskommunernas och köpingarnas ekonomiska bärkraft.

Bland alla de olikartade uppgifter, som kräfva sin lösning vid utarbetandet af förslag till en kommunal skattereform, intager frågan om utjämning af de stora olikheterna i den kommunala beskattningen och om nedbringande af det mångenstädes abnormt höga skattetrycket en synnerligen viktig plats och är dessutom kanske en af de mest svår-lösta.

Frågan har under utredningsarbetet upprepade gånger tidvis varit under behandling, men dels har den för kommunalskattefrågans beredande särskildt utarbetade och för utjämningsfrågan erforderliga statistiken med därtill hörande kommentarer först under allra senaste tiden förelegat i fullständigt skick, och dels har det alltmera framstått såsom lämpligt att undanskjuta denna fråga till att blifva ett slutled i reformarbetet, hvadan linjer för utjämningsfrågan icke ännu kunnat uppdragas och framläggas. Frågan sammanhänger nämligen i väsentlig grad med det slutresultat, hvartill det åt särskilda kommitterade uppdragna reformarbetet i fråga om fattigvårdsväsendet kan komma, likasom den ock beröres af folkundervisningskommitténs och ålderdomsförsäkringskommitténs arbeten. Dessutom och icke minst blir skatteutjämningsfrågan beroende af sättet, på hvilket det kommunala skatteväsendet kommer att omläggas, äfvensom i hvad mån nya skatteobjekt vinnas eller skattebördan eljest kan komma att mera eller mindre olika emot nu fördelas å förut befintliga beskattningsföremål.

En omständighet, bland andra, som för närvarande försvårar skatteutjämningsproblemet är ock den allmänt öfverklagade olikformigheten i taxeringen, framför allt jordbruksfastighetstaxeringen, äfvensom de olika grunder, som för närvarande tillämpas vid uppdelning mellan kommunerna af skattepliktig inkomst af rörelse, som bedrifves inom två eller flera kommuner. Framför allt skulle en tidigare genomförd jordbruks-

[56.] fastighetstaxering efter rättvisare och enhetligare grunder lämna ett värdefullt stöd vid skatteutjämningsfrågans slutliga bedömande.

Då på grund af dessa förhållanden det måste antagas komma att kräfvat rätt lång tid, innan en högst välbehöflig lindring kan i sammanhang med den slutliga kommunalskatteformen beredas de af oskäligt höga skatter mest betungade landskommunerna, har jag funnit det angeläget att tillse, om ej genom provisoriska åtgärder kunde åstadkommas lättnader i dessa kommuners skattetryck. I detta syfte har jag öfverlagt med kommunalskattekommitterade; och har ur dessa öfverläggningar framgått det resultat, för hvilket jag nu anhåller att få närmare redogöra.

Huru det kommunala skatteväsendet än slutligen kommer att omläggas och äfven om, genom rättvisare taxering af beskattningsföremålen såväl som fördelning af skattebördan samt kanske äfven genom framdragande af nya skatteobjekt, det kommunala skattetrycket i stort sedt kan tänkas komma att afsevärdt minskas, lär under alla förhållanden kvarstå en betydande olikhet kommunerna emellan ifråga om tillgången på beskattningsföremål och däraf härflytande förmåga att uppfylla sina ekonomiska förpliktelser. Om kommunerna allt fortfarande såsom hittills skola vara ålagda förpliktelser af icke uteslutande lokal utan äfven af mera allmän natur, måste detta alltså med nödvändighet medföra, att de mindre skattekraftiga kommunerna blifva oskäligt betungade, så vida icke åtgärder vidtagas för att bereda dessa kommuner lindring i bördan.

Åtgärder, som i berörda afseende med all sannolikhet komma att påkallas, äro väl sådana, som gå ut på ett mera eller mindre fullständigt aflyftande från kommunerna af vissa bördor af allmän natur samt öfverflyttande af dessa antingen på riket i dess helhet, det vill säga på statsverket, eller på större kommuner, omfattande länen eller landstingsområdena. I hvad mån ett sådant öfverflyttande af kommunernas nuvarande ekonomiska förpliktelser kan befinnas lämpligt, beror tydligen icke blott af utgifternas beskaffenhet utan äfven af, bland annat, den större möjlighet, som kan beredas statsverket eller den större kommunen att öfva inflytande och kontroll ifråga om användningen af de för utgifternas bestridande utgående medlen. I hvarje fall synes emellertid, såvidt nu kan bedömas, ett aflyftande af primärkommunernas bördor svårligen kunna genomföras i sådan omfattning, att icke bidrag från statens sida till dessa kommuner under alla förhållanden blifva nödiga,

kanske i högre grad än hittills, hvilka bidrag torde böra mera än de nuvarande afvägas i skattentjämningsyfte. [56.]

Under sådana förhållanden synes något principiellt hinder ej möta mot att redan nu medelst statsunderstöd åt de mest betungade kommunerna åstadkomma en *provisorisk* lindring. Denna utväg att genom statsunderstöd bereda lindring torde för öfrigt vara den enda nu tänkbara, då det näppeligen kan ifrågasättas att för berörda ändamål föreslå ett öfverflyttande på staten eller på högre kommuner af förpliktelser, som nu åligga primärkommunerna. Emellertid måste bestämdt utsägas, att en dylik lindring icke får från att vara af provisorisk beskaffenhet utan vidare och i oförändrad form öfvergå till att blifva ett statsunderstöd af permanent karaktär. Något sådant lär ej heller vara att befara, om statsunderstödet hålles inom måttliga gränser och endast lämnas till synnerligen skattetyngda kommuner, ty under alla förhållanden lär väl få förutsättas, att den kommunala skattereformen kommer att lösas i sådan riktning, att anledningarna till ett sådant stadigvarande högt skattetryck, som det, hvilket skulle berättiga till understöd af här ifrågasatt slag, blifva för framtiden undanröjda och sålunda grunden för ifrågasatt understöd bortryckt.

En hjälp från statens sida för att lätta kommunernas ekonomi bör helt naturligt i möjligaste mån begränsas till sådana kommunala skyldigheter, som kunna anses tillika vara statsändamål. Att detta äfven öfverensstämmer med Riksdagens mening, framgår bland annat däraf, att Riksdagen uti dess förut nämnda skrifvelse af den 3 juni 1908, såsom redan omförmäls, påkallat en allsidig utredning rörande de kommuner, hvilka äga allt för ringa ekonomisk bärkraft i förhållande till dem ålagda skyldigheter för ändamål, de där tillika kunna anses vara statsändamål.

Såsom kommunala förpliktelser af nyss anförda beskaffenhet äro, om man får döma af redan utgående eller beslutade statsbidrag, ostridigt erkända väghållningsbesväret, prästerskapets aflöning, folkskollärares aflöning äfvensom vissa utgifter för fattigvården och för sundhetsvården. Teoretiskt taget kan det blifva förenadt med svårigheter att strängt skilja mellan sådana kommunala förpliktelser, som tjäna eller icke tjäna statsändamål; och vid bestämmandet af hittills utgående statsbidrag torde noggranna teoretiska grunder i berörda afseende knappast hafva blifvit följda utan fastmera lämplighetshänsyn, ty det lär väl icke kunna ifrågasättas, att icke exempelvis utgifter för kyrkobyggnader eller

[56.] skolhusbyggnader i lika hög grad tjäna statsändamål som utgifterna för prästerskapets och folkskollärarnes aflöningar.

Frågan om en provisorisk lindring af väghållningsbördan faller utanför ramen för denna framställning. Denna fråga lär för öfrigt komma att upptagas af chefen för jordbruksdepartementet till behandling.

Utgifterna för prästerskapets aflöning hafva förr tagit i anspråk en mycket betydande del af kommunernas utgiftsbudget, men, då beloppet under årens lopp endast obetydligt ökats, under det att öfriga utgifter kraftigt stigit, har prästerskapets aflöning numera en förhållandevis mindre betydelse samt utgjorde år 1907 allenast 11.3 procent af landskommunernas samtliga utgifter. Detta hindrar emellertid icke, att denna utgiftspost inom många utaf de mindre skattekraftiga kommunerna är mycket tryckande. Genom lagarna den 9 december 1910, om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför, om reglering af prästerskapets aflöning samt om kyrkofond m. m., hafva kommunernas utgifter för prästerskapets aflöning numera ordnats på ett i skatteutjämningsafseende synnerligen tillfredsställande sätt, men den nya ordningen inträder inom hvarje pastorat först från och med ecklesiastikåret näst efter det, med hvars utgång den gamla löneregleringen för prästerskapet upphört att gälla, och då successivt under en i regel tjuguarig afskrifningsperiod. Den omständigheten, att skattejämkningen först i en mera eller mindre aflägsen framtid blir genomförd, skulle ju visserligen kunna motivera en provisorisk hjälp åt de af denna och andra utgifter hårdast betungade kommunerna, men en provisorisk statshjälp åt kommunerna, beräknad efter utgifterna för prästerskapets aflöning, synes desto mindre kunna komma ifråga, som dessa utgifter i allmänhet utgå efter helt andra grunder, bestämda i gällande lönekonventioner, än öfriga kommunala utgifter samt alltså icke komme att nedbringa skattetrycket inom kommunen i dess helhet.

Utgifter för kyrkobyggnader och reparationer samt öfriga kyrkliga ändamål hafva i allmänhet icke heller någon större betydelse i den kommunala utgiftsbudgeten — år 1907 ingingo dessa utgifter med 9.3 procent uti landskommunernas sammanlagda utgiftsbelopp — samt torde icke lämpa sig såsom grund för beräkning af provisoriskt statsunderstöd, ehuru det icke kan förnekas, att dessa utgifter inom ett visserligen icke stort antal kommuner dock kunna vara ganska betungande.

De kommunala utgifter, hvilka utan jämförelse äro de i allmänhet mest betungande, utgöras af dem, som utgå för folkskoleväsendet och fattigvården. Tillhoppa utgjorde under år 1907 dessa utgifter 67.3 pro-

cent af landskommunernas sammanlagda utgiftsbelopp, däraf 43.3 procent belöpte på folkskoleväsendet och 24 procent på fattigvården. [56.]

Hvad folkskoleväsendet beträffar, representerar ofvan angifna procentsiffror enligt den officiella statistiken för år 1907 ett belopp af 21,656,725 kronor, fördelat med 12,612,501 kronor å lärarnes aflöning, 5,558,728 kronor å hus och inventarier samt 3,485,496 kronor å öfriga utgifter. Till utgifterna för lärarnes aflöning hafva för ifrågavarande år utgått statsbidrag till belopp af 7,382,962 kronor, hvadan dessa utgifter för landskommunerna egentligen uppgått till allenast 5,229,539 kronor samt utgifterna till folkskoleväsendet i dess helhet till 14,273,763 kronor, motsvarande en procentsiffror af 28.5 af landskommunernas hela utgiftssumma. Att dessa utgifter äro särskildt tryckande inom de fattigare kommunerna framgår dessutom däraf, att bland de 598 kommuner, som under något af åren 1907—1909 debiterat kommunalskatt till högre belopp än 100 öre per fyrek, utgifterna för skolväsendet efter afdrag af statsbidragen tagit mera än 30 ända till öfver 60 procent af kommunernas samtliga utgifter inom 123 kommuner, det vill säga omkring en femtedel af antalet.

Utgifterna för fattigvården utgingo under år 1907 med ett sammanlagd belopp af 12,029,352 kronor inom alla rikets landskommuner. Äfven härtill lämnas statsbidrag i vissa fall, ehuru i mycket ringa omfattning. Om man skulle utgå från det — låt vara icke fullt riktiga — antagandet, att samtliga de i den officiella statistiken upptagna statsbidragen till andra kommunala ändamål än folkskolan utgått för fattigvården, hvilka statsbidrag tillhoppa utgjort 373,742 kronor, så skulle kommunernas egna utgifter för fattigvården hafva uppgått till 11,655,610 kronor. Den förut angifna procentsiffran blefve med detta beräknings sätt i allt fall icke nedbringad mera än från 24 procent till 23.3 procent. Att jämväl fattigvårdsutgifterna äro af jämförelsevis mera betydande art inom de mindre skattekraftiga kommunerna, bestyrkes däraf, att dessa utgifter inom icke mindre än 166 af de förut berörda 598 kommunerna ifrågavarande år dragit mera än 30 ända till öfver 80 procent af dessa kommuners samtliga utgifter.

Förutom nu berörda kommunala utgifter kunna ju visserligen utgifterna för sundhetsvården anses vara af beskaffenhet att tillika tjäna statsändamål och skulle till följd häraf kunna ifrågasättas att läggas till grund för provisoriskt statsunderstöd, men dels äro dessa utgifter i allmänhet icke af någon större betydelse — år 1907 allenast 3.1 procent af landskommunernas sammanlagda utgiftsbelopp — och dels torde

[56.] dessa utgifter i sådana kommuner, där de under året varit särskildt betungande, hafva varit af mera tillfällig art.

Ett statsunderstöd åt de af skatter mest betungade kommunerna synes böra förbindas med sådana villkor, att det utgår allenast till de kommuner, som på grund af svaga beskattningsföremål äro särskildt hårdt tryckta just af sådana utgifter, hvilka tillika kunna anses tjäna statsändamål, hvadan statsunderstöd alltså icke synes böra i allmänhet tillgodokomma kommuner, hvilka oaktadt god tillgång på beskattningsföremål blifvit skattetyngda på grund af utgifter af mera lokal natur eller på grund af mera storartade anläggningar än nödigt varit. Med en sådan utgångspunkt ställer det sig klart, att utgifterna för skolväsendet och för fattigvården lämpa sig synnerligen väl att tjäna såsom underlag för berättigandet till statsbidrag på sådant sätt, att det i regel utgår allenast till de kommuner, som drabbas just af dessa utgifter till högre mått än det i allmänhet vanliga och som jämväl i öfrigt äro att hänföra till de mest skattetyngda kommunerna. Men det blir icke tillräckligt att härvid utgå från endera af dessa två utgiftsslag utan måste bägge tillhopa tagas i beräkning, ty det förekommer icke sällan, att det allenast är endera af dessa utgifter, som orsakat det höga skattetrycket.

Den omständigheten, att utgifterna för skolväsendet och fattigvården varit inom vissa kommuner mera tryckande än inom kommunerna i allmänhet, torde, såsom nyss framhållits, icke böra ensamt för sig grunda berättigande att bekomma extra statsunderstöd, utan torde härför ytterligare krävas, att skattetrycket i det hela inom kommunen varit ovanligt tungt. Uppställandet af sistnämnda villkor, som för utjämningssyftet måste anses nödvändigt, kan visserligen medföra, att kommunernas utgifter af mera lokal natur kunna komma att öfva något inflytande på frågan, huruvida extra statsunderstöd bör lämnas eller icke, men dels blir detta inflytande allenast sekundärt och dels utgöra dylika utgifter inom rikets landskommuner allenast en relativt ringa del — år 1907 endast 9 procent af kommunernas samtliga utgifter — medan utgifterna för aflöning till prästerskapet, öfriga kyrkliga ändamål, folkskolan, fattigvården och sundhetsvården, hvilka alla i mera eller mindre mån måste anses tjäna statsändamål, omfatta den ojämförligt största delen — år 1907 91 procent däraf. För öfrigt har, såsom längre fram vidare kommer att framhållas, verkställd undersökning gifvit vid handen, att det förut angifna villkoret ifråga om särskildt betungande utgifter för skolväsende och fattigvård visat sig komma att från statsunderstöds erhållande utesluta de kommuner, inom hvilka skattetrycket blifvit

ovanligt högt just på grund af utgifter af mera lokal natur, såsom aktie-teckningar i järnvägar m. m. dylikt. Därtill kommer, att det jämväl ur andra synpunkter torde böra såsom villkor föreskrifvas, att det höga skattetrycket skall hafva varit utaf mera stadigvarande art, så att medeldebiteringen under exempelvis de tre senaste åren öfverstigit ett visst mått, hvadan alltså det inflytande, som kommunala utgifter af mera lokal och därjämte mera tillfällig natur kan utöfva på berättigandet till extra statsunderstöd, blir än ytterligare minskadt.

Frågan gäller då, hvilket mått af skattetryck skall anses så betydande, att extra statsunderstöd må kunna ifrågasättas. Ledning för denna frågas bedömande kan hämtas ur det statistiska materialet, och anföras här för frågans belysande en del uppgifter ur den förut omnämnda af förste aktuarien Söderberg verkställda förberedande statistiska undersökningen rörande landskommunernas och köpingarnas ekonomiska bärkraft.

En sammanställning af landskommunerna — däribland icke inberäknade köpingar — efter kommunalskattens storlek per fyrk under åren 1907, 1908 och 1909 utvisar följande:

Kommunalskatt per fyrk.	Antal landskommuner.					
	År 1907.		År 1908.		År 1909.	
öre.	Antal.	%	Antal.	%	Antal.	%
Högst 10	5	0.2	5	0.2	3	0.1
10.1— 25	34	1.4	23	1.0	21	0.9
25.1— 40	160	6.7	142	6.0	137	5.8
40.1— 50	290	12.2	273	11.5	286	12.0
50.1— 60	351	14.7	360	15.1	402	16.9
60.1— 75	528	22.2	550	23.1	551	23.1
75.1— 90	434	18.2	411	17.3	421	17.7
90.1—100	199	8.4	198	8.3	189	7.9
100.1—110	120	5.0	134	5.6	114	4.8
110.1—130	144	6.1	154	6.5	147	6.2
Öfver 130	116	4.9	130	5.4	110	4.6
Summa	2,381	100.0	2,880	100.0	2,381	100.0

[56.] De 116 landskommuner, där enligt nyssnämnda sammanställning år 1907 betaltes öfver 130 öre per fyrk i kommunalskatt, fördela sig efter utdebiteringens storlek på följande sätt:

Kommunalskatt:	Kommuner:
130.1—140 öre	47
140.1—150 »	31
150.1—160 »	13
160.1—170 »	8
170.1—180 »	8
180.1—190 »	3
190.1—200 »	3
Öfver 200 »	3
	Summa 116

En jämförelse mellan de tre undersökningsåren lämnar följande resultat:

Kommunalskatt.	År 1907.		År 1908.		År 1909.	
	Kommuner.	I %.	Kommuner.	I %.	Kommuner.	I %.
Högst 50 öre	489	20.5	443	18.7	447	18.8
50.1—75 »	879	36.9	910	38.2	953	40.0
Öfver 75 »	1,013	42.6	1,027	43.1	981	41.2
Summa	2,381	100.0	2,380	100.0	2,381	100.0

De kommuner, som i medeltal haft en utdebitering af mera än 80 öre under de ifrågavarande tre åren utgjorde till antalet 847 stycken eller 35.6 procent af hela antalet landskommuner.

Kommunalskatten utgjorde i medeltal för samtliga rikets landskommuner 74.3 öre år 1907, 76 öre år 1908 och 74.7 öre år 1909, allt per fyrk räknadt. Dessa medeltal äro funna på det sätt, att debiteringssiffrorna i samtliga landskommuner sammanlagts och dividerats med antalet kommuner. Ett medeltal, som framgått genom sammanläggning af samtliga utdebiterade kommunalutskylder samt division af detta belopp med samtliga fyrkar, står icke att utaf statistiken erhålla, men helt visst skulle ett sådant medeltal visa en betydligt lägre siffra, beroende

därpå att de smärre kommunerna, hvilka i allmänhet lida brist på beskattningsföremål, icke äro i tillfälle att begränsa sina utgifter efter tillgångarna utan måste på grund af vissa utgifters oafvisliga beskaffenhet utdebitera mera per fyrk än sådana kommuner, hvari tillgången på beskattningsföremål är rikligare.

Hvad städer och köpingar vidkommer, har ingen stad under något af de ifrågavarande åren debiterat så hög kommunalskatt som 8 kronor bevillningskronan, men däremot hafva 1 köping under år 1907, 2 under år 1908 samt 3 under år 1909 debiterat mera än 80 öre per fyrk. I medeltal under alla tre åren har dock allenast Figgeholms köping debiterat mera än 80 öre per fyrk, men denna höga debitering gällde allenast fastighet och afsåg till större delen utgifter af lokal natur till förmån hufvudsakligen för fastighetsägare.

Det synes som om ett stadigvarande skattetryck af mera än 80 öre per fyrk lämpligen kan sättas såsom en betingelse för att en kommun skall räknas till de mest betungade. Redan på grund häraf lär icke någon stadskommun kunna komma att hänföras till de understödsberättigade. Men alldeles oafsedt detta måste det anses riktigt att från understöd, åtminstone efter de här behandlade grunderna, utesluta städerna, alldenstund i stadssamhällenas budget utgifterna af mera allmän natur intaga ett långt mindre rum i förhållande till utgifterna för rent lokala ändamål än hvad fallet är med motsvarande utgifter i landskommunernas stater.

Såsom bevis för skattetryckets beskaffenhet att vara utaf stadigvarande art lär kunna tjäna medelskattetrycket under ett visst antal år. Nu är det ju visserligen sant, att en tillfälligtvis hög utdebitering under ett år kan medföra ett högt medelskattetryck utan att kommunen därför behöfver i allmänhet hafva haft höga skatter, men denna omständighet synes tillräckligt uppvägas däraf, att kommunen dessutom under det år, då ansökningen om understöd göres, skall vara hårdt betungad. Om för statsunderstöds erhållande erfordras, att det kommunala skattetrycket i medeltal under de tre senaste åren före det, hvarunder ansökan göres, skall hafva utgjort mera än 80 öre per fyrk och dessutom under ansökningsåret varit betungad af en debitering, som öfverstigit 80 öre, så synes ingen tvekan böra förekomma att hänföra en sådan kommun till de mest skattetyngda. För öfrigt verkar det förut omnämnda villkoret, att utgifterna för skolväsende och fattigvård skola hafva varit mera tryckande än för kommunerna i allmänhet, äfven här reglerande, i det att dylika tillfälligtvis höga utdebiteringar icke så

[56.] ofta äro orsakade af nyssberörda utgifter utan oftare utaf kostnader af mera lokal natur, för hvilkas bestridande statsunderstöd icke skulle utgå.

Naturligtvis måste ett extra statsunderstöd på något sätt till beloppet begränsas. Den första begränsningen lärer böra blifva den, att statsbidrag icke i allmänhet lämnas till större belopp per fyck än det, hvarmed utgifterna för skolväsende och fattigvård inom kommunen — efter afdrag af samtliga statsbidrag äfvensom af andra kommunala inkomster, hvilka direkt hänföra sig till skolväsendet eller fattigvården — öfverstigit det medelbelopp per fyck, som dessa utgifter med nämnda afdrag enligt den officiella statistiken under de tre senaste åren, för hvilka denna statistik i tryck föreligger, utgjort i rikets landskommuner. Nu skulle ju visserligen häremot kunna invändas, att, då vid denna beräkning samtliga utgifter för skolväsende och fattigvård och således äfven kostnader för uppförande af skolhus och fattighus medtagas, medelbeloppet per fyck blir missvisande, eftersom en del af dessa utgifter bestridas genom upplåning, äfvensom att här berörda förfaringssätt för statsunderstödet begränsning skulle kunna medföra spekulation på statsbidrag från kommunernas sida i så måtto, att dessa på kortare tid utdebiterade kostnader för byggnader än som eljest måhända skulle skett. Hvad först beträffar invändningen att medelbeloppet per fyck skulle blifva missvisande, har den uträkning, som gjorts för åren 1907—1909 för att beräkna erforderligt statsanslag till understöd åt betungade kommuner, med all tydlighet visat, att ifrågavarande medelbelopp ingalunda skulle från tillräckligt statsunderstöd utestänga sådana kommuner, hvilka visserligen icke haft kostnader för byggnader men som eljest, såvidt af statistiken kunnat utredas, varit af utgifter för skolväsende och fattigvård mycket betungade. Däremot har detta beräkningssätt utan tvifvel medfört, att några kommuner, som eljest icke varit ovanligt mycket betungade af utgifterna för skollärarnes aflöning och för fattigunderstödstagares vård och underhåll, skulle blifvit berättigade till statsunderstöd på grund af sina höga utgifter till skolhus eller fattigvårdsbyggnader. Men häruti kan väl icke ligga något oriktigt, då utgifterna varit nödvändiga eller åtminstone väl behöfliga samt de ju, såsom förut sagts, kunna anses tjäna statsändamål i lika hög grad som utgifterna för skollärarnes aflöning och fattigunderstödstagares vård och underhåll. Någon spekulation med afseende å statsunderstödet, på sätt nyss antydts, synes i allmänhet icke vara att befara och torde i hvarje fall kunna förebyggas utaf en här efteråt af mig ifrågasatt ytterligare begränsning af statsunderstödet belopp, hvarförutom Kungl. Maj:t lärer blifva i tillfälle att vid ansökningarnes pröfning tillse, att

statsunderstöd icke lämnas åt kommuner, som på onaturligt sätt uppbringat den för året utdebiterade kostnaden för skolväsendet och fattigvården och därmed jämväl utdebiteringen i dess helhet.

Den andra begränsningen af statsunderstödet belopp synes böra sättas i förhållande till utdebiteringen af kommunalskatten i dess helhet för det år, hvarunder ansökningen göres, och torde denna begränsning lämpligen böra bestämmas sålunda, att statsunderstöd icke skulle lämnas till högre belopp än att, därest beloppet förelegat vid den tid, då utdebiteringen för ifrågavarande år beslöts, statsunderstödet skolat nedbringa det kommunala skattetrycket för året med högst 25 procent i den mån det legat öfver 80 till och med 90 öre per fyrk, högst 50 procent i den mån det legat öfver 90 till och med 100 öre per fyrk samt högst 75 procent i den mån det legat öfver 100 öre per fyrk. En sådan begränsning, enligt hvilken kommunen alltid måste själf vidkännas en kännbar anpart af sina stora utgifter, synes redan i och för sig ägnad att förebygga en på konstlad väg och för statsunderstöds erhållande uppdrifven debiteringssiffra, men skulle man vilja hafva än ytterligare korrektiv häremot, så kunde man taga medeldebiteringssiffran för de tre senast förgångna åren jämte det år, hvarunder ansökningen göres, till utgångspunkt såsom om den vore debiteringssiffran för året, samt såsom en ytterligare begränsning utöfver de förut anförda föreskrifva, att statsunderstödet icke heller må utgå med högre belopp än fallet skulle blifva, därest nämnda siffra varit debiteringssiffra för året och statsunderstödet alltså varit afsedt att nedbringa denna enligt förut angifna grunder. En sådan ytterligare begränsning torde emellertid icke blifva erforderlig annat än möjligen i sådana säkerligen sällsynta fall, då utaf handlingarne framgår, att kostnader för skolhus eller fattigvårdsbyggnader utdebiteras på kortare tid än skäligt just för erhållande af extra statsunderstöd.

Såsom jag redan antydtt, har jag förutsatt, att de kommuner, hvilka ville komma i åtnjutande af statsunderstöd, skulle därom göra ansökan. Dessa ansökningar pröfvas af Kungl. Maj:t, som beslutar om statsunderstödens utdelande.

För att den provisoriska lindringen skall fylla sitt ändamål, bör den komma de skattedragande inom kommunen direkt till godo genom afkortning af deras utskylder, hvadan statsunderstödet alltså icke — i vidare mån än som kan återstå vid afkortningsbeloppens afrundning — må ingå i den kommunala budgeten. Bekvämast skulle onekligen vara, om afkortningen kunde verkställas i sammanhang med debiteringen. Såvida man emellertid vill låta statsunderstödet gå till afkortning af

- [56.] samma års kommunalutskylder, som legat till grund för ansökningen om statsunderstöd, läser det vara otänkbart, att Kungl. Maj:ts beslut kan föreligga redan före debiteringen. Ansökning skulle nämligen icke kunna ingifvas förrän efter oktoberstämman, som beslutat om debiteringen, och måste debiteringen omedelbart efter oktoberstämman taga sin början, så att debiterings- och uppbördslängd ligger färdig till granskning vid decemberstämman. Det skulle till och med kunna ifrågasättas, huruvida Kungl. Maj:ts beslut kan föreligga ens så tidigt, att särskild afkortningslängd med anledning af statsunderstödet hinner upprättas och föreligga vid uppbörden. För visso vore äfven detta omöjligt, därest hela den kommunala uppbörden måste mottagas vid uppbördsstämman i februari. Emellertid erbjuder sig en utväg uti den rätt, som jämlikt 67 § i kungl. förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet inrymts åt kommunalstämman att om tiden och sättet för uppbörden annorlunda förordna, än som i samma paragraf föreskrifvits angående uppbördsstämmans hållande inom februari månads utgång. Då detta stadgande innefattar möjlighet för kommunalstämman att mottaga uppbörden i två terminer, så skulle ju såsom villkor för understöds erhållande kunna föreskrifvas, att kommunalstämman, om den beslutar ansökan om understöd, skall åtminstone så till vida begagna sig af denna möjlighet, att vid första uppbördsstämman mottagas allenast de utskyldsbelopp, som motsvara en debitering af högst 8 kronor bevilningskronan, medan resten uppbäres exempelvis först efter den 1 juni, intill hvilken dag ansökningarna kunna vara pröfvade och afgjorda samt besluten kungjorda och afkortningslängd med anledning af beviljad understöd föreligga. Detta förfaringsätt är onekligen att föredraga framför de enda möjligheter, som eljest stå till buds, nämligen antingen att låta understödet utdelas efter uppbörden, hvilket vore synnerligen olämpligt och dessutom förenadt med onödigt besvär, eller att låta understödet gå till användning för afkortning å ett senare års utskylder än det, som legat till grund för ansökan och beslut om understöd. Visserligen skulle god tid vinnas för ansökningarnas pröfning, och besluten skulle lätteligen kunna föreligga före debiteringen, om ansökningarna finge grundas å ett tidigare års förhållanden än det, då afkortningen skulle verkställas, men denna fördel mera än uppvägas af den därmed förenade olägenheten, att afkortningen skulle tillgodokomma ett följande års skattskyldiga, som i många fall icke ens vore desamma, hvilkas skattetunga föranledt understödet. Med det af mig ifrågasatta förfaringssättet vinnes dessutom den fördelen, att ett af 1912 års riksdag beslutadt anslag till kommunernas understöd

kan komma kommunerna till godo ett år tidigare. Ansökningarna skulle nämligen kunna ingifvas redan år 1912 före den 1 december samt understödet kunna användas till afkortning af den del af 1912 års kommunalskatt, som skulle erläggas efter den 31 maj 1913. [56.]

De hufvudsakliga grunder, efter hvilka extra statsunderstöd synas böra lämnas, kunna sammanfattas sålunda:

Till kommun, som under de senaste tre åren före det, hvarunder ansökan om statsunderstöd göres, varit för kommunens utgifter betungad med ett skattetryck af i medeltal mera än 8 kronor bevillningskronan (= 80 öre per gammal kommunalfyrk),

samt hvars utgifter för folkskoleväsendet och fattigvården under det år, då ansökan om understöd göres, efter afdrag af sådana statsbidrag och andra kommunens inkomster, som omedelbart hänföra sig till skolväsendet eller till fattigvården, öfverstigit det medelbelopp per bevillningskrona, hvarmed dessa utgifter med nyssnämnda afdrag enligt den officiella statistiken under de tre senaste år, för hvilka den i tryck föreligger, drabbat rikets landskommuner,

må extra statsunderstöd kunna lämnas till högst det belopp, som erfordras för berörda utgifters nedbringande till nyss anmärkta medelbelopp per bevillningskrona,

med den ytterligare begränsning likväl, att det extra statsunderstödet icke heller må uppgå till högre belopp än att understödsbeloppet kunnat nedbringa det kommunala skattetrycket för året med högst 25 procent i den mån det legat öfver 8 till och med 9 kronor bevillningskronan, högst 50 procent i den mån det legat öfver 9 till och med 10 kronor bevillningskronan samt högst 75 procent i den mån det legat öfver 10 kronor bevillningskronan.

Såsom villkor för statsunderstöds erhållande bör vidare gälla, att kommunen i laga ordning beslutat, att stämman för uppbörd af den del af kommunalskatten, som motsvarar en debitering, öfverstigande 8 kronor bevillningskronan, icke kommer att hållas tidigare än i juni månad det år, då skatten skall erläggas.

Det bör i detta sammanhang framhållas, att beviljadt extra statsunderstöd icke bör tagas i beräkning vid pröfning af kommuns befogenhet till statsunderstöd under följande år, utan bör vid denna pröfning allenast tagas i beräkning debiteringssiffrorna sådana de voro före afkortningen. Det inses nämligen lätt, att statsunderstöd med erforderligt belopp åt skattebetungade kommuner eljest skulle kunna komma att utgå allenast ryckvis med ett eller par års mellanrum.

Ehuru visserligen nu angifna grunder böra blifva hufvudsakligen

- [56.] bestämmande vid pröfningen af ansökningar om understöd och ehuru vid uträkningen af anslagsbehovet för ändamålet dessa grunder visat sig medföra tillfredsställande resultat, läser dock åt Kungl. Maj:t böra förbehållas en friare pröfningsrätt, enär fall torde kunna inträffa, då en kommun kan vara i synnerligt behof af understöd och jämväl förtjänt däraf, oaktadt dess utgifter för fattigvård och skolväsende kanske icke i och för sig varit så särskildt betungande. För Kungl. Maj:t bör möjlighet då stå öppen att i dylika undantagsfall bereda någon hjälp.

Det återstår nu att beräkna det anslagsbelopp, som skulle krävas för beredande af de mest skattetyngda kommunerna lindring i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nyss angifna grunder.

Till grund för beräkningen i berörda afseende hafva förelegat dels förste aktuarien Söderbergs förutnämnda statistiska undersökning för åren 1907—1909 beträffande landskommunernas och köpingarnas ekonomiska bärkraft dels ock den officiella statistiken i vissa här närmare angifna delar. Vid uttagningen af de kommuner, hvilka på grund af tre års hög medeldebitering bort ifrågakomma till understöds erhållande, hafva de uti nyssberörda undersökning upptagna debiteringssiffrorna för de tre åren 1907—1909 tjänat till ledning. För utrönande, hvilka af de sålunda uttagna kommunerna varit särskildt betungade af utgifter för skolväsende och fattigvård, hafva först med ledning af den officiella statistiken U) Kommunernas fattigvård och finanser för år 1909, afdelningen: Finanserna, tab. 2, sammanlagts för åren 1907—1909 alla utgifterna för folkskola (kol. 27) och alla utgifter för fattigvård (kol. 32) samt från summan afdragits alla statsbidrag (kol. 14 och 15), hvarefter resten dividerats med sammanlagda fyrktalsbeloppen för samma år (kol. 7), därvid såsom resultat framgått, att ifrågavarande utgifter med nämnda afdrag under dessa år drabbat landskommunerna med ett utjämnadt medeltalsbelopp af 6 kronor 10 öre bevillningskronan (= 61 öre per fyrk). Därefter har likaledes med ledning af den officiella statistiken, tab. I i berörda afdelning, liknande räkneoperationer företagits beträffande hvarje särskild af de uttagna kommunerna för att tillse i hvad mån utgifterna för folkskola och fattigvård under år 1909 öfverstigit nyssnämnda medelbelopp.

Enligt de förut angifna hufvudsakliga grunder, efter hvilka understödet tänkts skola utgå, skulle förutom de tre åren, under hvilka skattestrycket i medeltal bort hafva öfverstigit 8 kronor bevillningskronan, jämväl ett fjärde år, ansökningsåret, ligga till grund för befogenheten

att bekomma statsunderstöd äfvensom för beräkningen af understödets belopp. För att vid anslagsbeloppets uträknande fullt enahanda grunder skulle kommit till användning, hade alltså uträkningen egentligen bort grundas på statistiska uppgifter förutom för åren 1907—1909 jämväl för år 1910 eller ock för åren 1906—1908 jämte år 1909. Den officiella statistiken för år 1910 föreligger emellertid icke ännu i tryck, och hvad år 1906 angår, har det icke ansetts lämpligt att sammanställa det årets debiteringssiffror med de uti förste aktuarien Söderbergs undersökning upptagna debiteringssiffrorna, enär dessa senare, som noggrannare ansluta sig till de verkliga förhållandena, icke oväsentligt skilja sig från motsvarande siffror i den officiella statistiken. För anslagsbeloppets beräkning har det dessutom ansetts mindre behöfligt att röra sig med mera än de tre åren 1907—1909, för hvilka statistiken varit fullständigare och mera upplysande, hvadan alltså undersökningen i detta afseende omfattar de landskommuner, hvilka under nämnda tre år i medeltal utdebiterat mera än 8 kronor bevillningskronan och dessutom under år 1909 haft en utdebitering af mera än detta belopp.

Dessa kommuner utgjorde till antalet 703 stycken, däraf emellertid endast 600 stycken skulle hafva bekommit statsunderstöd, medan 103 stycken icke skulle kommit i åtnjutande däraf.

För att kunna bilda sig ett omdöme, huru en utjämning enligt de föreslagna grunderna skulle komma att verka, har här uppgjorts en sammanställning, innefattande en fördelning efter utdebiteringssiffrornas storlek af dels de 600 kommunerna före och efter en sådan utjämning dels ock af de 103 kommuner, som icke skulle kommit i åtnjutande af understöd.

[56.]

[56.]

Utdebitering per fyrk öre	Antal kommuner, som skulle kommit i åtnjutande af statsunderstöd:		Antal kom- muner, som blifvit från statsunder- stöd ute- stängda
	Före utjäm- ningen	Efter utjäm- ningen	
80—84.9	33	51	26
85—89.9	72	110	15
90—94.9	57	174	18
95—99.9	75	123	11
100—104.9	72	60	9
105—109.9	47	27	7
110—114.9	34	13	4
115—119.9	33	17	3
120—124.9	37	10	4
125—129.9	28	3	2
130—134.9	21	2	3
135—139.9	19	2	—
140—144.9	17	—	—
145—149.9	9	2	—
150—154.9	5	3	—
155—159.9	9	2	—
160—164.9	7	—	—
165—169.9	4	—	—
170—174.9	2	—	—
175—179.9	2	—	—
180—184.9	2	—	—
185—189.9	2	—	—
190—194.9	—	—	1
195—199.9	4	—	—
200—204.9	1	—	—
205—209.9	1	—	—
210—214.9	—	—	—
215—219.9	2	—	—
220—224.9	1	—	—
225—229.9	—	—	—
230—234.9	—	—	—
235—239.9	—	1	—
240—244.9	3	—	—
245 och däröfver	1	—	—
Summa	600	600	103

Ett sammandrag af denna tabell i hvad den afser de 600 understödsberättigade kommunerna lämnar, allteftersom man förlägger utgångspunkten för jämförelsen mellan förhållandena före och efter utjämningen vid 100 öre eller 125 öre per fyrk, följande resultat:

[56.]

Utdebitering per fyrk öre	Kommuner före utjämningen		Kommuner efter utjämningen	
	Antal	%	Antal	%
80—90,9	237	39,3	458	76,8
100 och däröfver.....	363	60,5	142	23,7
Summa	600	100,0	600	100,0
80—124,9	460	76,7	585	97,5
125 och däröfver.....	140	23,3	15	2,5
Summa	600	100,0	600	100,0

Det bör i detta sammanhang tillika omnämnas, att utaf de 600 kommunerna icke mindre än 84 stycken skulle bekommit mycket ringa understödsbelopp, understigande 150 kronor. I de flesta af dessa fall beror förhållandet däraf, att utdebiteringen år 1909 allenast obetydligt öfverstigit 8 kronor bevillningskronan, men uti 9 af dessa kommuner har utdebiteringen varit mera än 10 kronor bevillningskronan, hvadan anledningen till det ringa beloppet är att söka uti andra förhållanden.

Då en kommun varit hårdt skattetyngd men enligt de förut berörda grunderna antingen icke skulle erhållit statsunderstöd eller bekommit sådant till belopp, som varit otillräckligt för att medföra skälig lindring, hafva gifvetvis utgifterna för skolväsende och fattigvård icke varit för kommunen så betungande, att det höga skattetrycket orsakats af dessa utgifter. Emellertid har under uträkningen särskild undersökning gjorts i hvarje sådant fall, för att söka utröna, hvilka slag af utgifter kunna antagas hafva gifvit anledning till det höga skattetrycket. I den mån det kunnat af statistiken inhämtas, har det visat sig, att orsakerna varit i 31 fall betungande utgifter för kyrkliga ändamål, särskildt på grund af lån för kyrkobyggnad eller reparation af kyrkan, i 30 fall utgifter för järnvägsbyggnader, aktieteckningar i järnvägsbolag eller amorteringar och räntebetalning å lån för sådant ändamål, i 1 fall kostnader för uppförande af kommunalstuga, i 2 fall kost-

- [56.] nader för uppförande af bostadshus åt barnmorska, i 1 fall kostnader för uppförande af bostadshus åt provinsialläkare, i 2 fall kostnader för uppförande af prästgårdsbyggnad, i 1 fall utgifter för tingshusbyggnad, i 17 fall amorteringar och ränteutgifter å lån till andra ändamål än skolväsendet och fattigvården, beträffande hvilka lån möjlighet saknats att utaf statistiken utreda, för hvilket speciellt ändamål lånen upptagits, i 5 fall högre utdebitering än utgiftsbehovet, föranledd af anledning, som icke kunnat af statistiken utredas, i 1 fall utgifter för väg- och hamnanläggningar och dylikt, i 1 fall hastig nedgång af fyrktalet på grund af upphörande utaf ett industriföretags rörelse, samt i 13 fall någon anledning, som icke kunnat utredas, men där man kunnat antaga, att större statsunderstöd skulle komma att beviljas på grund af fullständigare uppgifter i ansökningshandlingar än dem, som uti statistiken stått till buds. Bland kommuner, som antingen alldeles icke eller åtminstone icke till högsta möjliga belopp skulle erhållit statsunderstöd, finnas dessutom många, rörande hvilka ingen särskild undersökning gjorts, därför att debiteringen inom kommunen i allt fall icke varit synnerlig hög.

Att lindringen, sådan den här ifrågasättes, skulle komma de kommuner till godo, hvilka i allmänhet sakna kraftiga beskattningsföremål, framgår däraf, att allenast 12 utaf de 600 kommuner, som skulle komma i åtnjutande af statsunderstöd, under år 1907 haft ett fyrktal per invånare högre än riksmedeltalet 10.5, medan alla de öfriga haft lägre samt 260 af dem mindre än 5 fyrk per invånare.

Såsom slutresultat af uträkningen har framgått ett belopp af 694,441 kronor, hvilket belopp länsvis fördelat sig sålunda:

L ä n	Kronor	Antal understöds- berättigade kommuner
Stockholms	6,035	11
Uppsala	6,958	8
Södermanlands	8,054	11
Östergötlands	4,370	8
Jönköpings	13,687	29
Kronobergs	20,727	20
Kalmar	38,661	34
Gottlands	9,277	30
Blekinge	32,650	21
Kristianstads	14,198	19
Malmöhus	1,717	3
Hallands	34,675	35
Göteborgs och Bohus	135,869	55
Älfsborgs	108,690	122
Skaraborgs	21,670	52
Värmlands	55,895	34
Örebro	6,136	6
Västmanlands	19,888	17
Kopparbergs	6,472	4
Gäflleborgs	11,528	8
Västernorrlands	28,028	23
Jämtlands	50,770	27
Västerbottens	18,056	11
Norrbottens	40,430	12
Summa	694,441	600

I fråga om det anslagsbelopp, som kan erfordras, torde visserligen böra erinras, att kommunalskatten kan komma att år för år stiga, hvadan anledning sålunda måhända kunde synas föreligga till beloppets höjande, men å andra sidan är att märka, att de fattigare skogssocknarna från och med år 1911 kommit i åtnjutande af skogsaccis till ganska afsevärda belopp. I samtliga kommuner i hela riket inbringade skogsaccisen enligt 1911 års taxering tillhopa 1,642,131 kronor. Om ock en stor del häraf gått till de i ekonomiskt afseende mera lyckligt lottade kommunerna, hafva dock icke mindre än omkring 415,000 kronor belöpt

[56.] å de ifrågavarande 600 fattiga kommunerna. Detta ganska betydande belopp har emellertid fördelat sig synnerligen ojämnt, i följd hvaraf behovet af understöd i utjämningssyfte ingalunda blir därigenom i den grad minskadt, som beloppets storlek skulle kunna gifva anledning antaga. För att anslagsbeloppet under alla förhållanden skall blifva tillräckligt torde detsamma därför icke böra sättas lägre än till 600,000 kronor.

På grund af hvad jag sålunda anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1913 bevilja ett anslag af 600,000 kronor att i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af mig här förut berörda grunder utdelas till sådana landskommuner och köpingar, där ett mera stadigvarande synnerligt betungande skattetryk är rådande.

Departementschefen anförde härefter vidare.

**Brandförsäkring af operabyggnaden och dramatiska teaterbyggnaden
vid Nybroplanen i Stockholm m. m.**

[57, 58, 59.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har Riksdagen till bestridande af kostnaden för brandförsäkring af operabyggnaden i Stockholm för hvart och ett af åren 1900—1909 beviljat ett extra anslag af 18,314 kronor.

Brandförsäkring af operabyggnaden och dramatiska teaterbyggnaden vid Nybroplanen i Stockholm m. m.

För samma ändamål äfvensom för bestridande af kostnader för brandförsäkring af den nya dramatiska teatern vid Nybroplanen i Stockholm beviljade Riksdagen, på förslag af Kungl. Maj:t, på extra stat för år 1910 ett anslag af i jämnt tal 62,036 kronor. Närmare bestämdt afsåg anslaget att täcka dels kostnaden för gäldande af årspremier för berörda tvenne byggnader, beräknade för operan till 18,313 kronor 77 öre och för nya dramatiska teatern till 21,861 kronor 6 öre, dels ock ett på grund af Kungl. Maj:ts beslut den 19 juni 1908 af statskontoret förskjutet belopp af 21,861 kronor 6 öre för sistnämnda byggnads försäkring under då löpande försäkringsår.

Jämväl för hvart och ett af åren 1911 och 1912 har Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, beviljat ett extra anslag, till belopp af 40,175 kronor, till bestridande af kostnaden för gäldande af årspremier beräknade på nyss angifvet sätt, för brandförsäkring af ifrågavarande byggnader.

Nu har öfverintendentsämbetet i underdånig skrifvelse den 27 september 1911, jämte anmälan att ämbetet fullgjort erhållet nådigt uppdrag att gå i författning om brandförsäkring för nu löpande brandförsäkringsår af ifrågavarande byggnader, hemställt, att, därest Kungl. Maj:t skulle pröfva lämpligt, att byggnaderna allt fortfarande brandförsäkrades på sätt för närvarande ägde rum, Kungl. Maj:t måtte hos nästsammanträdande Riksdag göra framställning om anvisande på extra stat för år 1913 af, för jämnande af anslagets slutsumma, dels 18,314 kronor för gäldande af årspremie för brandförsäkring af opera-byggnaden under ett år, räknadt från klockan tolf på dagen den 15 juli 1912, dels ock 21,862 kronor för bestridande af kostnaden för erläggande af årspremie och särskild afgift till Stockholms stads brandförsäkringskontor för brandförsäkrande af dramatiska teatern vid Nybroplanen i Stockholm under ett år räknadt från klockan tolf middagen den 1 juli 1912. [57, 58, 59.]

Då, enligt hvad jag förvissat mig om, försäkringspremierna för de tider, öfverintendentsämbetets framställning afser, komma att utgå med samma belopp som för nu löpande försäkringsår, och jag i öfrigt icke finner anledning till erinran mot hvad ämbetet föreslagit, biträder jag dess hemställan.

På framställning af Kungl. Maj:t anvisade 1910 års Riksdag ett anslag å extra stat för år 1911 af 3,668 kronor till bestridande af kostnaden för gäldande af årspremie för brandförsäkring af staten tillhörig i operabyggnaden förvarad lösegendom. Jämväl af 1911 års Riksdag blef på förslag af Kungl. Maj:t enahanda anslag för år 1912 för ändamålet beviljadt.

I underdånig skrifvelse den 11 december 1911 har nu styrelsen för kungl. teaterns aktiebolag hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes till styrelsens disposition ställa behöfliga medel för förnyande af brandförsäkringen af ifrågavarande lösegendom för tiden 15 juli 1912—14 juli 1913.

I sammanhang härmed tillåter jag mig anmäla en af styrelsen för kungl. dramatiska teaterns aktiebolag i underdånig skrifvelse den 9 oktober 1911 gjord framställning i syfte att kostnaden för brandförsäkringen af staten tillhörig inom dramatiska teaterns byggnad befintlig lösegendom måtte bestridas af statsmedel.

I sin berörda skrifvelse har styrelsen för kungl. dramatiska teatern anfört följande.

Vid teaterverksamhetens påbörjande i februari månad 1907 öfver-

[57, 58, 59.] flyttades från den gamla dramatiska teatern diverse inventarier och öfriga teatereffekter såsom dekorationer, kostymer m. m. Af aktiebolaget dramatiska teaterbyggnadskonsortiet öfverlämnades vid samma tidpunkt likaledes teaterinventarier, möbler konstverk, m. m.; och slutligen hade under de tre och ett halft år, teaterverksamheten pågått inom den nya byggnaden åtskilligt med inventarier af samma slag anskaffats. Hvad som sålunda öfvertagits eller anskaffats hade genom kungl. dramatiska teaterns aktiebolags försorg och på dess bekostnad varit brandförsäkradt, därvid försäkringspremien utgjort för år 1909 1,299 kronor 24 öre samt för hvar och ett af åren 1910 och 1911 1,735 kronor. Försäkringssumman hade de båda sistnämnda åren uppgått till 250,000 kronor.

Emellertid innehölle, anför styrelsen vidare, det mellan Kungl. Maj:t och kronan och kungl. dramatiska teaterns aktiebolag upprättade kontraktet ej några bestämmelser därom, att inventarierna i teatern skulle vara på bolagets bekostnad brandförsäkrade. Under förutsättning, att Kungl. Maj:t funne, att desamma fortfarande borde vara försäkrade, hemställde därför styrelsen, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder, på det kostnaden för brandförsäkringen måtte få bestridas af allmänna medel.

Öfverintendentsämbetet har i inforдрadt underdånigt utlåtande anført, att då Riksdagen beviljat anslag till brandförsäkring af staten tillhörig i operabyggnaden förvarad lösegendom, samma förmån syntes ämbetet skäligen böra beredas med afseende å ifrågavarande i dramatiska teatern förvarade staten tillhöriga inventarier.

Departements-
chefen.

För brandförsäkring af de ifrågavarande båda teaterbyggnaderna samt uti operabyggnaden förvarade inventarier erfordras jämväl för nästkommande försäkringsår samma belopp som för det löpande. Medel för ändamålet torde böra anvisas genom anslag på extra stat för år 1913.

Hvad härefter angår frågan om brandförsäkring af förutberörda, i dramatiska teaterns byggnad befintliga lösegendom, hvilken jämlikt det mellan Kungl. Maj:t och kronan samt kungl. dramatiska teaterns aktiebolag den 14 december 1907 upprättade kontraktet tillhör staten, är, enligt hvad styrelsens för bolaget förut omförmälda skrifvelse gifver vid handen, bolaget, som under de tre sistförflutna åren själf bekostat ifrågavarande brandförsäkring, ej längre villigt ikläda sig denna kostnad. Också kan det mellan Kungl. Maj:t och kronan samt bolaget upprättade kontraktet ej anses grunda förpliktelse för bolaget att hålla ifrågavarande lösegendom försäkrad, ej heller är bolaget jämlikt samma kontrakt ansvarigt för skada eller förstörelse af egendomen i fråga genom eldsolycka.

Emellertid synas mig de skäl, som vid underdånig föredragning den 14 januari 1910 af frågan om anslag till brandförsäkring af statens inventarier i operabyggnaden af dåvarande chefen för finansdepartementet anfördes till stöd för den meningen, att en brandförsäkring af dessa inventarier borde komma till stånd, i väsentliga delar äga giltighet jämväl med afseende å den i dramatiska teaterns byggnad förvarade löseegendomen af nu förevarande slag; och tillåter jag mig hänvisa till hvad bemälda departementschef vid berörda tillfälle i ämnet yttrade. [57, 58, 59.]

Vidkommande försäkringssummans storlek lär icke finnas anledning att icke bibehålla densamma vid det belopp af 250,000 kronor, hvarför bolaget de två senaste åren erlagt premie; och då, enligt hvad jag erfarit, premien för nyssnämnda försäkringssumma kommer att äfven för nästa försäkringsår utgå med oförändradt belopp eller 1,735 kronor, torde sistnämnda summa böra för ändamålet anvisas.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1913 anvisa

dels till bestridande af kostnaden för gäldande af årspremier för brandförsäkring af operabyggnaden och dramatiska teaterbyggnaden vid Nybroplanen i Stockholm ett anslag af 40,175 kronor;

dels till bestridande af kostnaden för gäldande af årspremie för brandförsäkring af staten tillhörig, i operabyggnaden förvarad lös egendom ett anslag af 3,668 kronor;

dels ock till bestridande af kostnaden för gäldande af årspremie för brandförsäkring af staten tillhörig, i dramatiska teaterbyggnaden förvarad lös egendom ett anslag af 1,735 kronor.

Extra lönetillägg för vissa tjänstemän och betjante.

Under åberopande af hvad jag till statsrådsprotokollet förut denna dag anført i fråga om beredande åt vissa statens tjänstemän och betjante af ett extra lönetillägg för år 1912, att uppföras i riksstaten för år 1913, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, till beredande, i enlighet med de i berörda statsrådsprotokoll angifna grunder, af extra lönetillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjante i till finansdepartementet hörande ämbetsverk och kårer, å extra stat för år 1913 anvisa såsom förslagsanslag ett belopp af 8,000 kronor.

Bihang till Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd.

[60.]
Extra löne-
tillägg för
vissa tjänste-
män och
betjante.

Bidrag till föreningen för arbetarskydd i Stockholm.

[61.]
Bidrag till föreningen för arbetarskydd i Stockholm.

Föreningen för arbetarskydd, som stiftades år 1905 och enligt de för föreningen antagna stadgar har till uppgift att till förekommande af olycksfall i arbete och till förebyggande af förhållanden, som kunna menligt inverka på arbetarnes lif och hälsa, söka medelst samlande af modeller, ritningar och beskrifningar å skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbete, anordnande af utställningar af dylika föremål äfvensom genom tillhandahållande åt allmänheten af litteratur och hållande af föredrag i ämnet m. m. väcka och underhålla intresset för åstadkommande och begagnande af lämpliga skyddsanordningar i berörda syfte, har år 1906 i Stockholm öppnat en ständig utställning af skyddsanordningar mot olycksfall i arbetet.

Då det ansågs vara af vikt att sätta utställningen i samband med utställningar rörande andra sociala frågor, inbjöd föreningen nationalföreningen mot tuberkulos, centralförbundet för socialt arbete samt centralförbundet för nykterhetsundervisning att gemensamt med föreningen öppna utställningar af föremål, hörande till dessa förenings verksamhet. De med anledning häraf åstadkomna gemensamma utställningar hafva varit afgiftsfritt tillgängliga för allmänheten i för ändamålet förhyrd lokal i huset n:r 23 vid Birgerjarlsgatan. Enligt af föreningen för arbetarskydd lämnad uppgift betalas för lokalen på grund af kontrakt den 30 april 1907 en årlig hyra af 3,600 kronor. Sedan emellertid numera såväl centralförbundet för socialt arbete som centralförbundet för nykterhetsundervisning förskaffat sig särskilda lokaler, drabbar hela kostnaden för hyran, med undantag af 1,200 kronor, som erlägges af nationalföreningen mot tuberkulos, föreningen för arbetarskydd.

På därom af föreningen för arbetarskydd gjord framställning beviljade Kungl. Maj:t enligt nådigt beslut den 16 november 1906 föreningen för samma år ett belopp af 2,000 kronor till bestridande af hyresafgiften för den af föreningen förhyrda lokalen till ifrågavarande utställning.

Vidare har dels 1907 års Riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, till bestridande af hyresafgiften för åren 1907 och 1908 för oförmålade lokal anvisat ett belopp af 4,000 kronor, dels ock 1909 års Riksdag, äfvenledes med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna under åren 1909 och 1910 för den af föreningen anordnade permanenta

utställningen af skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet på extra stat för år 1910 anvisat ett belopp af 6,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf under år 1909 disponera hälften eller 3,000 kronor. Slutligen har 1910 och 1911 års Riksdagar för samma ändamål på extra stat för hvartera af åren 1911 och 1912 anvisat ett belopp af 3,000 kronor. [61.]

Med förmålan att föreningen under år 1910 arbetat efter samma plan som förut, har nu föreningen i en till Kungl. Maj:t ställd skrift gjort framställning om erhållande af ett till 5,000 kronor förhöjdt statsbidrag för år 1913.

Till upplysning angående sin ekonomiska ställning har föreningen meddelat, att dess inkomster under år 1910 utgjorts af, förutom nyssberörda, föreningen för samma år beviljade statsanslag, 3,000 kronor,

medlemsavgifter	kronor 1,530: —
däraf 500 kronor af för en gång betalande (stiftande) medlemmar;	
hyra af nationalföreningen mot tuberkulos	» 1,200: —
ersättning från nämnda förening för städning	» 120: —
för försålda vykort och pappskyltar	» 91: 58
upplupna räntor	» 170: 17
diverse inkomster	» 16: —
eller tillhopa kronor 3,127: 75	

Utgifter utgjorde under samma år:

lokalhyra, 2,700 kronor utbetalda för tre kvartal, hvartill borde läggas hyra för ytterligare ett kvartal 900 kronor	kronor 3,600: —
städning och rengöring	» 291: 76
belysning, kol och elektrisk kraft	» 295: 45
aflöning till den vid utställningen anställde maskinisten	» 690: —
försäkringsavgifter, tryckningskostnader och postporto	» 120: 46
arbetskostnader m. m.	» 541: 95
inventarier	» 299: 10
diverse utgifter	» 308: 32
Summa kronor 6,147: 04	

Till stöd för sin begäran om förhöjning af anslaget i fråga har föreningen, bland annat, anfört följande:

De besökandes antal visade ingen afmattning i det intresse, som

- [61.] från allmänhetens sida komme utställningen till del. Antalet utställda föremål växte alltjämt; och torde föreningen sannolikt inom de närmaste åren blifva nödgad söka erhålla en större lokal än den nuvarande. Den hyresafgift, som föreningen för nu ifrågavarande år antagligen komme att få betala, torde böra beräknas till åtminstone 4,000 kronor. Föreningen finge dessutom anses till år 1913 hafva nått en sådan utveckling, att en aflönad sekreterare och föreståndare måste anställas. För detta arbetes utförande, hvilket hitintills skötts utan ersättning, torde för framtiden ett belopp af 1,200 kronor för år böra beräknas såsom ersättning. Jämväl en del allmänna omkostnader, såsom kostnad för belysning, värme, elektrisk kraft för drifvande af de utställda maskinerna, städning, rengöring, aflöning till maskinist samt diverse ändamål, såsom tryckning, postporto, inventarier, extra arbetskraft för maskiners uppställning m. m., försäkringsafgifter o. s. v., hvilka medföljde föreningens utställning, komme sannolikt att stegras och beräknades af föreningen till sammanlagdt 3,100 kronor för år 1913. Då emellertid endast en mindre del af föreningens utgifter kunde täckas genom enskild offervillighet, såsom hitintills varit förhållandet, vore det, för att föreningen skulle kunna bedriva sin verksamhet efter samma plan som hittills och fullfölja det mål, hvartill föreningen sträfvade, ett oundgängligt behof för föreningen att erhålla fortsatt och ökad understöd af staten.

Kommerskolle-
gium.

Öfver berörda framställning har kommerskollegium den 4 december 1911 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och därvid anført, att föreningens utställning syntes vara gagnande och till sitt ändamål beaktansvärd samt fortfarande väl förtjänt af understöd från statens sida, hvilket jämväl vore för utställningens fortvaro synnerligen behöfligt.

I fråga om anslagets storlek funne sig emellertid kollegium icke nu kunna, med stöd af hittills vunnen erfarenhet och hvad i ansökningsen uppgäfves, tillfyllest bedöma, huruvida föreningens utställning till år 1913 kunde hafva vunnit en sådan omfattning, att de af föreningen för nämnda år angifna ökade utgifterna däraf med nödvändighet betingades. Kollegium, som vid sådant förhållande ansåge sig icke äga anledning att åtminstone för närvarande tillstyrka ett högre anslag än det senast anvisade beloppet, hemställde förty, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärd för beredande åt föreningen af bidrag till bestridande af kostnaderna för omförmälda utställning under år 1913 med 3,000 kronor.

Departements-
chefen.

Äfven jag finner ifrågavarande förening, som på sätt nämnts redan tidigare kommit i åtnjutande af statsunderstöd, vara på grund af det

behjärtansvärda syfte, densamma afser att främja, och det gagn, som af dess verksamhet synes vara att förvänta, förtjänt af fortsatt understöd från statens sida.

[61.]

Beträffande understödets belopp synes mig hvad i saken blifvit upplyst utvisa, att en ytterligare normal utveckling af föreningens verksamhet förutsätter en ganska afsevärd ökning af dess utgifter. Därest, såsom förhållandet ock torde få anses vara, däremot svarande ökade inkomster från annat håll ej kunna påräknas, kan en förhöjning af statsunderstödet, enligt min mening, ifrågasättas. I ärendet meddelade upplysningar synas gifva vid handen, att ökningen för närvarande kan begränsas till 1,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att såsom bidrag till bestridande af kostnaderna under år 1913 för den af föreningen för arbetarskydd i Stockholm anordnade permanenta utställningen af skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet på extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 4,000 kronor.

Ny upplaga af handboken "Sveriges land och folk".

I skrifvelse den 9 juni 1910 har Riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t tacktes låta anställa utredning i fråga om utgifvande af en ny upplaga af handboken »Sveriges land och folk» samt därefter till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill förhållandena kunde föranleda.

[62.]

*Ny upplaga
af handboken
»Sveriges land
och folk».*

Utredningen i detta ärende är ännu icke fullt slutförd, och jag är först om någon tid beredd att förelägga Eders Kungl. Maj:t förslag i ämnet. I afbidan på den proposition, som i anledning af mitt blifvande förslag kan komma att framläggas för Riksdagen, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till bestridande af kostnaderna för utgifvande af en ny upplaga af handboken »Sveriges land och folk», bland de extra anslagen å sjunde hufvudtiteln för år 1913 beräkna ett belopp af 20,000 kronor.

Det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel.

För hvart och ett af åren 1906—1912 har Riksdagen såsom bidrag till det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel beviljat ett anslag af 750 kronor.

[63.]

*Det mellan-
folkliga arbets-
amtet i Basel.*

[63.]

Då ifrågavarande institution, hvilken åtnjuter understöd från åtskilliga främmande stater, genom sin såväl vetenskapliga som humanitära verksamhet, hvars resultat tvifvelsutan kunna varda till gagn äfven för vårt land, synes vara förtjänt af understöd från svenska statens sida äfven under nästkommande år, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att såsom bidrag till det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel på extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 750 kronor.

Med beaktande att anslaget å 1,400,000 kronor till bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting, ej motsvarar statsutgifter i egentlig mening, utgör summan af de af mig å sjunde hufvudtiteln tillstyrkta anslagen å extra stat för år 1913 3,457,840 kronor mot 2,587,791 kronor i riksstaten för år 1912.

I hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt och föreslagit instämde statsrådets öfriga ledamöter; och behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla hvad sålunda blifvit tillstyrkt.

Ur protokollet:

Gunnar Schumacher.

Innehållsförteckning.

Ordinarie anslag.

<i>Kammarkollegium.</i>		Sid.
1.	Uppförande i stat af tre kvinnliga biträden	2—10
2.	Vaktmästarnas semester	10—11
<i>Statskontoret.</i>		
3.	Uppförande i stat af tre kvinnliga biträden	11—17
4.	Vaktmästarnas semester	17
5.	Kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet	18—24
<i>Kontrollstyrelsen.</i>		
6.	Vaktmästarens semester	25
<i>Mynt- och justeringsverket.</i>		
7.	Vaktmästarens semester	25
8.	Medel från hvilka ålderstilläggen till mynt- och justeringsverkets befattningshafvare skola bestridas	26
<i>Kammarrätten.</i>		
9.	Uppförande i stat af sex kvinnliga biträden	27—32
10.	Vaktmästarnas semester	32
11.	Tullverket	33—90
<i>Kommerskollegium.</i>		
12.	Förändrad organisation af kommerskollegii afdelning för näringsstatistik	91—127

	Sid.
13. <i>Patent- och registreringsverket</i>	127—157
14. <i>Statistiska centralbyrån</i>	157—209
<i>Befrämjande i allmänhet af slöjderna.</i>	
15. Höjning af anslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker	209—217
16. Höjning af anslaget till reseunderstöd åt idkare af handtverk och annan mindre industri	209—217
<i>Befrämjande i allmänhet af bergsbruket.</i>	
17. Förändring i anslagets till reseunderstöd åt bergstekniker natur	217—218
18. <i>Biträde inom finansdepartementet vid beredning af ärenden rörande bankväsendet m. m.</i>	218—220
19. <i>Skrifmaterialier och expenser, ved m. m.</i>	220—250
20. <i>Tryckningskostnader</i>	250

Extra anslag.

Finansdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli.

21. Provisorisk löneroglering för departementet	252
22. Extra föredragande i finansdepartementet m. m.	252—262

Statskontoret.

23. Ersättning för af statskontoret gjorda förskott	262—265
24. Förstärkning af arbetskrafterna inom statskontoret	266—267

Kammarrätten.

25. Förstärkning af arbetskrafterna å kammarrättens revisionsafdelning	267—278
--	---------

Öfverintendentsämbetet.

26. Provisorisk löneroglering för öfverintendentsämbetet	279—281
--	---------

Tullverket.

27. Förstärkning af arbetskrafterna vid tullverkets lokalförvaltning 281—282

Kommerskollegium.

28. Provisorisk lönereglering för kommerskollegium 282—285
29. Förstärkning af arbetskrafterna å kommerskollegii byrå för ärenden
angående bergshandteringen och andra industriella näringar 285—294
30. Handläggning hos kommerskollegium af ärenden rörande svenska
fartygs registrering m. m. 294—295
31. Arfvode åt ett sjötekniskt biträde hos kommerskollegium 295—298
- 32, 33, 34. Sakkunniga biträden å kommerskollegii afdelning för närings-
statistik samt arfvode åt en byråchef viss del af år 1912 299
35. Arfvode till en vaktmästare i kommerskollegium 299

Befrämjande i allmänhet af slöjderna.

36. Bidrag till upprätthållande af väfskolan i Borås m. m. } 300—302
37. Bidrag till personlig löneförbättring åt föreståndaren vid skolan
A. Krebs och andre läraren därstädes S. H. von Schedvin }
38. Understöd åt föreningen för svensk hemslöjd 302—305

Befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart.

39. Anslag till handelsundervisningen 305—314
40. Bidrag till handelshögskolan i Stockholm 314—321
- 41, 42. Export- och handelsstudiestipendier 321—322
43. Anslag till Sveriges allmänna exportförening 322—327
44. Understöd till rederiaktiebolaget Nordstjärnan för uppehållande af
regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige samt La Plata-
länderna och Brasilien 328—329
45. Understöd till aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet för fort-
satt uppehållande af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige
och Ostasien 329—333

Bergsstaten.

46. Provisorisk lönereglering för bergmästarna 333—334
- Bihang till Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd.* 48

Befrämjande i allmänhet af bergsbruket.

47. Bergsskolorna	334—337
48. Ersättning till sjömanshusen	337—339

Statistiska centralbyrån.

49. Arfvoden till en e. o. förste aktuarie och tre e. o. aktuarier	339
50. Provisorisk lönerreglering för statistiska centralbyrån	340—341
51. Anslag till förstärkning af de till arfvoden åt tillfälliga biträden m. m. hos statistiska centralbyrån anslagna medel	342—343
52. Anslag till en statistisk tidskrift	343
53. Arfvoden till två dispaschörsassistenter	344—345
54. Kostnader, som föränledas af öfverståhållarämbetets och länsstyrel- sernas befattning med vissa slag af registrering	345
55. Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting	345—346
56. Provisorisk lindring åt synnerligen skattetyngda kommuner	346—366
57, 58, 59. Brandförsäkring af operabyggnaden och dramatiska teater- byggnaden vid Nybroplanen i Stockholm m. m.	366—369
60. Extra lönetillägg för vissa tjänstemän och betjante	369
61. Bidrag till föreningen för arbetarskydd i Stockholm	370—373
62. Ny upplaga af handboken »Sveriges land och folk»	373
63. Det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel	373—374

BIHANG
TILL
RIKSDAGENS PROTOKOLL
VID
LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM
ÅR 1912.

• ——— +

FÖRSTA SAMLINGEN.

FÖRSTA BANDET.

De till Kungl. Maj:ts Proposition Nr 1 angående statsverkets tillstånd och behof
hörande bilagor, åttonde hufvudtiteln.

Åttonde hufvudtiteln.

*Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13
januari 1912.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSSVÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Berg föredrog följande ärenden rörande regleringen för år 1913 af åttonde hufvudtitelns ordinarie stat och de till samma hufvudtitel hänförliga extra anslagsbehofven, hvarvid departementschefen yttrade beträffande

Ordinarie anslag.

Riks- och landsarkiven.

[1.]
Anslag
till inköp af
arkivalier och
tryckta
arbeten.

I skrifvelse den 25 september 1911 har riksarkivarien gjort underdånig framställning om anslag till *inköp af arkivalier och tryckta arbeten för landsarkiven.*

Innan jag närmare ingår på riksarkivariens berörda skrifvelse, tillåter jag mig erinra dels därom, att i den år 1909 godkända nya staten för riksarkivet finnes uppförd en post »till inköp af arkivalier och tryckta arbeten» å 1,000 kronor, dels ock att någon motsvarande anslagspost icke förekommer i de nya staterna för landsarkiven, men att Kungl. Maj:t vid flerfaldiga tillfällen såväl med som utan Riksdagens medverkan beredt medel till afhjälpande af tillfälliga behof för landsarkiv i omförmälda hänseende.

Riksarkivarien anför i sin nu ifrågavarande skrifvelse hufvudsakligen följande:

Medel till inköp af böcker för landsarkivens och arkivdepåns i Visby räkning hade hittills erhållits på följande sätt. Till inköp af nödiga böcker för landsarkivet i Vadstena anvisade 1898 års Riksdag på extra stat för år 1899 ett belopp af 1,000 kronor. Sedermera hade enligt nådigt bref den 16 oktober 1908 till förstärkande af hand- och referensbiblioteket vid samma landsarkiv anvisats ett belopp af 500 kronor att utgå af allmänna besparingarna å anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Genom nådigt bref den 22 maj 1903 anvisades till inköp af nödiga böcker för landsarkivet i Uppsala ett belopp af 1,500 kronor att utgå af besparade medel å första årets anslag till detta landsarkiv, och sedermera beviljades enligt nådigt bref den 9 december 1910 för ändamålet ett tilläggsanslag å 300 kronor att utgå af allmänna besparingarna å anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel.

På liknande sätt beviljades för landsarkivet i Lund först 1,500 kronor enligt nådigt bref den 20 mars 1903 att utgå af första årets anslag, därefter ett tilläggsanslag å 300 kronor enligt nådigt bref den 9 november 1906 och slutligen ytterligare ett dylikt å samma belopp enligt nådiga brefvet den 9 december 1910, de båda sistnämnda att utgå af allmänna besparingarna å anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Dessutom hade landsarkiven i Vadstena och Lund hela tiden och landsarkivet i Uppsala år 1903 och början af år 1904 för ifrågavarande ändamål äfven använt räknetorna å landsarkivens i bank insatta medel, hvilket läte sig göra, när riksbankskontor ej funnes på platsen, utgörande dessa räntor för landsarkivet i Vadstena under åren